

TIT. 425.

CHRONICON Ebersheimensis Monasterii.

Observatio prævia.

CHRONICON hoc, sed mutilem multisque cum naevis, evulgavit anno 1717 Edmundus Martenne, Sodalitii Benedictini è Congregatione S. Mauri Presbyter (a). Atribuit illud doctissimus editor unius et eidem auctori, monacho scilicet Coenobii Novientensis, sive Ebersheimensis, quem scripsisse dicit mediante circiter saeculo decimo tertio. Ast indubium est manuscripto recentiori minusque perfecto usum fuisse Martennium. In nostro enim antiquiori, quod olim ad Beatum Rhe-nanum pertinuit et in Selestdieni servatur bibliothecā, distinguitur pars duplex, quarum partium duo quoque extiterunt auctores.

Prima pars scripta fuit post medium duodecimum saeculum. Definit enim in Nothgero Abbe Aprimonaſteriensi, qui, anno 1163 Sigemari successor, ipse anno 1167 defunctus legitur. Nec diu Nothgero supervixit auctor primae partis chronicorum, cum in morte dicti Abbatis supersedeat. Eum fuisse monachum Ebersheimensem, ex iis, quae narrat, gestis constat indubie. Patet etiam ex chronicorum §. XXVIII, illum jam vixisse sub Conrado, qui ab anno 1110 ad 1137 Abbatiae praefuit. Quin etiam in suo concinmando opere usus est quoque auctor antiquorum lucubrationibus scriptorum, quorum etiam aliquando verba usurpans loquitur tanquam praefens & testis oculatus, ut innuunt, quae ipse in §. XXIV. refert de Willone, an. 1039 in Abbatem intruso. Nomen ipsius nos latet & latuit ipsum monachum, qui chronicon ejus absolvens, antececessorem suum in prologo quodam vocat auctorem excellentem premissi operis, quisquis ille fuit. Prologus ille, quem omisit Martennius, praemittitur secundae chronicorum parti, quam suo dabimus tempore. Haec incipit in Ottone Abbe Nothgeri successore, anno 1167 electo, atque definit cum Conrado, qui anno 1230 fuit Abbas constitutus.

(a) Quod inscripsit Chronicon Novientense, in Thesauro novo anecdotorum, tom. 3, col. 1125-1160.

Memoratum Ebersheimense, sive Novientense (b), vel etiam Aprimonasteriense, chronicon multa continet non solum ecclesiasticam Alsatiae, sed etiam Imperii Germanici historiam illustrantia. Nefas vero est diffimulare fabulas atque errores, quos in eo congefferit primae partis auctor nimium credulus & in re historicā saepè ignarus. Nulla, aut perversa quandòque extat ratio chronologiae. Quaecunque insanum vulgus de Alsatiā antiquā, de Ebersheimensi praesertim monasterio sentiebat excipit ambabus ulnis Novientensis historicus & imperterritè chronicō suo commendavit. Pleraque facta leguntur magnificata, vel etiam possessiones amplificatae, ut coenobio indē uberior laus & honos accresceret. Primordia praesertim fabulis dolemus intermixta somnisque anilibus interpolata. Haec, fatemur, nos primò deterruerunt ne iis, quae jam ante ediderat Martennius, alia adjiceremus. Verūm contraria vicit sententia, tūm quia antiquo monumento, quod alias sacrae historiae & etiam profanae lucem atque opem potest afferre, negandus minime erat dies, tūm quia ad ipsam historiam litterariam nosse pertinet quām prona olim fuerint ad fabulas & nugas scriptorum ingenia. Facilè dein erit ex nostris notis chronicō adjunctis fecernere ea quae cum veritate convenient, quae ab eā abscedant. In hoc enim Ebersheimensi opere, et si multū falsi insit, vera tamen latent plurima, cùm in ipsis fabulis saepius reperiatur aliud veritatis immixtum.

Incipit Topologia Novientensis Cenobii (c).

Quoniam igitur genus humanum semper ad ocaſum vergens de die in diem ad non esse tendit (d), curiositate tamen quadam naturali, semper transfacta postponens futūris inhiat, ac novis delectatur, & sic preteritorum oblitus citur. Unde quidam nature humane rimator eximius : *vita, ait, brevis, ars longa, experimentum fallax & idcirco judicium difficile*. Hac igitur causa, non semel, nec bis, sed multocies rogatus fui a fratribus, ut Topologiam loci nostri, id est, historiam monasterii Novientensis, sive Ebersheimensis, scripto mandarem, quatenus & presentibus satisfacerem & succendentibus manifestarem.

I. De situ Abbatiae Novientensis.

Est itaque (e) is idem prefatus locus in Germanie finibus, inter Renum & Vosagum, in pago Alfaciense, in comitatu videlicet Thronie (f), & in Epif-

(b) Chronicon Novientense ab Ebersheimensi, quod tamen unum idemque est, perperām distinguit Johannes Hermannus Schminckius, in dissertatione de Adalrico duce Alsatiae, §. 15, pag. 17, quae Marburgi Cattorum an. 1720 fuit edita. Deceptus videtur fuisse Schminckius à Bucelino, qui in Germaniae sacrae parte secundā, pag. 27 & 65 duo quoque diverfa inter Ebersheimünster & Novientum constituit monasteria.

(c) Ita legitur in manuscripto initium chronicī. Ait in margine addidit auctor : *Topos grece, latine locus dicitur : unde topologia, quasi loci descriptio dicitur*. Illa verba inseruit Martennius, col. 1125 in ipso chronicī contextu.

(d) Innuit hīc Ebersheimensis monachus se eum aliis aevi fui auctoribus credidisse imminentem tunc mundi desinentis finem, quae opinio à nono saeculo ad duodecimum usq[ue] invaluit.

(e) Martenne, col. 1126 legit : *aulem*.

(f) Id est, in Nordgoviā, sive in comitatu inferioris Alsatiae.

copatu Argentinensi, in insula Ille fluminis situs, nemoribus consitus, perspicuis fontibus irriguus, pratis amenus, agrorum fertili cultura circumdatus, vineis non longe adjacentibus letus, pifcationibus & venationi commodus, ac variis commeatibus utilis & oportunus.

II. *De antiquis Celtis & de Julio-Caesare.*

Cum enim pagus Alsatensis primitus ab exercitu Trebete possessus fuisset & excultus, ipsi cultores fanatici & idolatre fanum culture deorum suorum, & in ipso aram Diane & Mercurii construxerunt & ludis zenicis dedicaverunt (g). Set cum post multa temporum curricula tota Germania (h), & idem pagus a Romanis temporibus Julii Cesaris subacta fuisset, Julius Deum terre placare volens, Mercurium videlicet (qui a Deptonicis precipue colebatur, quoniam deus facundie dicebatur, unde etiam greca etymologia Mercurius, quasi mercatorum Kirios vocatur, seu Theutates idem Theutonicorum deus, quia id genus hominum maxime eloquentie studet (i)), insulam itaque ingressus ipsum fanum jam vetustate collapsum renovavit, ac donariis honoravit, nomenque mutans Novientum nominavit. Nam antiquitus a primo posseffore Stanenbruh vocabatur: unde etiam actenus saltus adjacens eo nomine nuncupatur (l). Deinde ad munimen romani exercitus castella in circuitu munivit. Primum supra laccum ipsius Ille fluminis, quod Brundusium nominavit, sed postea a Herolis renovatum & Brannenbruc est nominatum. Alterum vero in saltu juxta villam, quae Hiltesheim (m) vocatur, construxit, quod actenus Ertburg vocatur. Tertium vero juxta villam Caugenheim (n), quod Altenburg dicitur. Quartum nihilominus trans flumen juxta montana construxit, ipsumque ab alto situ Apicam (o) nominavit. Horum itaque castellorum castellani cum finitimis populis ipsius pagi singulis mensibus ad fanum supradicte insule venientes sacrilegos sacrificiorum ritus cum ludis zenicis celebrabant. Sed cum Julius Cesar per decennium munificencia & benignitate atque honoribus omnes Germanos, magis quam bello, absque omni tributo Romano subdidisset imperio & auxilio ipsorum Senones gallos, aliasque circumpositas nationes vicisset, benignitatem & fidem ipsorum erga se in hoc remuneravit, quod principes ipsorum senatores, minores vero milites romanos appellavit & conscripsit. Deinde cum Romam redire disponeret, conventum in Germania

(g) De fabulo Trebetā Nini Assyriorum regis filio, Tribocorum conditore, de arā Diana, de Mercurii fano atque de constructis in Alsatā propè Novientum castellis consulantur ea, quae jām diximus in nostrā Gallicā Alsatiae Historiā, tom. 1, lib. 1, pag. 15, 53 & 54, atque lib. 2, pag. 73 & 143.

(h) Quae sequuntur de Julio Caesare ad §. usquē III praetermissit Martennius.

(i) Teutatis atque Mercurii cultum apud Alsatas primarium elucidavimus in tomo primo memorato, lib. 1, pag. 43 & 44, atque lib. 2, pag. 129 & seq.

(l) *Saltus, qui dicitur Standenbruch, sive Breitenlacha,* memoratur in fictitio Ludovici Pii Imperatoris anno 814 diplomate. *Histoire de l'Eglise de Strasbourg, tome 2, preuves, num. 87, pag. CLVII.* Mention quoque fit districtus cuiusdam dicti Stanenbruch, sive Standenbruch in libro membranaceo jurium Abbatiae Ebersheimensis an. 1320 conscripto.

(m) Hiltesheim. (n) Kogenheim. (o) Epfich.

celebravit, omnibusque valedicens minores milites principibus commendavit, ut non quasi servis ac famulis uterentur, sed quasi domini ac defensores ministeria ipsorum reciperent. Inde accidit, quod preter nationes ceteras Germani milites fiscales regni & ministeriales principum nuncupantur (*p.*)

III. *De Dagoberto Rege, de S. Arbogasto Episcopo, atque de Donationibus factis Ecclesiae Argentinensi.*

Cumque post multa temporum curricula Dagobertus regni Francorum suscepisset gubernacula, & in pago Alfaciense apud Rubiacum (*q*), in arce ipsius castris, que Isenburc (*r*) dicitur, commaneret, contigit ut venatores regis, assumpto filio ejus (*s*), faltum Ille fluminis causa venandi intrarent. Igitur per decursum fluvii venationi insistentes, cum jam inclinata die nox instaret, ad sepe jam dictam Novientensem insulam pervenerunt. Cumque stationem pernoctandi inibi statuissent, collocatis jam equis & canibus, ut talium hominum consuetudo est, totam insulam pervagantes, panes & formellas casei, vel quidquid ad cibum invenire poterant, diripuerunt. Post hec cellam venerabilium virorum, qui ibi, ut prediximus commanebant, intrantes, omnia utensilia ipsorum asportabant, & horrea (*t*) ipsorum effringentes queque illic reppererunt ad pabula equorum fuorum fibi vendicarunt. Cumque eos ut ab infestatione ipsorum cessarent deprecarentur, illi, ut Gallorum moris est, teutonicam linguam subsannantes cum derisione eos de conspectu suo abegerunt. At illi Ecclesiam ingressi repulsam suam Domino & beato Petro commendabant (*u*). Mane igitur facto, venatores, assumpto denuo regis filio, proximant silvam cum canibus ingressi venari ceperunt. Cumque per anfractus aquarum & condensa silvarum discurrerent, aprum mire magnitudinis reppererunt. Quem cum canibus adscitis cornibus & clamoribus provocassent, ille frendens ac spumans contra Regis filium, quem in quodam loco incaute solum reliquerant, inpetum fecit. Quo viro, equus cui supersedebat perterritus ac rapidis passibus totus in preceps actus densissimam silvam expetiit. Cumque puernon valens residere ad terram decidisset, pes ejus sterilio, sive ascensorio selle inhesit, ac sic per devia & abrupta tractus calcibus equi & objectu arborum miserabiliter est prostritus (*x*). Denique, utrum etiam ab apro sit vulneratus incertum habetur. Hinc tamen processit sermo, quod fit percussus ab apro. Hinc etiam tam ipse Rex, quam ceteri omnes, predictam insulam Novientum mutato nomine Ebersheim, id est, mansioem apri, nominarunt (*y*) ac in maxima veneratione ipsum locum & omnes pertinentias ipsius longo post

(*p*) Haec omnia fabulam redolentia fine dubio nullam merentur fidem historicam.

(*q*) Ruffach. (*r*) Castrum Isenburg. (*s*) Qui vocabatur Sigebertus.

(*t*) Martenne, col. 1127 legit : *Horreorum*. (*u*) Idem legit : *Commendaverunt*.

(*x*) Quid de his sit censendum jam diximus in Historiae nostrae Ecclesiae Argentinensis tomo primo, lib. 2, pag. 207 & 208.

(*y*) Etymologiam hanc exagitavimus in Gallica Alsatiae Historia, tom. 1, lib. 1, pag. 15, nota 5.

tempore habuerunt: nec aliquis ulterius extitit, qui sacrum locum temmerrario ausu ingredi presumperit. Denique cum, ut prediximus, venatores Regis filium vulneribus affectum reperissent, cum maximo luctu & ejulatu in lecto eum gestatorio collocantes, ad regem, unde digressi fuerant, remearunt. Cumque puer die una supervixisset, altera (z) defunctus est. Sed a beato Arbogasto Argentinensi Episcopo, ut in vita ipsius scriptum reperimus (a), per suffragia sancte (b) Dei genitricis Marie resuscitatus est. Quapropter Rex & Régina, omnisque senatus sanctam Dei genitricem tanto gaudio, tantoque tripudio extulerunt, ut etiam Ecclesiam Argentinensem ob honorem & laudem ipsius, ac pro veneratione sancti Antifititis (c) amplissimis donariis referatam ditassent, adeo ut rex & regina tres curtes principales cum omnibus appenditiis suis inibi traderent & penitus in jus & dominium sancte Dei genitricis Marie & Episcopi Argentinensis transfunderent (d). Harum prima Rubiacum in comitatu Illecich (e) sita est. Secunda vero Biscovesheim (f) in comitatu Tronie (g). Tercia vero ultra Ararim (h) in comitatu Barga (i) sita est, que Species (l) dicitur. His itaque curtibus subjecta familia trifarie feceruntur. Prima ministerialis, que etiam militaris directa (m) dicitur, adeo nobilis & bellicosa, ut nimis libere condicioni comparetur. Secunda vero censualis & obediens permagnifica & sui juris contenta. Tertia nichilominus est, que servilis & censualis dicitur. Sed tamen omnes sub dominio Episcopi & ab ipso rectoris constituti consistunt.

IV. *De Clodovaeo Rege atque Erchonaldo & Leudesio domūs majoribus.*

Erat preterea his temporibus in regno Francorum nobilissimus & ditissimus Princeps nomine Erchonaldus, honore majoris domus sublimatus, ipsius Dagoberti regis consanguineus. Is nempe, Dagoberto rebus humanis decedente (n), regnum Francorum cum regina Nanthilde & Clodoveo filio ipsius strenue gubernabat (o), vir fane religiosus ac justicie tenax, unde etiam instigante fe ad hoc Furgeo confessore Christi (p) in Perona monasterium in honore sancte Dei genitricis Marie decenter construxit, ac magnifice ditavit. Quo

(z) Martenne, col. 1128 legit : *Altera die.*

(a) Legatur Codex probationum Historiae Ecclesiae Argentinensis, tom. I, num. 18, pag. xxxi.

(b) Martenne, legit : *Sanctissime.* (c) Idem addit : *Arbogasti.*

(d) Consulatur interpolatum Dagoberti regis diploma in memorato probationum codice, tom. I, num. 17, pag. xxvi & seq. (e) Martenne, col. 1128 malè legit : *Ullcich.*

(f) Bischofsheim propè Rosheim. *Dagobertinus fiscus, quo in (episcopal) Biscovesheim adoratione optimates utuntur, memoratur in charta an. 1070 suo loco referendâ.*

(g) Martenne legit : *Tronio.*

(h) Id est, ultrà flumen Egers, quod in territorio oppiduli Bersch suam habet originem.

(i) Barr. (l) Spesburg. (m) Martenne legit : *Recta.* (n) Anno scilicet 638.

(o) Erchonaldus, sive Erchinoaldus, effectus est anno 640 major domus in Neustriâ sub Clodoveo II, Dagoberti I regis filio, anno 659 defunctus.

(p) S. Furgeo, Abbas Latiniacensis, obiit 16 Januarii 650 vel 652, in ecclesiâ Peronnensi sepultus.

defuncto, filius ipsius Leudesius, quem Germani Leudericum vocant, in locum ipsius succedit; & quamdiu rex Clodoveus rebus humanis superfluit, honore majoris domus sublimatus erat (q).

V. De Childerico Rege & Leudecio majore domus memorato.

Defuncto vero Clodovaeo (r), filius ipsius Childericus regni gubernacula suscepit: qui cum regnum Francorum, ceu religiosus, strenue & nobiliter per aliquot annos rexisset, factione cuiusdam Ebrowni a pestiferis conspiratoribus in aula regia cum uxore sua pregnante peremptus est (s). Leudesius vero cum ceteris Francie vel Germanie principibus fratrem ipsius Theodericum in fedem regni constituit, suffragantibus sibi ad hoc Didone Pictavensi & Leudegario Augustidunensi Episcopo, ac Garino comite fratre ipsius. Quapropter prefatus Ebrowninus apostata cum ceteris conspiratoribus sanctum Leudegarium captum interemit (t), Didonem vero Episcopum avunculum ejus exilio dampnavit. Leudesius itaque, ut prediximus, major domus existens duxit uxorem nobilissimam de profapia Sigismundi & Gothmari regum Burgundie, genuitque ex ea filium nomine Athicum, seu Adalricum (u). Ali quanto ita tempore transfacto, predictus Ebrowninus cum ceteris conjuratoribus suis in Germaniam, quasi pacis obtentu, pro Leudecio transmiserunt, ut ipsius auxilio in gratiam regni pervenire potuissent, dispositis ei in itinere infidiis. Ille vero, licet eos omnimodis habuisset suspectos, tamen ut pote religiosus princeps pro pace restauranda iter aggressus est; cumque ad loca infidiarum pervenisset, illi ex improviso confusgentes ipsum cum aliquantis militibus occiderunt, reliqui vero in Germaniam transfugerunt.

VI. De Athico Duce Alsatiae.

Athicus autem filius ipsius, patre adhuc superstite & Childerico regnante, uxorem duxit Berswindam, filiam fororis sancti Leodegarii Episcopi & martyris, & Garini comitis Pictavensis, fororem videlicet Regine. Ob hanc itaque

(q) Peccat hic in multis auctor chronicis Ebersheimensis. 1º. Arbogastum Episcopum Argentinensem sub Dagoberto primo collocat, cum tantum floruerit sub secundo. 2º Erchonaldum majorem domus sub eodem Dagoberto primo statuit, qui tamen tantum sub Clodovaeo filio hanc obtinuit dignitatem. 3º Leudesium & Leudericum inter se diversos confundit. Leudericus sive Leutharius erat dux Alemanniae sub Sigeberto Austrafiae rege atque multum diversus ab ipso Leudecio majore domus, filioque Erchonaldi. 4º Tandem auctor chronicus Leudesium dicit majorem domus sub Childerico secundo & sub ejus patre Clodovaeo II, omni refragante historiâ, ut jam adnotavit Schoepfelinus, *Alfat. illus. tom. 1, pag. 759.* Leudesius enim hoc munus anno tantum 674, Childerico II occiso, adeptus est, regnante tunc Theodorico III.

(r) Anno 656. (s) Anno 674. (t) Anno 678.

(u) Athicum sive Adalricum filium fuisse Leudesii ex historiâ non bene constat, atque genealogiam illam dicimus cum Schoepfelinus, *tom. 1, pag. 758,* plenam nodorum atque difficultatum, quas expedire vix licet. Leudesius enim an. 674 major regiae domus effeclitus munus illud non unius anni spatio retinuit, insidiante Ebroino, interfectus. Inde dictus Leudesius, durante suâ, quae vix decem menses duravit, praefecturâ palatii, & gignere filium & eundem natum videre ducem Germaniac, ut etiam tradit topologus Ebersheimensis, sub ipso non potuit Childerico.

causam consanguinitatis, seu propinquitatis, a prefato Rege ducatum Germanie adeptus fuerat (*x*) ; habuit que sedem in villa regia, que Ehenheim vocatur (*y*), vel in castro in vertice montis sito, quod olim propter irruptionem Ungarorum (*z*) a superioribus regibus constructum, & Altitona fuerat nuncupatum : nunc vero eadem ethimologia Hohenburg nominatur (*a*).

VII. *De Sancto Deodato Nivernensi Episcopo.*

His siquidem temporibus (*b*), sanctissimus Confessor Christi Deodatus, Nivernensis scilicet Episcopus, licet nobilis genere, divitias tamen & gloriam mundi pro amore regni celestis despiciens, & pauper pauperem Christum sequi desiderans, Episcopatum ac patriam propriam reliquit, & Romam ad limina Apostolorum pervenit. Cumque antistiti fedis apostolice presentatus fuisset, ac desiderium cordis sui illi pandere cepisset, dominus Papa ad eum sic fari adorsus est : si, inquit, inopia peregrinationis & labor predicationis te delectat, accepta a nobis legatione & potestate ligandi ac solvendi, in transalpinas Germaniae partes perge, & feritatem gentis illius salutaria eis monita prebens mitiga. His auditis, sanctus Confessor Christi injunctum sibi predicationis officium grataanter amplectens, comfestim benedictione percepta, & reliquiis Sanctorum Apostolorum aliorumque Sanctorum a domino Papa imperatis, summa cum festinatione ad transalpinas Germaniae tendit regiones. Cumque, transmissis Alpibus, ad pagum usque Alfatiensem cum sociis secum commeantibus pervenisset, statim predicationis officium inicians verbo Dei circumpositas instruit nationes. Denique, peragrato omni pago, usque ad insulam Novientum, five Eberesheim devenit. Cumque a fidelibus inibi congregatis cum omni officio caritatis fuisset exceptus, aliquot diebus apud ipsos remoraturum se sponspavit. Sed cum ab ipsis de Sancto Materno primo Ecclesie ipsius fundatore comperisset (*c*), primo propter sanctitatem ac religionem fundatorum, deinde propter amenitatem ac solitudinem loci, precipue tamen rogantibus & obnixe deprecantibus se religiosis viris, quos illic congregatos reperit, mansionem sibi inibi constituere decrevit (*d*).

(*x*) Multi hic errores rursum irreperunt. 1.º Dicitur Berwinda filia sororis S. Leodegarii, contradicente auctore vitae S. Odiliae, *apud Mabillonem, in actis sanctorum ordin. S. Benedicti, saeculi 3, part. 2, pag. 443*, in qua illa rectius legitur soror beatae Sigrandae, matris ipsius sancti Leodegarii. 2.º Nec Berwinda erat soror reginac, cum Bilihildis, Childerici secundi conjux, filia fuerit Siegberti secundi Aufraefae regis, teste ipsa vita S. Leodegarii à Coetaneo scripta, *apud dictum Mabillonem, saeculi 2, pag. 653*. 3.º Ruit inde Athicus cum Childerico consanguinitas. Berwinda enim, cum fuerit matertera Leodegarii, non potuit esse soror Bilihildis. 4.º Athicus nunquam fui dux Germaniae seu Alemanniae. Ducatum hunc tunc temporis regebat Godefridus, ut probat Schoepflins, *Alf. illuf. tom. 1, pag. 749 & 755*, & ipse Athicus jam erat dux Alfatiæ sub Clothario III, Childerici fratre & decessore.

(*y*) Hodie Ober-Ehnheim. (*z*) Martenne, *col. 1129* legit : *Hunnorum.*

(*a*) Confusat Historya nostra gallica Alfatiæ, *tom. 1, lib. 1, pag. 10, atque lib. 2, p. 85 & 92.*

(*b*) Circè annum 664, ut opinatur Cointius, *Annales ecclesiastici Francorum, tom. 3, p. 555 & 556.*

(*c*) Confusat tomus primus Historiae Ecclesiae Argentinenis, *Dissert. 2, pag. 51 & 52, atque lib. 1, pag. 122.*

(*d*) Legatur ejusdem tomī primi liber quartus, *pag. 367 & seq.*

VIII. *De Fundatione Novientensis Monasterii.*

Cumque fama virtutum ejus, confluentibus ad se multis, per totam Provinciam illam percrebuisse, prefatus Atticus dux, comperto ejus adventu, assumptis satellitibus suis, ad eundem locum gratia videndi & audiendi eum properat. Sanctus itaque, ut eum adesse cognovit, assumptis fratribus, pergit ei obviam ac salutans dicit ad cellam. Deinde, oratione premissa, Sacerdos Christi verbum exhortationis ad ipsum faciens, & salutaribus eum monitis instruens, adeo compunctum ac penitentem reddidit, ut in lacrimas quoque prorumperet. Dux itaque gratias Deo immensas retulit, quod in fundo sui juris tales fibi ministros collocasset; quia idem locus, cum omni adjacente silva, jure hereditario ad ipsum pertinebat. Posthec muros antiqui illius fani considerantes ecclesiam de ipso construi constituunt, Duce omnes impensis larga manu prebente. Adposito itaque ex orientali parte sacrario, undique collapsum ac dirutum reficiunt & cōoperiunt. Dehinc, cum ecclesia omni festinatio expolita & decenter januis ac fenestris impositis adornata fuisset, Dux, consilio Episcopi, claustrum aliasque officinas construere aggressus est. Que cum celeriter consummata fuissent, Dux legatos cum epistola (*e*) ad Regem Burgundionum (*f*) & ad Abbatem Agaunensem Ambrofium transmisit, suppliciter deprecans, ut respectu amicicie & consanguinitatis de reliquiis sanctissimi Mauricii Martyris ac sociorum ejus (*g*) ei transmitterent. Cujus petitionem Rex & Abbas gratauerunt ac benigne iusciplentes, sicut rogaverat, de reliquiis sancti Mauricii, ac ceterorum Thebeorum Martirum transmiserunt. Quas, cum Dux & Episcopus cum magna leticia recipissent, Dux Ecclesiam quam construxerat in honore ipsorum martirum dedicari decrevit. Cui beatissimus Deodatus sic respondit: nequaquam nos, domine Dux, sic agere convenit, ut beatum principem Apostolorum Petrum, primum videlicet posse fore, eliminare debeamus, maxime etiam proper sanctitatem & reverentiam sancti Materni Episcopi primi videlicet fundatoris. Dux itaque, ne voluntati Pontificis contraire videretur, tria altaria in sacrario sub una veneratione erigi precepit, primum videlicet sancto Mauricio ac sociis ejus, dextrum vero sancto Petro, sinistrum autem sancto Paulo attribuens, precipue quia Episcopus reliquias ipsorum ab Apostolico impetraverat. Cumque dies dedicande Ecclesie XIII calendas Julii appropinquaret, Dux omni studio sacerdotes non solum illius Pagi, sed & de Lotharingia convocari precepit, maximumque apparatum preparari jussit. Venerabilis interim Ducissa ornatum altaris & sacrarii vestesque sacerdotales quamplurimas omni nisu acceleravit.

(*e*) Martenne, col. 1130 omisit haec verba: *Dux legatos cum epistolā.*

(*f*) Burgundiam tunc regebat Clotarius III, frater Childerici II Austrasiae regis.

(*g*) Scriptores passionis SS. Mauriti & Sociorum ejus legionis Thebeanae magno numero indicat Haller, *Critischen Verzeichnisse aller Schriften welche die Schweiz betreffen*, tom. 2, p. 283-334. Veritatem hujus martyrii afferuit defunctus Petrus Josephus de Rivaz, in opere Gallico, quod Parisis an. 1779 fuit editum.

Siquidem constituta, ut prediximus, die omnibus advenientibus Antistes ad dedicationis solempnia celebranda cum ministris ingreditur (*h*).

IX. *De Dotatione Novientensis Monasterii.*

Dux itaque cum ducissa, magnatorum suorum stipatus frequentia, dotem ecclesie preordinans viginti curtes cum omnibus pertinentiis & utilitatibus suis descripsit, ac super altare Sancti Mauricii, quod & principale erat, contradidit ac penitus transfudit. Hec sunt autem nomina villarum, in quibus ipsa predia sita sunt. In Sulza (*i*), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, ecclesia videlicet matrice cum decimis suis, mansus censuales atque serviles, agri cum vineis & pratis, curtes cum curtificiis, familia ministerialis servilis & censualis, aquarum decursus cum molendinis ac forestis, ac totus simul bannus generalis, a jugo montis, qui Beleus dicitur (*l*), & a fonte, qui Breitenbrunno vocatur, in descensu usque ad saltum qui Munebruoch vocatur, cum omni libera utilitate. In Egenesheim (*m*), curtis dominica cum vineis & agris ac decima ipsius allodii. In Sigoltesheim (*n*), curtis dominica cum omnibus pertinentiis suis, agris videlicet & vineis, ecclesia ipsius allodii, cum omnibus pertinentiis suis, agris videlicet & vineis, cum omni decima ipsius, mansus serviles & censuales, cum viis & inviis, exitibus & redditibus, cum omni libera utilitate, familia utriusque sexus, medietas banni generalis & foresti a villa, que Mecerol (*o*) dicitur, in descensu usque ad Scottenwilere (*p*), & fluvio, qui Vaconna (*q*) dicitur, usque ad amnem, qui Mulebach (*r*) nominatur. In Oleswilre (*s*), curtis dominica cum omnibus consequentiis suis, agris videlicet ac vineis, cum decima ipsius allodii (*t*): communionem vero banni generalis usque ad Eggenbach (*u*) & Illam flumen (*x*), usum vero lignorum & pascuam porcorum in Westerholz habere debet. In Scerewilre (*y*), curtis dominica, cum vineis & agris, & pratis, aliisque appendiciis suis cum omni decima & banno ipsius allodii. In Chagenheim (*z*), curtis dominica cum pertinentiis suis, agris, pratis, molendino, piscationibus, familia utriusque sexus, communioque banni generalis. In Sermersheim (*a*), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, ecclesia videlicet ipsius ville, cum decimis suis, mansus serviles & censuales, cum molendino & banno ipsius allodii. In Hiddenheim (*b*), curtis dominica cum omnibus utilitatibus suis, ecclesia matrice cum omnibus decimis suis, mansus serviles & censuales, cum molendino & piscationibus, & tertia parte banni cum omni libera utili-

(*h*) Scilicet circa annum 667. (*i*) Sultz, sive Ober-Sultz in superiori Alsatia.

(*l*) Hodie mons dictus Belchen, sive Ballon.

(*m*) Egisheim. (*n*) Sigolsheim. (*o*) Mezeral. (*p*) Stoswyhr. (*q*) Fecht. (*r*) Mühlbach!

(*s*) Orschweiler.

(*t*) Manuscriptum, quo usus est Martenius, haec addit: *curtes cum curtificiis, exitibus & redditibus, viis & inviis & omni banno ipsius allodii, communionem &c.*

(*u*) Torrens Eckenbach. (*x*) Fluvius Ellus. (*y*) Scherweiller. (*z*) Kogenheim. (*a*) Sermersheim. (*b*) Huttenheim.

tate. In Utenheim (*c*), curtis dominica cum agris & pratis, & ecclesia ipsius ville cum decimis suis & banno ipsius allodii. In Valva (*d*), curtis dominica cum falica terra & pratis ad ipsam pertinentibus cum quarta parte banni ipsius ville. In Northus (*e*), curtis dominica cum consequentiis suis, falica terra in agris & pratis, ac silvis, molendinis & pificationibus, cum omni decima ipsius allodii, mansus etiam serviles & censuales, cum medietate banni. In Hundenesheim (*f*), curtis dominica, falica terra cum decimis suis, mansus censuales duodecim cum curtibus suis. In Muoteresholz (*g*), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, falica terra cum decimis suis, ecclesia barrochialis cum decimis suis. In Baldenheim (*h*), capella de Baldenheim cum medietate decimorum ipsius ville, mansus serviles & censuales, aque aquarumque decursus, cum molendinis & pificationibus ac forestis; bannus etiam generalis ab Azol-veswilre (*i*), usque in medium villam Baldenheim & Aniveratesheim (*l*) usque Racenhufen (*m*). In Gruzenheim (*n*), curtis dominica cum omnibus pertinenciis suis, falica terra in pratis & agris, ecclesia cum omni decima ipsius ville, mansus serviles & censuales, aque decursus, cum molendino & pificatione, viis & inviis, exitibus & reditibus, cum omni libera utilitate, cum tribus partibus banni generalis, omneque jus judicarie potestatis. In Wizwilre (*o*), que est in pago Prisigauensi, curtis dominica cum omni mundeburge sua (*p*), ecclesia videlicet cum decimis suis, falica terra, mansus serviles & censuales, mancipia utriusque sexus, molendina cum pificationibus ac forestis, jus naule cum investigatione auri, bannus totaliter cum omni libera utilitate. In Arcenheim (*q*), curtis dominica cum falica terra, mansus censuales sex cum visitatione sua ac banno ipsius allodii. In Burcheim (*r*), curtis dominica cum falica terra & decimis ipsius, ecclesia barrochialis cum decimis suis, mansus etiam serviles ac censuales, cum aliis utilitatibus suis, familia utriusque sexus, bannus generalis totaliter. In Lagelenheim (*s*), curtis dominica cum omnibus pertinenciis suis, ecclesia barrochialis cum decimis suis, mansus serviles & censuales, familia tota, bannus generalis cum omni libera utilitate (*t*). Has igitur curtes, ut prediximus, dux Athicus ecclesie Sancti Mauricii Novientensis cenobii totaliter & integre cum omni libera utilitate & absque ulla contradictione contradidit, exceptis his, que postmodum venerabilis filia ipsius, sancta videlicet Odilia, ipsi ecclesie ad victualia fratrum inibi Deo servientium contulit.

(*c*) Utenheim. (*d*) Valff. (*e*) Northausen, vulgo Nartz. (*f*) Hindesheim. (*g*) Mietersholtz.

(*h*) Baldenheim. (*i*) Ehnweyer.

(*l*) Niffern, vicus destructus. Locum Aniveratesheim per Artelsheim perperam sumus interpretati in Historia nostrâ Gallicâ Ecclesiae Argentinenfis, tom. 2, *Pieces justificatives*, pag. CLXXVIII.

(*m*) Rathsmhausen. (*n*) Grufenheim. (*o*) Weisweller, vicus Brisgoviae ad Rhenum situs.

(*p*) Id est, cum omni jure tutelae.

(*q*) Artzenheim. (*r*) Burgheim. (*s*) Lagelnheim.

(*t*) Consulatur diploma Ludovici Pio Imperatori tributum, anni scilicet 824, quod extat in Gallicâ Ecclesiae Argentinenfis Historiâ, tom. 2 cit. num. 96, pag. CLXXVI & seq.

X. De Institutione Monasterii San-Deodatensis, atque morte sancti Deodati ejusdem Fundatoris.

Denique, his ita peractis, Childericus Rex sanctum Deodatum per nuncios ascivit, eumque pro se Deum exorare petuit, & ei in heremo, que Vogefus dicitur, vallem cum villulis ac novalibus sibi contiguis tradidit, deprecans ut Monasterium illic construeret, ac servientes Deo inibi monachos collocaret, seque omne illi supplementum edificationis prebiturum pollicetur. Ad hec vir sanctus: si factis, inquit, dicta confirmaveris, jussis tuis prompto ac libenti animo obsecundare confirmo (*u*). Rex ilico non paucas illi prolatas tradidit pecunias, eumque per cartarum confirmationem ad predictum destinavit locum, omne illi prebens solatium. Vir itaque Dei illic veniens, totam vallem perlustrans, tandem in quadam planicie super ripam fluvii, qui Mort dicitur, edificationem Monasterii iniciavit (*x*). Deinde quibusdam casulis constructis, ad Novientum reversus, fratres quos illic collocaret (*y*) & de reliquiis sanctorum, quibus oratorium deificaret, necnon libros ac vestes sacerdotales ad ministeria divina complenda, quorum omnium copia inibi jam congesta fuerat, secum assumentis, ad predictum locum denuo remeavit. Cumque incep- tum jam perduxisset ad effectum, quedam nobilis matrona de parentela pre- fati Ducus, nomine Huna (*z*), cuius filium beatus Deodatus baptizaverat ac de sacro fonte levaverat, ipsum evocavit, & allodium suum in Sigoltes- heim (*z*) & in Mittelwilre (*b*) divisit ac medietatem ad Novientum sancto Mauricio contradidit: reliquam vero partem cum possessione sua in Ongeres- heim (*c*) ad locum noviter inceptum, quem Vallem Galilee nuncupaverat, itidem Sancto Mauricio contradidit. Sanctus itaque Deodatus utrumque locum meliorando & augmentando, per aliquot annos rexit, & post hec etate bona hujus vite liberatus erumnis apud prefatum locum (*d*) XIII kal. Julii migravit ad Deum (*e*).

XI. De Theodorico Rege Francorum.

Defuncto itaque, ut superius commemoravimus, Childerico rege Franco- rum (*f*), Théodoricus frater ipsius regni gubernacula suscepit. Is nimirum, suadente Duce, Novientum venit (*g*), & pro remedio anime sue & parentum

(*u*) Martenne, col. 1133 addit: *vel promitto.*

(*x*) Monasterium Vallis-Galileae ad Meurham flumen situm fuit fundatum circa annum 669 à S. Deodato, unde nomen sumens hodie dicitur collegiata San-Deodatenfis.

(*y*) Martenne legit: *Collocaverat.*

(*z*) Hunna fuit uxor Hunonis nobilis in Alfatiâ dynastæ, à quo accepit nomen vicus Hunnaweyr, id est Hunonis villa. De ipsâ Hunnâ egimus in Historiâ Ecclesiæ Argentinenfis, tom. 1, lib. 4, pag. 371 & 372.

(*a*) Sigolsheim. (*b*) Mittelweyer. (*c*) Ingersheim.

(*d*) *Prefatum locum deest apud Martenne.*

(*e*) Vitam S. Deodati ediderunt Mabillon, *Acta sanctorum ord. S. Benedicti, saeculo 3, parte 2*, pag. 429. atque Henichenius, *Acta Sanctorum Bollandiana*, tom. 3 Junii, pag. 872 & seq.

(*f*) Anno scilicet 673. (*g*) Circa annum 681 vel 682.

ac fratrum suorum premium monasterio vicinum hereditario jure ad se transmissum super altare Sancti Mauricii (*h*) martiris, villam videlicet Hiltesheim (*i*), cum duabus villulis Binrenheim (*l*) & Azolveswilre (*m*) illi adjacentibus, cum omnibus pertinentiis suis totaliter contradidit, & absque ulla contradictione in jus ac dominium monasterii transfudit; bannum videlicet generalem cum jure forensi (*n*), ecclesiam cum decimis suis, familiam utriusque sexus, agros cum pratis ac forestis cum omni libera & regali immunitate contradidit. Post hec itaque saniori consilio curtim unam cum beneficio servili fisco regali relinquendam decrevit, ea videlicet causa, ut si nuncius fiscalis in eadem villa, necessitate cogente, diverteret, mansionem in fundo monasterii nullatenus haberet, nec quemquam hominum ibi constringeret (*o*). Rex itaque hujus donationis, seu confirmationis, cartam conscribi jussit, & propria manu anuli sui impressione roboravit, cuius etiam exemplar inferere maluimus (*p*).

XII. De Obitu Athici, de Masone atque Eberardo.

Athicus itaque Dux, postquam, incitante diabolo, per passionem furoris filium suum Adelbertum propria manu interemit, heredibus destitutus, patrimonium suum in quatuor partes divisit (*q*). Primam videlicet partem pro anima filii sui ad monasterium ancillarum Dei in Argentinensi civitate, quod in honore sancti Stephani prothomartiris est constructum, ubi & filium suum sepelierat (*r*), & ad monasterium quod Medianum (*s*) dicitur. Alteram nichilominus partem, ut prediximus, sancto Mauritio ad Novientum contradidit. Terciam vero partem ad monasterium, quod Hohenburc dicitur, ubi & ipse cum uxore sua tumulatus cernitur (*t*). Quartam vero partem, ne omnimodis stirpem suam hereditate privaret, cognatis reliquit: que nimirum pars postea ad duos fratres devenit, quorum unus Eberhardus, alter vero Mafo dicebatur (*u*). Siquidem Dominus Eherhardus in castro Egenesheim (*x*), quod &

(*h*) Martenne, col. 1134 perperam legit: *Sancti Martini*.

(*i*) Hiltesheim. (*l*) Martenne habet *Berenheim*: est hodiernus vicus Bindern.

(*m*) Ehenweyer. (*n*) Id est, cum justitiâ. (*o*) Martenne non recte refert: *contingeret*.

(*p*) Sequitur illud diploma fictitium Theoderici regis, quod jam edidimus in Historiâ Episcoporum Argentinensium, tom. 1, *Preuves*, num. 24, pag. XL.

(*q*) Auctor Chronicus non nisi unicum filium Adalbertum dat Athico Ducis atque à patre ipso occisum. Si vera esset ipsius assertio, fine masculâ prole obiisset Athicus: quod ille quoque fatetur, cùm dicat relicta memorati Ducis bona fuisse inter ecclesiâs in partes divisa. At hoc falso esse, fideique historicae praesertim adversum constat tûm ex Cointio *Annales Ecclesiastici Francorum*, tom. 4, pag. 294, & Schoepfino, *Alsat. illust.* tom. 1, pag. 759 & 761, tûm ex ipsâ nostrâ Ecclesiæ Argentoratensis Historiâ gallicâ.

(*r*) Adelbertus, Athici patris in ducatu Alsatiae successor, post ipsum obiit & non ante eum, ut hic innuit agiographus Novientensis.

(*s*) Gallicè *Moyen-moutier*, & germanicè *Mittel-münster*.

(*t*) Consulatur Historia Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, lib. 4, pag. 347.

(*u*) Eberhardus & Mafo filii fuerunt Adelberti ducis Alsatiae, nepotes (*petiti-fili*) ipsius Athici.

(*x*) Egisheim.

ipse construxerat, sedem habebat : frater vero ejus in valle, que ex nomine ejus Vallis-Masonis nuncupatur, manebat. Denique, occulto Dei judicio, Dominus Eberhardus cecitate percussus fine uxore & heredibus remansit (y) : frater vero ejus Mafo filium quidem habuit, quem tali infortunio amisit. Nam cum quadam die in fluvio, qui Olruna (z) dicitur, cum aliis juvenibus balnians colluderet, gurgiti inmersus ac necatus est & sic ambo fratres exhereditati sunt. Denique Dei inspiratione Eberhardus in fundo suo monasterium primo in honore S. Mauricii construxit, postea vero in honore S. Leodegarii a beato Pirminio Episcopo dedicari jussit, quod & Vivarium peregrinorum seu Murbacum nominavit (a). Frater vero ipsius cum uxore sua monasterium sanctimonialium in supra dicta valle, item in honore S. Leodegarii, construxit (b), eo quod de stirpe illius emeruerint, & caput ipsius ab Episcopo Augustidu-nenfe impetraverint (c).

XIII. *De Donatione sanctae Odiliae, atque de Abbatibus Erhardo, Columbo, Benedicto, Isenhardo & Theobaldo.*

Post obitum itaque beati Deodati (d), fratres Novientenses de ipso cenobio electum quendam nomine Erhardum (e) venerabilem virum Abbatem constituerunt (f). Hunc sancta ac venerabilis virgo Christi Odilia, post mortem patris sui evocatum, tali sibi ac ministerio (g) ancillarum Christi, cui preterat, conventione & connexione karitatis conjunxit (h), ut in cunctis spiritibus & consilio & auxilio eis preefset : ea scilicet conditione, ut in summis festivitatibus, in nativitate Domini, videlicet & in pascha, & in pentecostes, de Noviento presbiter unus ac Diaconus & Subdiaconus ibi missas celebrarent, & ancillas Christi communicarent : Abbas vero ipse in nativitate sancte Marie inibi missarum solemnia compleveret. Deinde sancta Virgo Christi quid pro hujusmodi benefacto monasterio Novientensi vicissim impenderet, cum foris & familia deliberabat. Dedit itaque predicto monasterio ad meliorandam fratrum illic Deo servientium prebendam, in Barro (i) curtim unam cum vineis ad ipsam pertinentibus ; redditus salis ad tertiam dimidiam

(y) Chronicon Ebersheimense in eo à vero aberrat, dum dicit Eberhardum fine uxore & liberis remansisse. Conjugem enim suam Emeltrudem ipse comes memorat in chartâ an. 727 Murbacensi; *Pieces Justificatives, tit. 24, pag. xviii.*

(z) Olruna, malè dicta Otrima à Martenio, est hodiernus rivus Tolder dictus.

(a) Murbach. (b) Scilicet Masevaux, five Masmünster.

(c) De capite S. Leodegarii Augustodunensis Episcopi Murbacum translatu egimus in Historiâ Episcoporum Argentinenium, tom. 1, lib. 3, pag. 254.

(d) Inde patet Sanctum Deodatum utriusque Abbatiae Galileenfi & Novientensi simul ad obitum usque suum praefuisse.

(e) Martenne, pag. 1135 legit : Erardum. (f) Anno scilicet 679.

(g) Ex suo descripti apographo Martennius : *Monasterio. In nostro manuscripto legitur : Ministerio, quod etiam in Monasterio recens manus correcit.*

(h) Initio scilicet octavi saeculi. (i) Barr.

sartaginem in Marsal (*l*) & in Metiwich (*m*) ; in Illechilechen (*n*) tres mansus cum curtibus suis & piscationibus; in Cuonenheim (*o*) quinque mansus cum curte dominica & falica terra ad luminaria ecclesie S. Mauricii ; in Castinetto (*p*) curtim unam cum vineis ad ipsam pertinentibus; in Sarmenza (*q*) quinque mansus cum curtibus suis & capella ipsius loci ; in Gundolvesheim (*r*) curtim dominicam, quinque mansus & duas vineas ; in Bercholz (*s*) & in Regenesheim (*t*) agrum decem jugerum cum decimis suis ; in Roulechesheim (*u*) quinque mansus cum decimis suis ; in Balteresheim (*x*) quinquaginta jugera cum decimis suis. Hec itaque omnia virgo Christi Odilia , ut prediximus , sancto Mauricio contradidit , & insuper omnes vestes sacerdotales , quibus Abbas in summis festivitatibus induebatur & quibus altare S. Mauricij tegebatur. Defuncto itaque Erhardo Abbe, Columbus ei Abbas successit , vixitque usque ad tempora Pipini Regis Francorum. Hujus siquidem temporibus , venerabilis Yrinus presbiter ecclesiam , que cella sancti Petri dicitur , construxit , quam & beatus Pirminius confessor Christi in honore S. Petri dedicavit (*y*). Huic successit Benedictus Abbas , cuius temporibus Pipinus Rex monasterio cum omnibus pertinentiis suis inmunitatem concessit (*z*). Huic successit Ysenhardus Abbas (*a*), & huic Dieobaldus Abbas (*b*). Huic Karolus magnus privilegium inmunitatis tradidit , & ab omni jure fisci regalis absolvit , cuius etiam exemplar inferimus (*c*).

XIV. *De Abbatibus Theobaldi successoribus, atque de Baltramno Episcopo Argentinensi.*

Diebaldo successit Griemaldus Abbas & huic venerabilis Sabacius Abbas. Hunc Ludewicus Imperator pius filius Karoli de Amerbacensi monasterio translatum Abbatem constituit (*d*), ipsique privilegium inmunitatis tradidit , cuius exemplar interserimus (*e*). Huic Salemon Abbas successit , & Salemoni Gibelinus Abbas , & huic Wolfridus , & huic Herebaldus : Herebaldo vero Hartmannus successit. Hujus temporibus Arnolfus Dux Noricorum Karolum patrum suum regno pepulit (*f*), ac regnum fibi usurpavit , & Baltramno

(*l*) Marsal. (*m*) Moyenvic. Martenne habet : *Mittewich.*

(*n*) Illkirch. (*o*) Kunheim. (*p*) Châtenoi , aut Kestenoltz. (*q*) Sermersheim. (*r*) Gundelsheim. (*s*) Bergholtz. (*t*) Rexheim. (*u*) Rurelsheim. (*x*) Baltersheim.

(*y*) Circum annum 752 quo Columbum vixisse opinatur Cointius , *Annales ecclesiast.*, tom. 5, p. 369.

(*z*) Versus annum 759. Periit vero allegatum Pipini diploma.

(*a*) Qui vixit annis 770 & 800.

(*b*) Jam memoratur Abbas anno 803 , notatus etiam circa 830 in libello societatum Augiensium.

(*c*) Diploma Caroli Magni imperatoris an. 810 Tietaldo Abbatii concessum extat in codice diplomatico Ecclesiae Argentinensis , tom. 2, num. 86, pag. CLIV.

(*d*) Circum annum 838.

(*e*) Duo leguntur in memorato codice , num. 87 & 96, pag. CLVI & CLXXXVI Ludovici Pii annorum 814 & 824 pro Abbe Sambacio diplomata , ambo vero fictitia.

(*f*) Anno scilicet 887.

Episcopo Argentinensi Abbaciam Novientum, ut parti ejus faveret, promisit. Is Abbaciam ingressus (*g*) omnia dicioni sue subegit & Helmericum quemdam monachum Abbatem constituit (*h*), quia Hartmannus ei subesse noluit. Sed non diu hac tirannide potitus est : nam ab Apostolico Johanne (*i*) degradatus est & excommunicatus. Post tres autem annos Johannes Papa cum principibus Karolum Imperio restituit (*l*), qui & confestim Abbaciam recepit, & Helmericum, restituto Hartmanno, expulit & immunitatem Abbacie cum omnibus pertinenciis ipsius per chartas confirmavit.

XV. *De Sanctâ Richarde Imperatricē & illius Dotatione.*

His itaque temporibus (*m*), venerabilis Riccardis Imperatrix Novientum venit & triginta jugera ruris ac vinearum, & curtim unam in Kunigesheim (*n*) cum omni decima ipsius allodii sancto Mauricio ad sacrificia divina contradicit : maxime penitentiam agens, quia ecclesiam sancti Mauricii in Sigoltesheim (*o*) per potentiam decimis suis privaverat. Nam in eadem villa in fundo suo ecclesiam in honore beati Petri construxit, ac primo decimas suas, deinde succedenti tempore omnes decimas tocius ville ad ipsam coegit, excepto predio sancti Mauricii (*p*) ac familie ipsius, & allodio sancte Dei genitricis (*q*) & familie ipsius. Hac itaque de causa prefatum allodium, ut prediximus, contradidit, ac in multis deinceps se profuturum promisit.

XVI. *De Lanzone & uxore suâ.*

His etiam diebus (*r*), erat quidam vir nobilis natione Suevus, Lanzo nomine, habitans in possessione sua, in villa que Suabesheim (*s*) dicitur. Is cum haberet uxorem speciosam & ingenuam, nomine Gyselhildam (*t*), spiritu zelotie adversus eam tactus est ; nam de quodam milite falso rumore infamata fuerat : cumque maritus hac suspicione diu laborasset, cogitare cepit qua molitione veritatem rei experiri potuisset. Denique quadam die Rhenum transiit, & in Sueviam se iturum simulabat. Assumptis itaque quibusdam

(*g*) Anno sequenti 888.

(*h*) Helmericum Abbatem Aprimonasterii allegat authenticum Arnulphi Regis an. 889 praeceptum, quod in eodem edidimus Codice, tom. 2, num. 159, pag. ccxcii.

(*i*) Id est, Joanne IX Papâ, qui ab anno 898 ad 900 Romanae praefuit ecclesiae.

(*l*) Falsa hic tradit auctor Chronicus : nam Carolus Crassus, an. 888 paucis post exauctorationem suam mensibus defunctus, nunquam fuit restitutus Imperio. Supervixit ei Arnulphus ad annum usque 899, successorem nactus filium suum Ludovicum.

(*m*) Definente scilicet nono saeculo.

(*n*) Kiensheim. Eandem donationem memorat Wilhelmus Argentinensis Episcopus in chartâ an. 1031, tit. 386, pag. ccxxx.

(*o*) Sigolsheim. (*p*) Scilicet Abbatiae Ebersheimensis. (*q*) Id est, Ecclesiae Argentinensis.

(*r*) Id est, tempore Hartmanni Abbatis Aprimonasteriensis.

(*s*) Hodie Schwabshaim. (*t*) Martenne, col. 1136 legit : *Guelhildam*.

fibi consciis, in quoddam latibulum Rheni fluminis divertit, dieque una inibi delituit. Igitur nocte infecuta domum rediit, ac filenter curiam intravit, solusque ad ostium cubiculi, in quo uxor ipsius dormiebat, devenit; cumque illud clanculo pulfasset, domina expergefacta ancillam vocavit, & requirere quisnam esset precepit. Ancilla ad fores veniens quis de foris fit requirit. At ille nomen fibi militis, quem suspectum habebat, assumit & se intromitti pettit. Ancilla domine renuntiat: illa vero, ut parumper expectet, remandat. Quid multa? Is, inquit ad ancillam, est a quo infamata ac falla suspicione a marito sum notata. Deinde, ut altera Judit virili animo induita, Deum adjutorem invocat, quatenus persecutorem sue pudicitie prosterat. Denique idem maritus ejus duos gladios habens unum secum tulerat, alterum in cubiculo parieti adpensem reliquerat. Quem dextra tenens post ostium constituit, levaque januam aperuit. Cumque ille pedem intra limen posuisset, illa in caput, ipsius ictum libravit, quo ruente, secundum cervici incusit. Deinde vociferans domesticos advocat, inimicum ac persecutorem sue pudicitie prostratum clamat; qui accensis luminaribus adcurrentes invenerunt dominum suum in pavimento jacentem & in suo sanguine palpitantem. Quo viso, clamor ingens ac luctus oritur, vicini accurrunt, & statim hujus rei fama ville conplentur. Levantes itaque dominum suum servi in lecto collocant ac vulnera ligant. Qui cum gustata aqua paululum requievisset, collectis viribus, uxorem vocat, & iniuritatem perfidie ac suspicionis sue confitetur. Post hec ut Abbas advocetur exorat: qui cum adscitus venisset, confessionem ultimum jam spiritum trahens fecit, & communionem corporis Christi fuscipiens, predium, in quo piaculum perpetratum fuerat, sancto Mauricio cum familia, ac omnibus pertinentiis suis pro remedio anime sue contradidit & se ad monasterium deportari pettit, ac sic ultimum spiritum exalavit. Qui cum ab uxore & familia ad monasterium deportatus fuisset, Abbas corpus saniori confilio in farcofago inhumatum reposuit, donec dominam cum epifola ordinem rei continente ad Apostolicum transmisit. Qua perfecta, Papa (*u*) dominam intuens ac virtutem femineam collaudans alteram Judit cognominavit, & omnimodis liberam & absolutam redire mandavit. Que statim ad pedes ejus corruit, ac pro sepultura & absolutione mariti rogavit: cui ille litteras abolitionis ad Abbatem tradidit, & ut infra ecclesiam sepeliretur concessit. Quod & factum est: nam post aliquos annos ipsa domina in eodem sepulchro juxta virum suum ante altare sancte Crucis sepulta est.

XVII. *De Hiltevrito bona sua Abbatiae Aprimonasteriens concedente.*

Erant preterea iisdem temporibus (*x*) duo fratres libere conditionis habentes possessionem in villa, que Bezenesheim (*y*) dicitur, decem & octo mansuum:

(*u*) Forsan Benedictus IV, qui ab anno 900 ad 903 sedem obtinuit Romanam.

(*x*) Ineunte saeculo decimo. (*y*) Biesheim.

quam cum inter se divisissent, unus ipsorum, qui Hiltevit vocabatur, partem suam, novem videlicet mansus cum curte dominica & silva, ac familia, aliisque pertinentis suis, sancto Mauricio ad monasterium Ebersheim contradidit, seque inibi monachum fecit. At vero frater ipius alteram partem ad monasterium, quod Gengenbacum dicitur, contradidit.

XVIII. *De Egehardo Abbe successore Hartmanni, necnon de viro nobili Altmanno.*

Regnante siquidem post hec Ludewico filio Arnolfi (z), cum jam defuncto Hartmanno Egehardus Abbas successisset (a), quidam de nobilissima stirpe Alemannorum Altmannus, cum uxore sua domna Winehilda de nobili vide-licet Germanorum stirpe progenita, preedium quoddam in pago Alsatiense inter Illam & Renum in villa, que Widdenesheim (b) dicitur, habens in ipso cum familia confitebat. Cumque jam absque liberis consenuissent, Deo inspirante, ipsum allodium cum omnibus pertinentiis suis sancto Mauricio ad sus-tentationem fratrum inibi Deo servientium contradiderunt, curtim scilicet dominicam & duodecim mansus in ipsam pertinentes, cum Ecclesia ipsius loci ac decimis ad ipsam pertinentibus, salicam terram cum pratis ac foreste, familiam etiam utriusque sexus cum banno & omni libera utilitate. Post hec idem Altmannus simul cum Abbe in presentiam Ludewici Imperatoris venit & prefatam donationem per auctoritatem regiam confirmavit; ea scilicet ratione, ut nullus judex publicus in ipsam villam ingredi presumat, nec quemquam hominum ibi constringat, sed predictus Abbas, omnesque ejus successores, prefatam villam potestate posseident. Dederunt etiam propter inmunitatem regiam de ipso allodio curtim unam cum beneficio servili in jus ac dominium regni, ea de causa, ut si legatus fisci apud eandem villam pernoctaret, nequaquam supra dominium monasterii mansionem haberet. Dederunt etiam Altmannus & uxor ejus tres mansus sancto Mauricio in villa, que Niveratesheim (c) dicitur, cum capella ipsius loci & omnibus decimis ipsius. Defuncto itaque Altmanno, ab uxore sua ad monasterium delegatus & inibi sepultus est. Cumque omnia signa Ecclesie pulsarentur, funis majoris campane ruptus est. Dedit itaque prefata Winehildis ipso die super altare sancti Mauricii duos mansus in villa Cellesheim (d), unum in beneficio sacrifite, alterum vero ad funes & circulos campanarum omni deinceps tempore comparandos : cumque & ipsa obiisset, in sepulchro viri sui sepulta est.

(z) Ludovicus IV dictus Infans, Arnolphi filius, patri successit an. 900 obiitque improlis an. 912.

(a) Circà annum 908.

(b) Wittisheim, vulgo Witzten,

(c) Niffern, vicus destructus propè Schwabsheim.

(d) Zillisheim.

XIX. *De Ottone Imperatore, Adelaide Imperatrice, Widerolpho Episcopo Argentinensi & Baudefio Abbe Novientensi.*

Post multa itaque annorum curricula, cum Oddo primus filius Heinrici Imperatoris defuncto patre administrationem Imperii suscepisset (e), Adelheidam ex nobilissima stirpe Germanorum & Burgundiorum progenitam uxorem duxit, & consortem Imperii instituit (f). Habuerat enim ipsa Adelheid primo Heremannum Ducem Alemannie maritum, & de ipso genuerat filium nomine Ernustum (g). Quo defuncto Ruodolfum Regem Italie maritum accepit (h). Cumque apud Mediolanum regnaret, defuncto fratre suo Cuonrado Rege Burgundionum, etiam ipsius Regnum jure hereditario adepta est (i). Denique Imperatrix effecta insignia duorum Regnorum suorum Italie videlicet & Burgundie Oddoni Imperatori in conventu principum resignavit, & Imperio romano addidit. Hac igitur de causa Mediolanenses cum Longobardis contra (l) Oddonem Imperatorem rebellare cuperunt. Imperator itaque, expeditione contra eos ordinata, administrationem tocius Germanie Willegiso Mogontino Archiepiscopo commisit, pagum vero Alsatensem cum monasteriis & ecclesiis fisci Widerolfo Argentinensi Episcopo commendavit (m), & sic Italiam ingressus Mediolanum obsedit, ac septem annis inibi permanxit. Unde contigit, ut, defuncto interim Abbe Novientense seu Ebersheimense, Widerolfus Episcopus ex parte Imperatoris Baudezium a fratribus electum Abbatem constitueret & ordinaret. Regresso tandem post septem annos Imperatore, prefatus Episcopus Baudezium Abbatem ipsi in conventu principum presentavit, ac simul cum ipso privilegium de decimis prefati monasterii ab Imperatore impetravit, cuius etiam exemplar inferere volumus (n).

XX. *De Luitfrido Comite atque de Nobilibus in Tanvillers.*

Eodem tempore (o), Luitfridus Comes (p) de nobili Burgundionum genere allodium suum in (q) Artolvesheim (r) sancto Mauricio ad prefatum monaste-

(e) Anno scilicet 936. (f) Anno verò 951.

(g) Haec falsa esse probat tota historia, cum Adelheidis nunquam maritum habuerit Hermannum Ducem Alemanniae sive Sueviae. Ipse enim Hermannus an. 1004 emortuus uxorem duxerat Gerbergam dictam Adelheidis ex fratre neptem, ex quā genuit Giselam Ernesti Ducis conjugem.

(h) Adelaidis fuit prima uxor Lotharii Regis Italiae, non verò Rudolphi.

(i) Defuncto Conrado Burgundiae Regi successit anno 993 non soror Adelaidis, sed filius ejusdem Conradi Rudolphus.

(l) Chronologiam hīc rursū perturbat & intervertit auctor Chronicus. Facta enim, quae sequuntur, non ad Ottонem I sunt referenda, sed ad Ottонem III qui an. 995 Mediolanensem incepit obsidionem.

(m) Widerolpus Episcopus an. 991 in Argentinensi Ecclesiā successit Erchenbaldo.

(n) Privilegium ipsius Widerolphi Episcopi atque diploma Ottonis III Regis anno 994 Bauderio Abbati concessa edidimus in praecedenti Historiae Alsatice volumine, tit. 339 & 340, pag. CLXXXII & CLXXXIII.

(o) Definente scilicet saeculo decimo. (p) Memoratus in diplomatis Ottoni III annorum 986, 997 & 999, tit. 322, 346 & 351, p. CLIII, CLXIX & CLXXXVI.

(q) Martenne, col. 1139 legit: situm. (r) Artolsheim.

rium contradidit, curtim videlicet dominicam cum omnibus pertinentiis suis, & Ecclesia ipsius loci, cum decimis suis (s) & banno ipsius loci, cum capella in Birenheim (t), & allodio sibi coherentे cum decimis ipsius ville. Erant preterea hisdem temporibus duo fratres de Lotharingia libere condicionis predictum quoddam infra terminum Vosagi habentes juxta villam, que Tanwilre (u) vocatur: quod cum inter se divisiſſent, unus partem suam cum Ecclesia ipsius loci sancto Mauricio ad predictum monasterium contradidit, alter vero partem suam monasterio, quod Medianum dicitur, contulit (x).

XXI. De Widerolpho, Alewico & Wilhelmo Episcopis Argentinensis, necnon de Baudesio, Rudolpho & Ruperto Abbatibus Novientibus.

Defuncto post hec Oddone Imperatore primo (y), Oddo secundus filius ipsius succedit in regnum, a quo cum Widerolfus Episcopus investituram quorumdam regalium locorum impetrasset, Novientensis etiam monasterii curam suscepit (z), ipsumque locum ob honorem & patrocinium sanctorum Thebeorum multis honoribus ac donariis adornavit, & in tantum dilexit, ut etiam in supremis positus in eodem monasterio se tumulari preciperet: quod & factum est. Cui succedit in Episcopatu Alewicus (a) Augensis Abbas. Post hec venerabilis ac beate memorie Baudezus Abbas migravit ad Dominum. Post cujus transitum fratres secundum regulam sancti Benedicti convenientes Ruodolfum Abbatem constituerunt. Quod factum predictus Alewicus Argentinensis Ecclesie Episcopus graviter tulit, & cum furore monasterium ingressus omnem sibi substantiam ac thesaurum ecclesie vendicavit. Quem cum fratres prioris amicite, quam erga ipsos in Augensi monasterio positus habuerat, ammonerent, respondisse fertur: ego quondam Mariam Augensem concubinam habui, nunc vero Mariam Argentinensem legitimam uxorem duxi. Cumque nocte sequenti infra monasterium se cum comitibus suis sopori dedisset, vidi turbam armatorum militum clavis foribus ad se ingressam: cumque ante lectum ipsius constitissent, unus, qui ceteris preeſſe videbatur, propius accedens, cuspide ipsum tetigit, & cur domum suam violenter ingredi presumperit, minaci voce requirere cepit. Qui cum tremens & palpitans reticeret, sequentibus se ait: arripite hunc temerarium & extra domum meam non fine contumelia ejicite. Statimque illum alii per manus, alii per pedes

(s) Haec verba: & Ecclesia ipsius loci cum decimis suis, defunt in Martennii editione.

(t) Binderen. (u) Tanvillers.

(x) Praedium Tanvillare libere a liberrimo viro datum memoratur inter possessiones Abbatiae Mediæ monasterii in diplomate Henrici V an. 1114 infra referendo.

(y) Anno 973.

(z) Tempora iterum intervertit more suo monachus Novientensis. Widerolfus nunquam sub Ottone I vel II Ecclesiam rexit Argentinensem, sed sub Ottone III.

(a) Anno videlicet 999.

trahentes extra cellam, in qua jacuerat, projecerunt. Cumque expergefactus magnis clamoribus perstrepere, qui simul cum ipso cubabant expergefacti exilierunt: sed milites predicti statim disparuerunt. Denique Episcopum ante fores jacentem reppererunt & quemadmodum illic venerit interrogare ceperunt. At ille ab ignotis militibus se tractum & illic projectum commemorabat. Cumque a terra furgere conaretur, nec manibus, nec pedibus se juvare poterat, levatus tandem a suis in sella collocatur: deinde, percunctantibus singulis de habitu & qualitate militum, viros aiebat procere stature fuisse & aureas crucis in galeis ac scutis ipsos dicebat habuisse. Cumque etiam tumida verba principis ipsorum retulisset, omnes pariter una voce sanctum ducem cum Thebeis militibus fuisse Mauricium dicebant. Deinde summa cum festinatione restitutis omnibus, que, jubente Episcopo, monasterio violenter abstulerant, ipsum sine mora navi imponentes ad Civitatem usque perduxerunt. Cumque inibi per totum fere annum podagricus ac ciragricus jacuisset, mures minutissimi (*b*) extranei coloris ac forme digitos (*c*) pedum ipsius, ac manuum corrodere ceperunt. Qui cum nulla arte inhiberi potuissent, cubicularii ipsius lectum, in quo jacebat, quatuor funibus in aëre suspenderunt. Sed mures a laqueari per funes descenderunt, ac indefinenter quoisque expiraret corrodabant, &c, ut clerici ipsius Ecclesie afferere solebant, cum ipso simul tumultati sunt (*d*). Unde accidit, ut predictum monasterium cum pertinentiis suis in summa veneratione ac tutela per multa tempora a cunctis haberetur, in tantum ut etiam Willehelmus Argentinensis Episcopus successor Alewici (*e*) eidem monasterio concessiones antecessorum suorum de decimis monasterii per cartarum conscriptionem venerabili Ruoperto Abbatii & successoribus ipsius ecclesiastico banno confirmaret & corroboraret: que etiam hactenus in armario monasterii conservantur (*f*).

XXII. *De quodam miraculo in mulierem Ebersheimensem per merita SS. Mauricii & Sociorum ejus, operato.*

Igitur non pretermittendum existimamus miraculum, quod Dominus hifdem temporibus Ruoperti Abbatis per sanctorum Thebeorum merita operari dignatus est (*g*). Nam quedam mulier, dum in festo sancti Mauricii & Sociorum ejus, signis Ecclesie sonantibus, ad vespertinas laudes occurreret, filium parvulum domi reliquit. Quem, expletis laudibus, domum rediens in Illa flumine necatum repperit. Quem statim mente confernata rapidis passibus, ac si furibunda, arripiens, ad Ecclesiam pervenit & infortunium suum sanctis

(*b*) Martenne, col. 1141 legit: *immitissimi*. (*c*) Idem habet: *pedicas*.

(*d*) Anilem hanc fabulam in ipso opere historico gallico exagitabimus.

(*e*) Scilicet post Werinharium I.

(*f*) Extat tit. 386, pag. ccxxix, typis edita an. 1031 concessa ipsa Willehelmi Episcopi charta.

(*g*) Circum anno 1033.

Martiribus improperans filium ante altare sancti Mauricii projectit & reliquias sanctorum de altari rapiens super ipsum posuit. Quam cum fratres de altari removere niterentur, illa pertinaci voce renitens, nunquam se recessuram, nisi filium reciperet, clamabat. Igitur, multis circumpositis, circa medium noctem luctu & clamoribus fatigata obdormivit & quendam virum juxta altare stantem & per somnium sibi dicentem audivit : o mulier, quia maledictis & improperiis nos lacestrire ausa fuisti, filium quidem tuum in presenti recipies, sed paucō post tempore super ipso gaudebis. Quod & factum est. Nam statim de somno excitata corpus filii arripuit & in sinu suo collocavit, & aqua, qua ingurgitatus fuerat, statim per os ipsius quasi de cantabro erupit & puer redditus vite palpitare cepit; & sicut matri in visione divinatum fuerat, sex tantum mensibus supervixit ac vitam finivit. Unde quis dubitet per merita sanctorum Martirum hoc factum fuisse, quibus infelix mulier properare & objicere ausa fuerit, quod detrimentum filii idcirco perpessa sit, quia in festivitate ipsorum, relicto parvulo, ad Ecclesiam ipsorum properare maluerit. Hinc etiam considerandum cuique summopere est quanta perversitas sit quemque de infortunio suo Deo & sanctis ejus maledicere, qui pluit super justos & injustos & per misericordiam suam etiam ingratis cottidie beneficia prestat.

XXIII. *De Donatione Berthae nobilis foeminae factâ sub Ruperto Abate.*

Ruopertus itaque Abbas bonus monasterii provisor per multos annos extitit & multis commodis locum ampliavit. Nam amnem, qui monasterii claustra preterfluit, multis sumtibus per longum terre spaciū ab Illa flumine derivari fecit & totum monasterium aquam deducendo circumvallavit & molendina ceterasque officinas oportune construxit. Bertha etiam quedam nobilis domina, temporibus ipsius, capellam in honore sancte Margarete ante ostium majoris Ecclesie construxit, & dedicari fecit, ac dotem contradidit. Dedit etiam ad eandem capellam Volmarum & Eberhardum cum uxoribus suis, & omni posteritate ipsorum, censuales duorum nummorum, seu cere ejusdem precii; feminas vero viri potentes, quamdiu absque maritis sint, duodecim ulnis lini ad candelas Ecclesie conficiendas (h). Dedit etiam sancto Mauricio ad prebendam fratribus curtim castri Brandenbruch (i), cuius superius mentionem fecimus (l), cum Silva adjacente, & duos mansus in Muteresholz (m), & molendinum in Ahewihre (n) cum curte & piscationibus suis. Dedit etiam sancto Mauricio, pro anima viri sui Hugonis, itemque filii sui Hugonis & filie sue

(h) *Conficiendas* in manuscripto legitur tantum in margine, recentiori manu adjectum.

(i) Martenne, col. 1142 male legit : *Trandenbruch*.

(l) Ad §. secundum, pag. xr.

(m) Mietersholtz. (n) Ekenweyer.

Berhte, quos in supradicta capella sepeliri fecit, novem mansus censuales in Marcolvesheim (*o*) & vineam duorum jugerum in Scerewilre (*p*), & seipsam etiam in eadem capella tumulari fecit. Dederant etiam pater ipsius & mater sancto Mauricio quinque mansus & curtim dominicam in villa Ebersheim (*q*) cum foresta, que Munichowa dicitur, & familiam utriusque sexus, cum vinea duorum jugerum in Scherewilre. Horum omnium cartam Ruopertus Abbas & Willehelmus Episcopus conscribi fecerunt & sigillari: & Episcopus perpetuo anathemate & banno spirituali monasterio confirmavit, que etiam usque hodie in armario monasterii continetur (*r*).

XXIV. De Morte Ruperti Abbatis Novientensis & de Willone ejus successore.

Post hec Ruopertus Abbas ex hac vita migravit, prefuitque monasterio ab ultimo anno tercii Oddonis Imperatoris usque ad primum annum Heinrici filii Cuonradi Imperatoris (*s*). Cumque fratres alium elegissent, Heinricus Imperator quemdam monachum aurifex de monasterio, quod Vivarium (*t*) dicitur, Willonem nomine, violenter intronizavit ac Abbatem constituit. Idem enim Willo Imperatori cifos cupreos & scutellas stagnas miri operis deauravit, quos militibus in donariis dedit. Quod cum militibus innotuisset, ipsum interficere moliebantur & idcirco Imperator illum a se removit, ac pro hoc tali commercio Abbatem constituit. Quem cum fratres contra velle suum coacti suscepissent, quosdam ex ipsis nobiles & litteratos viros monasterio pepulit, & filios pistorum, ac cocorum, & piscatorum intronizavit ac tonsorari fecit, quos etiam nos ipsi postea de claustro projectos portarios & pistores ac molendinarios monasterii vidimus. Cumque fratres quadam die missarum sollempnia peragerent, Abbas cellarium ingressus mensuram potus eream inibi pendente repperit, cumque a cellarario Staupum justicie (*u*) fratrum esse cognovisset, statim arreptum lapidi inflisit ac totum in partes comminuit. Quod cum fratribus in Ecclesia nunciatum fuisset, statim egressi ipsum adhuc in eodem loco repertum, cur hoc fecisset, requierunt. Quos cum indignanter ac proterva voce abire jussisset, statim arreptum alii per crines, alii per pedes trahere ceperunt & extra claustra monasterii projecerunt, statimque famuli currentes fustibus & pugnis cesum per pontes fluvii extra locum abegerunt.

(*o*) Marckotsheim. (*p*) Scheerweiler. (*q*) Ebersheim.

(*r*) Charta ipsa Berthae anno 1031, cum confirmatione Willehelmi Episcopi, extat tit. 387, pag. ccxxxii.

(*s*) Id est ab anno 1002, qui fuit ultimus Ottonis III Imperatoris, ad annum 1039 quo Henricus III Conrado patri suo in Imperio successit.

(*t*) Scilicet Murbacenense Monasterium, quod in antiquis chartis dicitur Vivarium peregrinorum. Martenne, col. 1142 legit perperam: *Onuairum*.

(*u*) Id est ipsa mensura vini à sancti Benedicti regulâ determinata. *Staupus* enim indicat schyphum, vel calicem: unde Geilerus *Narren-Schiff*, fol. 11. interpretans haec verba Davidis: *calix vini meri plenus mixto*, dicit: *das ist der Stauff, darin ißt sueßes und bitteres*.

Cumque ad Imperatorem venisset & calamitatis sue miseras retulisset, Imperator ira commotus Episcopo Argentinensi (*x*) per litteras mandavit, ut quantocius Abbatem restitueret, omnesque facti reos de monasterio expelleret. Episcopus ergo, assumpto Abate, ad monasterium venit, consideransque nequiciam & insolentiam ipsius, moderatus, quam jussus fuerat, erga fratres agere studuit, ac deinde, pace inter ipsos & Abbatem reformata, admonere eos cepit, quatenus & monasterio & fibimetipis providerent, illud eis objiciens, quia non est potestas nisi a Deo (*y*), qui etiam regnare facit hypocritam propter peccata populi (*z*), & illud apostoli : quia qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit (*a*); & illud : redimentes tempus, quoniam dies mali sunt (*b*). Post hec, relictis illis remeavit in sua. Abbas vero, simulata pace per aliquod tempus, quadam nocte ex insperato cum famulis suis, qui secum venerant, Ecclesiam furtive ingressus, partem ornamentorum & thesauri Ecclesie, & quasdam casulas & cappas cum libris rapuit, atque, omnibus navi impositis, aufugit ac turpiter evasit, & in Wormatiam civitatem veniens omnia diftraxit & ulterius non comparuit.

XXV. *De Egelolfo Abbe Novientensi & Werenhario Episcopo Argentinensi.*

His ita peractis, Imperator Episcopum Hezilonem rogavit (*c*), ut fratres conveniret, ipsosque regaret quatenus Egelolfum quendam nobilem virum Amerbacensem monachum eligerent. Quod cum factum fuisset, idem Egelolfus Abbas ordinatus est. Hujus itaque temporibus, jam defuncto Hezelone Episcopo (*d*), Werenarius successor ipsius pacifice monasterium ingressus quendam monachum in eodem monasterio reclusum convenit (*e*), & ab eo quedam privilegia monasterii, que a fratribus propter tutelam custodienda acceperat, expetit; simulque pollicitus est ei, quod si privilegia obtinuissent, statim eum Abbatem constitueret. Que cum a proditore fratrum hac conditione accepisset, statim Civitatem ingressus, cives ac clerum convocat, eisque cartas demonstrat, & in presentia omnium ignem copiosum fieri precepit, atque illas omnes conscriptiones in ipso conbuscit, ea scilicet intentione, ut si omnia privilegia monasterii subtraheret, monachi investituram ab Imperatore ulterius non expeterent. Sed enim ejus vecordia tali intentione frustrata est : fiquidem omnia immunitatis ac fundamenti & decimarum privilegia in Muorbacensi armario conservata fuerant. Quod factum cum fratres comperrissent, protractum proditorem, ligatis post tergum manibus, jumento impo-

(*x*) Scilicet Hetzeloni, qui anno 1047 ad sedem Argentinensem promotus fuerat.

(*y*) Pauli ad Romanos, c. 13, v. 1. (*z*) Job, c. 34, v. 30.

(*a*) Pauli ad Romanos, c. 13, v. 2. (*b*) Pauli ad Ephesios, c. 5, v. 16.

(*c*) Igitur antè annum 1056, quo obiit Henricus III Imperator.

(*d*) Anno scilicet 1065. (*e*) Martenne, col. 1143 legit : *invenit.*

situm noctu (*f*) in exilium transmiserunt, ubi & vitam finivit. Post hec idem Werenarius Episcopus Heinrico (*g*) Imperatori infidias cum quibusdam conspiratoribus suis intendebat (*h*). A quo cum fortiter preventus ac deprehensus fuisset omni post hec tempore suspectus fuit. Unde contigit, quia expelli metuebat, ut fratri suo Radebotoni Comiti de Habechesbuc curtes Episcopatus sui & Ecclesias multas in beneficio concederet. Deinde ad tantam insaniam devenit, ut etiam allodia & curtes quafdam sancti Mauricii Novientensis Cenobii eidem Radebotoni fratri suo per rapinam concederet, id est, Sulza (*i*) cum pertinentiis suis, Burcheim (*l*) cum appendicis suis, Nortuhus (*m*) & Hundenesheim (*n*) cum omni utilitate sua; curtim etiam monasterii in Egenesheim (*o*) cum vineis & agris & omni utilitate sua. Cumque Abbas querimoniam de hac rapina coram Imperatore fecisset, Imperator iram dissimulans cum quibusdam principibus consilium init, quemadmodum eum ab Episcopatu amoveret. Considerans ergo hoc sine gravi discrimine, propter magnitudinem stirpis ejus, non posse fieri tale consilium repperit, quod eum Constantinopolim ad Regem Grecorum pro negotiis Imperii transmitteret. Cumque assumptis comitibus iter arripuissest, Imperator legatos post ipsum cum Epistola ad Regem transmisit, quatenus ipsum infidiatorem Imperii in dampnationem exiliū destinaret, quod & factum est. Nam in quandam insulam transmissus, ibique toxicatus, impiam vitam digna morte finivit (*p*).

XXVI. *De Morte Egelolfi Abbatis & Adelgaudo ejus successore.*

Egelofus itaque Abbas capellam prime fundationis jam vetustate collapsam destruxit, eamque in alio loco, id est, ante portam majoris Ecclesie in honore sancti Joannis Baptiste construxit; & ex hoc & deinceps per multa tempora semper locus in deterius prolapsus est. Defuncto itaque Egelolfo Abbe (*q*), fratres quendam Adelgaudum nobilem virum de Muorbacenfi monasterio

(*f*) *Noctu* deest apud Martenne, col. 1144. (*g*) *Heinrico* deest apud eundem.

(*h*) *Translucet hic animus scriptoris in Wernherum malignus* ait Eccardus, *Orig. Habsb. lib. 2, cap. 2;* & quidem eō majora hic videntur Novientensis monachi commenta, quō Chronogiam nominaque omnino perturbans Werenharium primum cum Werenhario secundo confundit turpiter. Werenarius enim Habsburgiacus, Radebotonis frater, non fuit Hezilonis successor, sed longè, ineunte saeculo undecimo, antecessor. Quomodo igitur Egelofus patrocinio Hezilonis Episcopi Abbas Aprimonaferiensis ordinatus contrā eundem Werenarium ad ipsum Henricum IV Imperatorem querelas poterat deferre. Deinde Wippo Autor certè synchronus & fidei sinceras, cū legationem Wernheri describit, nec de adverso Imperatoris in eum animo, multò minus de ejus exilio & toxicatione meminit, potius verò innuit contraria. Nec etiam haec intelligi possunt de Werenhario secundo, qui fuit dicti Hezilonis verus & immediatus successor. Is nec fuit frater Radebotonis, nec Habsburgico natus sanguine, nec Constantinopolim missus: imo Werenarius secundus Henrici IV Imperatoris partibus fideleriter & conflanter fletit ad mortem usquæ. Figmenta igitur Novientensis scriptoris utriusque Werenhario injuriafa tanquam fidei historicæ abloña sunt rejicienda.

(*i*) Ober-Sultz. (*l*) Burgheim. (*m*) Northausen. (*n*) Hindisheim. (*o*) Egisheim.

(*p*) Legationem illam Werenharii multò aliter & sincerius describit Wippo *in vita Conradi Salici, apud Pistorium in script. rer. Germanic. pag. 435.*

(*q*) Versus 1069.

Abbatem elegerunt & ordinari fecerunt. Iste claustrum monasterii jam vetustate collapsum, aliasque officinas venustissime, sicut hactenus cernitur, reparavit & curtes monasterii in meliori statu reedificari jussit. Hujus itaque temporibus Ruodulfus Dux Alemannorum conjuratione Saxonum & quorundam aliorum Principum Rex contra Heinricum Imperatorem constitutus (*r*) coronam sibi imposuit & in Saxonia regnavit. Hac itaque de causa Heinricus Imperator Adelgaudum Abbatem expulit ac deposuit, quia filius Judite filie sororis ejusdem Ruodolfi fuit & maxime, quia corona, quam sibi imposuit, secrete in monasterio fabricata fuerat. Expulsus itaque Muorbacum rediit, ibique post anni circulum obiit (*s*).

XXVII. *De Abbatibus Gerungo & Walthero.*

Quo defuncto, fratres de proprio monasterio Gerungum quendam nobilem & honestum virum elegerunt & Abbatem sibi ordinari fecerunt. Ordinatus autem decem annis, monasterium augmentando ac meliorando, piis & honestis moribus rexit, donec conspiratione quorundam perversorum hominum monachorum videlicet & laicorum falso rumore infamatus ac depositus fuit (*t*). Nam quidam Waltherus ipsius monasterii cellararius, contra voluntatem fratrum & contra voluntatem Episcopi (*u*), cum amicis & conjuratis suis Heinricum Imperatorem adiit & Abbatem multis criminibus falso dehonestavit & Abbatiam super eum suscepit. Gerungus vero non valens iniquitati resistere cessit, & in Burgundiam ad cognatos suos cum quibusdam de familia ecclesie, qui sibi adhabant, pervenit. Transmissus itaque a suis, Romam ad Apostolicum (*x*) perrexit & ab ipso litteras restitutionis sue ad Episcopum Argentinensem accepit. Cumque repatriasset, in quandam curtim monasterii divertit. Quod cum Walthero superposito (*y*) nunciatum fuisset, pertimuit & duos de familia cucum (*z*) & fullonem clanculo ad perquirendum illic transmisit. Qui confidentes fitulam plenam clareti (*a*), noctu ad ipsum pervenerunt ac Deo gratias de adventu ipsius referre ceperunt. Quos ille gratanter suscipiens, fidem illorum erga se collaudavit. Cumque cibum plenum clareti in lecto collocatus bibisset, reliquum sibi usque manie servari precepit. Media itaque nocte venter ipsius intumuit & quasi cacabus bullire cepit. Cumque vicinam mortem presenisset (*b*), navigio se imponi & ad monasterium, quod Selsa dicitur, se deferri precepit, ubi & non multo post defunctus est. Waltherus itaque tali introitu Abbatiam per viginti quatuor annos (*c*) contra voluntatem Episcopi obtinuit & multa dispendia prediorum monasterii fecit : nunquam

(*r*) Anno scilicet 1077. (*s*) Anno igitur 1078. (*t*) Anno scilicet 1087.

(*u*) Otho tunc erat Episcopus Argentinensis. (*x*) Urbanus secundus Papa.

(*y*) Martennè, col. 1145, malè legit : *supposito*. (*z*) Martenne, col. cit., malè legit : *eorum*.

(*a*) Potio ex vino melleque confecta. (*b*) Martenne legit : *persenisset*.

(*c*) Scilicet ad annum usque 1110.

tamen ordinatus in Abbatem fuit. In ultimis itaque maleficio quorumdam crura & pedes ab umbilico & deorfum doluit, ac per tres dies & noctes a nullo excitari potuit: tertio dēmum die circa vesperas expergefactus una se tantum hora dormisse existimabat, & ex hoc ac deinceps ad interitum tendebat & baculum pastoralem (*d*) super altare posuit & Abbatiam coram omnibus abdicavit. Hujus temporibus Oddo Episcopus curtim monasterii in Wifwila (*e*) cum omnibus pertinentiis suis rapuit & raptoribus conceffit.

XXVIII. De Conrado Abate Novientensi & factis, eo praesidente, donationibus.

Defuncto itaque Walthero Abate, Stephanus Clingensis & Wizenburgensis, Selsensis & Lintburgensis Abbas, Confiliarius Heinrici Imperatoris precepto ipsius domini (*f*) Cuonradum Clingensem monachum ac literatum virum ad Cuononem Argentinensem Episcopum destinavit, quatenus ipsum Abbatem constitueret; quod & fine dilatione factum est. Suscepimus itaque a fratribus honeste vite & bonarum virtutum executor claruit doctor eximius. Tercio siquidem ordinacionis fue anno (*g*), Ecclesiam majorem antique structure ventorum impulsu jam fere dilapsam, confilio cum fratribus ac familia Ecclesie inito, destruxit ac novam, sicut hactenus Deo annuente cernitur, fundavit. Cumque jam fere totam fabricam ipsius compleasset, aliasque officinas monasterii ac curtes reformasset, octavo & viceximo ordinationis fue anno (*h*) de hujus vite ergastulo migravit ad Christum. Iste temporibus suis predium quoddam monasterii in Brissache (*i*) inutile vendidit & de ipsa pecunia allodium novem mansuum in Witenesheim (*l*) ab Abate ac fratribus sancti Georgii martyris de Nigra sylva coemit. Comparavit etiam ipso tempore curtim unam in Castineto cum quinque agris vinearum a quodam Regenhardo de Volcholdeshem (*m*). Idem temporibus Ruodolfus miles de Rinowa (*n*) ministerialis sancte Marie (*o*) tradidit sancto Mauricio quatuor mansus & dimidium pro remedio anime sue in Duobelesheim (*p*). Item Aigia matrona dimidium cum curte sua (*q*). Eberhardus etiam quidam nobilis miles libere conditionis de Crenchingen (*r*) tradidit eodem tempore sancto Mauricio tres mansus in villa Ebersheim (*s*). Ipso etiam tempore Ozelo quidam ministerialis sancte Marie de Castineto (*t*) monachum se reddidit, & tres agros ac dimidium vinearum in Scherewilre (*u*) monasterio contradidit. Neque etiam silentio transeundum putamus, que miracula Dominus tempore ipsius facere dignatus est. Nam

(*d*) *Pastoralcm* omisit Martenne. (*e*) Martenne legit: *Wizwilre*. Est Weisweiller in Brisgovia.

(*f*) Martenne, col. 1146. perperam habet: *dominum*. (*g*) Anno scilicet 1113.

(*h*) Anno 1137. (*i*) Brischach. (*l*) Wittisheim. (*m*) Volxheim. (*n*) Rhinau.

(*o*) Id est, ministerialis Ecclesiæ Argentinensis. (*p*) Diebolsheim.

(*q*) Haec verba: *Item Aigia matrona dimidium cum curte sua manu posteriori fuerunt adscripta.*

(*r*) Martenne male legit *Erenchingen*. (*s*) Ebersheim. (*t*) Châtenoi. (*u*) Scherweiller.

quedam capella in angulo claustrum antiquitus in honore sanctorum Martyrum Stephani, Laurentii & Vincentii constructa ac dedicata fuerat. In hac idem venerabilis Cuonradus Abbas horas ac peculiares orationes suas compleere solebat. Quadam igitur nocte, in festo videlicet sancti Stephani prothomartyris, candela ante altare incaute collocata decidit & omnia farmenta inibi congesta cum scabello ante altare posito consumpsit. Cumque fratres ad matutinales horas surrexisserunt, naribus incendium senserunt. Discurrentes itaque per omnes officinas, & nichil dampni repperientes, capellam tandem ingressi omnia, que inibi erant, conflagrassae vident. Accedentes itaque ad altaria pallium cum linteaminibus, capsas cum cruce, omnia salva & intacta favillis tantum cooperta reppererunt. Quod miraculum omnibus in eodem loco consistentibus innotuit. Vidimus etiam hisdem temporibus enargumenos duos virum ac mulierem ante altare sancti Mauricii curatos.

XXIX. *De Abbatis Sigemaro & Nothgero.*

Defuncto itaque Cuonrado Abbatे (x), fratres secundum regulam sancti Benedicti convenientes Sigemarum virum honestum & prudentem priorem videlicet monasterii Abbatem elegerunt & Gebehardo Episcopo ordinandum obtulerunt. Is namque secundo ordinationis sue anno (y) Romam ad concilium Innocentii Pape (z) perrexit, indeque rediens muros Ecclesie ac tecta, que Cuonradus Abbas imperfecta reliquerat, perfecit. Hujus temporibus expeditio Iherosolimitana sub Cuonrado Rege facta est (a), & multa dispendia ecclesiasticarum rerum acciderunt. Tranfacta itaque expeditione, Cuonradus Rex defunctus est (b), & Fridericus filius fratri ipsius, Friderici videlicet Ducis Suevorum, Imperator factus est. Iste Longobardiam expeditione facta intravit (c) & multas civitates ac castella cepit. Cumque Tardonam civitatem (d) obvideret, Vodalricus quidam nobilis miles de Rinowa, patruelis Heinrici advocati, sagitta transfixus est. Is cum iam se moriturum cerneret, Fridericum Imperatorem ascivit & testamentum suum per ipsum ordinavit. Nam quoddam allodium suum in Cuonigesheim (e) sancto Mauricio contradidit, ac se monachum Ebersheimensem fieri rogavit. Cumque ab Abbatे Vuldense (f) tonsoratus & cuculla induitus fuisse, statim defunctus est. Translatus itaque a suis in equis, jubente Imperatore, & ad monasterium advectus ibidem a Burchardo Argentinense Episcopo & Sigemaro Abbatē sepultus est. Anshelmus itaque advocatus monasterii cognatus ipsius prefatum allodium ipsa die, in presencia Episcopi aliorumque multorum, sancto Mauricio obtulit. Quod & Episcopus monasterio banno ecclesiastico ac perpetuo anathemate confirmavit. Actum

(x) Anno, ut diximus, 1137. (y) Anno 1139. (z) Innocentii scilicet secundi, qui concilium celebravit anno 1139 Lateranense.

(a) Anno 1146. (b) Anno scilicet 1152. (c) Anno vero 1155.

(d) Tortona in Ducatu Mediolanensi. (e) Martenne, col. 1147 legit : Kunigesheim. Est vicus Kinsheim. (f) Marcvardus Fuldenensis tunc praeeiat Abbatiae, Martenne male legit Wldense.

anno dominice incarnationis M. C. LV. Hisdem temporibus Cuono quidam de familia S. Marie tradidit sancto Mauricio curtim unam & sex jugera vinearum in villa Danbach (g) & sex campestres (h). Oddo etiam de Bruomath (i) & Diepoldus filius ipsius tradiderunt sancto Mauricio quatuor agros vinearum in Castineto. Neque etiam silendum putamus, quale miraculum Dominus temporibus ipsius (l) ostendere dignatus fit. Dedicata siquidem Ecclesia a Burchardo Argentinensi Episcopo, cum fratres sequenti nocte matutinas laudes complerent, juvenis quidam lampadem, que extra gradus pendebat, sursum trahens funem, cui innexa fuerat, uncino incaucus inseruit; que statim dissoluta plena oleo spacio hafte unius corruit, ac super pavimentum integra, & sicut fuerat oleo referta, constituit. Quam cum fratres diffuluisse putarent, accensa candela salvam & intactam & oleo plenam repererunt & cum maxima admiratione rursus funi infertam suspenderunt. Quedam etiam mulier arreptitia ipso tempore ante facrum altare infra canonem curata est. Post hec Sigemarus Abbas septimo & vicefimo ordinationis sue anno (m) requievit in Domino & in sepulchro predecessoris sui sepultus est. In cuius locum Nothgerus cellexarius monasterii successit, & quatuor annis ac sex mensibus supervixit (n).

(g) Martenne malè legit: *Odanbach.* (h) *Et sex campestres* fuit adscripti recentiori manu.

(i) Brumat. (l) Haec verba: *temporibus ipsius* defunct apud Martenne.

(m) Anno scilicet 1163. (n) Ad annum usquè 1167.

TIT. 426.

EXCERPTA ALSATICA

CHRONICI SENONIENSIS medio decimo tertio saeculo
conscripti à Richerio monacho.

MONITUM.

SENONIENSIS Chronicon Abbatiae monumentum est inter optima sui aevi scripta numerandum, Historiam Alsatiae praesertim saeculi decimi tertii illustrans. Frater Richerius monachus Senoniensis, ut ipse seipsum vocat in præfatione, ejusdem Coenobii asceta, florebat circà annum 1240 (a) vel 1250 (b); illumque an. 1167 jàm vixisse non rectè memorat Du Cangius (c). Studiū juvenis in Argentina, cuius scolas, eo narrante (d), frequentavit. Amplexus dein

(a) Ut scribit Cavaeus in Historiâ litterariâ scriptorum ecclesiasticorum.

(b) Notante Oudino, de Scriptor. Ecclesiast. tom. 3, ad an. 1250.

(c) Glossarium, in indice auctorum, col. 143. (d) Lib. 4, cap. 34.

in Senonio sacram S. Benedicti regulam, ejusdem Abbatiae Prior^r an. 1218 legitur (e), Prioratus dicti Deneuvre dein quoque possessor (f). Capto verò Theobaldo Duce Lotharingiae à Friderico rege, atque in Germaniam translato, tunc temporis, id est an. 1219, ab Abbato Henrico Senonienfi ad ipsum Ducem Lotharingiae missus est Richerius & cum eo Herbipoli per octo dies in curia ipsa permanxit, ut ipsemet adnotat in suo opere (g). Quae idem Chronographus scribit de Walthero Argentinensi Episcopo (h) probant eum ad annum usque 1263 vitam attigisse.

Autographum ejusdem Chronicorum quinque libris & capitibus CXXIV conflatum servatur in ipsâ Senonienfi Abbatia, unde descriptum ab Alexandro de Lescale ejusdem monasterii Priore typis edidit Lucas d'Achery (i), integrum quidem, licet quaedam capita ab eodem fuisse praetermissa scribat Calmetus (l). Chronicorum Senonensis Apographa extant quoque tûm in Parisiensi regis bibliothecâ, tûm in Mediani monasterii scrinio (m). Opus Richerii nullâ rerum cohaerentia, nullo ordine, nullâ annorum rectâ supputatione conscriptum dicit Joannes Herculanus Pleinifinus (n), ipsius tamen saepissimè exscriptor. Herculano adstipulatur Stivagienis Abbas Hugo (o), quo adnotante autor nullius criterii Richerius multa ad vulgi famam, multa ad votum conficta scripsit. Conqueritur quoque inter Agiographos Antwerpenses Cuperus (p) plura insulsa & falsa ex vanis vulgi rumoribus imperite scripta fuisse ab eodem, qui studio partium ab repetitus Chronico suo multa malevole vel incaute inferuit. Evidem stylo imperito & inculo sermone Chronicon suum texuit Richerius, ut ipse inchoans fatetur. Ast si quandòque dubia vel falsa ex solo vulgi rumore pro certis enarrat, describendo facta aevo suo antiquiora, non inde culpandus auctor videtur, sed verti debet vel saeculi barbarie, vel vitio eorum, qui ipsi imposuerunt. Fides sanè maxima ei est adhibenda in iis rebus, quas per se truetavit, vel propriis perspexit oculis. Imò, ut adnotat & ex Chronicorum contextu probat Acherius (q), ipse Chronographus Senonensis anterioris aevi acta referens veritatis adeò videtur studiosus, ut nonnulla maluerit premere silentio, quam incerta aut excogitata intexere. Nihil de meo addere praefumfi, ne rumorum inciperem novus auctor haberi ingenuè scribit Richerius (r). Inde eum rerum saeculo decima tertio gestarum omnium ferè testem oculatum fide dignissimum esse praedi-

(e) Benoît, *Supplément à l'Histoire de la maison de Lorraine*, partie 2, pag. 74.

(f) Calmet, *Bibliothèque Lorraine*, pag. 821 & 822.

(g) Lib. 3, cap. 23. (h) Lib. 5, cap. 12, 13, 14 & 15.

(i) Spicilegii, tom. 3, veter. edit. pag. 271 & seq. atque tom. 2. novae edit. an. 1723, p. 603-655.

(l) Saltem in novâ Acherii editione, quae est ad manus, extant libri secundi capita 7, 19, 21 & 27; libri quarti capita 18, 34, 35 & 37; atque libri quinti capita 4 & 5, quae omisita fuisse conqueritur Calmetus.

(m) Ut constat ex Montefalconio, *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptarum*, tom. 2, pag. 872 & 1180.

(n) De antiquitatibus Vallis Galileeae, apud Hugo, *sacrae antiquitatis monumenta*, tom. 1, p. 171.

(o) Tom. & pag. cit. notâ (b). (p) In actis sanctorum, tom. 1 Augusti, pag. 447.

(q) Pag. 603, secundae editionis. (r) Lib. 2, cap. 1.

canit sagacissimi, qui Scriptores rerum Gallicarum ediderunt; sodales Benedictini (s). Quae de rebus Alsatricis scribit dubius & à tempore remotior in libris primo & secundo, hic damus excerpta, alibi suoque loco edituri, quae de historico Alsatiae per saeculum XIII statu in libris tertio, quarto & quinto enarrat superior atque sincerior.

I. Praefatio Richerii.

Ego frater Richerius monachus Senoniensis, licet omnium abjectior, nolens successoribus nostrorum temporum eventus occultare, licet imperito stylo & in culto sermone ea, quae in quibusdam scriptis, versibus, annotatis de fundatione hujus Senoniensis Abbatiae, vel Ecclesiae, vel ejus fundatore & successoribus Abbatibus reperire potui, licet per pauca sint relatu digna & ea quae propriis oculis vidi, & auditu audivi, & circumadjacentium Ecclesiarum foundationes, & constructorum nomina & dignitates, vel etiam ipsorum miracula, quibusque Regibus vel Imperatoribus claruerint, more balbutientis infantis huic membranae annotare & inferere studui, tutius arbitrans ipsius narrationis fieri rusticando elucidare, quam philosophando obnubilare; lectores, vel auditores per Dominum obtestans, ut, si qua in praesenti tractatu minus apte conscripta repererint, non praefumptioni vel audaciae adscribant, sed devotionis & bonae intentionis gratia hoc fecisse arbitrentur.

II. De Vosago monte atque de secessu sancti Deodati Nivernensis Episcopi (t).

Fuit eodem tempore, cum (Abbatiae Senonensis) fundator Gundelbertus (Archiepiscopus anteà Senonensis) ad Vosagi devenisset partes, in Allverniae partibus, in civitate Neverneni, vir egregius nomine & operibus Deodatus, ejusdem civitatis Episcopus sanctissimus. Hic cum audisset quia Vosagi eremus a tot & tantis sanctis viris habitaretur, zelo quaerentium Dominum ductus, Episcopatus sui honoribus simul cum cathedra relicts, paucis conlaboratoribus sibi junctis, viam quae dicit ad vitam aggreditur, tendendo ad solitudinem, ut in deviis montium, in cavernis petrarum Deum diu quae situm inveniat. Sed quia pluribus terra illa (Vosagi) incognita habetur, licet a multis ipsius nomen terrae frequentetur, ipsius tamen situm & metas lucidius exponere conabor (u). Est autem terra illa excelsis montibus occupata, rupibus immanissimis, veluti quaedam castra, in ipsorum montium cacuminibus naturaliter positis, quae ipsos montes faciunt suo aspectu horri-

(s) Tom. XI, *Praefat. pag. xc.*

(t) Haec descripta sunt in libri primi capitibus quarto & secundo & rursum quarto.

(u) Erat tunc vasta eremus Vosagus nomine.... aspera vastitate solitudinis & scelerum interpositione, jam dixerat Jonas, auctor vitae S. Columbani, apud Mabillonem, in actis Janctorum ordinis S. Benedicti, tom. 2, saec. 2, pag. 8.

biliores. Inter ipsos arduos, ut diximus, montes quaedam valles profundissimae cernuntur, quae nemoribus abietinis ita confitae sunt, ut sua nigredine etiam horrorem plurimum incutere videantur. Praetenduntur enim dicti montes in longum per quatuor dietarum spatium, in latitudine vero vix sex milliariis, vel septem dirimuntur. Habent praedicti montes ab oriente Alsatię, quae pars est Alemanniae (x), cum suo fluvio Rehno nomine, ab occasu Lotharingiam & Burgundiam: extenduntur siquidem a meridie in septentrionem. Ita, inquam, vasta solitudo non tam hominum, quam ferarum saevarum habitatio habebatur; & quasi labyrinthus ab hominibus tunc temporis (y) vitabatur. Hanc quam descripsimus terram, antiqui Vosagum, moderni Vogiam dixerunt (z). . . . Sed antequam ad optatum sibi locum pervenerit (Deodatus), plurima discrimina viae, importunas rusticorum irrationes, taediofae famis inediā, improbam malorum expulsionem pluribus in locis mirabiliter est perpeſſus.

III. *De adventu S. Deodati in Alsatię, atque de ejus cum sanctis Arbogasto & Florentio conversatione (a).*

Itaque tot & tantis viae & vitae impedimentis, beatus Deodatus ad quemdam locum pervenit, qui theutonico idiomate Helygevorſt (b), latine Sancta sylva vocatur, juxta oppidum, quod Hagenowia dicitur, in Alsatiae (c) finibus situm, ubi se fui voti requiem reperisse credens aliquanto tempore delituit. Sed inde invidorum injuriis propulsus ad Clauſtrum, quod Abrefmif-ter (d) dicitur, in eisdem Alsatię partibus situm, veniens ipſi loco & fratribus ibidem Deo fervientibus non multo tempore fertur praefuisse. Ibi cognitio- nem & familiaritatem memorandi viri Arbogasti, qui de Scotia oriundus non multo ante tempore veniens Argentinae de novo Episcopus factus miraculis fulgens erat, adeptus est, ac deinde beati Florentii, ejusdem Arbogasti suc-cessoris, qui a dicta insula Scotiae sicut & praedeceſſor ejus venerat, & apud Hasela (e) in introitu Bruscae vallis, quam primus eremita incoluerat, in corpore requiescit, sancto Deodato contemporaneus amoris vinculo adſtric-tus fuit.

(x) Id est, antiqui ducatus Suevici. (y) Scilicet saeculo septimo.

(z) Vosagum, qualis erat annis 1541 & 1625, descripſerunt Joannes Herculanus, *de antiquitatibus Vallis Galileae, apud Hugo*, tomo 1, pag. 172; & Joannes Ruyrius, *Antiquités de la Vosge, avant-propos*, uterque Canonicus San-Deodatenfis.

(a) Ex capitulo quinto libri primi.

(b) Id est, *Heiligenforſt*, sive *Foreſta sancta*.

(c) Alsatię ab Alſa fluvio denominatam . . . felicem & fertilitate beatam, dicit Herculanus, cap. 1 & 5, pag. 173 & 179.

(d) Id est, Ehersmünſter. *Ad Novientenses eremicolas se contulit Deodatus, qui sub Clodoveo Rege Francorum christiano Novientensis fani quondam a beato Materno instructi, explosis ibidem idolis Mercurii & Diana, ex ruinis iterum excitaverant circiter annum Domini quingentesi-um; verba sunt Herculani, cap. 6, pag. 179.*

(e) Hafelach.

IV. *De loco Wilre, propè Ammersweyer, ubi vixit S. Deodatus (f).*

Cernens itaque vir beatus Deodatus tumultum populi, quem in Episcopatu reliquerat, se iterum incurrisse, decrevit ad secretiora loca transmeare. Veniens igitur ad quandam villam, lingua alemannica Wilra dictam (g), juxta villam, quae Amalrici villare (h) dicitur, in parva quadam valle resedit & habitacula humano usui apta ibidem erigere coepit. Incolae igitur dictae villaे, cum viderint sancto plura praedia a fidelibus & aliquas conferri possefiones, crediderunt sanctum illum sibi suas usurpare velle & eum ab ipso loco, ubi habitare volebat, inhumaniter expulerunt. Quod factum divina ultio statim est subsecuta: nam quotquot in supra dicta villa nati sunt infantes, omnes strumoso gutture nati apparuerunt. Quod matronae pariturae considerantes, tempore partus insistente, rivulum, qui eandem villam praeterfluit, transeuntes pueros enixaе illius strumositatis vindictam declinabant (i).

V. *De Hunone & uxore Hunâ, atque de fundatione Ecclesiae San-Deodatenfis (l).*

Igitur beatus Deodatus inde progrediens ad quandam villam, quae sui posseforis nomine Hunonis-villa (m) vocabatur, advenit. Possefor enim dictae villaе Huno nomen habebat cum aequivoca uxore sua Huna. Ex nobilibus orti (n), Deum verbo & opere, quantum humana frigilitas permittebat, excolebant. Credidit igitur nobilis ille beatissimum sibi Deodatum a Deo fore destinatum, Christum in ipso honorans, grataanter ipsum cum fodalibus suis, ut erat pius hospitalitatis amator, benignissime suscepit & eum aliquandiu, licet invitum, detinuit. In ipso itaque tempore, quo vir Dei apud dictum nobilem moraretur, contigit dictam Hunam uxorem ipsius nobilis, quem de ipso conceperat, filium peperisse. Hunc beatus ille & baptisavit & de sacro fonte

(f) Ex eodem libri primi capite quinto.

(g) Villam Wilre, hodiè defractam, collocat Herculanus, cap. 7, pag. 181. inter Ammerschweyer & Ingersheim, in eo loco, ubi ejusdem Herculani tempore adhuc videbatur fons perspicuus & potu salubris. Ejusdem fontis, qui nomen S. Deodati retinuit, reliquis in vineta converbis, meminit Ruyrius, lib. 1, cap. 6, pag. 94. Ammerschweyer & Ingersheim romanico idiomate dicit Mariville & Engiville sive Ongiville Ruyrius: Ingersheim Hungaria-villam nominat Herculanus.

(h) Hodiè Ammersweyer, oppidulum superioris Alfatiae.

(i) Haec strumositas, quam bronchoolem dicit Celsus, gallicè *le goître*, sive *la grosse gorge*, causa fuit destructionis loci Wilre, ut arbitratur Herculanus. Factum pluribus describit vernaculo fermonie Ruyrius, lib. 1, cap. 7 & 8, pag. 95 & 96.

(j) Ex libri primi capite sexto.

(m) Hunaweyr, vicus major, quadrante distans ab Ammerschweyer, quem Honniville appellat Ruyrius, lib. 1, cap. 10, pag. 99; & lib. 2, cap. 1, pag. 114.

(n) Hunnam fuisse cognatam Athici Ducus scribit topologus Ebersheimensis, *suprà*, p. xix. Divitem sui aevi dynastam Hunonem ex patre eidem Athico affinem atque Hunnam S. Odiliae confobrinam memorant Herculanus, cap. 6, pag. 179; atque Ruyrius, lib. 2, cap. 1, pag. 113, & lib. 4, cap. 2, pag. 167.

levavit (o). Reminiscens igitur beatissimus Dei servus Deodatus se non opum secularium gratia, sed folius Dei intuitu, sua cum Episcopatu & dulci patria reliquisse, decrevit ad eremi deserta, quae prius desideraverat, properare, qui hospitibus suis valedicens, datis inter se mutuis amplexibus, cum magno ejulatu ab invicem discesserunt (p). Aggrediens vero vir Dei coeptum iter per ardua montium, per concava convallium, per deffossa terrarum incessanter laborans (q), tandem nutu Dei ad quamdam pervenit vallem speciosam & spatiofam, nemoribus undique confitam, aquis irriguis & piscofis copiofam Transiens igitur fluvium Mortam nomine (r) ad septentriionalem plagam, quia locus decentior ibi ad Ecclesias construendas habebatur, in clivo monticuli Ecclesiam in nomine sanctorum martyrum Mauricii & sociorum ejus exstruxit. Deinde juxta illam in honore Matris Christi Ecclesiam edificavit & circa illam Claustrum cum officinis ad usus monachorum extruens fratres sub regula sancti Benedicti ibidem militantes collocavit (s).

VI. *De Donationibus quibusdam factis Ecclesiae S. Deodati, ipso vivente (t).*

Cum igitur circumadjacentium locorum viri fideles & devoti cognovissent, quod sanctus ille Episcopus vallem supradictam incoleret, ad ipsum confluxerunt, videntesque ejus admirabilem conversationem praedia sua, pos-

(o) Hunc filiolum sanctus Dei suo nomine Deodatum appellavit, testibus Herculano, *cap. 8, p. 181,* & Ruyrio, *lib. 2, cap. 1, pag. 115*, qui addunt eundem adultorem factum monasticae vitae in Ebersheimensi operam dedisse monasterio, ubi sancta morte functus legitur.

(p) De Hunâ sequentia scribit anno 1541 Herculanus, *cap. 6, pag. 180*, „Huna, divini amoris fervore in dies redditia cumulator, opera misericordiae fedulo pauperibus exhibebat. Et quanquam aquarum inopia fonticulum longe a domo sua distantem pauperum fordes lotura quotidie ferme adiens, ut mente capta, plebi suae iudibrio haberetur, nunquam tamen a charitatis officio fuit aversa. Cui Deodatus compatiens, ut proxime domum aquas haberet, intruso baculo vicinioris colluli faxo, divina opitulante gratia, vivas & uberrime scaturientes aquas mox elicit, quibus nedum beata Huna, dum viveret, usq; verum & variis aegritudinibus affecti, eisdem se proluentes, interventu ejusdem matronae salutem experiuntur.“ Eadem narrat Ruyrius, *lib. 2, cap. 1, p. 114 & 115*. Hunoni marito supervixit Hunna, eodem anno, quo S. Deodatus defuncta, scribente Herculano, *c. 11, pag. 185*. Fuit cum marito in Ecclesiâ Hunniaweyranâ sepulta, ut etiam testatur Ruyrius, *pag. 116 & 117*. Reliquiae beatae Hunnae, precibus Udalrici Ducis Würtembergici & jussu Leonis X Papae, anno 1520 die 15 aprilis solemni cultu fuerunt à tumba levatae. Ait eas an. 1540 ex Ecclesiâ praedictâ substitulerunt & procererunt dicti loci incolae factioni Thuringae addicti. In Ecclesiâ San-Deodateni magnam esse S. Hunnae venerationem, ibidemque in altari ejus haberi reliquiam singulis annis populo expositam scribit Riguetus magnus S. Deodati Praepositus in observationibus historicis Henichenio an. 1680 transmissis, quas allegant Agiographi Antwerpenses, *tom. 3 junii, pag. 877*.

(q) S. Deodatus, ut obseruat Hugo, *sacrae antiquitatis monumenta*, *tom. 1, pag. 182*, ex Alsatiâ in Lotharingiam transiens iter arripiuit inter concavâ montis, qui nunc dicitur gallicè *Le bon homme*, germanicè *Diedolshausen*, ibique per aliquos dies substituit: unde à sancti viri manefione nomen Germanicum obtinuit vicus ille ad stratam regiam situs, quae ex Schnierlachio, sive la Poutroye, id est, Viâ petrofâ, dicit ad Lotharingos & ad Civitatem San.-Deodatensem. Adnotat quoque Riguetus in observationibus *suprà citatis Deodatum venisse ad locum, cui a bono homine est nomen*.

(r) La Meurthe.

(s) Haec est origo Abbatiae & Ecclesiae S. Deodati, vulgo dictae Saint-Dié, fundatae circâ an. 669.

(t) Ex libri primi capitibus septimo & nono.

sesiones, redditus & alia bona ei largissime contulerunt (*u*) Erat (praesertim) vir quidam satis locuples in Alfatiae partibus, in villa quae theutonice Sigoltesem (*x*) vocatur, qui fama sancti Episcopi excitatus partem praediorum suorum beato contulit Deodato, in qua parte quidam ager vineae donatus est, qui illi donatori, quia peroptimum vinum gignebat, incomparabiliter carus erat (*y*). Et vinea illa usque ad hoc tempus a Deodatenis possideri dignoscitur.

VII. *De sanctis Hydulpho, Erardo atque Odiliâ (z).*

Cum beatus Hydulphus (relicto Archiepiscopatu Trevirense duceret vitam in Mediano monasterio à se fundato), & fama suae conversationis longe lateque diffunderetur, cognovit vir sanctus Erardus Episcopus ejus germanus ipsum in hac Vofagi solitudine peregrinari. Qui quantocius iter arripiens ad partes istas, ut fratrem, quem videre desiderabat, inveniret, accessit Cum vero haec ita se haberent, contigit cujusdam nobilis filiam caecam natam ad Monasterium dictum (*a*) deportari, quam pater ejus Ethico nomine, quia caeca nata fuerat, necari praeceperat. Quod cum mater puellae comperisset per quamdam aniculam, quae eidem matri familiaris erat, eam exulari maluit potius quam occidi. Comperto vero quod talium parentum proles erat, nec adhuc baptismate regenerata erat, illi duo sancti fratres & Episcopi Hydulphus & Erardus eam in nomine Trinitatis baptisantes mente & corpore illuminatam de sacro fonte levaverunt & eam Odiliam appellaverunt (*b*). Que cum ad annos veniret discretionis, frater ejus, qui cum patre remanserat, audiens quod foror ejus, quae nata caeca fuerat, foret illuminata, gavisus est valde, & nuntiis accerfitis fororem Odiliam ad se venire mandavit. Quod cum pater comperisset, filium ad se venire jussit, & interrogato eo quis tantam praesumpsisset audaciam perpetrare & caecam illam repatriare fecisset; cum

(*u*) Inter praecipuos Abbatiae San-Deodatenis dotatores censendus est *ille nobilis vir supradictus Huno*, qui, teste epedem Richerio, *cap. 7 memorato*, per vocem caelitus edocetus misit annonam ad sanctum Deodatum necessarii egentem. Factum idem narrat Ruyrius, *lib. 1, cap. 9, pag. 97*, illudque Hunae uxori attributum Herculanus, *cap. 9, pag. 182*. Donationes ipsius Hunnae enumerat Chronicum Novientense, *supradicta, §. 10, pag. xxx.* Hunonem sanctamque Hunnam ejusdem Ecclesiae benefactores dicit Ruyrius, *lib. 1, cap. 15, pag. 259*, quo etiam teste, *pag. 99, 116 & 261*, dederunt Huno Ecclesiam Hunnaweyer cum allodium, Hunna bona sita in Alfatia & Lotharingia & ambo curiam & redditus in Ingersheim. Nec omittenda est Richildis, comitissa Alfatiae, quam S. Hunnae dicit neptem, *five petite niece*, Ruyrius, *pag. 260*. Haec oppidulo Alfatiko Reichenweyer nomen dedisse legitur, Ecclesiaque San-Deodateni, vivente S. Deodato, praeter alia, Ecclesiam & decimas in Mittelweyer, curiam ibidem cum viginti quatuor hubis in viciniâ sitis concessit, ut idem scribit Ruyrius, *pag. 260 & 261*. Sepulta fuit Richildis in choro San-Deodateni, ubi imago ejus ad sinistrum altaris latus conspiciebatur opere anaglyphio, sed sine epitaphio.

(*x*) Hodiè Sigsheim, gallicè Savamont.

(*y*) Hic narrat Richerius, *capite scilicet nono*, miraculum vini conversum in muscas, quae dictum virum miserè vexarunt. Idem factum repetunt Herculanus, *cap. 11, pag. 185*, & Ruyrius, *lib. 1, cap. 21, pag. 112*.

(*z*) Ex libri primi capite decimo quarto. (*a*) Scilicet Moyennoutier.

(*b*) Eadem ex Richerio gallicè reddit Ruyrius, *lib. 3, cap. 16 & 17, pag. 148 & 149.*

filius ejus se fecisse spe paternae benignitatis respondisset, pater iratus baculo, quem forte tunc manu tenebat, juvenem percutiens & filium trucidavit & hereditatis suae successorem amisit. Videns autem vir idem nobilis se suo orbatum herede admodum ipse indoluit, ac deinde filiam suam Odiliam, quam ante spreverat, intimo dilexit amore: ita ut postmodum in castro patris, quod Hoemborch (*c*) appellatur, Claustrum sanctimonialium ordinis sancti Benedicti ipsa beata Odilia, auxilio & voluntate patris, instrueret & proprio ditaret patrimonio. Beata igitur Odilia, cum ad se videret populorum turbas advenare, in subdita valle castro domum hospitalem ad supervenientes recipiendos construxit. Sed ipsa hospitalis domus ita est augmentata, ut opulentissimum Claustrum fieret monialium (*d*), nec superiori Claustro in ullo haberetur subiectum.

VIII. *De Monasteriis S. Acherici & Lebrahenfi (e).*

Eodem verò tempore (*f*), extitit quidam Metensis primicerius, Blidulphus nomine, vir justus & prudens, qui relictis omnibus, quae possidebat, appetens locum suae conversioni aptum quaerere decrevit. Quem diu quae situm, tandem in valle quae Lebrath dicitur (*g*), intra montes inclusam adiit vallculam in qua, in clivo montis ad meridiem, cellam erexit & eam Bellum montem (*h*) appellavit. Ibidem Ecclesiam aedificavit & in ea novem altaria cum cancellis & cryptis instruxit. Officinas etiam circa illam & Claustrum propositione loci ad usum monachorum erexit, aliquantos quoque redditus ibidem acquisivit & adunatis fratribus Deo devotus celibem duxit vitam. Audientes vero multi sanctitatem viri Dei ejus se conuersationi sociare studierunt. Inter quos exstiterunt duo genere & fide nobiles Villelmus & Achericus, qui etiam ambo ipsius loci fundatori meritis coaequari potuissent. Unus nempe duorum tam evidentibus & in vita & post vitam claruisse fertur miraculis, ut ejus sacrum corpus de loco sepulturae in scrinio transferretur, cuius reliquiae postea in theca nova argento & auro ornata tempore cujusdam sacerdotis, Hesso nomine, repositae, adhuc in ipsa Ecclesia reservantur. Alter vero Achericus ejusdem Villelmi successor aliquandiu ipsam rexit. Ecclesiam & locum; qui tanta extitit fama, ut ipsum, dimisso nomine Bellimontis quo prius nominabatur, Achericum appellarent locum, quod adhuc eo nomine ipsa villa nuncupatur (*i*). In qua postea nobiles extiterunt viri, quorum diebus argentariae fossae repertae sunt, in quibus multum argentum esse fertur effossum (*j*). De quorum nobilium progenie postea exierunt viri, qui temporibus nostris (*m*)

(c) Hohenburg. (d) Dictum Nidermünster. (e) Ex libri secundi capite nono.

(f) Medio scilicet saeculo decimo. (g) Leberau, sive Liévre.

(h) Belmont. (i) Eschery, sive Eckerich.

(l) De illis Argenti fodiinis fusiis egimus in libello gallico: *Vues pittoresques d'Alsace, troisième livraison, articles Sainte-Marie-aux-mines & Eschery.*

(m) Id est, saeculo decimo tertio.

in ipsa valle Lebrath castrum construxerunt, quod nomine supradicto Acherich vocaverunt (*n*). Ille vero sanctus Achericus plenus dierum migravit ad Dominum : cuius corpus in medio chori in ipsa Ecclesia ante altare beatae Mariae sepultum videtur. Ipsa deinde cella Acherich Mediano monasterio olim per dictos viros fuit attributa, in qua cella monachi Medii monasterii fere usque ad tempora nostra feruntur habitasse. Modo vero Ecclesia parochialis per negligentiam monachorum est effecta. In ipsa etiam valle in inferiori loco, quia spatiisior erat, famosissimus Imperator Carolus Magnus cellam in honore beati Dyonisii aedificavit, in qua corpus sanctissimi Papae Alexandri & martyris a Roma delatum collocavit & eam magnis redditibus ampliavit: cuius etiam Ecclesiae pavimentum diverso colore marmoreo artificiose, sicut hodie in aliqua parte sui apparet, substravit. Quae adhuc cella ad monasterium beati Dyonisii Areopagitae pertinere dignoscitur (*o*).

IX. *De Hermanno Alsatiae & Sueviae Duce Argentinam vastante (p).*

Ottone vero Imperatore an. Dom. millesimo primo (*q*) decedente, duo fibi regnum usurpaverunt, quorum unus Harduinus Italiam, alter vero Hermannus (*r*) Alemaniam possederunt. Idem autem Hermannus, inter alia mala quae gessit, sabbato sancto Paschae inopinatae civitatem Argentinam intravit & totam civitatem in die Resurrectionis Domini igne succendit. (*s*) Armati sui matronas, quae ad Ecclesias fugerant, virgines cum caeteris mulieribus vi violabant, & hoc intra Ecclesias siebat. Sacerdotes ab altaribus dejiciebant & exuebant vestimentis, calices rapiebant, libros, pallas altarium, cruces, capsas cum reliquiis sanctorum per spatium pavimenti quasi quaedam stercora expandebant. Quidam vero eorum considerantes crucifixum magnum auro puro & gemmis redimitum ad eum cucurrerunt. Cui, ut decrustant, manus injicientes subita morte praeventi ante ipsum crucifixum diabolo reddentes animas ceciderunt. Omnis deinde ille exercitus pessima morte diversis modis cito totus interiit. Ille vero eorum Hermannus, ut suae maliciae donativum recipieret, cum quadam nocte in cubili suo se fanum colocabisset, ab illo, cui serviebat, diabolo suffocatus somno mortem sociavit (*t*); & ita Dux cum suis omnibus in brevi inferni claustra possederunt.

(*n*) Eadem memorant Herculanus, cap. 15, pag. 188, atque Ruyrius, pag. 228-231, qui addunt illos Argenti puteos dein ad annum usque 1526 vel 1536 propter lignorum defectum fuisse derelictos.

(*o*) Est monasterium Lebrahense à Fulrado Abbe S. Dyonisii circè annum 770 fundatum & à Carolo magno an. 774 dotatum.

(*p*) Ex libri secundi capite decimo quinto. (*q*) Potius 1002.

(*r*) Erat Dux Alsatiae & Sueviae. (*s*) Scilicet die quintâ aprilis anni 1002.

(*t*) Obiit Hermannus Dux quartâ maji 1004. Tacent vero alii scriptores & sane coëvi de illo mortis genere, quo afflictus dicitur à Richerio.

X. *De sancto Leone IX Papâ (u).*

Anno Domini millesimo secundo (x), nativitas beati Brunonis, qui postea Tullenis Episcopus, deinde Papa Romae efficitur (y). Hujus parentes Hessam monasterium (z) sanctimonialium penes Sareborth aedificaverunt. Aliud quoque monasterium construxerunt, quod Aldorf dicitur (a), ordinis S. Benedicti, quod in Alsatia situm est; tertium etiam, quod Lutrense (b) dicitur, & quartum sanctimonialium in honore S. Crucis, item in Alsatia, quod Wofeinheim nuncupatur (c). Quae monasteria bonis propriis ita ditaverunt, ut iporum conventus largissime valeant sustentare. An. Dom. M. XXVI, obiit Hermannus Tullenis Episcopus, cui supradictus Bruno filius Comitis de Dasporch (d), qui postea Leo Papa effectus est, in Episcopatu succedit. An. (etiam) Dom. M. XLIV. Humbertus Abbas Medianii monasterii, vir clari ingenii, laudes, quae responsoria dicuntur, sanctorum Cyriaci martyris, Columbani, Odiliae virginis, Gregorii Papae, Hydulphi, Deodati Episcoporum rhytmice ac metrice componens Brunoni Episcopo Tullenzi tradidit decantanda. Inde quinque annis elapsis (e), apud Maguntiam (f) conventus Episcoporum & procerum & aliorum plurimorum cum Imperatore habitus est, & Bruno Papa communi confilio omnium eligitur.

(u) Ex libri secundi capitibus decimo quarto & decimo nono.

(x) Die scilicet vigesimali prima junii.

(y) Ludovices Comes de Dasporch dicitur maternus *avus sancti Brunonis* tūm à Joanne de Bayono, cap. 63 apud Belhomme, *Hist. Medianii monasterii*, pag. 233, tūm ab Herculano, cap. 18, p. 198. Tradit quoque Richerius, lib. 2, cap. 15, Eccleſiam S. Deodati an. 1005 fuisse restauratam ab ipsa Lothariensi Ducissa Beatrice & quodam Comite Ludovico. Idem Ludovicus Comes de Dagesburg, *avus sancti Leonis noni Papae*, dicitur anno 966 fundator cellae sancti Quirini in chartā Maurimo-nasteriensī.

(z) Heffa propè Sarburg. (a) Altorff propè Molsheim.

(b) Lure, five Lutra. (c) Woffenheim propè Colmariam.

(d) Id est, Hugo Comes Egisheimensis, qui uxorem duxerat Heilwigem filiam & haeredem Ludovici Comitis Dagsburgensis.

(e) Anno scilicet 1048. (f) Potius apud Wormatiam.

TIT. 427.

EXTRACTA

Legendae Sancti DEODATI Nivernensis Episcopi.

Ex membranaceo San-Deodatensis Ecclesiae lectionario (a).

PIISSIMUS pater noster Deodatus praecipuo nobis hodie praedicandus est praeconio (b), cui centuplum a Christo & vitam aeternam capeſſenti prae ceteris comites tantae mercedis cohaefiſſe feruntur (in Vosago) iſti Arbogastus & Florentius. Horum prior in ſacro nemore, quod Theutonico

idiomate Heiligesforst vocitatur, eremitica vita est functus, indeque ad Episcopatum Argentinae civitatis raptus : cui decedenti altera solitudine Hafela abstractus successor est datus. Hi , postquam plurima terris monstravere fuorum insignia meritorum, vocati a Domino requiescunt spiritu in coeli aula, corpore autem in locis, quae instituisse eos diximus supra (c) Fidelis itaque Domino servus Deodatus , renuntians seculo , decrevit in saltu Vosagi locum habitationis eligere (d) Hinc venerabilis vir post nimios aviae & anfractuofae soliditudinis circuitus, Elisacium introiit, ubi inter Amalricivillare & Ungisivillam (e) apud Wilram , erecto sibi habitaculo , confedit , cuius hodieque ibidem ostenduntur plurimae parietinae & fons perspicuus atque saluberrimus, ejus famosus nomine. Ubi aliquis eximiorum procerum Hunus, cum conjuge Huna, dum in vicinia commaneret, magisque ex debito quam ex intentione huic mundo deferviret, Dei servo in amicitiis junctus est familiariter. Accessit inter eos & illud ad solidae dilectionis plenitudinem, quod Praeful sanctus & baptisavit & a salutaris fontis lavacro suscepit ejus prolem. *Sequitur dein narratio, quomodo sanctus Deodatus ab incolis loci Wilre fuerit expulsus* (f). Sed famulo suo persecutionem pro justitia patienti miferatio divina non defuit. . . . Quotquot autem ruricolarum in eadem villa, donec mansit, nati fuere, cum strumofo gutture jugiter vixere. Quo dedecore prorsus caruere, quotquot in ulteriori littore interfluentis torrentis nasci potuere. Quod animadvententes enixurae feminae torrentem illum solebant transire (g). Tunc (h) miles Christi per scopulosa juga montium, per concava squallidarum vallium reptabundus, tandem vallem nuncupatam Galileam anno ab incarnato verbo sexcentesimo sexagesimo nono subiit anhelus, quam interluit & irrigat Mortha piscofus & vastus fluvius, *ubi dein erexit Monasterium* cui (i) jam sepe dictus Hunus predia & a se agnominatum Hunivillare (l) cum Ecclesia eidem concessit devotus, in qua ipse cum conjugé sancta monstratur sepultus : sed miraculis vivere pariter in coelis comprobantur. . . . Tranfiit autem (m) de morte ad vitam, de exilio ad patriam amabilis Pater dominus Deodatus, tertio decimo kalendas julii, dominica die, sexcentesimo septuagesimo nono anno a Domini nostri Jesu Christi incarnatione, septima inductione.

(a) Exhibet memoratum lectionarium S. Deodati Legendarium ; & haec est in viginti & unam lectiones per totam octavam distributas divisa. Concordat cum ejusdem sancti vitâ, quam ex manuscriptis bibliothecae Capucinorum Paderbornensis , coenobii Bodecensis & S. Salvatoris Ultrajectini , collatis cum Nanceianâ an. 1619 editione, retulerunt Henchienus & Papenrochius , *Acta sanctorum, tomo 3 junii*, pag. 872 & sequentibus. Eandem legendarum gallicâ translatam edidit Pro-patruius noster Joannes Ruyrius, vir doctus & antiquitatem maximè studiosus, Canonicus & Cantor collegiae sancti Deodati, primò Trebis an. 1594 separatim, dein Spinali an. 1633 insertam libro perraro, quem inscripsit *Antiquités de la Voie, première partie, livre premier*, pag. 89 & seq. Acta S. Deodati à monacho ejusdem Ecclesiae ante annum 954 exarata, dein à quadam Abbatte Mediani monasterii interpolata fuisse afferunt tum Agiographi Antwerpenses, *tom. 3 cit.*, pag. 870, tum Sommierius *Histoire de l'Eglise de S. Diez, chap. 1, pag. 5*. Illum verò interpolatorem fuisse initio undecimi saeculi Walcordum coenobitam Medianensem scribit Belhomme, *Historia Mediani monasterii, part. 1*, pag. 140 & 141. Eadem acta in Concilio Romano anni 1049 S. Leoni non fuisse oblata & à dicto summo Pontifice, quatenus in Ecclesiâ Dei tegerentur, approbata confat ex annotatione, quâ ipsa terminantur.

(b) Sequentia leguntur in ipsâ tertâ Legendarii lectione.

(c) Id est, in Surburg & in Hafelach. (d) Quae sequuntur habent lectiones sexta, septima & octava.
(e) Id est, inter Ammerschweyer & Ingersheim.

(f) Ut extat in ejusdem S. Deodati vitâ, tom. 3 junii, pag. 873 & 874.

(g) Fabulosam hanc narrationem esse non immerito suspicantur Agiographi Antwerpienses, tom. cit. pag. 875; eaque fabula videtur exorta ex frequenti S. Deodati contrâ guttur strumofum invocatione.

(h) Ex lectione nonâ. (i) Ex lectione decimâ. (l) Hunnaweyer. (m) Ex lectione decimâ septimâ.

TIT. 428.

A N A L E C T A

L I B E L L I de primis Mediani monasterii Abbatibus conscripti ineunte saeculo undecimo, auctore, ut videatur, Walcando ejusdem Abbatiae monacho.

Ex duplice Paderbornensi atque Epternacensi manuscripto (a).

VI R Dei Hildulfus (abdicato Trevirensi Episcopatu (b),) locum habitationis elegit in Vosago, (ubi construxit Medianum monasterium). Cumque e diversis partibus multi ad eum venirent, Erhardus vita aequre sanctissimus, carne quidem beato Hildulfo germanus, ordine vero Coepiscopus (c), nomine hujus excitatus accurrit. . . . Ad amborum vero merita ostendenda renovantur a Deo miracula stupenda. Viris etenim Dei ibi adhuc pariter conversantibus Eticonis Ducus Elifatii filia caeca nata defertur, utque ejus misereantur a maestis parentibus humili prece poscuntur. Quam cum adhuc gentilem (d) rescissent, more ecclesiastico catechisaverunt, atque ad orationem prostrati pro salute puellae clementiam Domini precabantur. Monitis itaque catholicae fidei edoc-tam sanctus Hildulfus baptizavit, eamque de sacro fonte mente & carne illuminatam beatus Erhardus exceptit & dato nomine Otiliam vocavit (e). Quae res in tantum valuit, ut non modo mediocres, verum etiam potentes personae virum Dei Hildulfum venerarentur ac diligerent, eique ad augmentum loci auxilia paeberent (f).

(Vivente adhuc Hildulfo (g),) Hagio vir illustris (h), qui & Hariulfus solebat cognominari, affuit ac cujusdam nobilis praedii Bercheim dicti (i) maximam partem contulit loco sancti Petri. Cujus traditio solemniter acta extemplo est litteris innodata, Leuthbaldoque tunc temporis Abbati (l) est credita. Multi deinde nobilium juris sui praedia praefato loco contulerunt. Nec multo post aliqua portio villae Hundinischeim (m) nuncupatae eidem loco cessit jure possessoris (n). His etiam diebus (o), quidam vir nomine Theudoaldus inter regni proceres illustris habebatur, qui tenax glutinum mundi molliter sed exitia-

biliter pretiosas animas inescare quaerentis prudenti declinans oculo, consensu uxoris jam initiauae sanctimoniae proposito, deposito militari cingulo, beati viri Hidulphi se subdidit magisterio cum suo naturali filio Abbo. Hic inter caetera collationis suae xenia contulit huic coenobio Basilikam honori perpetuae virginis Mariae dicatam in jam dicto praedio Bercheim sitam, multiplicitate reddituum primam (*p.*).

Diebus denique domni Regimberti Abbatis (*q*), Theudelinda illustris matrona, respectu tremendi examinis compuncta, consensu comparis fui, vinculi conjugalis resolvit pacta, atque melioris mariti uxor effecta sub sanctimoniae velamine Christo est dicata. Quae, benevolentia protinus annuente Ruperti relicti conjugis, nostro loco honorabile praedium Ahenaim (*r*) vocatum contradidit. Tunc etiam quidam spectabilis vir nomine Gumbertus filius Truperti in alio praedio Hundinisheim (*s*) agnominato portionem sui juris contulit. In quibus praefatus Abbas Regimbertus duas Basilikas construxit, priorem in honorem S. Maximini Trevirorum praefulsi, alteram in honorem S. Petri Apostolorum Principis (*t*).

Adalbertus Abbas (*u*) monasticae professionis viros aggregavit in Mediano monasterio, inter quos Blidulfum olim Metensium primicerium & Gundelohum nobilissimum Dei famulum. Ambo nemp̄ isti Deo digni viri vita & specie monachi per omnia parentes paternae voluntati ab Abate Ainaldo (*x*) commendati fuerant huic Abbatii (*y*).

Almannus Abbas (*z*), tempore Henrici principis ratus sibi divinitus offerri occasionem reposcendi praedii Bercheim ab inquis diu posseſi (*aa*), suaſu Bertholdi Tullenſis Episcopi, enorme servitium exhibuit Imperatori, in cuius impensa coactus est cunctam pene ſupellecilem & pecuaria Abbatiae abſtrahere. Siquidem vir ille bonus & ſimplex nihil pendebat cenſum Ecclesiae bonum prodiga manu in tali negotio diſpergere, quem ſperabat ex redditibus fundi illius multiplicius reſtitutum iri. Igitur poſtquam duo pondo auri appendit archariis gazae Imperatoris, praeter praefati impensas ſerviminis, ſolemni traditione recepit ab eo praedium cum appendiciis suis. Quod cum uno anno pacifice posſediffet, Bertoldus Episcopus, qui debuerat res ipſius coenobii ab improborum retibus ſua auctoritate ſubducere, pellacia malignitatis ſuae non timuit ſubintroductae chartae atque vafræ machinationis conſpiratione vendicare. Hujus tam immaniflmae crudelitatis cuſpide perfoſsum cor Abbatis, aut nullam, aut raram diem in hac luce poſt haec fine moerore tranſegit (*bb*).

(*a*) Libellum integrum edidit Humbertus Belhomme, Abbas Medianij monasterii, in Historiā ſue Abbatiae an. 1724 Argentorati editā.

(*b*) Circā annum 671, ut probat ipſe Belhomme, *parte 1*, pag. 27 & seq.

(*c*) Episcopus ſcilicet regionarius in Bavariā. (*d*) Id eſt, nondum baptifatam.

(*e*) Idem miraculum enarrat auctor antiquus vitae S. Hildulphi circā annum 964 conſcriptae apud dictum Belhomme, *parte primā*, pag. 60, & apud Sollerium, in *Actis Sanctorum*, tom. 3 juliī, pag. 223.

(f) Inter auxilia, quae ad augmentum Medianii monasterii tunc collata sunt, annumerat Belhomme pag. 76, varia dominia, praedia ac bona, quae in valle Villariensi aliquique circumvicinis Alsatiae locis olim possedit & quorum maximam partem à Duce Alsatiae Athico, fidei Ethicone, patre S. Odiliae donatam fuisse fert traditio. Aditipulatur Sollerius, pag. 227. Bona ab Athico Duce concessa Abbatiae Medianae memorat Chronicon Novientense, *suprā*, pag. xx.

(g) Qui obiit anno 707.

(h) Videtur esse *Haicho*, filius comitis *Hugonis* & nepos *Etichonis* *Ducis*, cuius chartam donationis an. 723 pro Abbatia *Honaugiensi* retulimus in Historia Ecclesiae Argentinenensis, tom. 1, num. 33, p. LV.

(i) Hodie Ober-Bergheim, in superiori Alsatia.

(l) Leuthbaldus Abbas Medianii monasterii defunctus est an. 704, vivente adhuc S. *Hildulpho*.

(m) Hindisheim in inferiori Alsatia.

(n) Duplex haec donatio memoratur in vita S. *Hidulphi*, cap. 16, apud Belhomme, pag. 110, Solierum, pag. 234, & Martenium, in *Thefauro anecdotorum*, tom. 3, pag. 1105. Ait *praedium Medii claustrorum*, quod dicitur *Berchem*, circà an. 950 Conrado cuidam nobili concessit Otto I Imperator, ut scribit Joannes à Bayono, cap. 16, apud Belhomme, pag. 180. Hic enim Conradus fixnerat apud praedictum Ottonem parvam, aut nullam esse illius praedii possefinculam. Adalbertus, qui tunc erat Medianii monasterii Abbas, memoratum praedium, auxiliante S. Gerardo Tullenfi Episcopo, recepit à dicto Imperatore, diplomate dato *Argentiniae* an. 964, ut idem adnotat Joannes, cap. 27, pag. 189, addens *praedium de Berchem* an. 977 fuisse invasum ab Hermanno, dein Duce Sueviae & Alsatiae, qui illud cuidam Lugoldo compatri suo concessit. Querelas pro recuperando *praedio Berchem* ad Ottonem III frustra tulit an. 997 Almannus Abbas, Adalberti successor. Restitutio facta fuit tantum ab Henrico secundo Imperatore, initio saeculi undecimi.

(o) Id est, circà annum 705 vel 706.

(p) Donationem hanc celebrat auctor vitae S. *Hidulphi*, cap. 19, apud Belhomme, pag. 116, Solierum, pag. 235, & Martenium, pag. 1108. Illud verò *praedium magnum apud Berchem in territorio Alsatiae situm*, scilicet Ecclesia illa beatae Mariae cum redditibus, pro quantitate aliquot caseorum Episcopo *Bafiliensi* quasi obligatum a quadam Abbate Comite fidei laico Medianii monasterii fuit nono saeculo & per negligentiam perditum, ut testantur Richerius, *Chronicon Senonieni*, lib. 2, cap. 6, pag. 614, edit. secundae, atque Joannes à Bayono pignus idem adhuc anno 1326 stare memorans, cap. 13, apud Belhomme, parte 2, pag. 176 & 177.

(q) Qui praefuit ab anno 707 ad 758.

(r) Praedium scilicet Feldkirch propè Nider-Ehnheim. (s) Hindisheim.

(t) Ita apud Belhomme, parte 2, pag. 148 & 149, Martennum *Anecd. tom. 3, pag. 1114*, & Calmetum, *Histoire de Lorraine*, tom. 3, secundae edit. *Preuves*, col. cc. Addit Joannes à Bayono, lib. 2, cap. 9, alias insuper possessiones, quas nominat *Marinivilla* & *Rodulphivilla* in pago *Elisacensis*, tunc cessisse Mediano monasterio. Has esse fitas in Ammerschwyr & Rorschwyrr suplicatur, pag. 150, Belhommius.

(u) Qui praefuit ab anno circiter 955 ad annum sui obitūs 985. (x) Scilicet *Gorziensī*.

(y) Ita capitulum septimum apud Belhomme, pag. 181, & apud Calmetum, col. cciv. De Blidulpho & Gondelacho fūtū agit Joannes, in vita S. *Joannis Abbatis Gorziensis*, cap. 8; apud Bollandum, tom. 3 februarii, pag. 703, & apud Mabillonem, in *Actis Sanctorum ord. S. Benedicti*, tom. 7, saeculi v, num. 69, pag. 387.

(z) Almannus Adalberti an. 985 in Abbatia Medianā successor vivere desit an. 1011.

(aa) Consulatur suprā nota (n).

(bb) Ita capitulum duodecimum, apud Belhomme, pag. 206 & 207, Martenne, pag. 1124, & Calmetum, col. ccviii. Ait de Bertholdo Episcopo Tullenfi ita scribit auctor actorum Tullenium, cap. 74, apud Martenne, in *Thefauro anecdotorum* tom. 3, pag. 1005; & Calmetum, tomo 1 *Preuves*, col. ccix. „Ipse reimpetravit ab eodem Imperatore (Henrico secundo) reddi Ecclesiae suae villam „in Halsacio fitam, quae vocatur Berchem, & teloneum & districtum minae. „Jus in villam Bergheim deducebat Tullenfi Episcopus ex concambio circà an. 970 inito inter S. Gerardum ejusdem Ecclesiae Episcopum & Fridericum Lotharingiae Ducem, cuius virtute memoratus Dux *Fridericus villam*, quae *Barri - villa* dicitur, & alias plures sibi adjacentes, quia sancti *Stephani Tullenfi* erant, per concambio a sancto *Gerardo* obtinuit, datā ei curiā quādam in Teutonicā terrā, quae *Berkem* nominatur. Verba sunt Chronicī Abbatiae S. Michaelis ad Mosam circà an. 1030 conscripti, apud Calmet, tom. 3, *Preuves*, col. xcvi.

TIT. 429.

VITA S. ODILIAE

Virginis & Abbatissae Hohenburgensis, conscripta desinente saeculo duodecimo.

PRIOREM S. Odiliae vitam scriptam ab auctore coëvo, in fragmentis verò infaustè tantum servatam, jàm edidimus alibi (a). Altera verò minoris pretii saeculum redolet duodecimum : erroribus chronologicis, fabulis, ineptiisque prae- fertsim est intermixta, ut inter alios fatentur Mabillonius (b), Belhommius (c), Rivetus (d), atque Sollerius (e). Antiquiorem, & vel saeculi noni, perperam dicunt La Guillius (f) & Albrechtus (g). Undecimo verò & circà annum 1080 conscriptam opinantur post Mabillonium Perierus (h) atque præcipue Rivetus (i). Auctorem illius antè medium duodecimi vixisse afferuimus nosmetipſi (l). Ait posteriorem esse hodiè judicamus ex quibusdam insertis vocibus, quae scriptorem Gallum, nunc Galliensium territorium, nunc suum idioma Galliensium memorantem indicant. Indè secunda haec vita videtur esse opus alicujus Norbertini canonici Stivagienſis & ad finem saeculi duodecimi rejicienda : anno enim tantum 1178 ad montem Hohenburgensem ab Abbatissâ Herrade constituti fuerunt Stivagienſis coenobii Praemonstratenſes.

Incertus est posterioris hujus vitae auctor : certiora ejusdem extant manu- scripta in tabulariis & bibliothecis paſſim servata. Integrum ex codice Andreæ Duchesne, quo hic jàm uſus erat (m), edidit Mabillon (n) & ex Mabillonio descrip- fit Eccardus (o). Duchesnianum exemplar ab Agiographis Antwerpiensibus cum aliis manuscriptis monasterii Dilingenſis, canoniae Corſendoncanae & conventū Capucinorum Paderbornenſis collatum extare in eorumdem Agiographorum mu- ſaeo Bruxellas translato nos monuit dilectus noster, Agiographis jàm adscriptus, dominus Anſelmus Berthod, ordinis S. Benedicti è congregacione SS. Vitoni & Hydulphi atque Academiarum Bisuntinae & Bruxellenſis ſodalis. Quintum cum ſexto exemplar ex Abbatia Dilighemianâ à Claudio Chiftetio & ex monasterio Stivagienſi ab Hugone Peltrio communicatum olim doctiſſimo Danieli Papebro- chio ſervat muſaeum memoratum cum ſeptimo & octavo ex Romanâ Cajetani bibliothecâ & ex Wiblingenſis in Sueviâ coenobii tabulario erutis. Vita fancte Odilie memoratur inter Helvetica bibliothecae Murensis manuscripta ab auctore actorum, qui medio ſaeculo duodecimo ſcripſit (p), nunc verò deperdita & ſanè deſideranda. Extabat olim eadem vita Parisiis in codice membranaceo collegii Claromontani eamque Vignierio communicatingerat Labbeus (q). Illam ſe legiffe teſtatur La Guillius in antiquo libro Eccleſiae Cathedralis Metensis. Inter manu- ſcripta Vaticani palatii atque Abbatiarum Murbacenſis & Gemeticenſis vitam

S. Odiliae indicat Montefalconius (r). Exemplaria monasteriorum Windbergensis, Corsendoncani & Dilingensis allegat Joannes Perierus (s). Tandem à Clarissimo Dom. Lobstein, concive nostro, Theologiae in Universitate Jenensi Professore publico, accepimus memoratae vitae apographum vetustum ex membranaceo Ecclesiae S. Emmerani Ratisbonensis codice erutum (t), in plerisque Mabillonianae editioni conforme. Illud eruditiss, qui immortale opus de Actis sanctorum absolvunt, sociis Bruxellianis transmisimus, quaedam hic historica passim edituri ex dicto Ratisbonensi manucripto.

Temporibus Hilderici Imperatoris erat quidam vir (*u*) illustris nomine Adalricus, qui eciam alio nomine Edich (*x*), ex nobilissimis parentibus generis originem forcens, Galliensium territorio oriundus. Pater vero illius nomine Leuthericus (*y*) in palatio predicti Imperatoris honore majoris domus sublimatus erat. Filius autem ejus habitabat quandam locum in precelsis montibus situm (*z*), cui nomen ab altitudine urbium Hohenburch (*a*) erat, qui eciam olim propter firmitatem atque defensionem ingruencium bellorum constructus temporibus Marcelliani regis fertur esse. Inibi Ecclesiam & cetera edicia, que militantibus Christo necessaria sunt, edificari ordinavit. Hujus thalamis venerabilis conjux adherebat ex nobilissimis genitoribus orta, nomine Berehtswinda (*b*), sicuti assertione plurimorum didicimus, affinitate sancti Leudegarii redimita, foror beatissime Sigrande matris ipsius sanctissimi Leudegarii. Judicio autem Dei veniente contigit, ut nasceretur ex eis (*c*) filia a nativitate ceca. *Enarrat dein auctor, quomodo eandem filiam jussit Adalricus necari aut à se removeri, atque quo consilio mater eam nutrici primò clam commendaverit, dein transtulerit in alium locum, qui Palma vocabatur, ubi in virginum coenobio fuit educata puella, donec baptisata fuisset ibidem à quodam Episcopo Erhardo (*d*) de partibus Bawariorum & cum eam a fonte sancto elevaret & oculos ejus christmate liniret, ligaturis oculorum laxatis, clare intendebat in facie antistitis & imposuit ei nomen Odilia.*

*Tandem, praetermissis aliis quae narrat scriptor Odilianus, filiae suae reconciliatus pater Adalricus Hohenburgense Monasterium cum omnibus appendiciis in manibus illius tradidit & non multo post vivens tempore diem fortitus est extremum. Ipsa vero per judicium plurimorum & revelationem (*e*) agnovit, quod pater ejus in penali loco esset propter peccata, pro quibus in hoc seculo, morte se anticipante, dignum penitentie fructum non fecit. Ipsa verò orationibus & jejunii intenta, cum pro patre precaretur in secreto latere illius montis, super quem Monasterium situm est, audivit vocem coelestem dicentem : Odilia, Deo dilecta, jam afflictiones a te compesce, quia remissionem peccatorum patri tuo impetrasti a Domino ; ecce ab inferno liberatur & in choro patriarcharum collocandus angelorum manibus (*f*) ducitur.*

*Habebat sancta Odilia sub cura sua (*g*) numerum sanctimonialium (*h*) quasi centum triginta. Quibus dum sancta (*i*) mater duplii studeret preeesse doc-*

trina, ut quas verbis instruebat, corroboraret exemplis, fatagebat cottidie in divinis se exercere obsequiis Monasterium vero, quod venerabilis Abbatissa gubernabat, in excelso monte erat constractum : & idcirco non solum infirmi, sed etiam integritatem corporis habentes cum magna difficultate illuc ascendebat. Tunc sancta famula Dei dolens eos propter difficultatem itineris raro ad suum venire cenobium, cum esset hospitalitate precipua, in inferiori latere montis Ecclesiam construxit, & eam in honore sancti Martini dedicari rogavit & deinde receptionem pauperum fecit. Placuit fororibus habitacio illa, quia locus amenus erat & aquarum habundacione locuples : & postulaverunt, ut ibi monasterium faceret, quia superius Monasterium in magna aquarum penuria situm erat. Illa autem confilio illarum assensum prebens edificavit ibi monasterium, sicut hodiernus conprobat dies

Et consummavit utraque monasteria & collocavit in eis sanctimoniales. Post hec convocavit omnes forores & rogavit eas ut fibi indicarent utrum canoniam an regularem vitam ducere vellent. Tunc omnes unanimiter responderunt se regularem vitam velle ducere & conversationem habere. Illa autem cum humilitate & mansuetudine dixit eis (*l*) : scio, karissime forores & matres, vos promptissimas esse ad omnia aspera & dura pro Christi nomine tolleranda: sed timeo, si regularem vitam elegerimus, maledictionem a successoribus nostris incurrere, quia iste, ut scitis, locus valde incompetens est & laboriosus regulari vite, adeo ut nec aqua, nisi cum magno labore, hic adipisci possit. Unde michi videtur, si vestre placuerit almitati, melius esse ut in canonico habitu consistatis. Tunc omnes secundum illius verba elegerunt canonicam regulam, in qua usque hodie in supradictis monasteriis degentes precedencium normam sequendo (*m*) perseverant. . . .

*Aedificavit quoque Odilia Ecclesiam in honore S. Joannis Baptiste.... Qua perfecta, juxta eam dormitorium & ceteras officinas construi jussit, & ibi ipsa cum paucis secreta (*n*) vitam duxit. Habebat etiam fratrem nomine Adalbertum (*o*), qui habebat tres filias, quarum una Eugenia, alia Atala, tercia Gundelinda (*p*) dicebatur. Que audientes opinionem sancte virginis cogitaverunt & ipse Dei caritate accense (*q*) mundum relinquere & discipulatui amite sue se mancipari . . . illa autem, ut audivit earum desiderium, libenter eas suscepit, edoctasque domini servicio mancipavit (*r*). . . .*

Sancta virgo sciens jam fibi solucionem sui corporis imminentem perrexit in Ecclesiam S. Johannis Baptiste, illicque omnibus accersitis fororibus, ammonuit eas ut Dominum diligenter ac mandatis ejus in omnibus obedire fatarent, obsecrans etiam earum sanctitatem ut tam pro se quam pro patre suo (*s*) Dominum sedulo interpellarent Cumque calicem, in quo dominicum corpus & sanguis habebatur, fibi afferri jussisset, propriis manibus eum accipiendo, sancta communione participata, omnibus cernentibus, animam reddidit. Ipse autem calix in eodem monasterio ob memoriam illius venerabilis sancte (*t*) actenus permanet. Tunc sancte Dei ancille sacrum corpus cum

magno honore sepulture tradiderunt in ipsa Ecclesia, in dextro latere, ante altare Johannis Baptiste. Migravit autem sancta Odilia, vel, ut ita dixerim, vitam in melius mutavit idibus Decembris, regnante Jehsu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, amen.

- (a) Histoire de l'Eglise de Strasbourg, *tome 1*, *Pieces justificatives*, num. 27, pag. XLVII.
- (b) Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, *parte secundâ, saeculi tertii*, *tom. 4*, pag. 441.
- (c) Historia Mediani monasterii, *parte 1*, pag. 69 & 70.
- (d) Histoire littéraire de France, *tom. 8*, pag. 80.
- (e) Acta sanctorum Bollandiana, *tom. 3 Julii*, pag. 225 & 226.
- (f) Histoire d'Alsace, *liv. 7*, pag. 82, édit. in-fol., & *tom. 1*, pag. 387, édit. in-8.
- (g) History von Hohenburg, *part. 2*, pag. 125.
- (h) Acta sanctorum Bollandiana, *tom. 5 septembris*, pag. 333.
- (i) Tom. 8 cit. pag. 81 & 695. (l) Hist. de l'Eglise de Strasbourg, *tom. 1*, num. 28, pag. L.
- (m) Et cuius fragmentum exhibit ipse Duchesnius *scriptores Historiae Francorum*, *tom. 1*, p. 674.
- (n) Acta sanctorum memorata, *tom. 4*, pag. 442-450, edit. Venet.
- (o) Origines familiae Habsburgo-Austriacae, pag. 89 & seq.
- (p) Pag. 17 in *manuscripto*, & pag. 47 edit. *Koppianae*.
- (q) Fragmenta quaedam ex eo manuscrito defrascripti Vignierius, inter probationes operis fui dicti: *La véritable Origine des très-illustres maisons d'Alsace, de Lorraine, d'Autriche, de Bade, &c.*
- (r) Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum, *tom. 1*, pag. 138, atque *tom. 2*, pag. 1176, 1178 & 1213. (s) Acta sanctorum, *tom. 5 septembris* suprà cit.
- (t) Codex membranaceus E. xcvi, in-4 fol. 62 & seq.
- (u) Mabillon, pag. 442 legit: *Dux*. (x) Idem: *Edichin*. (y) Idem: *Liuthericus*.
- (z) Mabillon legit: *in praecelsi montis cacumine situm*.
- (a) Mabillon, pag. 443 malè habet: *Houmburch*. (b) Idem: *Berehinda*. (c) Idem: *ex eis nata effet*.
- (d) Mabillon, pag. 444 habet: *Herhardo*. (e) Mabillon, pag. 446 addit: *sanctam*.
- (f) Mabillon *ab Angelis*. (g) Habet: *fui regiminis*. (h) legit: *monialium*.
- (i) Perperam habet: *dimiscam*. (l) Mabillon, pag. 447 habet: *respondit dicens*.
- (m) Habet: *sequentes*. (n) Mabillon, pag. 448 malè legit: *cum pace secretam*.
- (o) Idem perperam: *Adalardum*. (p) Idem: *Gunlindis*. (q) Idem: *per charitatem Dei*.
- (r) Idem: *diligenterque edocuit*. (s) Mabillon, pag. 449 addit: & *ceteris propinquis*.
- (t) Malè habet: *facti*. (u) Mabillon, pag. 450 legit: *per infinita secula*.

TIT. 430.

E X C E R P T A

Vitae S. PRAEJECTI Episcopi Arvernensis & Martyris, auctore anonymo coëvo (a).

EVENIT (b), ut vir Dei Prejectus Arvernorum Episcopus ad aulam Regis Hilderici (c) pro conditione Ecclesie pergeret (d). Arrepto itinere, cum jam per vastam eremum Vosagum nomine iter carperet, post laboriosum callemp

per juga montium & convallium , vix tandem venit ad locum , quem Doro-
angus gentili lingua barbari vocitant (*e*) , ubi haud procul cellulam beate
recordationis & venerandus vir Amarinus , ex permisso & conniventia Warme-
charii optimatis (*f*) , summo labore construxerat . Eodem tempore ibi in
paupertate Dei tirunculos habebat ut vix panem paximatii (*g*) ad mensuram
cum lympharum potu sumerent Predictus Amarinus febre jam pridem
erat correptus in tantum , ut nec gressum movere , nec alimentum ullum , nisi
laticem tantum haurire posset . Quod cum ad aures beati viri Prejecti , infi-
nuantibus fratribus pervenisset , folitas Domino preces fudit & ad cellulam ,
ubi venerabilis Abba egrotus jacebat pergens , scuto fidei armatus , tugurium
ingressus , vexillum crucis indeptus , salute allata febris discessit e corpore ,
apprehensa que manu ejus ad refectionem domus adduxit illesum

Sed vir Dei (Prejectus) cum benedictione fratrum iter quod ceperat arri-
puit atque ad Principem perrexit in pace Privilegio autem Ecclesie ex
auctoritate Principis roborato , Christo favente , remeavit ad propria Hec
audiens (*h*) predictus Amarinus Abba virum Dei in Arverna fecutus est urbe ,
credens quia solam ibi ob alimoniam sustentandorum fratrumque egestatem
ac laborem , quem in eremo pro Christo exercebant , suo adminiculo prefatus
presul presidium afferret *Conspiratione verò contrà S. Prejectum exortâ* ,
Agri cius , cum consilium pravorum esset adeptus , ad virum Dei Volvico
villa cum fatellitum turpa stipatus advenit ; & quantum milliaro uno a
supradicta villa , velut lupi rapaces ad caulas ovium vociferantes , cum sonitu
buccine de saltu miserunt . Beatus vero Prejectus atque Amarinus , ubi sonitum
audierunt buccinarum , uterque se in orationem dederunt , expectantes a
Domino immarcescibilem recipere coronam Ingressi nequissimi viri in
angulo domus primitus pro beato Prejecto Amarinum Dei famulum jugu-
larunt Vir Dei cernens sibi coronam fraudari persecutoribus se ultro
offerens ait : hic est quem queritis , implete quod vobis imperatum est . Et
hec dicens , unus ex apparitoribus , qui erat in scelere audacior , Radbertus
 nomine , genere Saxo , pugione arrepto beato Prejecto perfudit in pectus .
Vir autem Dei sacra sanguinis unda perfusus , mucronem videre non ferens ,
oculis suis digitos imposuit ; & post hec lictor in caput ejus gladium vibravit ,
cerebrumque ejicit (*i*) .

(*a*) Ediderunt Bollandus , *Acta sanctorum* , tom. 2 januarii , pag. 630-633 , atque post eum Mabillon , *Acta sanctorum ord. S. Benedicti* , tom. 2 , saeculo 2 , pag. 612-617 .

(*b*) Caput 2 , *Apud Bollandum* , pag. 631 , atque num. 8 & 9 , *apud Mabillonem* , pag. 614 .

(*c*) Childericus II Rex Austrasiae .

(*d*) Circà annum 665 vel 668 .

(*e*) Savaro & Sauffaius perperam legunt *Cloroangus* & Wion *Claroangus* , qui altero errore scribit : *Fuit sanctus Marinus Abbas Claroangi in villa Morago in Arvernia* , quam lectionem leviter admittit Mabillon , pag. 620 . Lectio *Doroangus* , sive *Thuroangus* nobis sincerior videtur , cùm antiquum S. Amarini monasterium situm fuerit ad Thuram annem , in viciniâ montis qui adhuc dicitur Rangen .

(f) Warmecharium Alsatiae Dynastam cum Warnachario majore domus an. 626 jam defuncto malè confundit Bollandus, *pag. 631.*

(g) Id est, panis recocitus. (h) Caput 3, *apud Bollandum, pag. 632*, & num. 13, *apud Mabillonem, pag. 616.*

(i) Mortem SS. Praejecti & Amarini ad annum 674 statuunt Cointius, *Annales Ecclesiast. Francorum, tom. 3, pag. 701*, atque Mabillon, *Annales Benedict., tom. 1, lib. 16, pag. 517.*

TIT. 431.

F R A G M E N T A

Vitae S. DEICOLI Abbatis Lutrensis conscriptae post medium saeculum decimum.

Ex veteri codice membranaceo Abbatiae Luxoviensis (a).

CUM omnium (b) sanctorum merita veneranda jure meritoque beata mater Ecclesia per totum orbem longe lateque diffusa spirituali tripudio veneretur & exornet, specialiter tamen atque viritim gratulatur fere certis in locis singulos & quasi proprios possidere patronos, ut foris domique protecta, protectione letata, eterne festivitatis gaudia illefa mereatur promissa Promeruit (c) felix ipsa Metensis urbs opulentissima primores patres istos Clementem, Felicem, Auctorem, Celestem, Adelfum, Arnulfum Nec incuriose pretereundum videtur cis Vosagicas Alsatiae partes, quarum caput atque decus omne civitas Argentina dignoscitur, que vulgarico vocabulo Strazburch vocatur, que, exceptis reliquiis principalibus, proprios se gaudet possidere patronos, quos a Domino suscepit vere fidei fundatores & divini verbi prodigos feminatores, id est, Amandum, Justinum, Arbogastum, Florentium & alios nonnullos, quorum nomina in beati ordinis albo superna illa regia sine fine tenet charaxata (d).

Beatus Columbanus, egregius Scottigenarum omnium patriota, in Galliam transiens, precipuos & pre ceteris (e) sibi familiares habuit istos Columbanum (f) equivocum suum & geminos uterinos fratres Gallum atque Deicolum . . . Cum beatissimus Columbanus (g) de cenobio Luxovienium fuisset exturbatus, Italiam properans augmentare curavit. . . . Cumque ad duomillaria progressi fuissent & venissent ad locum, qui Vepras dicitur (h), beatus Deiculus sancti patris monachus jam provectionis etatis existens. . . . apud Burgundiones remansit. . . . Venit autem ad locum quendam, qui Luthra vocatur, palustrem & fontibus satis creberimis irriguum, situm in predio cuiusdam prepotentis vassalli, nomine Weifharia (i). . . . Ibi invenit (l) ecclesiolum in clivo cuiusdam montis sitam, in honore S. Martini consecra-

tam, in qua prescriptus miles certis temporibus una cum suis divini cultus gerebat officium. . . . *Weifharius* tum temporis in alodo suo manebat in loco, qui dicitur villa Callonis. *Ille... Deicolum cafrari mandaverat : Ait in eodem membro, quod famulo Dei precidi jufferat, tumore interveniente, punitus moritur.* Tunc uxor ejus Bertildis nomine suum preedium (*m*) apud Vivarium & ipsum locum, in quo S. Martini Ecclesia est constructa, cum omnibus appendiciis suis, insuper & villam Callonis cum omnibus ad se pertinentibus *Deicolo* libens tradidit, jure perpetuo possidendum. . . .

Cumque vir sanctus nominata predia manu potestativa in multorum presentia susciperet, *in loco Luthra* . . . duo oratoria formoso opere complevit, unum in honore beatissimi principis Apostolorum, aliud vero in honore doctoris gentium, quibus patratis (*n*), ceperunt undique religiosi viri ad tanti patris magisterium confluere & factus est locus ille paraditus monachorum, qui hactenus patuit latibulis ferarum. . . . Quadam die, dum beatus vir vigilanti studio operi divino cum fratribus insisteret, contigit ut inclytus Rex Chlotarius, qui secundum quod ei pater Columbanus prophetie spiritu plenus predixit, jam erat trium regnum soliditate roboratus, in viciniam ejusdem monasterii gratia advenisset venandi. Habuit namque curtem, fiscumque regalem prope Monasterium, qui adhuc ad virum Dei nihil pertinebat. . . . Et cum rex agnovisset, quia beati Columbani esset discipulus, ait : certe, pater mi, tantum sta nobiscum & ne derelinquas nos. Ego satis pensabo qualiter locus iste propter paternitatem tuam in posterum absque penuria stabiliatur. Omnia, que huc usque ad mei arbitrium in ista vicinia pertinebant, sive in filvis, vel punctionibus regalibus, pratis quoque vel paucis, ab hodierna die & deinceps tradens tibi trado & huic sacro loco perpetualiter possidendum. Quin insuper apud villam, que Bredanas vocatur, cum Ecclesia & omnibus, que ibi habentur, firmiter delego : & quia hic vineta (*o*) defunct, omnia, que apud sanctum Antonium juris mei dicuntur, libera traditione liberaliter trado. His ita firmatis, devotus Rex, benedictione patris devote percepta, cum gaudio remeavit ad propria.

His ita peractis (*p*), vir Domini Scottigena romanam petiit celsitudinem, *atque* locum ipsum, qui Luthra vocatur & omnia que subjacent illi, Apostolorum Principi firma traditione delegavit, eo videlicet tenore, ut omnes successores, qui amodo & deinceps ipsum disciplinaliter gubernaturi sunt locum, annis singulis presentie Apostolice pro censu deferant decem solidos argenti. Patratisque omnibus, pro quibus perrexerat, accepit chartam Apostolica auctoritate sigillatam, ut, quamdiu mundus steterit, ejusdem loci Abbas, qui secundum electionem fratrum ibi commorantium ordinatus fuerit, in omnibus habeat liberum arbitrium disponendi que Dei sunt absque ulla contradictione. Quin insuper sub anathematis vinculo preceptum dedit, ut nulli regum vel optimatum unquam liceat loco prefato molestiam inferre vel vi, vel potef-

tate, nisi qui Romanum Imperium ministrat & advocationem Apostolice sedis fortitur, semper eumdem locum defensione sua fideliter tueatur.

Beatus vero Deicolus, ex Româ redux, postquam se domi recepit & omnia, que ad Deum pertinent, religiosissime in monasterio ordinavit, quemdam discipulum suum, nomine Columbinum, quem & de sacro fonte levavit & per seme tipsum instituit, de cuius vita & moribus valde erat securus, cum electione fratrum in locum suum Abbatem constituit, atque regimen animarum commisit. Quo ordinato, ipse ad secretiorem atque arctiorem vitam anhelans (*q*), seorsum sibi oratorium parvum construxit & in nomine summe Trinitatis consecrari fecit. . . . Obiit autem vir venerandus jam etate proiectus die quintodecimo kalendarum februariarum (*r*). . . . Sepultus vero est in oratorio, quod ipse sibi construxit & in quo annis multis angelica vita vixit. . . . Tunc beatus Columbinus in omnibus operam dedit, qualiter una cum fratribus suis paterna vestigia inerrato sequi potuisset (*s*). Dedit autem Dominus per merita servi sui Deicoli eidem loco talem profectum, ut multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis spiritu secularis, cum omnibus que habere poterant, monachicam disciplinam eligerent & monasterium fatis ditarent.

Cumque ibidem spiritualis scola vigeret per multa annorum curricula, subito orta est tempestas lacrymabilis, cuius immanitatem pene sensit totus orbis. Gens quippe Hungrorum ferocissima, cuius rabiem per seculum clamant Urbiū menia diruta, Ecclesiarum edificia consumpta, numerosis pugnatorum copiis erupit (*t*). . . . Cumque Burgundionum Regnum exercitus invaderet copiosus, contigit ut viri diabolici monasterium intrarent beati Deicoli. Quod cum diligenter fuissent perscrutati & neminem reperirent, omnia igni tradere decernentes, absque duobus Apostolorum oratoriis, divina clementia eorum profana adnihilavit molimina. Ad sepulchrum vero sancti Deicoli dum furibundi accedere conarentur, ita sunt divino timore perculsi, ut estimarent se sub celeritate periclitari. Tandem egredientes, concremare tanti patris paucorum studentes, superna repugnante potentia, ne unam quidem tegulam perurere valuerunt. . . . Cumque viri barbarici (*u*) omni fera crudeliores totam pene Galliam atque Germaniam partim ferro, partim incendio consumpsissent, nullusque christianus existeret qui illis occurseret, in sua sunt reversi multis opibus onerati Et quia pauci habitatores remanserunt, in solitudinem agri ubique redacti sunt loci sancti.

Cumque & locus beati Deicoli tanti persensisset infortunium dispendii, & jam nec monachus ibi, nec clericus haberetur, Comes quidam bellipotens de Alsatie partibus, nomine Eberhardus (*x*), qui regnum Burgundionum frequentare erat solitus, potenter locum illum invasit & hereditatem sibi nefario vendicavit. Et quia non inventus est illi qui obstitisset, omni tempore, quo post advixit, manu tyrannica contra fas retinuit. . . . Eodem vero comite in tanta mentis obstinantia vita dececente, filius ejus Hugo nomine, qui &

ipse jam comes effectus fuit, omnia, que patris sui esse videbantur, sive jure, sive injuria, potestate invasit, interque omnia & locum sancti patris Deicoli. Qui cum masculine proliis fortitudine in omnibus propemodum regnis famosus haberetur & in multis negotiis, acsi miles castrensis, invictus existeret, aliquamdiu impune potitus est predio sancti Deicoli. Cumque facer locus diatim secularibus esset occupatus soldatis, quadam vice, dum tres filii ejus fessi ac vespertini in eundem devenissent locum, fani atque incolumes incaute se prope beati patris sepulchrum collocaverunt. Et quia gloriam Deo, nec sancto suo Deicolo honorem dederunt, eadem nocte (*y*), tres filii ejus, quorum primogenitus Eberhardus erat, secundus Hugo, tertius Guntramnus habebatur, cum evigilassent ad exercitium venandi, semetipsos invenerunt dissimiles sibi, contractos, imbecilles, omnium membrorum impotes & totius valitudinis enerpes. . . . *Illi vero poenitentes per merita sancti Deicoli* sunt pristine integritati redditi. *Tunc* pater jam mature etatis cum filiis surgens communī voto, communīque consensu, tradiderunt se Deo sanctoque suo Deicolo non ad servitium, militare, sed ad servitium monachile. *Quo facto, sacramento iurandi super tanti patris sepulchrum* se unanimiter tricaverunt, quatenus eorum nullus se subtraheret quin, in proximo, seculo funditus abrenuntiaret, ac beatissimi patris nostri (*z*) regule, tonsura, habitu, professione obedientialiter se subderet & ejusdem loci stabilitatem fine tenus custodiret. *Qua pactio peracta, iterum iterumque juramento terribili firmitudinem super sanctum patrem fecerunt, ne ab illa die locum ipsum & omnia que subjacent illi, vel ipsi pro hereditate cuperent possidere, vel quispiam unquam de parentele eorum successione habiturus esset, vel quantum est pedis spatium, jure hereditario possidendum.* Et, facta stipulatione coram multis, regressi sunt in sua cum letitia non modica.

Postquam Hugo comes & filii ejus, sicut voverunt Deo (*a*) & sancto Deicolo, locum sanctum liberum reddiderunt, querere ceperunt amicum Christi aliquem & vere conversationis institutorem, qui & locum monastico ordine fulciret & ipsi sub ejus imperio vexillum facre ferrent obedientie. Extitit autem tunc temporis quidam omnipotens Dei familiaris, nomine Balthrannus, vite per omnia laudabilis, qui jam tunc per decem quinquennia vitam eremiticam inreprehensibiliter ab omnibus duxisse fatebatur (*b*). Tantaisque jam virtutes per illum Dominus omnipotens operatus est, ut nec Adriaticus finis nomen ejus recludere posset, sed etiam apud Danaos preconium ejus celebre habetur, nempe pro celibatus ejus magnitudine. Ipse famosissimus Princeps Otto, qui tunc agebat in sceptro, frequentare illum solitus erat & maximis donariis locum ejus abundanter extulit: adeo ut ipse venerabilis pater ob frequentiam hospitum secretum sibi tuguriolum, in quo secum versari posset, construeret; locum autem, quem primitus probavit, monastice discipline, collecta non minima monachorum caterva, devote aptaret (*c*). Cumque sanctus vir lucrandis animabus aliquot annos invigilaret, . . . occasione accepta, duo Episcopi,

avaritie peste stimulati, eundem locum ceperunt invadere, non ut illis cure esset de loco, sed ut res, quas fidelium largitas ad stabiliendum divine schole servitium loco concessit, de ejus sacro obitu interim susensi, studio rapaci penitus sibi autumnarent, quorum alter Metensis erat Ecclesie provisor, alter vero Argentinensis extitit economus oivilis (*d*). Cumque tales Ecclesiarum arietes erga beati pauperis Christi res celitus coacervatas diu altercarentur, nam unus illorum parochie occasione, alter vero loci subjectione suo juri cedere contendit, . . . vir Dei larga manu cepit omnia, que habuit, pauperibus & clericis prodige expendere, volens femetipsum funditus expedire & jam senex peregrinationem pro Christo accipere & dies sibi concessos apud beatissimum Apostolorum Principem Rome clausarius & privatus sacro infistere otio.

Quod cum denunciatum percrebuissest apud Hugonem & filios ejus, lacrimabili precatu virum Domini non segnes petierunt, ne illos defereret quasi orphanos & orbatos. . . . *Illi obtulerunt Balthranno & monachis ejus locum sanctum & monastice conversationi convenientissimum, qui Luthra vocatur, quem vir beatissimus Deicolus, S. Columbani discipulus, a Domino promeruit in hereditatem, ubi sancta sua presentia quotidie miraculis coruscat, & ubi ipse se obligaverant nuperrime in proximo monasticam professionem arripare & perpetuo stabilitatem custodire.* . . . *Cum autem locus ipse sub advocatione Imperii Romani Apostolice subjaceret sedi, illum Hugo comes & filii ejus, qui hucusque contra fas & jus sibi vindicaverunt, lege publica in presentia Principis Ottonis reddiderunt, . . . quatenus nec ipse, nec aliquis successionis illorum iniquitatem illam presumat renovare, aut locum ipsum vi aut potestate audeat inquietare, sed firmiter atque inconvulse, sicut ab initio constructionis loci fuit, fratribus Deo ibidem & sancto Deicolo servientibus liberum maneat arbitrium eligendi Abbatem secundum Deum, qui loco potentialiter prefit absque contradictione aliqua.* *Inde* . . . Imperator jure universalis (*e*) locum recepit atque mille sub testibus beato viro potestative contradidit (*f*): ipsum quoque Rodulpho Duci atque prefatis comitibus ad custodiendum sub fidelitatis sue conditione commisit atque res sancto viro celitus collatas.

Tali igitur tenore vir domini in locum destructum beati Deicoli inthronizatus est cum monachis suis atque servitoribus & omnibus, que divina largitas illi concessit. Tunc omnimodis nisum dedit, qualiter locum renovare spiritualliter posset. Monasterium semper virginis Marie, quod ibi ante permodicum fuit, honorifice ampliavit, exaltavit & ad perfectum usque perduxit. Officinas pro posse in brevi construxit, ut monastica disciplina, que semper apud illum viguit a monachis custodiri inviolate posset. Intravit autem Pater venerandus locum eumdem in vigiliis Apostolorum Simonis & Jude (*g*), atque eodem anno in Assumptionis die perpetue virginis Marie (*h*) plenus Spiritu sancto obiit, ac sepultus est in dextris altaris monasterii, quod ipse in melius renovavit. Ibi quippe frequentius, cum fides petentium exigit, miraculis coruscat. Ipso vero celestia regna petente, in regimine monasterii nepos ejus Werdol-

phus, qui adhuc supereft & celibem vitam ipfe dicit, & omnibus recte converfari volentibus ut lampas emicat.

Sed quia adhuc superfunt (*i*) nonnulli qui mirantur & scire geſtiunt qualiter locus sancti Petri devenerit in iniquam manum Eberhardi (*l*) comitis & filii ejus, non piget qualitercunque veraci ſtylo prodere. Postquam beatus Columbinus (*m*), peracto laboris ſui curſu, celeſtia regna petivit, in locum ejus venerabilis Abbas Icho (*n*) ſuccellit (*o*), qui cum annis multis strenue eumdem locum gubernaret, cerneres ſubito, propter nove Herodiadis fraudulentiam, Abbatem cum monachis expelli & omnia divine ſcole arma heu perditum iri. Hec autem extitit cauſa. Eo tempore, quo Lotharius Rex in Alſatia Provincia morabatur (*p*), in fisco ſuo nobili, qui Marelogia vocatur (*q*), cuius adhuc dignitatem miri operis menia excelfa teſtantur, repente antiqui hostis cauterio inuſtus eft & in tantam precipitate mentis iuſtiam perductus, ut uxorem fuam religiosam reginam dimitteret & lupam quamdam, nomine Walderadam (*r*), duceret. Que quia preſtigiatrix erat opinatiffima, ita maleficiis multigeniſ regis animum fascinavit ut omnia que ab illo peteret facile impetraret. Abbatiam S. Deicoli illi tradidit (*s*) atque infernali dote ditavit. Tunc meretrix letiffima effecta facrum locum ſibi uſurpavit & in loco, qui dicitur sancti Quintini, conſedit, ibique omnia, que sancti Patris erant, funefto more depopulavit, Abbatem injuriavit, monachos omnes pepulit. Audiens autem Walderada (*t*) femina nequiffima mortem Lotharii Regis (*u*) Deum querere ſimulavit, monaſteriumque sancti Romarici (*x*) hypocrita intravit. Cumque ibi aliquandiu velo potius quam corde converſaretur, poſt tergum reſpiciens, doluit locum sancti Deicoli ſibi penitus auferri & quaſi fe exheredatam more femineo cepti conqueri. Accitoque Eberhardo comite, conſanguinitatis occaſione, ſcelus adhuc immane preſumpſit eique locum ſanctum ſub advocationis tuitione coimmisit (*y*). Ille autem, ut erat cupidus & facrorum invaſor locorum, occaſione tali locum invaſit sancti Deicoli & poſt infande mulieris deceſſum unca manu ſibi in hereditatem adſcivit. . . . Scelus addidit ſceleri: Adallindem legitimam uxorem fuam dimifit, repudii libellum dedit, ſemetipſum autem lupanaribus immisicit. Nam quamdam nonnam apud monaſterium Ereſtein (*z*) ſibi applicavit & iniquitatem illam ad mortem uſque protraxit. Adallindis autem poſt hec quid fecerit pagine inferendum honestas non finit. Comes ipſe... pene triennio herodiana peſte percuſſus ſcatens vermbus expiravit. Vermes quippe ita ſibi a vertice uſque ad tallos ebulließant, ut frequentanei ejus maximum inde putorem tolerarent, ſicque miſerabiliter cum Herode miſerabilem vitam finivit. . . . *Ejus filius fuit Hugo comes. Narrat dein auctor vitae S. Deicoli (a) quomodo Hildegardis comitiſſa ejusdem Hugonis conjux reliquias S. Deicoli rapere fruſtrā tentaverit & quomodo S. Columbini dentem indevotē tractans diuturno dentium dolore fuerit percuſſa.*

(a) Codicem illum saeculi decimi defensionis, vel saltem undecimi, vidimus & recognovimus die secundâ septembri 1786 in ipsâ bibliothecâ Abbatiae Luxoviensis: ibidem extat vita S. Deicoli cum prologo, sicut eam sincerè & integrè ex Lutrenibus membranis edidit Bollandus, *Acta sanctorum, tomo 2 januarii, pag. 200-210.* Eandem, omisso prologo, & minus correctam ex codice Cisterciensi protulit Mabillon, *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, tom. 2, saeculo 2, pag. 95-108, edit. Venet.* Auctor illius opus suum Werdolfo Abbatii Lutrensi dedicavit: florebat post medium saeculum decimum, scripsitque anno circiter 980. Eandem circa 965 fuisse conscriptam suspicatur Bollandus pag. 200. Posteriorem verò dicimus, cùm in eâ, *pag. sup. LVIII. versus finem,* dicatur Otto Imperator jäm defunctus. Dubitat quoque Bollandus de scriptoris professione. Ait se monachum ordinis S. Benedicti & ipsius Abbatiae Lutrensis satis prodit, dum Werdolfum patrem suum appellat ac beatissimi patris nostri Benedicti nomen usurpat *apud Mabillonem, pag. 95 & 103.* Auctoritas vitae S. Deicoli, licet in antiquis sit debilis & etiam incerta, adnotante Riveto, *Histoire littéraire de France, tomo 6, pag. 411,* tamen historiam saeculi decimi, quo ejus vivebat auctor, & praefertim Alfaticam multum illustrat.

(b) Apud Bollandum, *cap. 1, pag. 200.* (c) Apud eundem, *pag. 201.* (d) Id est, scripta.

(e) Apud Bollandum, *cap. 2, p. 202.* (f) Sive Columbinum. (g) Apud Bollandum, *cap. 3, p. 203.*

(h) Hodie Vaivre. (i) Mabillon, §. 4, *pag. 96,* legit: *Werfarii.*

(l) Bollandus, *cap. 4, pag. 203.* (m) Cap. 5, *pag. 204.* (n) Cap. 5, *pag. 205.*

(o) Mabillon, §. 13, *pag. 99,* malè legit: *cuncta.* (p) Bollandus, *cap. 6, pag. 205.*

(q) Bollandus, *pag. 206.* (r) Circà annum 625, ut conjicit Mabillon, *pag. 95 & 100.*

(s) Colitur etiam Columbinus tanquam sanctus idibus septembri.

(t) Narratur hic ab auctore vitae S. Deicoli per anticipationem Hungarorum in Galliam incurso an. 926 facta, ac proinde post invasionem Abbatiae Lutrensis à Walkradâ Lotharii pellice peractam & infrâ relatam.

(u) Apud Bollandum, *cap. 7, pag. 206.*

(x) Mabillon, §. 20, *pag. 101* legit: *Heberardus.*

(y) Apud Bollandum, *cap. 7, pag. 207.*

(z) *Nostrî deest* in Bollandianâ editione: fed refert Mabilloniana, §. 23, *pag. 103.*

(a) Apud Bollandum, *cap. 10, pag. 209.*

(b) In loco scilicet Colanesberg dicto, ab anno circiter 909. (c) Circà annum 947.

(d) Ecclesiis Argentinensi Ruthardus & Metensi Adalbero tunc praeerant Episcopi.

(e) Apud Bollandum, *cap. 10, pag. 210.*

(f) Diploma Ottonis I datum 6 aprilis 959 de hac concessione extat, *tit. 276, pag. cxxi.*

(g) 27 octobris 959. (h) 15 augusti 960.

(i) Quae sequuntur terminant apud Mabillonem, *pag. 105 & seq.,* vitam S. Deicoli: anteriore verò ordine in Bollandianâ editione *cap. 8 & 9, pag. 207 & 208* ponuntur.

(l) Mabillon, §. 30, *pag. 105* legit: *Heberardi.*

(m) Idem malè habet: *Columbanus.*

(n) Bollandus habet *Icho;* Belfortius ab eo citatus *pag. 208* legit: *Benicha.* Dicitur *Icha* à Mabillon, *pag. 106,* & *Hito* in diplomate ipsius Lotharii anni 856.

(o) Columbino non immediatè succedit Abbas *Icho*, cùm ipse Columbinus ad saeculi septimi finem vix potuit pertingere. (p) Circà annum 860.

(q) Marley. Mabillon legit: *Marelegia.* (r) Idem habet: *Walderaldam.*

(s) Anno 863. (t) Apud Bollandum, *cap. 8, pag. 208.* (u) Anno 867.

(x) Remiremont. (y) Circà annum 868 vel 869.

(z) Erfstein. Mabillon, §. 33, *pag. 107,* malè habet: *Etheſehin.*

(a) Apud Bollandum, *cap. 9, pag. 208.*

TIT. 432.

EXCERPTA

Vitae S. PIRMINII Chorepiscopi & Abbatis, quam
circà annum 1025 conscripsit Warmannus Monachus
Divitis Augiae.

Ex Codice manuscripto Andreae Dūchesne (a).

VR beatissimus Pyrminius (b) obtinuit sedem Episcopatus in castello Meltis appellato (c) tempore, quo Theodericus Rex Francorum sceptrum tenebat (d): ubi tanto vigore tantaque sapientiae ubertate eloquique dulcedine veritatis semina spargebat, ut quisquis eum audierat compunctionis rore ineptius ad reddenda pietatis germina efficeretur fecundus. Nam non solum vicinos, verum etiam longe remotos mirifica praedicationis ejus efficacia fama vulgante attraxerat. . . . Nullo modo desistens (e) a sancti fervoris proposito, cum praedicationis instantia, tum signorum virtutumque magnarum efficacia id comparavit, ut, patrimonia sua fidelibus plurimis conferentibus, alia (post Richenau) quoque nobilia aedificaret (f) coenobia, quorum nomina haec sunt: Altaha (g), Scutera (h), Gengenbach (i), Svarzaha (l), Murbach (m), Moresmünster (n), Nowenwilare (o). . . . Inter plurima (p), quae liberali animo (Pirmino) depromserat illustrissimus vir Werinherus nomine, alta Francorum nobilitate propagatus, (pro fundatione & dotatione Abbatiae Hornbacensis) obtulit quoque maximos limites in saltu, qui Vogefus dicitur, in quo villa exstat, habens vocabulum Pyrminishusna (q); eo quod provisores ibi gregum coenobii sancti viri primo sua metati sunt tuguria. Subsequenti etiam tempore directi sunt a praepositis, atque ab aliis sanctissimi monasteriorum ministris, tam servilis quam liberae conditionis viri, qui loca praedicti saltus perscrutantes, necnon inutilia ejus arbusta extirpantes, plurimarum paravere commoda villarum . . . Post haec Praeful egregius (r) iter suum ad locum jocundissimum, qui vocatur Wizaburc (s), destinavit, ibique gratiam, qua redundabat, plurimis impertiens a saecularis vitae scoria purgatos religiosae disciplinae excudit aemulos. . . . Praeparatumque est in brevi coenobium Dei servitio aptissimum & saeculo renuntiantibus tutissimi statio portus, ubi non paucis fratribus spiritalis exercitii fervore coadunatis honestissimam atque discretissimam beati Benedicti regulam observare pater almus instituit. Et sic ad Horbacense coenobium reveritus est per suam semitam.

(a) Edidit Mabillon, *Acta sanctorum ordinis sancti Benedicti*, tom. 4, saeculum tertium, pars secunda, pag. 128-139.

(b) Caput primum, pag. 129. (c) Metlesheim bishorio distans ab Hornbaco.

(d) Circum annum 723. (e) Caput XIV, pag. 132. (f) Potius : restauraret.

(g) Nider-Altaheim in Bavariâ. (h) Schutteren. (i) Gengenbach. (l) Schwartzach.

(m) Murbach : unde ad annum 731 scribit Hermannus contractus : „ Tria coenobia, id est, Altaha, Morbach & Favarias ex Augiensibus fratribus infrausta sunt, duodenis ad singula fratribus deputatis & totidem Augiae remanentibus. (n) Maurimonasterium.

(o) Neuvillers. De Pirminio cecinit Rabanus Maurus, *Epigrammate* 101.

„ Perminius praeful, Christi Confessor

„ Deseruit patriam gentem, simul atque propinquos,

„ Ac peregrina petens aethera promeruit.

„ Gentem hic Francorum quaesivit dogmate claro,

„ Plurima construxit & loca sancta Deo. „

(p) Caput XX, pag. 134. (q) Hodie Pirmensens. (r) Caput XXI, pag. 135. (s) Weissenburg.

TIT. 433.

ANNALES breves Argentinenses, conscripti ineunte saeculo decimo tertio.

*Ex veteri membranâ castri episcopalis Argentinensis, Tabernis.
Alsatice (a).*

HIC incipiunt omnia nomina Episcoporum Argentinensium. Sanctus Amandus primus Episcopus. Sanctus Justus secundus. Sanctus Maximinus tercius & sic per ordinem usque ad finem. Sanctus Valentinus. Sanctus Solarius. Biulfus. Magnus. Garoynus. Landebertus. Ruodibaldus. Magenbertus. Lobiolus. Gundoaldus. Gando. Udo. Aldus. Ruotharius. Sanctus Arbogastus. Sanctus Florentius. Ansfalus. Vingernus. Wandalfridus. Aulidolfus. Eddo. Remigius. Rachio. Udo. Erlehardus. Adallochus. Bernoldus. Radoldus. Reginhardus. Waltramus. Otbertus. Gozfridus. Richwinus. Ruthardus. Uto. Erchenbaldus. Vinderoldus. Altwicus. Wernharius. Wilhelmus. Hezil. Wernherus. Theobaldus. Otto. Baldewinus. Cuno. Bruno. Geberhardus.

Anno Dom. DCLXXIII. floruit beatus Arbogastus, qui filium Dageberti a morte suscitavit. Eodem tempore extitit Florentius, qui filiam ejusdem Regis a demonio vexatam liberavit. Ambo Argentine vicissim succedentes Episcopi claruerunt.

Eodem quoque tempore Leudefius, quem Germani Luthericum vocant, filius Erchinoldi, consilio Leodegarii Augustodunensis Episcopi, Major domus Palatii constituitur. Leudefius duxerat uxorem de profapia sancti Sigismundi Regis Burgundiae, genuitque ex ea Athicum, seu Adalricum, qui patre adhuc

superstite & Hilderico regnante, uxorem duxerat Berfwindam nomine, filiam fororis sancti Leodegarii, fororem videlicet Regine. Ob hanc causam consanguinitatis a prefato Rege Ducatum Germanie adeptus est (*b*), habuitque sedem in villa regia Ehenheim (*c*) & in castro, quod Hohenburg nominatur. Genuit vero Athicus filiam a nativitate cecam, nomine Odiliam, que a sancto Erhardo Ratisponensi Episcopo & Hidolfo Treverensi baptisata in sacro fonte vixum recepit.

Anno Domini DCCXXIV. sanctus Pirminius Abbas & Chorepiscopus in Augia insula cenobialem vitam instituit. Anno dein DCCXXVII. ob odium Karoli a Theobaldo Gotifridi Duci filio ex ea pulsus Ethonem, postea Argentinensem Episcopum, qui etiam Ethenheim cenobium (*d*) construxit, pro se Abbatem constituit. Et ipse Alsatiam, Alemanniam atque Bavariam, alia constructurus cenobia, petiit quorum nomina hec sunt : Altahe, Rhevers, Murbach, Schuttere, Gengenbach, Swarzahe, Wiffenburg, Hornbach, Morfmünster, Nuwilre.

Anno Dom. DCCCLXXXVII. Richarda Imperatrix, Caroli Regis uxor, adulterii vitio cum Luitwardo Vercellensi Episcopo incusata, divino judicio se ab omni virorum commixtione integrum & virginem probavit, quamvis jam duodecim annis in conjugio Imperatoris apparuit : moxque ab Imperatore separata in Andelahe cenobium virginum a se constructum secessit, ibique Deo serviens virgo Regina permanxit (*e*).

Anno Dom. DCCCCXCIX. Imperatrix Adelheidis obiit. Hec, post mortem Ottonis magni Imperatoris mariti sui, sancte & religiose vivens longo tempore multa contulit Ecclesiis de regali munificentia, & ad ultimum super littus Rheni fluminis nobile cenobium construxit, dictum nomine Selse & illud prediis & aliis opibus ditavit, ubi & ipsa postea moriens quievit.

Anno Domini M. I. obiit Altwicus Argentinensis Episcopus : cui Wernharius successit.

Anno Dom. M. II. natus est Leo Papa, qui & Bruno de Castro Egensheim.

Anno Dom. M. XV. Monasterium sancte Marie virginis in Argentina surgit primo a fundatione sua (*f*).

Anno Dom. M. XIX. Wernharius Episcopus contra Burgundiones pugnavit & vicit.

Anno Dom. M. XXVIII. Wernharius Argentinensis Episcopus primus obiit & Wilhelmus successit.

An. Dom. M. XXXI. Monasterium S. Thome Apostoli in Argentina a Wilhelmo consecratur & sancti Petri ab eodem inchoatur.

Anno Dom. M. XLV. dedicatum est Monasterium Hohenburg in honore beate Marie virginis a venerabili Brunone Tullenium Episcopo, postea Apostolico.

Anno Dom. M. XLVII. Wilhelmus Argentinensis Episcopus obiit : cui Hezil successit.

Anno Domini M. LXV. Hezil Argentinensis Episcopus obiit : cui succedit Wernarius secundus.

Anno Dom. M. LXXVII. Bertholdus Dux Carinthiorum, qui de Zeringen, vir catholicus obiit.

Anno Dom. M. LXXIX. Wernarius Argentinensis Episcopus obiit, vir schismaticus, cui Theobaldus succedit.

Anno Dom. M. LXXXII. Theobaldus Argentinensis Episcopus obiit, cui Otto schismaticus succedit.

Anno Dom. M. XC. fundata est Marbach Ecclesia sancti Augustini a militari & illustri viro Burchardo de Gebelwilre, cuius adjutor & cooperator fidelissimus magister Manegoldus de Lutenbach extitit.

Anno Dom. M. XCI. in Teutonicis partibus caro cum sanguine pluit, & bufones cum pisibus celo ceciderunt, & sanguis de panibus fluere videbatur.

Anno Dom. M. XCIII. Otto Argentinensis Episcopus cum Godefrido Duce & aliis quam pluribus Hierosolyman tendit, & in sequenti anno Jerusalem capit.

Anno Dom. M. C. facta est fames incomparabilis & mortalitas horribilis. Otto quoque Argentinensis schismaticus de Jerosolymitano itinere reversus, sed de schismate, ut putabatur, non emendatus diem clausit extremum. Cui Baldewinus sex tantum victurus hebdomadas succedit. Huic eodem anno Cuno succedit.

Anno Dom. M. C. XXII. (g) Bertholdus Dux de Zeringen in Mollesheim occiditur.

Anno Dom. M. C. XXIII. Cuno Argentinensis Episcopus de sede pellitur: cui Bruno Episcopus supraponitur.

Anno Dom. M. C. XXVIII. constructum est Monasterium, quod vocatur Novum castrum, in fundo Rainaldi comitis de Lutzelburg, cepitque crescere in personis & rebus & religione ad laudem Jesu Christi.

Anno Dom. M. C. XXX. combustum est majus Monasterium Argentinense primo.

Anno Dom. M. C. XXXI. Rex Pentecosten in civitate Argentina celebravit & Bruno ejusdem loci Episcopus Argentinensem resignavit Episcopatum, Geberhardo fibi succedente. Eodem anno facta est pugna inter Geberardum Episcopum & Fridericum Ducem Alemannie apud Gugenheim (l).

Anno Dom. M. C. XXXII. combusta est Rodesheim (i).

Anno. Dom. M. C. XXXVI. facta est rursus cedes magna inter Episcopum Geberardum & Fridericum Ducem in Dunzenheim (l).

Anno Dom. M. C. XL. combustum est Monasterium Argentinense secundo (m).

Anno Dom. M. C. XLI. Geberardus Episcopus obiit : cui Burchardus succedit.

Anno Dom. M. C. XLII. combustum est Monasterium Argentinense tertio (*n*).

Anno Dom. M. C. XLVIII. facta est expedicio Jherosolimitana sub Cuonrado rege Romanorum, Ludovico rege Francorum, Bernhardoque Abbate Claravallensi.

Anno Dom. M. C. L. combustum est Monasterium Argentinense quarto.

Anno Dom. M. C. LVIII. Monasterium in Novo castro confecratur, in pre-dio Reinaldi comitis de Lutzelnburg, quarto nonas Maji, a Reverendis Episcopis Burchardo Argentinensi & Henrico Trecensi, in honore sancte Crucis & beate Marie Virginis.

Anno Dom. M. C. LXII. Horburg a comite Hugone de Dagesburg destruitur (*o*). Ipso anno Burchardus Argentinensis Episcopus obiit, cui Ruodolfus successit.

An. Dom. M. C. LXXVI. combustum est Monasterium Argentinense quinto.

Anno Dom. M. C. LXXVII. facta est cedes magna in Lagelheim (*p*) juxta Columbariam (*q*), Cunone de Horburg & Egelolfo de Urfelingen inter se pre-liantibus.

Anno Dom. M. C. LXXIX. factum est Concilium magnum sub Alexandro Papa, in quo fuerunt fere quingenti Episcopi & Abbates, aliquique religiosi innumerabiles : in eo Bremensis Archiepiscopus Bertholdus, Argentinensis Rudolphus, Basiliensis Ludovicus & Theodericus Metensis Episcopi deponuntur. Inchoabatur hoc Concilium quinto calendas Martii & terminatum est circa finem Aprilis.

Anno eodem, in vigilia Thome Apostoli, Argentinensis Episcopus eligitur Cuonradus, qui proximo anno M. C. LXXX. sepelitur & Heinricus cathedre preficitur.

Anno Dom. M. C. LXXX dedicata est major Ecclesia inferioris Monasterii apud Hohenburg, in honore sancte Dei genitricis Marie, a Mantuano Apostolice sedis legato.

Anno Dom. M. C. LXXXV. castrum Brisache a Rege Henrico initiatum.

Anno Dom. M. C. LXXXVI. erat hyems calida, ita quod in Decembri & Januario multe arbores florerent, in quibus circa Februarium pyra quantitate in modum avellane magna conspiciebantur. Sed proxime sequenti anno circa Martium magna aëris inclemensia & asperitas algoris veniens fere usque ad calendas Junii duravit, ita quod in Pentecoste, videlicet in medio Majo, nix magna cecidit & fere omnia poma perierunt.

Anno Dom. M. C. LXXXVII. Argentina in mense Majo ex magna parte incendio vastata est. Eodem anno capta est Jherusalem a Saladino Rege.

Anno Dom. M. C. XC. mense Junio, submersus est Fridericus Imperator in flumine Salef.

Eodem anno M. C. XC. Heinricus Argentinensis Episcopus in Annuncia-

tione sancte Marie virginis, die Pasche, ex hac luce migravit : cui Chuonradus successit.

Anno Dom. M. C. XCI. Fridericus Dux Alemannie, frater Heinrici Imperatoris, in obsidione Acharon obiit & in domo Teutonicorum sepultus est : pro quo Cunradus frater ejus Ducatum Suevie accepit.

Anno Dom. M. C. XCII. Chuonradus Argentinensis Episcopus capitur a quibusdam ministerialibus ejusdem Civitatis.

Anno Dom. M. C. XCV. Heinricus Imperator Sibillam, Reginam Sicilie, uxorem Tancredi, filiasque ejus in Monasterio Hohenburg custodie mancipavit. Eodem anno facta est maxima fames in terra.

Anno Dom. M. C. XCVIII. Haldenburg & Mollesheim (*r*) destructa sunt a Rege Philippo. Anno sequenti predictus Rex obsedit civitatem Argentinensem & minime perfecit (*s*).

Anno Dom. M. C. XCIX. ante nativitatem Domini, combustum est Monasterium Hohenburg.

Anno Dom. M. CC. Otto comes, frater Philippi Regis, in bona confessione & longa eritudine apud Bisuntium defungitur.

Anno Dom. M. CC. II. obiit Chuonradus Argentinensis Episcopus, cui Heinricus de Veringen successit. Hic religiose vivit (*t*), cepitque guerras & prelia declinare. Et cum fedes Moguntinensis esset in errore, vix a Domino Apostolico licentiam ordinationis sue impetravit. Tandem, ut Senonensis Archiepiscopus ipsum consecraret vix obtinuit anno Dom. M. CC. VII.

Anno Dom. M. CC. VI. datum fuit in Argentina unum quartale vini pro duobus solidis. Sequenti ebdomada dabatur pro duobus denariis & vas vacuum pro duabus libris.

Anno Dom. M. CC. VII. Henricus Episcopus in Argentina celebravit ordines, XVI calendas Julii, fere quingentos clericos ordinans & consecrancs. Summa vero sacerdotum centum & quatuor extitit. Ipsa die christianissimus & piissimus Rex in urbe fuit cum principibus suis.

(*a*) Annales memorati, unde pleraque depropmtis Chronographus ille, quem Auctorem incertum fragmenti historici nuncupat Ursilius inter Germaniae historicos illustres anno 1585 editos, *parte secundâ*, pag. 74-93, extabant in membranaceo saeculi ineuntis idem terti Codice. Ille vero Codex, qui antiquum quoque continebat Necrologium Ecclesiae Argentinensis, fervabatur in Castro Tabernenfi, non in ipsâ Castrâ Bibliothecâ ; nec in fornicatis Episcopalis Archivi cameris, sed in peculiari superiorique quodam conclavi Castrâ combusti : unde in funesto, quod die octavâ Septembbris 1779 exortum est, incendio periret memoratus Codex cum ipso Castro & cum pluribus aliis Ritualibus, Breviarisque antiquis in eodem conclavi servatis.

(*b*) Haec ex Chronicô Ebersheimensi, §. v & vi, pag. xiv depropmta, fidei verè historicae contraria, repetit auctor fragmenti historici suprà citatas, pag. 75.

(*c*) Ober-ehnheim. (*d*) Ettenheimmünster.

(*e*) Eadem habet Ursilianus anonymous, pag. 81, in quo tamen *uxorum* perperam legitur *pro virorum*.

(*f*) Idem scribit auctor fragmenti historici, pag. 83.

(*g*) Potius anno 1123. (*h*) Gugenheim. (*i*) Rosheim. (*j*) Duntzenheim.

(*m*) Idem refert fragmentum historicum Ursili, pag. 85, cum quo concordat Necrologium Abbatiae Altorensis, fol. 67, "An. 1140 combustum est Monasterium in Argentina."

(n) *Privilegium, quod in destructione Ecclesie Argentinenis ultimo incendio consumptum est, memorat charta Burchardi Episcopi Argentinenis an. ejusdem 1142.*

(o) *Idem factum memorat antiqua Abbatiae Neoburgensis noticia, his verbis : Tempore venerabilis Burchardi Argentinenis Episcopi, comes Hugo castrum Horburch obfedit, auxiliante sibi Stephano Metensi Episcopo & Duce de Ceringen.*

(p) *Lagelnheim. (q) Colmaria.*

(r) *Necrologium Altorsinum enarrat quoque ad annum 1198 : Civitas Molshemensis a Philippo Rege penitus delecta est.*

(s) *Haec annorum 1198 & 1199 gelta fusius describit auctor fragmenti historici apud Urifium, pag. 86 & 87.*

(t) *Ex his verbis colligitur aetas scriptoris, qui breves hos annales redegit. Illos ad annum usque 1299 continuavit Godefridus de Ensmingen, notarius curiae Episcopalis Argentinenis. Hujus vero Chronicon ineditum ex Codice membranaceo Abbatiae Principis San-Blasianae suo dabimus loco & tempore.*

TIT. 434.

CHRONICON breve Abbatiae Ensidiensis conscriptum medio saeculo duodecimo.

Ex Codice membranaceo ejusdem Monasterii (a).

- 746. KARLOMANNUS frater Pippini, Rome propter nomen Domini tonsus, in monte Cassino monachus efficitur.
- 752. Pippinus filius Karoli Martelli in regem elevatus a S. Bonefacio unctus est.
- 754. Pippinus a Stephano Papa iterum est unctus, & duo filii ejus Karolus & Karlomannus ab eodem Papa simul cum eo in reges sunt uncti.
- 768. Pippinus Rex defunctus Parisiis est sepultus.
- 771. Karlomano rege defuncto, Karolus frater ejus Monarchiam tenuit.
- 801. Karolus Rex a Leone Papa Imperator effectus est.
- 814. Karolus Magnus Imperator, multis Ecclesiasticis institutionibus per diversa Concilia eodem anno confirmatis, obiit, qui & Aquis est sepultus.
- 838. S. Meginradus venit (b).
- 862. S. Meginradus martyrisatur.
- 896. Arnulfus Imperator Romam armis cepit.
- 899. Arnulfus imperator obiit: cui filius ejus Luduwicus sequenti anno in regno successit.
- 911. Luduwicus Rex obiit: cui Chuonradus, deficiente stirpe regali, in regnum successit.
- 918. Chuonradus Rex obiit: cui Henricus Dux Saxonum in regnum successit.
- 926. Purchardus Dux senior in Italia occisus est (c).
- 934. Eberhardus pater venit (d).

936. Heinricus Rex obiit, & Otto filius ejus in regnum constituitur.
 945. Tielant pater venit.
 949. Pater Gregorius venit.
 951. Vigilius scriptor obiit.
 956. Ungari circa fluvium Lech a Rege Ottone occisi sunt.
 958. Eberhardus pater (*e*) obiit. Cruces in vestibus apparuerunt.
 960. Gregorius Abba effectus est.
 961. Otto Secundus, vivente patre, adhuc puer in Regem eligitur.
 972. Ordinatio Wolfkangi Episcopi.
 973. Otto magnus Imperator VIII id. Maji obiit, Ottonem filium suum successorem relinquens.
 973. Burchardus Dux junior obiit (*f*).
 982. Otto Imper. secundus Saracenos expugnans, illisque maxima ex parte cefis, sui exercitus plurimos amisit.
 983. Otto Imper. secundus obiit, qui & Rome est positus: cui filius ejus Otto succedit.
 996. Obiit Gregorius bone memorie Abbas VI id. Novembris, cui Verendus eodem anno VI kal. Januarii successit.
 1002. Obiit Otto III Imp. X kal. Februarii, cui eodem an. Heinrichus Dux Bavarie in regnum successit.
 1014. Heinricus Rex Rome Imperator effectus est.
 1021. Terre motus IIII id. Maji factus est magnus (*g*).
 1024. Heinricus Imper. III id. Julii obiit: cui eodem anno Chuonradus in regnum successit.
 1026. Obiit Verendus bone memorie Abbas, III id. Februarii: cui Embricus eodem anno VIIII kal. Martii successit.
 1031. Primi lapides fundamenti Ecclesie istius VI id. Maji positi sunt.
 1039. Chuonradus Imperator II non. Junii obiit: cui eodem anno Heinricus filius ejus in regnum successit.
 1039. Dedicatio hujus Ecclesie III id. Octob. Eodem anno translatio S. Meginradi de Augia II non. ejusdem mensis.
 1052. Embricus Abbas VI id. Februarii obiit: cui Heremannus eodem anno XV kal. Martii successit.
 1056. Heinricus Imperator III non. Octobris obiit: cui Heinricus filius ejus parvulus in regnum successit.
 1065. Herimannus Abbas obiit, cui Henricus successit.
 1070. Heinricus Abbas obiit, cui Seligerus successit.
 1075. Prima pugna Heinrici Regis cum Saxonibus, Ruodolfo & Welfardo eidem adhuc fibi faventibus, ubi Ernst Marchio & Heinrich & Eberhardus de Nellenburch intererant. Sequenti anno dissidium inter ipsum & Papam renascitur.
 1077. Ruodolfus Dux in Regem a quibusdam elevatur.

1078. Pugna Heinrici Regis contra Ruodolfum & Saxones. Heinricus devastat terras comitis Phertolfi de Zeringen.
1080. Bellum Heinrici Regis cum Saxonibus, in quo Ruodolfus Rex occiditur.
1081. Heinricus Rex Italiam cum exercitu intrat & aliquos sibi adversos devastat.
1083. Heinricus Rex Romanos rebellantes devicit & Romam armis aggreditur.
1084. Heinricus Rex Romanos in deditio[n]em accepit, Gregorium Papam a fedē expulit, Vingbertum Ravennatensem Archiepiscopum eidem subrogavit, qui Heinricum in die Pasche in Imperatorem benedixit.
1090. Seligerus languore pressus Abbatis nomen gratis depofuit, atque Ruodolfum suum cellararium cum confilio fratrum successorem instituit.
1094. Incipit iter ad Jherusalem.
1099. Seligerus Abbas obiit.
1100. Hyems aspera, fames valida.
1101. Ruodolfus Abbas obiit, cui Gero succedit.
1102. Ludewicus comes de Montpilicart a servis suis occiditur.
1104. Circa natale Dom. Heinricus quintus Rex a patre Heinrico Rege quarto se separat. Sequenti anno circa natale Domini a filio captus est.
1106. Heinricus Rex a filio suo regno privatus est. Eodem anno obiit. Cometa aparuit per totam quadragesimam.
1111. Heinricus Rex Romam veniens cum exercitu honorifice receptus est.
1114. Rex Heinricus duxit uxorem.
- 1116 *vel* 1117. Terre motus factus est magnus III non. Januarii.
1122. Obiit Gero Abbas, cui W. succedit.
1123. Blasianenses intraverunt.
1125. Heinricus Imperator obiit, cui Lotharius in regnum succedit; & erat maxima fames per totum orbem.
1137. Lotharius Rex obiit: cui Chuonradus Rex succedit.
1142. Weringherus Abbas obiit. Electus dein Ruodolfus (*h*).

(a) Chronicon hoc ineditum Historiam rerum Germanicarum illustrans descripsimus mense Septembri 1784 in ipsa Abbatia-principe Ensidensi.

(b) Id est, in Heremum beatae Mariae virginis, sive Ensidensem.

(c) Consentit Hermannus contractus, *apud Urstifsum*, pag. 312, „ An. 926 Burchardus Dux occiditur: pro quo Herimannus Alemanniæ Dux efficitur. ”

(d) Consulatur Historia nostra Ecclesiae Argentinen[s]is, tom. 2, lib. 6, pag. 311 & 312.

(e) Qui fuit primus Abbas Ensidensis.

(f) De hac morte scribit quoque Hermannus contractus, pag. 316, „ Burchardus Dux Alemanniæ obiit, & Otto filius Luitolfi paternum pro eo Ducatum suscepit. ”

(g) Illum terrae motum etiam adnotat memoratus Hermannus, pag. 320.

(h) Definit hic Chronicon Ensidense: reliqua omittimus recentiori manu addita.

TIT. 435.

NOTITA

Fundationis & primorum Abbatum Murbacensis Abbatiae
ad saeculum usque decimum tertium.

Ex antiquis dictae Abbatiae membranis (a).

ANNO DOMINI DCCXV Gregorius natione Romanus assumitur in Pontificem & sedet annis sexdecim, sub quo Theodericus super Francos regnavit. Tunc viri devoti perfectique fidem catholicam multiplicare cupientes de Scotia (b) perrexerunt & in Alsatiā pervenerunt, loca congrua monachis ad inhabitandum & cenobia construenda diligentissime querentes. Quidam autem ex ipsis Bercholtz (c) venerunt, ibique domos parvas de lignis debilibus construxerunt. Brevi vero tempore Bercholtz permanentes in locum vicinum nunc Bercholtz-Zell (d) nominatum se transtulerunt & capellam cum laboribus suis ibidem de lapidibus construxerunt. In hoc loco tamen non diu permanerunt; sed ad locum magis solitarium scilicet super Vivarium se locaverunt. Illis ibidem constitutis in silva profundius se transtulerunt & nomen ejus scilicet Morbacum suo monasterio tradiderunt.

Temporibus igitur Theoderici Regis prefatum Monasterium Morbacense constructum est & edificatum (e). Comes enim Eberhardus, filius Ducis Adelberti, evocans virum venerabilem Pirminium & Romanum Abbatem, cum ipsius Pirminii adjutorio, constituit Cenobium peregrinorum monachorum secundum regulam & constitutionem beati Benedicti in alode & in re propria. Unde, filio predicti Comitis de hac luce subtracto, consensu fratris sui Leudofredi & conjugis sue Emeltrudis, plurimas possessiones & villas eidem monasterio contradidit (f). Confirmationem hujus facti a Gregorio secundo summo Pontifice impetravit Pirminius. Eberhardus vero fundator, cum disciplinam monasticam in hoc monasterio florentem cerneret & ipse monachum in eodem induit, atque post vitam in omni genere virtutum transactam, ibidem diem clausit extreum non sine opinione sanctitatis (g). Sepultus autem est in choro majoris Ecclesie a cornu evangelii, cuius sepulchrum etiamnum visitatur (h).

Hujus loci primus Abbas fuit Romanus, constitutus à Sancto Pirmino. Sub hoc Abbat, qui & Episcopus ordinatus fuit, perfectum est edificium Ecclesie majoris, dedicatumque est a Widegerno Episcopo Argentinensi anno DCCXXVII (i).

Post Romanum autem (*l*) Abbas fuit Baldobertus, qui & Valdebertus quoque Episcopus, cui Zacharias Papa Bullam dedit (*m*) & Pipinus Francorum Rex privilegium (*n*).

Tertius Abbas fuit Haribertus (*o*), cui Stephanus Papa Bullam dedit anno DCCLXIX & Carolus magnus privilegium (*p*).

Quartus Abbas fuit beatus Amicho (*q*). Huic Adrianus Papa dedit Bullam an. DCCLXXX & Carolus magnus privilegium (*r*).

Quintus Abbas fuit sanctus Sintpertus, sive Simbertus Caroli magni ex forore nepos, ejusdem promotione factus Episcopus Augustanus. Huic Bullam dedit Adrianus I Papa & omnia privilegia ab antecessoribus suis huic loco concessa confirmavit & plura superaddidit Carolus magnus anno vigesimo regni sui (*s*). Quia autem Simpertus resignavit Abbatiam, Carolus Murbacensis, né eos desolatos ab omni pastore relinqueret, prefecit primo Agilmarum sive Adelgmarum monachum (*t*), dein Gerhohum Eistatensem Episcopum (*u*) & tandem Landeloum quoque Episcopum.

Post hos nonus Abbas fuit Guntramnus, cui Bullam dedit an. DCCCXIV Leo III & privilegium Ludovicus Imperator (*x*).

Decimus Abbas fuit Sigimarus (*y*). Huic Gregorius IV Papa Bullam dedit an. DCCCXLII & privilegium Lotharius Imperator (*z*).

Undecimus Abbas fuit Odelo & duodecimus Fridericus. Hic accepit anno DCCCLXXVII Bullam a Joanne octavo & privilegium a Carolo Crafso (*aa*).

Decimus tercius Abbas fuit Wanpertus, sive Nandbertus, cui Bullam dedit Sergius III Papa (*bb*) & privilegium Conradus I (*cc*). Hujus temporibus (*dd*) septem fratribus una cum facydote ab Hunnis pro fide occisis, Monasterio vastato, Wanpertus Abbas ceterique monachi hinc inde fuerunt dispersi sub ejusdem Wanperi successoribus Theodrico, Ruperto & Werinhario etiam Abbatibus, donec fratres Murbacenses, reparato tandem Monasterio & ab exilio iterum redeuntes post Werinharium in Abbatem unanimiter elegerunt Beregherum.

Decimus septimus Abbas igitur fuit Beregherus, cui anno DCCCCLXXVI Bullam dedit Benedictus VII & privilegium Otto secundus Imperator (*ee*).

Decimus octavus Abbas fuit Helmericus, qui a Joanne XVI Papa Bullam & Ottone III privilegium accepit (*ff*).

Decimus nonus Abbas fuit Degenhardus, qui recepit anno M. XII à Benedicto VIII Bullam & an. M. XXIII ab Henrico II Imperatore privilegium (*gg*). Post eum regimen obtinuit Ebirhardus (*hh*).

Vigesimus primus dein Abbas fuit Wolferadus, sive Wolfrandus, qui anno M. XLIX a Leone IX Papa Bullam & Henrico III Imperatore privilegium accepit (*ii*). Sub eo idem Papa Leo in honore S. Benedicti Abbatis consecravit Ecclesiam in Bergoltzell, quae fuerat fundata an. Dom. M. VI in die sancti Marci (*ll*).

Post mortem verò Wolferadi Abbatis, ob continua schismata & dissidia inter Papam & Imperatorem, Monasterium nostrum fuit prophanatum & quasi desertum. Abbates tamen leguntur Vodelricus (*mm*), Samuel (*nn*) & Erlolfus (*oo*). Pace autem Ecclesie reddita, fratres dispersi Murbacum redierunt & in Abbatem elegerunt Bertolphum sive Bertoldum (*pp*).

Vigesimus igitur quintus Abbas fuit Bertolpus, qui anno M. C. XXXIX ab Innocentio II Bullam & a Conrado Imperatore regalia accepit. Sub Abbatे Bertholdo, regnante eodem Imperatore, an. M. C. XXXIV, pridie nonas Junii, dedicatum est oratorium nostrum in Murbach in honorem Domini nostri Jesu Christi, sancte Marie, sancti Michaelis Archangeli, sancti Joannis Evangeliste & sancte Marie Magdalene ab Alberone Basiliensi Episcopo. Idem Episcopus Monasterium & Ecclesiam tempore dissidii inter Pontifices & Imperatores prophanatam solemni ritu Deo reconciliavit.

Vigesimus sextus Abbas Bertolpho successit (*qq*) Egelolphus, sive Eilulphus (*rr*). Dein fuit Abbas Conradus de Eschenbach, qui vixit anno M. C. LXXVI sub Alexandro III Papa. Hic accepit a Friderico I Imperatore regalia, sed non Bullas a Pontifice.

Vigesimus postea octavus Abbas fuit Widorolphus, qui vixit sub Clemente III & Bullas a Pontifice, sicut ejus antecessor, non accepit. Regalia autem Widorolpho sive Widolpho dedit an. M. C. LXXXVII Fridericus I. Eidem mandavit Imperator, quatenus se prepararet, ut ad transmarinas partes secum cum multitudine militum festinaret. Habebat tunc temporis Morbacensis Abbatia in partibus Suevie curiam magnam Grüningen sive Grünowe dictam, ubi ducenti quinquaginta milites conjuncti servizio Abbatis ministrabant. Widorolphus autem, assumptis secum aliquibus minus prudentibus, ad Imperatorem venit, eumque suppliciter rogavit, ut eum a vexacione passagii liberaret. Imperator autem innuit se hoc non posse facere, nisi ei cum pecunia magna subveniret. Abbas respondit se pecuniam non habere. Fridericus tunc dixit: resignate michi in Grüningen curiam vestram, & vos de itinere hoc & labore maximo liberabo. Quod sine prudenti consilio sponponit Widorolphus. Reverfus autem ad suos gaudens credidit se suo Monasterio beneficium maximum prestitisse & fecit fibi balneum preparare. Cum autem monasterium intrasset, milites Abbatie Morbacensis quefiverunt quid Abbas boni suo monasterio procurasset. Intelligentes vero quod curiam Grunowe resignasset, plurimum doluerunt, dixeruntque: interficiatur vilissimus monachus iste. Quidam tunc verba ea retulerunt ad Abbatem, qui nimium perterritus balneum exivit, pannis vilibus se induit, solus montem ascendit & quo fugeret ab incolis terre, vel quo devenerit, ignoratur. Acta autem hec creduntur an. Dom. M. C. LXXXIX sub Friderico Cesare.

Post Widorolphum electus fuit vigesimus nonus Abbas Suitbertus vel Simpertus, qui anno M. C. XC Bullam a Celestino III & M. C. XCI regalia ab Henrico VI accepit.

Trigesimus tandem Abbas recensetur anno M. C. XCIV Arnoldus de Rotenberg, cui succedit an. M. CC. XVI Hugo, sub quo Hugone eodem anno M. CC. XVI dedicatum est hoc templum a venerabili Heinrico sancte Ecclesie Basiliensis Episcopo in honore sancte & individue Trinitatis & sancte Crucis, sancteque Marie perpetue virginis & sancti Leodegarii martiris (ss).

(a) Ex his membranis hodiè neglectis, dispersis & fortè perdeperitis in ipsâ Abbatia Murbacensi anno 1705 quidam Congregationis sancti Mauri Benedictini, quorum notamina servantur Parisiis in regiae S. Germani à Pratis Abbatiae bibliothecâ. Eadem notamina descripsit communicavitque nobis indefessus rei litterariae amicorumque suorum fautor perillustris Baro de Zurlauber jàm saepè laudatus, nunquamque satis laudandus.

(b) Vel ex Hiberniâ. (c) Bergholtz.

(d) Bergholtzell. (e) Anno scilicet 727.

(f) Consuluntur in tomis praecedentibus Codice diplomatico chartae ipsius Eberhardi comitis an. 727 & 730, tit. 24 & 27, pag. xviii & xx. (g) Anno vero 747.

(h) Sepulchrum illud non est ipsum Eberhardi comitis authenticum : nam fuit restitutum, cum Ecclesia Murbacenfis ante sexcentos annos reconstrueretur. Figuram illius æte incisam exhibet Schoepflin, *Alfat. illuf. tom. 1 Monumenta Francica, tab. 1, num. iv, ad pag. 797.*

(i) Tit. 25, pag. xix. (l) Qui obiit an. 755, resignata anno 750 vel 751 Abbatia.

(m) Anno scilicet 751. (n) Circâ annum 760, tit. 45, pag. xxvii. (o) Ab anno 762 ad 774.

(p) Anno 772, tit. 64, pag. xxxiv. (q) Ab anno 774 ad 787.

(r) Anno 775, tit. 72, pag. xxxviii. (s) Anno scilicet 788.

(t) Qui regebat anno 793, tit. 108, pag. lii. (u) Qui praefuit annis 793 & 805.

(x) Anno 816, tit. 136 & 137, pag. lxii & lxiii. (y) à recentioribus dicitur Sigismundus.

(z) Anno 840, tit. 171, pag. lxxv.

(aa) Anno quoque 877, tit. 209, pag. lxxxix. (bb) Circâ annum 910.

(cc) Anno 913, tit. 251, pag. cvii.

(dd) Anno scilicet 926. Consulatur tomus secundus Historiae Argentinensis, lib. 6, p. 304.

(ee) Anno 977, tit. 312, pag. cxlviii. (ff) Anno 988, tit. 324, pag. clv.

(gg) Tit. 375, p. ccxvii. (hh) Vivebat an. 1041, tit. 398, p. ccxlvi. (ii) Tit. 405, pag. ccli.

(ll) Idem testatur inscriptio columnae dictae Ecclesiae in Bergholtzell inscripta : *Ecclesiastiam consecravit issam pius Papa Leo in honore S. Benedicti egregii Abbatis. Insuper consecravit tria altaria & cibilibet altari dedit centum quadraginta dies indulgentiarum. Amen. In fronte ecclesiae legitur : + An. Dom. M. VI. fundata est Ecclesia ista in die Marci.*

(mm) Qui obiit anno 1075 simul Abbas Laurishamenfis.

(nn) Samuel, Abbas Weissenburgensis, Murbacenfis & Monasteriensis, defunctus est an. 1097.

(oo) Dictus Abbas Murbacenfis in chartis annorum 1113 & 1114, electus quoque eodem anno 1114 Fuldenfis, mortuus est anno 1122. (pp) Anno scilicet 1122. (qq) Anno 1150.

(rr) Anno 1162 adhuc memoratus. (ss) Reliqua dabimus suo loco & tempore.

TIT. 436.

NOTITA

Fundationis & Restaurationis Abbatiae Aschoviensis, in
quâ enumerantur bona dicti Monasterii à Remigio Episco-
po Argentinensi fundatore, atque à Wideroldo, Wil-
lehelmo & Hezelone Episcopis necnon aliis concessa,
conscripta saeculo undecimo.

Ex veteri membranâ tabularii Episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

QUONIAM per diversos mundani pelagi anfractus fragilis humana sepius naufragando labitur, neceſſe est, quatenus boni operis expiatione commissi delicti summopere studeat conſequi remedium. Innotescat itaque tam futuris quam presentibus, quod Remigius Argentinensis Ecclesie Episcopus (b) in insula, que vocatur Hascowia (c), pro remedio anime ſue sub die idus Marcii, anno decimo regni glorioſissimi Karoli Regis (d), precipue in honorem sancte Dei genitricis Marie, & sancte Sophye & filiarum ejus Fidei, Spei & Caritatis, & S. Trophimi Martyris, Monasterium Sanctimonialium conſtruxit, & quod in uſus prebendarios ibidem Deo famulantium reditus ſubſequenter affignatos donavit: Inſulam videlicet predictam cum omni integritate vel ſoliditate, cum domibus, edificiis, curtis, pomiferis, mancipiis, vineis, filvis, campis, terris, proterrariis, farranariis, paſcuis, peculiis utriusque tam majoris quam minoris ſexu, aquis, aquarumque decurſibus, vel quicquid ad eandem inſulam pertinuit: Inſulam, que dicitur Zuzenowe, cum harena in qua aurum colligitur (e); in villa Corkhe (f), curiam cum conductu Ecclesie & ſervitio barrochialis facerdotis, tribus ſcilicet maturis porcis, & trecentis ovis, & tringinta capponibus; in eadem villa, octo talenta & obulum de tributariis mancipiis; villam Olfwilere (g) cum agris, pratis, molendino & omnibus appendiciis suis; in Birnheim (h) tres mansus; in Doumenheim (i) mansum unum; in Kestenholtz (l) curtim dominicalem cum vineis, & prato, & novem manſibus; in Argentina Civitate curiam unam; Capellam sancti Michahelis ante civitatem Argentinam (m); in Illekirchen (n) novem mansos tributarios; in villa Roubeaca (o) curtim dominicalem cum vineis, agris, pratis, molendinis, mancipiis XXIV, areis decem & octo frumenti plaufralis, cum conſequenti jure; in eadem villa septem ebdomodarii ſervitia, cum viginti tribus fitulis vini; Ecclesiam ejusdem ville, cum quatuor partibus decimaru[m] ad eandem

Ecclefiām pertinentium : quintam vero partem predictus Episcopus, propter opulentiam ville & decimarum immensitatem, barrochiali facerdoti tantum indulſit. Predictus etiam Episcopus, propter dilectionem prenominatarum, oblationes, que in Assumptione & Nativitate S. Marie infra nonam horam prioris diei & follempnem missam festivi diei altaribus Rubeacensis Ecclesie affreabantur, in sumptum luminarium predicto Monasterio dari constituit.

Post longum vero intervallum temporis, predicto Monasterio per tyrannidem Ungarorum deſtructo (*p*), venerabilis Argentinensis Ecclesie Episcopus Wideroldus (*q*) divina revelatione ammonitus ejusdem Monasterii restaurator extitit, atque laudabile factum predecessoris sui corroboravit, corroborando ne effet inopia timentibus Deum : in Guondoldesheim (*r*) curtim dominicalem cum tribus mansibus & molendinum ; in Meienheim (*s*) curtim dominicalem cum tribus mansibus & molendinum ; in Vescenheim (*t*) juxta Renum curtim cum pluribus mancipiis ; in Egesheim (*u*) curiam unam ; in Wittenheim (*x*) novem mansus & cappellam S. Margarete ; in villa, que dicitur Danne (*y*), mansum unum cum quatuor vineis ; in Ufholtz (*z*) curtim unam & vineam cum prato ; in Namenesheim (*aa*) juxta Renum sex mansus cum portu ; in villa Asbach (*bb*) curtim unam cum duobus mansibus ; villam Bedendorf (*cc*) cum pratis, nemoribus, mancipiis & XXXII mansibus ; cappellam S. Germani in Castro (*dd*) ; in Argentinensi Episcopatu Eccleſiām ville Kerzevelt (*ee*) cum decimis decem & octo mansuum & tocius banni ejusdem ville ex utraque parte fluvii, qui dicitur Scere (*ff*), firma donatione predicte delegavit Ecclesie.

Successor vero Wideroldi Willehelmus (*gg*) venerabilis Argentinensis Ecclesie Episcopus, tanquam divini cultus amator, in Achenheim (*hh*) curtim dominicalem cum banno & villicatione ejusdem ville, cum vineis, pratis, nemoribus, piscinis, duobus molendinis, XXVII mansibus ; & Eccleſiām Rotenkirchen (*ii*) cum barrochia Sciltenkeim (*ll*) ; in Vendenheim (*mm*) mansum unum ; in Alburnen (*nn*) duos mansus & sex jugera vinearum ; in Diefendale (*oo*) pratū unum predicto delegavit monasterio. Hujus etiam successor Hezel (*pp*) Argentinensis ſimiliter Episcopus curiam in Vegersheim (*qq*) dominicalem cum banno & villicatione ejusdem ville, & Eccleſiām cum duabus partibus decimarum & ſervicio annuali barrochialis facerdotis, quod videlicet ſervitium in festo S. Michahelis porco uno cum octo panibus & fitula vini, in Purificatione sancte Marie porco uno comparatur, cum pratis, nemoribus, molendino, piscina, duodecim, excepta quarta parte, mansibus falice terre, mansibus tredecim censualibus & dimidio, octo edificiorum areis ; in Gerhbodesheim (*rr*) octo agros, ſexdecim nummos annuatim perſolventes, pro remedio anime ſue Eſeowiensi delegavit Eccleſie. Preterea sancta Rigardis (*ss*) duo jugera vinearum in Kunensheim (*tt*), sancta Adelheidis (*uu*) novem mansuum decimas in Egenesheim (*xx*). Comes Egeno de Urach (*yy*) in Scopheim (*zz*) duos mansus ; Anno miles de Kippenheim (*aaa*) in Ichelenheim (*bbb*)

duos mansus, & alii quam plures fideles in Mittelenwilere (*ccc*) vineam per solventem sexdecim amones (*ddd*); in Stotesheim (*eee*) curtim unam & novem jugera in campo; in Mollesheim (*fff*) novem jugera vinearum pro remedio anime sue predictie contulerunt Ecclesie.

(*a*) Extat, sed corrupte, in Galliae Christianae tomo quinto, *inter instrumenta*, p. 473. Haec notitia eò majori fide est digna, quod ferè tota transcripta sit in ipsâ Bullâ autographâ Alexandri III Papae anni 1180, suo loco edenda.

(*b*) Ab anno scilicet 776 ad 783. (*c*) Hodie Eschau.

(*d*) Id est, die 15 Martii 778. Ipsum de fundatione Parthenonis Aschovienis Testamentum à Remigio Episcopo conscriptum edidimus in Codice diplomatico Ecclesiae Argentinenis, tom. 2, num. 73, pag. cxxx & seq.

(*e*) Insula Zuzenowe hodiè est ignota, sed Rheno adjacebat. Forte est hodiernus ad Rhenum vicus Goldscheur, ubi aurum conquiritur & qui ab auri purgatione suum defusus nomen germanicum.

(*f*) Korch trans Rhenum. (*g*) Orschwyhr quoque ultrà Rhenum.

(*h*) Vicus Birnenheim inter Artolsheim & Richtolsheim, hodiè destructus.

(*i*) Vicus Dumenheim quoque delectus propè Plobshemium, cuius nomen retinuit tractus quidam ad Rhenum dictus Dumenau. (*l*) Keistenholz, sive Chatenoi.

(*m*) Capella in colle propè Argentinam sita, ubi sepultus fuit S. Arbogaftus.

(*n*) Illkirch. (*o*) Ruffach. *Curia Abbatissæ de Eschoue in Robiaca sita* memoratur quoque in chartâ Henrici Argentinenis Episcopi anni 1216.

(*p*) Anno 926. (*q*) Qui rexit ab anno 991 ad 999. (*r*) Gundolsheim. (*s*) Meyenheim.

(*t*) Feffenheim in superiori Alsatiâ. (*u*) Egisheim. (*x*) Wittenheim.

(*y*) Hodie oppidum Thann. (*z*) Uffholtz.

(*aa*) Nambshem. (*bb*) Ober-Aispach. (*cc*) Bettendorff.

(*dd*) Forte vicus Saint-Germain in Sundgovia. (*ee*) Kertfelden. (*ff*) Rivus Scheer.

(*gg*) Sedi Argentineni an. 1028 praefectus, annoque 1047 defunctus. (*hh*) Achenheim.

(*ii*) Scilicet Ecclesia S. Heleneae extrà Argentinam, dicta quoque Rotkirch sive Ecclesia Rubra, quae olim erat parochialis vici Schiltigheim.

(*ll*) Schiltigheim. (*mm*) Vendenheim. (*nn*) Altbrunn. (*oo*) Dieffenthal.

(*pp*) Qui Wilhelmi successor obiit ineunte anno 1065.

(*qq*) Fegersheim. (*rr*) Gerstheim. (*ss*) Definente scilicet saeculo nono.

(*tt*) Kinsheim propè Selestatum. (*uu*) Circâ annum 996.

(*xx*) Egisheim. Quae sequuntur recentiori manu sunt conscripta & ad finem saeculi duodecimi videntur referenda.

(*yy*) *Egeno comes de Urach* inter proceres Sueviae memoratur anno 1185 in chartâ Friderici Ducis pro Abbatiâ Salemitanâ apud Hergott, *Genealog. Habsburg.* tom. 2, pag. 196. Eodem tempore leguntur *comes Egino de Ura* & *filius suus* inter donationes Reichenbachenfes apud Kuen, *collectio script. rerum Historico-Monastico-Ecclesiasticarum*, tom. 2, pag. 69.

(*zz*) Hodie Ober-Schopfen. (*aaa*) Kippenheim. (*bbb*) Ichenheim. (*ccc*) Mittelweyler.

(*ddd*) Unde vox germanica *Ohmen* sive *Ahmen*. (*eee*) Stotzenheim. (*fff*) Molsheim.

TIT. 437.

NOTITA

Bonorum, quae sub Carolo magno Imperatore ejusque successoribus in Burgundiae comitatu, in Alsatiâ aliisque provinciis possidebat Abbatia Luxoviensis, conscripta desinente saeculo decimo (a).

Ex veteri Luxoviensis Abbatiae membranâ autographâ (b).

MINIME latere credimus sensus & corda fidelium, quemadmodum sancta Luxoviensis Ecclesia rebus quondam fuit necessariis adornata: sed, successorum cessante justitia, prefata Ecclesie status multum vacillat. Tempore igitur Sigiberti Regis Francorum, cum jam per totam Galliam divine Religionis fervor torperet, redemptor mundi Deus & Dominus noster Jesus Christus, diu dolens Ecclesiam suam ob multorum desidiam pene jam obfuscatam, ad repellendas ignavie tenebras, de occiduis Hybernie partibus splendidissimum radium Gallicis finibus emergi precepit, beatum videlicet Columbanum egregium Scotigenam, qui ad supradictum Regem Sigibertum veniens honorifice suscepimus, ut intra terminos Galliarum refideret, ab eodem devotissime rogatus est. Ille obtemperans Regis persuasionibus heremum petit, que multorum vocabulo Vosagus nuncupatur. Est nempe in eadem locus admodum delectabilis, qui spiritualiter Luxovium appellatur, in quo vir Dei cum suis Angelicam vitam dicens, fama ipsius redolere cepit per omnes partes Gallie. Ad quorum sustentationem, ut ex divitum abundantia illorum inopia fublevaretur, ceperunt nonnulli quicquid possidere videbantur eidem loco contradere (c), & non solum isti, sed etiam Reges atque Imperatores, videlicet predictus Sigibertus, Clodoveus, Clotarius, Pipinus, Carolus, Ludovicus, Holotarius, Otho (d).

Inter quos ego Carolus Pipini Regis filius eisdem fratribus in eodem cencio sub regulari norma degentibus, ne eorum animus turbaretur, sed ut deinceps regia securitate muniti, absque aliqua molestia Prepositorum, vivere potuissent, & securiter orationibus & regule vacare valerent, & mense communis victualia & corporum suorum sufficienter haberent indumenta, quedam prediorum, vel villarum loca eisdem fratribus sub Abbatis imperio regulariter militantibus ad usus necessarios deputata, per privilegium nobis congruum visum est delegare, ut in his securiter laborantes nullo alieno dominio ali-

quid inde abstrahendum stringerentur. Concessimus igitur per nostre auctoritatis largitatem ad mensam & ad usus necessarios eisdem supra nominatis fratribus per nostre largitatis privilegium in Francia villam que vocatur Nanth, Herliacum, Chislam cum appenditiis suis, in pago Vifans, Divionensi, Belnensi, Cabilonensi atque Matisconensi; id est, Flacciacum, Soustriacum, Ambornacum, Sanz, Tonantia, Caziacum, Moleziacum; in Curtili Ecclesiam vicum publicum cum undecim mansis; in Fesciaco apud sanctum Anthonium mansum unum; in pago Alfasense & in pago Algogense (*e*) in loco, qui dicitur Betheroniscurte (*f*), mansos duodecim cum Ecclesia; similiter vero & in Englingeheim, & in Ruodeneskeim, & in Witerkeim (*g*) mansos triginta; & inter Ramengas (*h*) & Haafiszera mansos quinque; & in Allericovilare & Suzza (*i*) mansos novem; & in Celeberch (*l*) curtile indominicatum cum omnibus adjaciens suis, hec sunt triginta & unum; & in Bebonisvillare (*m*) Ecclesiam, qui est vicus publicus in honore sancti Petri cum mansis quinque; & in Rodesheim (*n*) mansos duodecim cum capella, & Havagresheim (*o*) Ecclesiam unam & ad centum quinquaginta modios de terra arabi, & Arzenheim (*p*) mansos quinque extra terram indominicatam; similiter & que vocatur Sapine (*q*), mansos triginta duos cum Ecclesia. Infra patriam vero, Granicas, Membriacum, Offiniacam villam, Jusfeiacum, Gifuncurtem, Crinsinziacum, Campaniolam, Legoniscurtem, Wanbionis rivum, Ebroniscurtem & Libenillam; Onoraciacum, Wanram & Hayroscum, Frigidam-concam, Vilare, Nureicurtem, Quernum, Milesiacum, Dedoniscurtem, Maurilioniscurtem, Genebrarias, Joranicas (*r*), ad offerendam oblationem Domino; Briadiscurtem, Villam monachorum dimidiata cum Ecclesia; Balcionachas, Anjocas, Maquincurtem, Valerianam, Rodulphi-vilare (*s*) ad farta tecta templi restauranda; Campanisum, Monasteriolum, Provincherias, Waldoniscurtem, Boloniacivillam, Ecclesiam Aynulfiville, Ansaldicurte, Siricurte, Beelleville (*t*) medietatem; Ecclesias omnes de fisco Wambionis rivi ad mensam fratrum; ceteras vero res ad vestimenta emenda. In provincia autem has villas, id est Vividiscalis five Wapingas, & Vallem Quiriadem sita in pago Ebredunense. In pago Lingonensi, Malciacum, Jorchenniacum & quidquid ibi respicit: hec sunt centum quinquaginta manfi ad indumenta fratrum, alibi Bayzum: ad indumenta fratrum. Aignoaldiscurtem cum Ecclesia in honore sancti Albini, Canziacum, Fruminam & Rimiliacum, & quicquid ad istas villas pertinet. In pago Virense villa, que Bucciniaca dicitur. In pago Salinense super fluvium Cernonem Ecclesiam in honorem sancti Martini cum mancipiis utriusque sexus, & loca duo in Marsali (*u*) cum encis suis & mansis quatuor. In vico Medianno (*x*) loca duo circa hunas sancti Apri. In vico Bodefio mansum unum cum universis appenditiis suis, Sanctum Bricium, Ferrerias, Ficcium, Lambreium, Kalmas, Ravinifontanam, Fulchericurtem cum duobus tonis, Gondoniscurtem, Angolisvilare, Fontanas, Anagrates, Sanctum Valbertum, Trenoacum: cum appenditiis suis, Ecclesiam de Janez cum appenditiis suis, Sanctum Egi-

gium, Sanctum Sulpicium, villam Manfredi, Pometum, Boens, Adelens, Capellam, Perretivillam, Bolatum, Bruscam, Baldoniscurtem, Huns (*y*). Hec igitur ratione & discretione utiliter inspecta jura, auctoritates, privilegia, libertatem a sancte Romane sedis Pontificibus, sive ab antecessoribus nostris Regibus, vel Imperatoribus supra nominatis sancte Luxoviensi Ecclesie concessam & contraditam confirmamus, corroboramus & auctorifamus. Insuper Imperiali auctoritate nostra per omnem ejusdem Ecclesie Abbatiam precariam omnimodis fieri prohibemus; & ut homines ejusdem Monasterii necessitatibus servientes ad diversa negotia per universum Regnum Imperiumque nostrum nostro imperiali banno libere & secure discurrant; & nullus judex publicus, aut exactor nullum thelonium portaticum, pontaticum, gestaticum de ipsis aut eorum hominibus undecumque fiscus accipere consuevit, ullatenus exigere presumat, nec in pontibus, nec in aquis, sicut prediximus, nec in mercatis, nec in quibuslibet locis, sed per quecumque castella, portus vel quelibet loca, homines & negotiantes ipsius monasterii ire, redire, vendere & comparare absque alicujus contradictione prevaleant. Si quis autem, quod absit, hanc nostre corroborationis paginam violare presumpferit, auri purissimi centum libras componat, & in scriiniis Imperatoris reponat.

Taliter dicata atque exornata rebus, prediis, religione diu floruit Luxoviensis Ecclesia, cumque ibidem spiritualis schola vigeret, post multa annorum curricula subito orta est tempesta lacrimabilis, cuius rabiem pene sensit totus orbis. Gens quippe Hungrorum ferocissima cum innumerofis pugnatorum copiis ad affligendam Ecclesiam ultione divina erupit (*z*); cumque Burgundionum Regnum exercitus invaderet copiosus, contigit ut viri diabolici Luxovium venientes, locumque omnino desolantes, Abbatem & monachos, quos ibidem repererunt, interfecerunt; sive Ecclesia Dei confunditur, jura rumpuntur, legum statuta violantur, possessiones Ecclesie ab impiis undique rapiuntur, facris non est reverentia locis, prevalente nequitia impiorum totus pariter concidit honor religionis. Nam villas & possessiones prefate Ecclesie in hereditatem sibi diripuerunt manus alienorum. Et ex villis, ex quibus annuis censibus predicte Ecclesie fratres vivere solebant, quidam perversus Hugo comes (*aa*) in quibusdam castra construxit, quedam, uti erant, in usus proprios vindicavit. Cumque Rex non esset, qui vere intuitu justitie hujus impii pravitati posset ex toto resistere, ejusdem Ecclesie fratres compulsi sunt sedis apostolice interpellare Pontificem. Romanus vero Pontifex illum ejusque sequaces anathematis vinculo constringit, quo usque male ablata redderent.

Itaque post multorum curricula annorum (*bb*), Stephano Papa Romane Ecclesie presidente, Ludovico Romanum Imperium regente, vir venerabilis Ansegisus Luxoviensis Abbas, de predictis villis atque castellis diutissime male ablatis talem concordiam fecit: denique ab utraque parte in primis statutum est & Apostolica auctoritate prohibitum, ut de castellis & terris eidem monasterio ablatis aliis Ecclesiis vel monasteriis quippiam dari licitum esset. Similiter

& decimas proprii laboris omnium dominiorum quoquo modo laborantium & croacarum, bovariarum, jugerum, coloniarum, nemorum faginatiorum, fiscalie, merefacie, brolii, ancingiarum & decimam omnium pascuorum, omniumque animalium: sicutque sunt Ecclesie Luxoviensis homines & parochiani. Et ut ex hinc omnis contradicatio sopiaatur, nominatim castra & villas exprimimus. Wambionis rivus cum omnibus appenditiis suis; Clarus mons cum omnibus appenditiis suis; Geonis villa cum omnibus appenditiis; Jussez cum omnibus appenditiis suis; Onorificius cum omnibus appenditiis suis; Granicas cum suis; Falconiacum cum suis; Vravra, Membreiacum, Vitreum, Reife, Siscis, Bugeum, Ongeum, Gisfuncurtem, Agerium, Hagrofum, Offiniacam villam, Crifentiacum, Seuncort, Ebruncort, Lidinevillam, Milefiacum, Arfeiacum, Cimbiniacum, Minurs (cc). Si quis igitur in futurum ex heredibus hanc concordie pactionem ad damnum Ecclesie removere vel minuere ausus fuerit, si non congrua satisfactione emendaverit, reum se divino iudicio de perpetrata iniestate cognoscatur, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districte ultiōni subjaceat. Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini DCCCXV, indictione octava (dd), Stephano Papa Romanam Ecclesiam gubernante, Ludovico cognomento pio Francorum Regnum strenue regente, Ansegiso viro religioso Luxoviense cenobium pro viribus reformato.

(a) Communicavit nobis inter alios praedilectus amicus Reverendus Dom. Grappin, ordinis sancti Benedicti e congregazione SS. Vitoni & Hydulphi fodalis, Monasterii S. Ferrucii extra Muros Bifuntinos Prior. Auctor est doctissimae elegantisque Luxoviensis Monasterii historiae, quam in Academiam Bifuntinam praemio coronatam publicis typis edendam exoptant amici & eruditii.

(b) Haec notitia perperam diceretur diploma Caroli Magni ex quodam ipsius chartae contextu, ubi ipse Imperator fingitur stylo praecipiens nominativo. In ea enim memorantur tum dispositio facta anno 815 sub Ludovico Pio, Caroli successore, tum diploma Lotharii & Othonis, tum irruptio Hungarorum, tum ipsius Hugonis Nigri perversa occupatio. Hinc chartam non immerito dicimus conscriptam definita faeculo decimo, cuius characteres exprimit ipsa membrana. Auctorem illius suspicatur D. Grappin esse Adfonem, Luxoviensem sub Abate Aalongo monachum atque auctorem vitae S. Walberti, cum quā concordant & tempora & sensus & ipsa quandoque verba notitiae memoratae.

(c) Fundata fuit an. 590 in Vosago Burgundico à S. Columbano primo Abbatie Luxoviensis Abbatia, sanctis doctisque viris florens semper & illustris.

(d) Inde Vir venerabilis Hugo ejusdem Ecclesie (Luxoviensis) Abbas anno 1123 Henrico V Imperatori obtulit privilegia Imperatorum Lotharii scilicet ac Ludovici, in quibus continebatur qualiter Pipinus quondam Rex & Imperator Carolus per eorum auctoritatem concessissent eidem monasterio &c. Henricianum praeceptum suo dabimus loco.

(e) Id est, in Alsatiâ & in Elsgaudiâ.

(f) Betoncourt-Saint-Pancras, situs in decanatu Grangensi, cuius parochiam confert Abbas Luxoviensis. (g) Scilicet Ingersheim, Roderen & Wittenheim in superiori Alsatiâ.

(h) Forte Rambsbach. (i) Alschweiller & Sultz. (l) Zellenberg. (m) Beblenheim.

(n) Rosheim. (o) Fortaffis Ergersheim. (p) Artzenheim.

(q) Sappenheim vicus Alfatae destructus.

(r) Extant adhuc hodiè in comitatu Burgundico vici dicti Granges, Membrey, Aufonvelle, Jussey, Gefincourt, Crefancy, Champagney, Allioncourt, Vignori, Liebevillers, Anrofey, Vaivre, Aroz, Froideconche, Villars, Neurey, Quers, Melecey, Genevrey, Mailleroncourt, Joney, &c.

(s) Briancourt, Balançon, Anjeux, Meurcourt, Valleroy, Rovillars, &c.

(t) Champagney, Montureux, Provenchères, Voloncourt, Buligneville, Ainvelle, Girecourt, Bevillers, &c. (u) Marfal in Lotharingiâ. (x) Moyenvic.

(y) Saint Breffon, Ferrieres, Fecey, Lambrey, Charnes, Fouchécourt, Godoncourt, Aillevillers, Fontaines, Anegrey, S. Valbert, Ternuay, Janey, S. Gelin, S. Sulpice, Vellemenfroy, Pomoy, Bouhans, Adelans, la Chapelle, Boulot, Breuche, Badoncourt, Ehuns, &c.

(z) Anno scilicet 968.

(aa) Est Hugo, dictus Capetus & Niger, potens in Burgundiâ comes an. 952 defunctus.

(bb) Potius legendum est *ante multorum curricula annorum*, cum agatur de dispositione peractâ initio noni saeculi.

(cc) Hodiè vici in Burgundiae comitatu siti dicuntur Vignori, Jonvelle, Jussey, Anrosey, Granges, Faucogney, Membrey, Vitrey, Ray, Scie, Bongey, Ouge, Agea, Rosey, Aufonvelle, Crefancey, Seurre, Melecey, Arcey, Ceimboing, Menoux, &c.

(dd) Error est in arâ chronologicâ, cum anno 815, in quo concordat indictio octava, nec Papa fuerit Stephanus IV an. 816 tantum electus, nec Abbas Ansegilus ad Luxoviensem Abbatiam anno 817 solummodo promotus.

TIT. 438.

CHRONICON breve Abbatiae Monasteriensis in valle San-Gregoriana conscriptum desinente saeculo duodecimo.

Ex Autographo ejusdem Abbatiae (a).

ANNO M. LXVIII. dedicata est Capella ad Mulebac (b) a Domino Berengerio Episcopo (c), nova facta a Domino Abone Abbe (d).

Anno M. LXXII. obiit Berengerus Episcopus, successitque ei Burchardus.

Anno M. LXXXIV. obiit Dominus Abo Abbas, successitque Dominus Reginherus.

Anno M. LXXXVII. obiit Dom. Reginherus Abbas, successitque Dominus Samuel Murbacensis & Wirzenburgensis Abbas.

Anno M. XC. reliquit nos Dominus Samuel, successitque Dominus Rudpertus.

Anno M. XC. IX. obiit Rudpertus Abbas, successitque Dominus Adelbertus.
Fames maxima tribus annis.

Anno M. C. VI. obiit Dominus Burchardus Bafilensis Episcopus : successit
Dominus Rudolfus. Columbaria villa (e) combusta.

Anno M. C. X. reliquit nos Dom. Adelbertus, successitque Dom. Eggehardus.
Dedicata est Ecclesia ad Palcove (f).

Anno M. C. XX. reliquit nos Dom. Eggehardus, successitque Dom. Chuonradus.

Anno M. C. XXII. obiit Dom. Rudolfus Bafilensis Episcopus, successitque
Dom. Bertholfus. Eodem anno obiit Dom. Chuonradus Abbas, successitque
rursum Dom. Adelbertus.

- Anno M. C. XXV. reliquit nos Adelbertus Abbas secundo, successitque ei Dom. Chuonradus alter.
- Anno M. C. XXVIII. obiit Eggehardus olim Abbas.
- Anno M. C. XXXII. reliquit Dominus Bertholfus Episcopatum, successitque Dominus Adelbero tercius.
- Anno M. C. XXXV. reliquit nos Chuonradus Abbas, successitque Dom. Egiloflus.
- Anno M. C. XXXVII. obiit Adelbero Episcopus in Italia.
- Anno M. C. XXXVIII. Basileae ordinatur Orthliebus Episcopus.
- Anno M. C. XLV. fames valida duobus annis.
- Anno M. C. L. hiems valida cum fame maxima & inundatione, & defectus omnium fructuum, & ariditas vinearum & nucum, & pestis animalium.
- Anno M. C. LIV. obiit Dom. Egiloflus Abbas, cui succedit Dom. Orthlibus.
- Anno M. C. LVIII. reliquit nos Dom. Orthlibus: succedit Egiloflus.
- Anno M. C. LXII concilium in Bisuntio. Excidium Horbuorch (g).
- Anno M. C. LXIV. mortuo Orthliebo Bafileenfi Episcopo succedit Ludowicus.
- Anno M. C. LXIX. obiit Egiloflus Abbas secundus, successitque Dominus Thuringus Abbas.
- Anno M. C. LXXVIII. resignavit Dominus Thuringus Abbatiam in manu Domini Imperatoris in vigilia Ascensionis, & successit ei Dom. Henricus Abbas, qui praepositus fuerat ad sanctum Albanum (h).
- Anno M. C. LXXXIII. devastatur locus iste incendio circa crepusculum noctis idibus Martii & diluculo circa calendas Decembris.
- Anno M. C. XCIV. reliquit nos Dominus Henricus Abbas: succedit Bernardus.

(a) Communicavit nobis Dominus de Millian ordinis S. Benedicti ex Congregatione SS. Vitoni & Hydulphi sodalis, Abbatiae Monasteriensis olim Prior, à quo etiam acceptam anteriorem hujus Chronicæ partem jà edidimus in codice diplomatico Historiae Ecclesiæ Argentiniensis, tom. 1, num. 16, pag. xxi-xxv. (b) Muhlbach in valle Monasteriensi. (c) Scilicet Bafileenfi.

(d) Id est, Monasteriensi. (e) Colmaria. (f) Balgau. (g) Castrum Horburg. (h) In Bafilea.

TIT. 439.

CATALOGUS episcoporum Bafileenium exaratus circà finem saeculi undecimi.

Ex Membranâ Abbatiae Monasteriensis.

HAEC sunt nomina Episcoporum Bafileenium. Walaus Archiepiscopus sub Gregorio Papa III (a). Baldebertus sub Zacharia Papa (b). Haittho sub Leone Papa III (c). Udalricus sub Paschale Papa I (d). Wichardus sub Sergio Papa (e).

Fridebertus sub Benedicto Papa III (*f*). Ruodolphus sub Adriano II (*g*). Iringus sub Marino Papa (*h*). Landeolus sub Adriano Papa III (*i*). Ricuinus sub Stephano VI (*l*). Wichardus (*m*). Adalbero (*n*). Adelbero (*o*). Udalricus (*p*). Theodericus (*q*). Beringerus (*r*).

(*a*) Circà annum 740. (*b*) Anno 748. (*c*) Annis 802, 810, 811 & 822. (*d*) Anno 823.
 (*e*) Circà annum 844. (*f*) Anno 856. (*g*) Circà annum 871. (*h*) Anno 883. (*i*) Anno 885.
 (*l*) Anno 897. (*m*) Annis 930 & 948. (*n*) Hic defunt quidam Episcopi. (*o*) Annis 999 & 1019.
 (*p*) Annis 1028 & 1040. (*q*) Annis 1042 & 1052. (*r*) Qui obiit anno 1072.

TIT. 440.

EXCERPTA

VITAE S. GERMANI primi Abbatis Grandivallensis,
quam ad finem septimi saeculi edidit Bobolenus mona-
chus & presbyter (*a*).

SANCTUS GERMANUS Abbas & Martyr, natali solo Trevirensum urbis incola fuit, ex genere senatorum genitus, sed nobilior sanctitate: pater ejus Optardus Cum esset infantulus, traditus est beato Modoaldo, qui & ipse illis diebus Treverorum urbis cathedram arce sanctitatis tenebat: qui cum audisset eum elegantem, & sagacis ingenii cerneret puerum, litteris liberalibus eum erudire cepit. *Factus dein Germanus monachus Abbatiae Luxovienfis, ordinatus fuit presbyter.* Erat autem pater monasterii illius Waldebertus nomine, *qui cernens certatim undique catervas monachorum coadunari, cepit de tam plurima multitudine loca uberrima, ubi de suis monachis ad habitandum adunaret, exquirere.* Audiens autem Gundonius vir illustris, quod beatus Waldebertus Abba sagaci intentione requirebat loca, ubi monachi sui residere & vitam sanctam degere deberent, . . . dedit illi loca opportuna Waldebertus ad ipsum locum accessit & invenit locum uberrimum, infra faxorum concava, Vallem, quam nuncupavit Grandem-vallem, & est amnis in ea cum multitudine piscium, hortans fratres suos ut ibidem confistere deberent. . . . Post hec cepit Waldebertus sacerdos Dei intra semetipsum tacitus cogitare, si posset reperire de suis fratribus ex genere nobili & sacris apicibus vel litteris eruditum, in sanctitate conspicuum, qui ipsos monachos secundum tenorem regule gubernare & regere deberet. . . . Sanctus Germanus elititur Abbas. Venerabilis vir sacerdos Dei cum ipso Germano ad ipsum monasterium Grandem-vallem veniunt Fratres vero

exhortabatur ut eos de sua obedientia absolutos reddat, & sancto Germano pro Dei intuitu obedientie colla submitterent: quod & ita fecerunt. Accepta igitur benedictione, tria monasteria scilicet sancti Urficini (*b*), atque Verdinsense, (*c*) necnon & Grandivallense in suo recepit dominio.

Contigit autem ut moreretur Gundonius Dux (*d*), & Bonifacius Dux, sive Cathicus in locum ejus succederet (*e*). Qui cepit nequiter opprimere populum illum vicini monasterii, cepitque imputare quod ejus anteceffori semper rebellis fuissent. Illis vero protestantibus, quod nefas erat quod eis imputabatur, multis modis affligere eos conabatur. . . . Igitur homines hos neque audientes tunc jubens ad se venire centenarios illius vallis eos in exsilio ire precepit. Tunc Cathicus affumpfit secum phalanges Alamannorum gentis bellicose: orto jam sole ingressus est super valle. Quod cum nuntiatum esset beato Germano, quod Cathelmundus a partibus aquilonis cum magno exercitu ingredieretur super valle illa & Cathicus ab alia parte cum ingenti exercitu adveniret: tunc beatus Germanus, acceptis secum pignoribus sanctorum, cum libris & preposito monasterii nomine Randoaldo ad eum properare studet. Sed antequam perveniret ad eum; homines inimici diabolo impleti procreerunt eum in terram: qui tandem pervenerunt ad Cathicum & invenit eum in Basilica sancti Mauricii cum Erico Duce, consiliantes in invicem. Cepit autem beatus Germanus alloqui eum & dicere: inimice Dei & veritatis, cur ingressus es super homines christianos? cur non pertimescisti ad naufragium perducere monasterium meum, quod ipse edificavi? At ille veniam postulat de commissso scelere: falsa humilitate vadimonium suum in manum ejus dare voluit. Sed ille renuit accipere, promittens se de omnibus satysfacturum esse. Ingressus inde reliquit eum in Basilica sancti Mauritii cum uno tantum comite nomine Randoaldo.

Ille vero videns quod nihil proficeret, sed per totam vallem cernens tanquam a luporum moribus vicinos monasterii laniari & domus eorum incendio concremari, flevit diutissime & manus palmasque in celum tendens dicebat: vide, Domine, ne fileas, quia gens barbara ingressa est super nos. Quem repedare volentem ad monasterium suum cum collega suo in via fecuti sunt homines pleni demonio. Quos videns sanctus Germanus martyr & sacerdos Dei verbis pacificis eos alloquebatur, dicens: nolite, filii mei, tantum nefas perpetrare in populo Dei. Illi vero, ut erant repleti demonio, eum expoliauerunt vestimentis suis. Cumque cerneret beatus Germanus martyrium suum prope adesse, fratri suo Randoaldo loquebatur, dicens: sumus pacifici, fratres mihi, quia hodie fructum bonorum nostrorum consequimur. Post hec unus ex iis, qui erat audacior, repletus demonio, lancea perfodit eum, simulque & Randoaldum. Corpus remansit exanime: anima illius penetravit celos. Cumque hec acta fuissent, fratres ejus requirebant eum, huc atque illuc circumaneentes. Fere hora tertia noctis invenerunt eum jam defunctum cum collega suo; & levantes corpus ejus cum ejulatu magno deferunt in Basilicam

sancti Uifincini suo opere constructam. Acta sunt hec ipsa nocte in vigilia cathedre S. Petri (*f*). Cum fratres ad vigilias excubarent, nuntius venit qui diceret Patrem monasterii ab hoste iniquo interfectum fuisse. Illi vero cum ejulatu magno deferunt eum in Basilikam S. Petri & sepelierunt eum.

(*a*) Vitam hanc ediderunt Bollandus, *Acta sanctorum*, tom. 3 Februarii, pag. 264 & 265 atque ex eo Mabillon, *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti*, tom. 2, saeculo 2, pag. 489-493. Auctor illius coëvus, eleganti satis stylo præfertim notandus, est Bobolenus presbyter, monachus, ut videtur, Grandivallenensis, qui quindecim vel viginti tantum annis post obitum beati Germani eam exaravit. Eo enim scribente, vivebant adhuc nonnulli rerum à S. Germano gestarum testes oculati. Bobolenus autem opus suum, p[ro]ae aliis aevi sui scriptis insigne, dedicavit *Deicolo*, *Leudemundo* & *Ingefrido patribus*, qui tunc preuerant Abbatis Grandivallenfi, S. Urficini & Luxovienfi.

(*b*) Monasterium S. Urficini à Sancto Urficino beati Columbani discipulo primò inchoatum auctum deinde fuit à S. Wandregisilo Abbe Fontanellensi, qui in *Elisangium commigravit territorium, ubi & monasterium struxit pro temporis opportunitate in posse[ptione] propria: ibi namque beatus Urficinus requiescit venerabiliter humatus*. Verba sunt auctoris coëvi vitæ S. Wandregisili, num. 7, apud Mabillonem, tom. 2 citato pag. 514. *Elisangium* territorium est non ipsa Alsatia, ut arbitratur Schoepflinus *Alsat. illust.* tom. 1, pag. 753, sed *Eligaudia* Ducatui Alsatieni tunc annexa.

(*c*) De Monasterio Verdensi fusiū egimus iu Historiā gallicā Ecclesiae Argentinenfis, tom. 1, lib. 3, pag. 305-311. (*d*) Dux erat Alsatiae.

(*e*) Ex malè intellecto hoc loco ortus est error Mabillonii, qui Bonifacium Ducem Alsatiae in Childericiano diplomate anno 661 memoratum cum Cathico ejus successore eundem esse putavit. Sed illos fuisse diverſos, nec vocem *five* nativo sensu esse intelligendum, rectè animadvertisunt Sudanus, *Basilea sacra*, pag. 68, Cointius *Annales Ecclesiastici Francorum*, tom. 3, num. 34, pag. 542 atque Schoepflinus *Alsat. illust.* tom. 1, pag. 754. Locus Boboleni fortè sic est emendandus: & *Bonifacius Dux, huic Cathicus in locum ejus succedere*. Nam Chalichum à Bonifacio fuisse diversum innuit ipsa Boboleni narratio, in quâ Bonifaci nomen femel, Chatichi vero plus vicies dicitur. Chaticum verò eundem cum Athico vel Adalrico Duce Alsatiae extitisse nomen, tempus, caeteraeque rerum circumstantiae afferunt. Aspiratio enim illa *Ch.* nomini proprio praemissa, fuit apud Francos non infrequens.

(*f*) Nempe 21 Februarii die, quâ solâ olim celebrabatur cathedra sancti Petri.

TIT. 441.

F R A G M E N T U M

Vitae SANCTAE SALABERGAE Abbatissae Laudunensis conscriptae desinente saeculo septimo (*a*).

SALABERGA (*b*) in suburbano Leucorum oppido, territorio Lingonico confini, secundum seculi dignitatem clarissima, parentibus non infimis ac in servitio Dei per omnia devotis exstitit oriunda (*c*). *Tunc* venerabilis vir Eustafius Abba ex Luxovio monasterio pervenit ad quemdam virum (*d*) illustrissimum, opibus & divitiis opulentum, famaque secundum seculi dignitatem preclarum & aulicis rebus aptum, nomine Gundoinum, qui eo tempore manens erat apud villam Mosam nomine ob amnem in eo loco defluentem sic appellatam (*e*). Viso igitur Gundoinus venerabili viro, velut gratissimum

munus suscepit. . . . Cepit isdem vir Dei sciscitari, utrum eidem viro illustri Francorum orto natalibus soboles adesset. . . Tunc vir illustris Gundoinus, cum conjugé sua Saretrude elegantí forma & nobili femina, duos bone indolis adolescentulos ob benedictionis percepturam gratiam presentavit: quorum senior Leuduinus cognomento Bodo, junior vero Furculfus, qui & ipso alio vocabulo Bodo dicebatur. Sciscitatur denuo vir Dei, si adhuc proles supereret: ad quem illi fatentur se habere pueram germanam, licet etate preferentem, scilicet *Salabergam*. . . . Inter ceteras nobilium Sicambrorum feminas (*f*), Odila nobilitate & ingenii natura boni pollens, que & ipsa pridem a venerabili Walberto, *Eustasii in Abbatia Luxoviensi successore*, christiani vigoris insigne ac salubre acceperat antidotum, confilio accepto cum legali viro illustri Bodone, quem superius Leuduinum prediximus, qui in eo tempore industrius & potens erat, postpositis phaleramentis intiri ad Dominum sunt conversi. Res sue fuerunt monasteriis collate: post beatam Salabergam *fororem dicti Leuduini* eundem callem terentes Laudunum properaverunt. Bodo, incisa cesarie, monachi, in quantum res sinebat, agebat officium, ac non multo post Tulli opidi adeptus Episcopatum nature debitum reddidit. Veneranda quoque Odila, Christi stigmata suscepto, sanctarum virginum se choro conjungens in monasterio *Laudunensi*, sub obedientie tenore vitam beatam degens spiritum, cui omnia debentur, reddidit.

(a) Vitam illam ab auctore anonymo, sed coëvo, conscriptam, atque Anstrudi Abbatissae, quae ipius Salabergae erat filia, dedicatam ediderunt, praeter Acherium, additamenta ad opera Guiberti Abbatis pag. 679 & seq., Mabillon *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti*, tom. 2, saeculum secundum, pag. 404-414, edit. Venetae, atque Joannes Cleus *Acta sanctorum Bollandiana*, tom. 6 Septembri, pag. 521-529.

(b) Apud Mabillonem, num. 2, pag. 405, & Cleum, pag. 521.

(c) Orta est S. Salaberga, ut arbitrantur probantque Mabillon & Cleus, in pago Odornensi, dicto l'Ornois, in loco qui ab eius patre nomen Gundoini curtis servans vocatur hodiè oppidum *Gondrecourt*, pagi Ornensis caput.

(d) Apud Mabillonem, num. 4 & 5, pag. 406, & Cleum, pag. 522. Gundoinum verò circa annum 618 vel 620 invisit Eustasius Abbas. Obitum Salabergae ad annum circiter 665 assignat Cleus p. 520.

(e) Hodiè Meuse-en-Bassigny. Gundoinum illum eundem esse cum Gundonio Duce, quem suprà memorata S. Germani vita, tit. 440, p. LXXXIX, dicit Abbatiae Grandisvalensis fundatorem, judicat Longuevallius, *Hist. de l'Eglise gallicane*, tom. 3, pag. 566, & plenè contra Mabillonem negantem afferit Cleus, pag. 518 & 524. Et reverè conspirant tempora cum nominibus, conspirat praefertim in actis utriusque Germani & Salabergae ipius Gundonii five Gundoini cum Waldoberto Luxoviensi Abbe conversatio. In ultimis reverè Dux non dicitur. Ait praeculari, quibus eum ornat Salabergianus Agiographus, tituli, suusque in aulâ Dagoberti apud eundem favor virum potentem designant illustriori bufe functum in republicâ munieribus. Dein eminentem illam Ducis dignitatem satis innuit auctor vitae S. Agili, tom. 6 *Augusti*, cap. 3, num. 15 dum Salabergae patrem describit *potentissimum virum nomine Gundoinum*, qui *generositatis fastu ac enormi dignitatis copia splendebat*. Scriptor vitae S. Anstrudis Abbatissae Laudunensis, num. 1, apud Mabillonem, tom. eit. secundo, pag. 936, dicit ejus matrem *Salabergam* fuisse *generosi & religiosi viri Gunduini religiosam filiam*. Dies trigeminus Octobris notatur tanquam dies obitûs Gundoini in eo sanctorum Calendario, quod Pfalterio Hemmae Reginae Francorum praefigitur, ut observat Mabillon, *Annales Benedictini*, tom. 1, pag. 440.

(f) Apud Mabillonem, num. 17, pag. 410, & apud Cleum, num. 18, pag. 526.

TIT. 442.

E X T R A C T A

Ex actis Martyrii sanctorum DESIDERII Episcopi & REGENFRIDI Diaconi, conscriptis ineunte saeculo nono (a).

Ex dupli membranaceo Abbatiae Murbacensis (b) & Bodecensis Monasterii (c) manuscripto.

BEATISSIMUS DESIDERIUS, Rhodonis civitatis indigena, non exiguis parentibus ortus, *in eādem civitate sacris litteris imbutus & eruditus, succendentibus gradibus ecclesiasticisque dignitatibus, electione populi clericorumque conniventia Episcopatus dignitatem ascendit (d).* *Profectus dein Romam, praeter alios dicens secum solum Regenfridum (e)* Diaconum suum & filium in baptismo, *exindeque revertens multos comites suos in itinere mortuos perdidit. . . . Dein redeundo venit in fines Alamannorum, ad locum, cuius vocabulum est Mortnaugia (f), ubi Dux preerat nomine Willarius (g).* Audivit autem quemdam Episcopum (h) non secundum catholicam fidem docentem, quem coram omnibus arguit Ille autem torvo vultu & pectore irato intuens in eum dixit se nihil nisi rectissimam catholicamque fidem aliquando predicasse. Inde igitur gravissima contentio orta est in populo una cum Duce eorum, ita ut ipse Dux adduci precepisset utrosque in medio eorum, quibus ait: vos quippe debuistis lites & contentiones fedare in populo & christianam defendere fidem, quia sacerdotio fungimini. Cur ergo plebem hanc concitastis & turbastis a credulitate illorum. Cui sanctus Desiderius respondit: tacere non possumus & non loqui, ubicumque contra Deum audimus aliquid repugnare & documenta fallacia predicari. Alius affirmabat dicens: non ego turbavi populum hunc, qui veritatem loquor, sed iste qui extraneus atque alienus a fide esse dignoscitur. In hunc ergo modum contendebant coram Duce (i) & reliquo conventu. Tunc sanctus Desiderius cum fiducia ad judicem dixit: ignem copiosum jube accendi, ubi totus hic cetus concurrere possit, & projiciamus baculos nostros in medio ejus, & tunc probabitur eventus rei. Ad hanc vocem Dux consentit simul cum Episcopo & cetera plebe, accensusque est ignis vehemens, cuius flamma altius percrebuit. Et projectis baculis suis in medio ejus, sancti Desiderii baculus ita illesus evasit, sicut in ignem projectit: alterius vero ita consummatus est in momento coram ipsis & in cinerem redactus, ut ab eo qui tum intromisit non posset

amplius reperiri (*l*). Tunc omnis multitudo populi una cum Duce eorum crediderunt iis, que a sancto Desiderio dicebantur, videntes signum, quod factum fuerat, & glorificaverunt Deum & servum ejus, quem miferat liberare illos ab errore vite sue. Mansit autem illic aliquot diebus & instruxit eos de omnibus, quibus prius erraverant. . . . At illi valefuentes, simul cum Duce, ditatum etiam muneribus sacris, dimiserunt illum ire in pace.

Ille autem abiit per viam, que dicit ad desertum Vosagi, in regionem Burgundionum, ad montem, cuius nunc vocabulum est sancti Desiderii (*m*), ibique reperit oraculum (*n*) non pergrande in honore sancti Martini confectum. Ubi cum ingressus causa orationis fuisset, facta est concursio populorum ad eum, qui viciniores erant, talem virum audire & videre cupientes..... Erat autem in eodem loco sanctimonialis femina, que excubabat in atrio illius oraculi, sedulum ministerium prebens cunctis venientibus & in illud introeuntibus. Denique, post exhortationem populi & solemnitatem missarum secundum solitum morem expletam, sanctissimus Presul jussit suo focio, scilicet Regenfrido, vestimenta, in quibus missam prius celebraverat, in loco pristino recondere: deinde ceptum iter carpere cepit. Audientes autem hec quidam, qui illuc convenerant & pulchritudinem vestimentorum ejus considerantes, ac speciem vasorum, calicis scilicet & patene, ac phiale argentea, que illi nuper Dux obtulerat Willarius, exarserunt in concupiscentiam illorum, putantes eos amplius aliquid thesauri vel pecunie habere. Adherentes vestigiis beati viri cogitare ceperunt ac pertractare, quemadmodum eum interficerent & spolia ejus diriperent. Ille autem valefaciens ancillule Christi, ceterisque fidelibus illic congregatis proficiisci cepit ad locum passionis, qui nunc vocatur ad Crucem (*o*). . . . Cum pervenisset virgulam suis manibus contorquens gracilem huc illucque in modum crucis ibi se in oratione prostravit, ac suis sequacibus similiter precepit. Que virgula post passionem ejus crevit in arborem magnam in eandem similitudinem crucis. Et nos & multi vidimus illic stantem, ac diu durantem, quasi annis octoginta & eo amplius (*p*): unde & locus ille vocabulum sumpfit. Et completa oratione, . . . ecce viri iniqui ferro armati accedentes, ut eos perimerent, interfecerunt primo sanctum Regenfridum; ac demum servum militis Christi insanabili plaga, capite scilicet in duas partes pugione diviso, semifivum reliquerunt. Tandem venientes ad Desiderium in oratione prostratum invenerunt, eumque gladio percusserunt, eo quod ad spolia festinabant, adhuc tamen vivum dimiserunt. Tunc demum spolia diripientes via, qua venerant, redierunt. Fertur autem a multis eos in via rixari cepisse propter divisionem pecunie & accidisse, ut cum se ad invicem pacificare non possent, omnes fuissent ab invicem trucidati. Sanctus vero Desiderius, antequam spiritum exhalareret, videns etiam servum vivere posse, ait illi: surge, frater, in nomine Domini & vepre, que circumstat tibi, caput tuum cinge & renuncia famule Dei, unde hodie recessimus, ut hoc veniat cum presbytero & corpora nostra sepeliant in oratorio beati Mar-

tini (q). Ille autem abiit & iussionem Domini sui complevit, atque multis diebus ibidem vixit, signumque vepris cum testimonio semper in capite portavit. . . . Vir autem Dei expiravit. Dux autem regionis illius nomine Rabiacus (r), cum audisset famulos Dei tanta ac talia perpeccos, voluit in locum alium transferre. Sed . . . veniente presbytero oratorii superius prelibati, una cum famula Domini nomine, ut refertur, Pomponia, servoque martyris Christi Williberto (s), accefferunt & adportantes ad locum pristinum, ibi cum magno honore eos sepelierunt . . . Vidimus & tabulas ipsius martyris Desiderii, in quibus continebatur ubi Pontifex fuerit & per quanta lustra annorum circuibat corpora sanctorum, & cetera que pre multitudine ac spatio dierum deleta esse videntur. Dux vero supra nominatus Rabiacus videns virtutes martyrum loculum fabricari fecit, ac tabulam argenteam miro opere sculptam, in qua nomen suum litteris impressit, & super tumulum posuit (t). Passi sunt autem sancti Martyres Desiderius & Reginfridus quintodecimo kalendiarum Octobris (u), tempore Childerici Regis (x), regnante Domino Iesu Christo.

(a) Auctor horum actorum ignotus est, nec omnino sanctis Desiderio & Reginfrido coëvus. Suppar temnis fuisse videtur, scripsitque, ut ex textu ipso judicat Joannes Stiltingus, *Acta sanctorum Septembris, tom. 5, pag. 788 & 792*, octoginta vel centum annis post eorum obitum.

(b) Qui inscribitur : *Historia sanctorum Desiderii & Reginfridi*, testante Calmeto apud Montefalconium, *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum, tom. 2, pag. 1177*.

(c) Codex ille Canoniae Bodecenüs in dioecesi Paderbornensi sitae dicitur *Passionale*, ex cuius fol. cxi, & sequentibus Acta SS. Desiderii & Reginfridi à Gamansio descripta & ad Bollandum anno 1641 transmissa edidit anno 1755 ipse Stiltingus, *tom. cit. pag. 789-791*.

(d) Videtur esse idem *Desiderius Episcopus*, qui fine fedis adnotacione memoratur in vita sancti Ansberti apud Henschenium, *Acta sanctorum ad diem nonam Februarii, pag. 353*, & apud Bouquetum, in *Scriptor. rer. Gallicarum, tom. 3, pag. 618*: in eâ numeratus inter sexdecim praefulles Rotomagensis, quod idem Ansbertus circa annum 689 celebravit, concilii. Desiderium fuisse Episcopum Rhedenensem (*Rennes*) opinantur plerique, tacentibus tamen antiquis ejusdem Ecclesiae Catalogis & Ritualibus, in quibus, omisso S. Desiderii nomine, leguntur an. 689 Wilhelmus & an. 719 Moderannus antifites. Eum Ruthenensem (*Rhôdes*) potius dicimus Episcopum: magis concordant ipsa S. Desiderii acta, in quibus laudatur *Rhodonensis*, sive *Rhodenensis civitatis Episcopus*, & quaedam Martyrologii Usuardini auctuaria, quae eum dicunt *Rudunensem Episcopum*.

(e) Ita manuscriptum Murbacense; legit verò Bodecense : *Regnifridum*.

(f) Id est Ortenavia. Manuscriptum Chisletianum, quod allegat Stiltingus, pag. 790 perperam habet : *Morvaugia*,

(g) Hinc determinatur tempus, quo iter suum in Ortenaviam aggressus est S. Desiderius. *Wilharius* enim *Dux Alemaniae*, sive *Wilarius*, aut *Willeharius* annis 709, 710, 711 & 712 legitur in annalibus Petaviensis & Tiliani, in Adfone, atque in Chronicis Floriacensi, Lemovicensi & S. Benigni Divisionensi, apud Bouquetum, *Scriptores rerum Gallicarum, tom. 2, pag. 641, 642, 644 & 670*; atque tom. 3, pag. 315, 316 & 318.

(h) Fortè Argentinensem, cuius dioecesi subjecta est Ortenavia.

(i) Manuscriptum Chisletianum habet : *coram Rege*.

(l) Adnotat hic Stiltingus, pag. 788 & 792 indubitatam fidem in omnibus adjunctis non concedendam esse auctori horum actorum, prodigiumque hoc minus certum videri, tunc quia scriptor non est coëvus, tunc quia conjecturis plusculum indulgens plura concessit, quam ipse noverat.

(m) Hodie S.-Desier, germanice *Sant-Stäriegen*, vicus Alsatiae in dioecesi Bisuntinâ, leucâ distans ab oppidulo Delâ & bihorio à Porentruto.

(n) Id est, oratorium, sive capellam.

(o) Hodie vicus Croix à S. Desiderio semileucâ distans, ejusdemque parochiae.

(p) Ex his colligitur auctorem vitae S. Desiderii scripsisse octoginta vel centum annis post ejus mortem.

(q) Oratorium hoc est hodiè Ecclesia parochialis ipsi vici S. Desiderii. Jus patronatus in eodem loco concescit 7 Maij 1374 Leopoldus Dux Austriae, de consensu Alberti fratris, Henrico Abbati Lutrensi ejusque Abbatiae, ut adnotat Mabillon, in *Actis sanctorum ord. S. Benedicti*, tom. 7, pag. 278.

(r) Qui videtur fuisse praefectus loci, vel pagi Elsgaudiensis: dicitur *Dux Burgundiae* in manuscripto Bodecenſi.

(s) A quo nomen fortè accepit vicus vicinus dictus hodiè Villars-le-fec à S. Desiderio distans semileucā.

(t) Cultus S. Desiderii brevi post obitum tempore innotuit, cum in chartā Eberhardi comitis anni 727, tit. 24, pag. xviii, jām laudetur prop̄ Delam *Basilica, ubi Janctus Desiderius in corpore quiescit*. Illa etiam Ecclesia dicitur *ab antiquis Regibus sancto Leodegarlo Murbacenſi per preceptum tradita* in chartā Hugonis Archiepiscopi Bisuntini an. 1041, tit. 398, pag. ccXLIII. Ex eādem chartā constat *sanctorum Martyrum Desiderii & Regenfridi corpora a supradicto loco ad Murbacenſem Ecclesiam delata* fuisse foeculo undecimo. Colitur quoque S. Desiderius in vico Alfatico dioecesis Basileensis dicto Weiler, qui spectat ad Murbacenſem Abbatiam.

(u) Id est, die decimā septimā Septembriſ. Eandem diem adnotat antiquum noni saeculi Martyrologium Murbacenſe, apud Martenne anecdot. tom. 3, col. 1569, in quo legitur xv Kal. Octobris, *Desiderii Martyris*. Concordant Uſuardini Martyrologii Auctuaria, Greveni editio, atque Directoria Murbacenſis Abbatiae, in quibus die memoratā (& in ultimis sub ritu duplici secundae classis) allegatur festum SS. Desiderii & Regenfridi Martyrum. Errant igitur Agiographi Antwerpientis, tom. 5 Septembriſ, pag. 466 & 788, qui eorumdem obitum cum scriptoribus recentioribus Miraeo, Ferrario, Sauffao & Castellano rejiciunt ad diem sequentem, scilicet 18 Septembriſ.

(x) Hic Childericus non potest esse Childericus II, qui regnare desit an. 674 longè antē Willario Ducis Alemanniae tempora, nec Childericus III qui throno tantū an. 742 impositus fuit, cum an. 727 jām coleretur sanctus Desiderius. Legendum esse igitur putamus tempore Chilperici Regis, scilicet secundi, qui ab anno 715 ad 720 Austrasiā rexit. Concordant enim tunc tempora tūm cum adventu S. Desiderii in Ortenaviam sub Willario circa annum 712 vel 713, quām cum ejusdem martyrio ad annum ferē 716 vel 717 allegando. Ruit indē opinio Cointii Annal. Ecclesiast. tom. 4, pag. 194 idem ad annum 688 referentis. Illa verò unius literulae inversio facilis est, commutatio nemque nominum *Childerici Regis* & *Chilperici* jām alias esse factam probant ipse Cointius, tom. 4, pag. 508 & 560; Belhommius, Historia Medianī Monasterii, pag. 15; Hugo, Annales ord. Praemonstr. tom. 2, pag. 433, atque Schœpflinus Alsat. illūſt. tom. 1, pag. 767. Indē solvitur incerta tentia Agiographorum Antwerpientium, qui pag. 788 & 789 dubii haerent inter saeculum septimum & octavum.

TIT. 443.

HISTORIA

Translationis Reliquiarum S. ADELPHI Metensis Episcopi
ad Abbatiam Neovillarensem conscripta nono saeculo:

Ex vita S. Adelphi anno 1506 editâ à Wimpelingo, in bibliothecâ publicâ Universitatis civicae Argentinensis (a).

NUNC quomodo glorioſissimi antiftitis Metensis Adelphi reliquiae in eum, in quo nunc reconditae sunt, locum deyenerint & quaedam ex miraculis, quae vel in translatione, vel postea, per eum Dominus fecit, quae aut vidi, aut fideli relatione audivi, scriptis explicare studebo. Anno igitur ab incar-

natione Domini DCCCXXVI (*b*), regnante gloriofissimo Ludovico Imperatore, regente praedictae urbis Ecclesiam Drogone Archiepiscopo praefati regis germano & sacri palatii summo capellano, Lantfrido Coepiscopo, Lantfridus, qui Neovillam singulari coluit dilectione, Drogonem venerandum Pontificem obnixe rogavit, quatenus virum Dei Adelphum ad praedictum locum evehí mandaret. Quod hujus rationis auctoritate affectavit, cum quia locus ille bonis sancti Stephani inscribitur (*c*), tum quia in regione illa rarissima sanctorum corpora reperiebantur. . . . Idcirco autem locum illum tanto amore amplexus est Lantfridus, quod ibi erat coenobium Petri Apostolorum Principis religiosos habens homines ac Deum metuentes & loci facies habilis videbatur & pulcherrima. Est etenim Neovilla, quam Romani Novum-villare appellant, agris fœcunda, vineis opulenta, arboribus confita, fontibus optimis irrigua, filvis & pratis amoena, ea videlicet in parte sita, qua mons Scaurus (*d*) Alsatiam determinat. . . . Praefatus antistes petitioni ejus contraire nolens . . . beatissimi viri corpus efferi präcepit in ipsam Abbatiam Neovillarensem. Translatio autem haec facta est die 29 Augusti ejusdem anni 826. Auctor vero omnia amplificans, caeteraque hyperbolice vel allegorice enarrans (*e*), scribit quomodo silvae, per quas sanctissimum ferebatur corpus, quasi salutando se ad feretrum inclinabant, quomodo ferè novem millia hominum cum crucibus & cereis ingenti gaudio obviam venerunt, & quomodo in ipso translationis festo, diebusque sequentibus plurima operata fuerint miracula.

In proxima post ejus translationem festivitate mulier quaedam de villa proxima, quae Buswilre dicitur (*f*), cuiusdam Wilonis filia, Rumildis nomine, ex multis annis muta loquela recepit. . . . Cum populus ad exercendas sacras ob amorem Dei vigilias confluxisset, femina quaedam, Hiltegundis nuncupata, de villa Ottenwylra (*g*) nata, cum a doemonio possesa esset, liberata est. Item alia quaedam femina, Regnisindis nomine, de villa Alsatiae Schildenchen vocata (*h*), lumen oculorum, quo diu caruit, recepit. Femina quaedam de Brunwylere (*i*) contractione debilium membrorum laborans a sancto Dei confortationem meruit recipere. . . . Dominica quinta post ipsius festum (*l*), femina quedam, Diethildis nomine, de quadam oppido Alsatiae Fridesheim vocato (*m*), quae credendo caeca accessit, videndo recepsit. . . . Quidam Gualterus nomine, de villa Griesbach (*n*), cum in festo S. Remigii (*o*), qui etiam in eadem ecclesia, in qua S. Adelphus nunc requievit, celebris habetur, cum falce ad herbam in prato fecandam abisset, falx manui ejus adhaesit, nec absolvit potuit, donec ad sanctum Adelphum accurrerit. . . . Dominica septima post ipsius S. Adelphi festum (*p*), quadam Hiltebirdis de villa, quam supra diximus, Buswilre vocata, brachii dextri diu aridi, manusque contractæ recuperationem recepit. Gundelindis monialis femina de loco, qui dicitur Freistat in Mortenawe fito (*q*), in manibus, quae integro anno debiles permanserant, sanari promeruit. . . . Dominica nona post prefatam solemnitatem (*r*), monialis femina, Regnisindis dicta, de quadam villa Alfa-

tiae, quae Illenkirche vocatur (*s*), in manibus & pedibus ac tibiis debilis existens, a sancto Dei meruit juvamen sentire. Fronfindis puella parvula de Alsatia ex loco, qui dicitur Stille (*t*), tibiis per tres annos retro contracta sospitatem recepit. Quaedam foemina, Herlindis nomine, de Rumoldeswiler (*u*), quae jugiter quatuordecim noctibus dire & acriter cunctis languebat membris, sospitatis salubre recepit auxilium. . . . *Alia dein miracula ad reliquias S. Adelphi perpetrata eodem post translationem anno enumerantur.* Reperit *deperditos* duos denarios mulier quaedam paupercula de villa, quae Hoffelden dicitur (*x*). Quidam de villa Rotbach (*y*), cum esset caecus, per Dei sanctum recepit vifum. De Gengenbach (*z*) mulier furda venit, quae auditum recepit. Mulier quaedam de Butenheim (*aa*) a daemonio liberata est. Alia mulier de Wimenawe (*bb*), fere duorum spacio annorum clauda, fanata est. Item alia mulier de Vendenheim (*cc*) auditum, quo diu caruit, ibidem recepit. . . . In die festivitatis ejusdem dilecti Dei Adelphi, quae facta est secundo translationis ejus anno (*dd*), multa per eum facta sunt signa. Nec diu post idem festum quaedam mulier de villa in partibus Alsatiae Rodeshem vocata (*ee*), fana facta est. . . . Quaedam etiam mulier de Spiregowe (*ff*), trium annorum spacio debilis existens, fanata est. &c (*gg*).

Post multos etiam annos gestum est in Basilica ipsius (*hh*) insigne prodigium. Nam eo tempore, quo Henricus reverenda memoriae Romanum rexit Imperium, ortum est inter fratrem praefati Imperatoris Othonem scilicet (*ii*) & Conradum Argentinensem praefulem impatiens proelium: in quo comes Otho multitudinem militum congregavit ac adversus fratrem Episcopi (*ll*) Huneburg properavit. Cum vero in praesentem villam venisset & hic multas opes reperisset placuit sibi, ut istic exercitus pausaret, donec sequens dies ad proximaret. *Quidam ejusdem exercitus miles*, dum sancti Adelphi Ecclesiam cum sociis suis praedae circuiri, *rabiosus factus est* & die sequenti spiritum exhalavit. Comes igitur cum militibus suis, cum comperisset quod ille tam cito atque crudeli morte periisset, ipse & alii non pauci multa, quae absfluerant, reddiderunt . . . & idem monasterium ejus tunc & post haec longum tempus a praedonibus mansit intactum & illosum. . . . Patratum est istud signum anno ab inc. Dom. M. C. XCVII. . . . Sequenti anno (*mm*) advenit exercitus Suevorum (*nn*), qui destruxere circumquaque loca sanctorum: sed nullus accessit ad ejus monasterium, nec ad loculum, pariter metuentes incurare mortis periculum.

(*a*) Hanc S. Adelphi vitam viginti septem capitibus distinctam, quam Argentinensis typographus Joannes Prys imprestit anno M. D. VI, edidit in 4.º ex schedis Jacobi Scheidii, Capellani Philippi comitis Hanovienis Jacobus Wimpelingus, qui illam inscripti memorato magnifico generofoque Domino Philippo Comiti in Hanaw & Baroni in Liechtenberg. Hic, ut testatur idem Wimpelingus in epistola dedicatoriâ, inter cetera religionis officia gerebat singularem affectum ad sacras divi Adelphi reliquias, qui dominii sui, id est loci Neovillarenis, tutelaris patronus erat. Vitam illam esse apocrypham, fabulosam, putidisque anachronismis scatentem meritò dicit Joannes Stiltinus, *Acta sanctorum tom. 6 Auguſti*, pag. 505. Historiam verò translationis à scriptore coēvo saeculo nono exaratam hīc extrahimus, cum illustrandae antiquae Alsatiae geographiae inferiat.

- (b) Mendum irrepit in codice manuscripto, ubi annus 846 legitur pro 826.
 (c) Neovilla tunc pendebat in temporali jurisdictione ab Ecclesiâ Metensi, quae erat S. Stephano dicata.
 (d) Id est, Vosagus. (e) Ut idem adnotat Stiltingus, pag. 511.
 (f) Hodie Buxweiller, quinque quadrantibus à Neovillâ distans.
 (g) Otterswiller. (h) Schiltigheim. (i) Brunweiller. (l) Id est, 30 Septembris 826.
 (m) Fridolsheim. (n) Griesbach. (o) 1 Octobris. (p) 14 Octobris.
 (q) Freistet in Ortenaviâ ultra Rhenum. (r) 28 Octobris. (s) Illkirch. (t) Still.
 (u) Rumoldweiller. (x) Hochfelden. (y) Rotbach. (z) Gengenbach.
 (aa) Buttenheim. (bb) Wimenau. (cc) Vendenheim. (dd) Scilicet die 29 Augusti anni 827.
 (ee) Rosheim. (ff) Id est, de Spirgovâ five pago Spirensi.
 (gg) Quae sequuntur adjecta fuerunt à scriptore posteriori, qui vivebat saeculo decimo tertio.
 (hh) Id est in Neovillarense S. Adelphi Ecclesiâ. (ii) Ottomem comitem Palatinum Burgundiae.
 (ll) Frater ille Conradi Episcopi erat Otto de Huneburg, advocatus Neovillarense.
 (mm) Id est, 1198. (nn) Scilicet exercitus Philippi electi Romanorum Regis devastantis terras
 Conradi Argentinensis Episcopi.
-
-
-

MONITUM.

LEGENDAS sanctorum Materni, Aureliae, Arbogasti, Florentii, Attalae, Richardis, &c. in nostro Historiae Ecclesiae Argentinensis codice diplomatico (a) jām editas recudere non vacat. Ex aliis vero sanctorum Patriae nostrae actis in superioribus titulis excerpta dedimus necessaria, quibus omnibus est perspectum, quanti ea valeant ad Historiam Alsatiæ illustrandam. Extracta ex vitiis S. Leonis IX Papae & S. Morandi monachi evulgabimus infrà, suo inferenda loco. Obsecramus vero rursum pietatis sacraeque historiae cultores, ut si quae habeant acta sanctorum Alsatarum authentica in scriniis, aut bibliothecis tūm monasticis, tūm privatis latentia, ea velint, ad majorem Dei gloriam Sanctorumque ejus honorem rationabilem augendum, nobis communicare, usuique publico destinare, in tertio hujus operis volumine edenda. Desiderantur praesertim à nobis antiquiora sanctorum Landelini (b), Immierii (c), Maimbodi (d) atque Ludani (e) gesta, necnon illa, quam Haselacensis quidam Canonicus medio saeculo duodecimo conscripsit, vita S. Florentii Episcopi (f). Sic Historia nostra magis illustrabitur, non tantum Ecclesiastica, sed etiam profana. Interim codicem diplomaticum Alsatiæ ordine chronologico in primo volumine inceptum nunc prosequimur ab anno M. LIX, praemissis tamen quibusdam anterioris aevi chartis & diplomatis vel in praecedenti omissis, vel recenter nobis communicatis.

(a) Tom. 1, num. 2, 7, 18, 22, 29 & 30, pag. xxi, xvi, xxx, xxxviii, l & li atque tom. 2, num. 166, pag. ccxx.

(b) Colitur nunc die 22 Septembris sub ritu semiduplici in dioecesi Argentinensi. Claript S. Landelinus ineunte saeculo. septimo, atque de eo jām egimus in Historiâ nostrâ gallicâ Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, lib. 3, pag. 249 & seq. Vitam ejus desideramus antiquam latine exaratam, qualis extare dicitur in tabulario Ettenheimensi monasterii: solam novimur germanicam, quam anno 1621 edidit Martinus Stephan, ejusdem Abbatiae prior.

(c) Septimo quoque saeculo vixit S. Immerius heremita in loco dioecesis Basileensis, qui ab eo nunc vocatur Vallis S. Immerii. Ejus in eadem dioecesi fit commemoratio die duodecima Novembri. Immerium laudat Sudanus *Basilea sacra*, pag. 38 & seq. Vita ejus edita à Mabilone, *Annales Benedictini*, tom. 6, Append. pag. 698, fidei videtur esse incertae.

(d) S. Maimbodus clericus, qui ritu semiduplici colitur die 23 Januarii in dioecesi Bifuntina, natione Scotus, fuit occisus a quibundam latronibus, in loco qui nunc dicitur *Dampierre-les-Montbeliard*, bishorio distans ab oppido Montisbelicardi. Maimbodus vixisse saeculo octavo vel nono arbitratur D. Perreciosus, qui sequentia nobis communicavit extracta ex antiquo legendario servato in bibliothecâ PP. Capucinorum oppidi Palmenfis, fol. 236 „Inerant Domnipetrae latrones pessimi nulli se credentes obnoxios religioni, tantummodo nomine Christiani, operibus vero ab hoc vocabulo longe diversi, ad omne facinus prompti, qui videntes beatum virum Mainbodium cyrothecas, donum videlicet charitatis, deferre, existimantes & hunc aliam pecuniam possidere, extra villam egressi, infidente famulo Dei, super fontem invadunt eum, qui vulgari nomine nuncupatur Caldebrunna, hoc est, theotonica barbarie, Frigida aqua. Gens enim, quae supra dictam villam tunc temporis habitabat, erat theotonica sine pietate & natura crudelis.“ Hic ultimus locus videtur esse hodiernus vicus Alflatius, tribus leucis à Montebelicardo distans, dictus *Froide-fontaine*, sive *Kaltenbrunn*. Corpus S. Maimbodi Domnipetrae sepultum translatum fuit saeculo decimo ineunte à Stephano Bellicensi Episcopo, nomine Berengeri Bifuntini Archiepiscopi, in Ecclesiam Montisbelicardi, quae dein evasit collegiata nomine S. Maimbodi insignita, hodie extincta.

(e) S. Ludanus, peregrinus Scotus, obiit propè Northusium, sive Nartz in dioecesi Argentinenfi an. 1202, die 12 Februarii, quâ ejus memoria in eadem dioecesi celebratur ritu semiduplici. Vita ejus, quam Bollando communicaverat Gamansius, extat in Actis sanctorum, tom. 2 Februarii, pag. 638 & 639: sed est nec certa, nec coëva.

(f) Eandem saepe allegat Rev. Dom. confrater noster, ipse olim Canonicus Hafelacensis, Philippus Louis in vita S. Florentii, quam inscripti germanice *Leben und Wunderwerken des Heilig. Florentius*, & gallicè *Abrégé de la vie de S. Florent*.

TIT. 444.

Circà annum 738.

DECRETUM Caroli Martelli Ducis Austrasiae in gratiam Monasteriorum à Sancto Pirminio Choepiscopo fundatorum.

Ex veteri chartulario Abbatiae Hornbacensis (a).

IGITUR dum venerabilis vir Pyrmini Episcopus cum monachis suis in ista Provincia, ubi nos, Deo dispensante, principatum tenere videmur, ad praedicandum verbum Dei missus, Pontificibus eum vocantibus, advenit & in eremo vasta Vosago habitacula, sive Monasteria ex nostro permisso nostrorumque fidelium aedificare conati sunt, & Basilicas in honore Salvatoris & sanctae Mariae, & sancti Petri, ceterorumque sanctorum dedicarunt, eisfitudini nostrae suggererunt, ut licentiam & adjutorium ad ipsa Monasteria construenda & stipendia victualium & vestimentorum ipsis monachis largiremur. Ideoque gratia Dei omnipotentis, nostra serenitate largiente, nostrorumque successorum permittimus, insuper addimus, ut sub nullius civitatis Episcopî

poteestate fint, sed sub nostra regumque immunitate quieti permaneant, ut nullus unquam potestatem habeat in eorum Monasteria Abbatem mittere, sed ipsi de femetipis secundum Deum & regulam sanctam sibi instituere pastorem.

(a) Decretum hoc insertum diplomati Henrici IV Regis Germaniae pro Abbatiâ Hornbacensi anni 1072 edidit Crollius, *Origines Bipontinae, pars 1, cap. 2, pag. 49.*

TIT. 445

Anno 812.

NO T I C I A bonorum sitorum *in pago Wormacinse* (a), quae quidam clerici & laici donaverunt ad Monasterium, quod vocatur Witunburg, id est Weissenburg (b), & receperunt ad usum fructuarium, atque beneficiariorum, qui in ipso pago, vel *in pago Spirensen de eodem monasterio beneficium habere videntur.*

Ex codice carolinis temporibus coaevo, qui extat in Bibliothecâ Helmstadiensi, edidit Joannes Georgius ab Eckhart, *Commentarii de rebus franciae orientalis, tom. 2, p. 906 & 907.*

(a) Bona illa sita erant in Mœrsch, Franckendal, Dakenheim, Lorzweiler, Wonsheim & Alfens, ut constat ex descriptione pagi Wormatinensis à clarissimo Dom. Lameio exarata, in *Commentationibus Academiae electoralis Mannhemiensis, tomo 1, pag. 245, 247, 267, 279 & 280.*

(b) *Wit,* ut idem scribit Eckhart, *Weis* faxonice enunciatur. *Witte* significare album quoque adnotat Scherzius, *Glossarium Germanicum mediæ aëvi, tom. 2, pag. 2050.*

TIT. 446.

Anno 828 6 Junii.

DIPLOMA supposititium Ludovici Pii Imperatoris, quo Monasterii Clingensis bona & libertates renovat.

Ex antiquo chartulario membranaceo, seu libro copiali Abbatiae Clingensis, in tabulario palatino Administrationis Heidelbergensis (a).

IN Nomine sancte & individue Trinitatis (b), Ludovicus divina favente clementia Romanorum Rex & semper Augustus (c). Antecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum decreta roborare est Reges & Imperatores sibi in successoribus suis providere, ut videlicet, sicut ipsi statuta sua firma cupiunt in posterum permanere, ita quoque suorum antecessorum rationabilia &

catholica facta illibata & inconvulsa studeant conservare (*d*). Unde & nos antecessoris nostri Dagoberthi decreta sequentes, ea que Abbatie Clinga vocate eum novimus contulisse, cuius & fundator pius extitit & devotus (*e*), confirmamus. Hujus ergo Abbatie jura ceteraque legalia a procuratorum negligentia & exercenda advocatorum inclemencia fere ad nihilum redacta, ob reverentiam & amorem Dei sanctique Michaelis Archangeli in pristinum sui juris statum solempni privilegiorum nostrorum donatione reformavimus. Ad hec & hujus scripti nostri monumentum superaddimus, ne quis villas Hibodesheim (*f*) & Selehaven (*g*), quas memoratus Dagobertus cum omni utilitate atque proventu, decimatione, patronatus jure, omnibus denique appendiciis suis prescripte contulit Abbatie, contra iustitiam presumat invadere; sed plenam Abbas habeat libertatem ad utilitatem suam & Ecclesie de hiis omnibus disponere & ordinare. In predicta autem villa Selehaven ter in anno homines ad easdem curtes attinentes tribus principalibus placitis interesse tenentur, proxima scilicet secunda feria post Pascha, post nativitatem sancti Johannis Baptiste proxima feria secunda, post Epiphaniam Domini proxima feria secunda, de predicte Abbatie jure tractaturi. Ut autem hec antecessoris nostri traditio & nostra super eadem confirmatio rata & inconvulsa permaneat, hanc paginam sigilli nostri appositione signavimus (*h*). Si quis vero hoc nostre regalis maiestatis authenticum temere infringere presumpferit, quasi reus maiestatis sex talenta auri ad supradictam Abbatiam per solvat totidemque ad regie celstitudinis graciā recuperandam coactus reddat (*i*). Facta est hec confirmatio anno incarnationis Domini DCCC. XXVIII, XV anno Ludovici Regis (*l*), inductione nona (*m*), octavo idus Junii. Data Triburis, in Dei nomine feliciter, amen. Signum Ludovici Regis (*n*). Reginbertus hanc scripsit & dictavit (*o*).

(*a*) Communicavit nobis, cum caeteris antiquae Abbatiae Clingenmünster denominatae diplomaticis, clarissimus & amicissimus Dom. Andreas Lameius, Academiae Theodoro-Palatinæ Mannheimensis secretarius perpetuus. Diploma est anecdotum: illud vero viderat Schoepflinus, tanquam sincerum allegans in Alsatia illustrata, tom. 1, pag. 725 & 731. Ait esse suppositum ex formulis ipsis non immerito dicimus.

(*b*) Formulam hanc manifestè adulterinam esse jam probavimus in Gallicâ Ecclesiae Argentinensis Historiâ, tom. 1, differt. 4, pag. 84 & 103, atque tom. 2, differt. 5, pag. 8.

(*c*) Altera quoque formula Ludoviciana aevo aequè ignota.

(*d*) Initium diplomaticis etiam inconsuetum.

(*e*) Consulatur tomus noster primus Historiae Alsatiae, *Pieces justificatives*, tit. 7, pag. xii.

(*f*) Villa hodiè ignota. Saltem non est vicus Alsaticus Hipsheim, ut perperam interpretatur Schoepflinus, *Alsat. illustr.* tom. 1, pag. 725. Effet potius villa Heimbogesheim quam in confinio Franciae & Alemanniae ad an. 965 memorat Annalista Saxo.

(*g*) Locus quoque ignotus, fortè tamen Seelhaven, propè Ingwillam in Alsatia, qui est villula spectans ad Principem Hasso-Darmstadiensem. (*h*) Formula infolita.

(*i*) Finales formulae praecedentes, uti & sequentes, in diplomaticis Ludovici pii sunt inusitatae.

(*l*) Cognomen Regis nunquam sumpsit Ludovicus Imperator.

(*m*) Anno 828 non currebat indicio nona, sed sexta. (*n*) Subscriptio etiam inconsueta.

(*o*) Reginbertus inter cancellarios & notarios Ludovici pii penitus est ignotus: nec unquam hac formulâ ultimâ eos fuisse usos constat.

TIT. 447.

Anno 848 6 Junii.

DIPLOMA Ludovici Regis Germaniae, quo antiqua
Abbatiae Clingensis jura & privilegia instaurat atque
confirmat.

*Ex veteri an. 1505 transumpto, in tabulario palatino
Heidelbergensi (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Ludovicus divina favente clementia Rex. Si majestas regalis ob amorem Dei curas ecclesiasticarum rerum libenter sustinere & juste equitatis pondere dijudicare & ordinare studuerit, nimirum fibi ad eternam retributionem debet confidere; quoniam infructuofum esse non potest quod largitori bonorum omnium Deo justorumque operum impenditur remuneratori. Quapropter noverit fagacitas seu utilitas omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum, quod vir venerabilis Rabanus Maguntine sedis Archiepiscopus nostram adiit clementiam fuggerens, eo, quod accidente casu Monasterium vocabulo Blidenfelt, situm in pago Spiregowe, igne crematum sit, & in eodem incendio strumenta chartarum exusta vel concremata fuissent, per que scilicet Reges, Imperatores, Duces, Marchiones & ceteri Deum timentes homines pro remedio anime sue ministeriales suos, predia & mancipia ad idem delegaverunt Monasterium. Unde petit predictus Archiepiscopus serenitatem nostram, ut pro mercedis augmento & firmitatis studio eidem Monasterio nostram auctoritatem fieri jubemeremus, per quam modernis & futuris temporibus ministeriales, predia & mancipia, que per prefata strumenta chartarum eidem tradita fuerunt monasterio, firmiter & quiete & secure a Prelatis ipsius Monasterii haberentur vel possiderentur. Cujus petitioni, propter divinum amorem & venerationem sancti Michaelis Archangeli & egregii Theodoli Martiris, qui in predicto loco corporaliter requiescit, & cuius honori & nomini Monasterium dicatum esse cognoscitur (b), assensum prebentes, hanc nostram auctoritatem circa ipsum Monasterium ejusdemque Rectores decrevimus; per quam precipimus atque jubemus, ut omnes ministeriales ad ipsum locum pertinentes, per quos serenissimus Rex Dagobertus predictum locum fundatum dote firmavit, atque antiqua instituta Abbatii & fratribus in Claustro ex regali potentia statuit de hiis specialiter, qui eis serviunt ministris, quos a servicio advocati alicujus potentis, nisi soli Abbatii & fratribus, liberos esse decrevit: ad quorum singu-

lorum officia predictus fundator attribuit beneficia, et si aliqua molestia de eis orta fuerit eorum secundum jura ministerialium loci dijudicare Abbatem equiparavit. Predia quoque, hube, ville & mancipia, ministeriales & omnia, que ex liberalitate Regum, Imperatorum, vel ceterorum fidelium eidem collata fuerunt Monasterio & presenti tempore a Rectoribus ipsius juste & legaliter tenentur vel possidentur, nostris & futuris temporibus, per hanc nostram auctoritatem, absque ullius inquietudine vel iusta interpellatione, quiete & secure habere & possidere valeant. Quod si forte super eisdem rebus charte predicte exustione a Prelatis ipsius Monasterii jure possestis questio orta fuerit, ut pro eis legaliter in foro disceptari necesse sit, ita per hanc nostram auctoritatem eadem res, predia & mancipia, ministeriales ipsius Monasterii per nostram inscriptionem defendantur, sicuti per eadem strumenta, si igne absorpta non fuissent, legibus defendi poterant. Enim vero avus meus Karolus Romanorum Imperator, cum pro honore Regni secundo Romam pergeret & filius ejus Karolomannus ab Apostolico Adriano baptisatus fuisset (c), in redditu suo de tantis reliquiis a serenissimo Rege Dagoberto a Roma translati huic legali loco ab Episcopis & Principibus in via comperto studiosa intentione de suis proprietatibus decrevit predictum locum sublimare pro sanctorum divina intercessione & familiarium suorum usus confilio attribuit quadraginta ministeriales cum publica Ecclesia Rynzabern (d), curtiles cum edificiis & viginti hubas. Et ne aliquam Prelatus ejusdem loci pateretur violentiam, ob firmatatem jussit muniri sigilli sui impressione. Quapropter nos quoque tenorem justitie sectantes, ob amorem divinum & venerationem sancti Michaelis Archangeli, juxta honorem nostre dignitatis sepedicto loco consulimus, statuentes scilicet ut antiqua privilegia securitatis sue, ut pater meus & predecessores mei sanxerunt, ex nostra regali auctoritate undecunque illibata permaneant. Et ut firmitatem obtineant, manu propria subterfirmavimus & anuli nostri impfungione signari jussimus. Signum Domni Ludovici Regis. Reginbertus scripsit & dictavit. Data VIII idus Junii, anno regni ejus XV (e), indictione XI (f). Actum Triburen, feliciter, Amen.

(a) Diploma quoque est anecdoton: sed non erat ignotum Schoepfino, qui illud memorat *Alsat. illust. tom. 2, pag. 173*, attribuens Ludovicum Pio Imperatori, ipsius Ludovici Germanici patri. Unde chartam dicit adulterinam, cum revera formulae non convenient cum formulis memorati Imperatoris. Genuinum vero dicimus filii Ludovici Regis praeceptum; praeter quasdam interpolations, quae transfumpto potius quam autographo sunt tribuendae.

(b) Theodus presbyter cum sancto Alexandro Papâ Romae Martyrium subiit tertia Maji an. 119. Carmina in honorem S. Theoduli in *Ecclesia Monasterii*, quod dicitur *Clinga*, requiescentis ab ipso Rabano Moguntino Archiepiscopo composita refert Mabillon *Annales Benedict.* tom. 3, lib. 34, p. 9.

(c) Anno scilicet 781, quo Romam rursus rediit Carolus Magnus. Ibi in vigiliâ Paschatis die 14 Aprilis ab Adriano Papâ baptisatus fuit filius ejus natus major dictus Karolomannus qui à summo Pontifice Pippini nomen accipiens obiit an. 810. Ille, qui chartam transcripsit, arbitratus est diploma fuisse exaratum ab ipso Ludovico Pio Imperatore: unde eandem interpolans legit *pater meus Karolus..... frater meus Karolomannus.* (d) Hodie Rhein-Zabern.

(e) Cum Ludovicus Rex annos regni sui in plerisque diplomatis numerat ab anno 833, quo per civiles motus Germaniae regnum occupavit, hinc annus XV coincidit in annum Christi 848, cum quo concordat indictione undecima.

(f) In transumpto male legitur IX pro XI.

TIT. 448.

Anno 856 6 Maii.

DIPLOMA Lotharii Lotharingiae Regis, quo Abbatiae Lutrensi, ubi religiosus vir Deoque devotus athletha cum preelecta monachorum frequentia sub sancti patris Benedicti degens regulari norma Hitto Abba (a) summo regi militat, concedit Ecclesias tres cum decem coloniis uniuscujusque, que vulgo dicuntur Reves & Taheves & Dominus Benignus (b). Actum publice, sedente prefato Rege apud fiscum sancti Quintini non longe ab Ecclesia S. Deicoli (c). Data pridie nonas Maii, an. inc. Dom. nostri Jesu Christi DCCCLVI, indictione quarta (d).

Exstat in tabulario Ecclesiae collegiatae Lutrensis. Illud non vidimus: sed diploma ipsum edidit Lunigius, Spicilegii Ecclesiastici tom. 5, conin. 1, pag. 961, ad annum 880 non rectè referens.

(a) Dicitur Icho in vita sancti Deicoli suprà memoratâ, tit. 431, pag. LX.

(b) Videntur esse vici Frahier, Tavel & Dambelin, siti in comitatu Burgundiae, in quibus ius patronatus exercebat Abbatia Lutrensis. Ecclesia loci Dambelin adhuc est hodiè S. Benigno sacrata.

(c) In loco, qui dicitur sancti Quintini, confedit dein Waldrada ipius Lotharii Regis pellex, narrante eodem S. Deicoli agiographo.

(d) Hinc delendus omnino titulus 299 ex operis nostri diplomatici tomo primo ad pag. cxviii.

TIT. 449.

Anno 866 19 Junii.

DIPLOMA Ludovici Regis Germaniae, quo Gebehardo Episcopo Spirensi & ejus Ecclesiae confirmat res, quas Hildebertus frater, praedicti venerabilis Episcopi Gebahardi, dedit ad Haganbach in pago Spirensi, hodiè Hagenbach, ad Spiracensem Ecclesiam. . . . Data XIII kal. Julii, an. XXXIII regni Domni Hludowici serenissimi Regis in orientali Francia regnante, indictione XIV. Actum Franconofurt palatio regio.

Ex Autographo Ecclesiae Spirensis edidit Lameius, in Commentationibus Academiae electoralis Mannheimensis, tom. 3 historico, pag. 262.

TIT. 450.

Anno 931.

DIPLOMA adulterinum Henrici I Regis Germaniae,
quo Clingensis Abbatiae jura & bona renovantur.*Ex apographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus Dei providente clementia Rex, omnibus Christi fidelibus & per omnes fines regni sui Principibus pacem & salutem in Domino. Quia potentum judicia ante oculos interni judicis recto examine sunt discernenda, & quia, si populo ex judiciaria potestate exercent vindictas, tantas secundum merita presentiunt a Domino sibi destinatas penas. Unde ne perenali cruciatu subjaceant, verba Psalmiste Davidis anteponant (b): beati qui custodiunt judicium & faciunt iustitiam in omni tempore. Igitur me recognoscens, ego, qui gubernator Ecclesiarum regali throno sublimatus graviter in his delictis sum preoccupatus, equali districto judicio antecessor noster gloriosus Dagobertus ante tribunal Christi est dijucatus, cum ab Ecclesiarum Dei patronis esset accusatus (c), timens super me evenire tam repentinam ulcionem, cui collata est potestas ad suscipiendas animas, beati Michaelis Archangeli querens intercessionem, cui predictus Rex sub monachica professione regentibus Christi famulis fundavit Cenobium nomine Blidenvelt, ubi requiescit egregius Christi Martir Theodolus confocius Alexandri Pape & Martiris (d), quod cum undecim millibus hubis in diversis mundi partibus jacentibus & quingentis ministerialibus suis & pluribus mancipliis ditavit sub regali munitione, decrevit esse tuendum. Sed quia casu accidente idem Cenobium est combustum, insimul & strumenta chartarum, in quibus erant intitulata, que ob reverentiam sancti Michaelis adtribuebant antecessores nostri Reges, Imperatores, Duces, Marchiones, palatini Comites, ministeriales, servos, villas quoque & mancipia, necnon & cetera donaria, que ab infestatoribus, quia ex combustionē chartarum legibus defendi non poterant, predicto loco pene sunt omnia usurpata. Ne ergo destitueretur tam regalis locus tantis donariis, sicut antecessor noster pius Ludovicus Rex renovavit (e) antiqua privilegia & instituta Abbati & fratribus ex regali potentia per sua inscripta, & nos ob amorem divinum & venerationem predicti archangeli & regali auctoritate renovantes & confirmantes, per quam precipimus atque jubemus per omnes fines regni nostri & omnes ministeriales ad ipsum locum pertinentes nulli, nisi loco & Abbati, inserviant, secundum

ministerialium nostrorum equiparata jura obtineant, omnia etiam donaria, que a prima institutione a predecessoribus nostris vel a plerisque Christi fidelibus sunt attributa, eidem Cenobio per nostrum edictum sub obtentu gracie nostre libere absque ullius inquietudine per hanc nostram renovationem pertineant; & de hiis, sicuti primitus, Abbatii & fratribus statuta jura persolvant. Qui Abbas ex regali privilegio in comitatu suo & ministerio singulis quibusque statuto beneficio habeat marshalcum, dapiferum, pincernam, camerarium & quantos de ministerialibus voluerit habere suo servizio. Villanos etiam suos per omnem Abbaciam & qui deserviunt fratribus in claustru ministros liberos ab omni servicio advocatorum esse statuimus. De mancipiis quoque, quicunque in servicium redegerit, si per annum fideliter perduraverit, hunc promovere ministeriali honore liberum habeat arbitrium, decrevimus. Singulis quoque mensibus villis attributis ex antiquitate ad servicium fratrum pertinentes & census nummorum, ut sicuti a fundatore Dagoberto Rege, ita eadem debita jura persolvant. Et Abbas ter in anno cum triginta & quatuor equis in unaquaque villa hospicium habeat, ut si disposita jura villarum per aliquem sint usurpata digne correctionis culpam ab illo exigat, donec satisfactione peniteat. Secularia etiam judicia sicuti spiritalia tractet, disponat & dijudicet. Decrevimus enim ex regali auctoritate edictum nostrum super hec statuta predia propalare, que spectant ad regni honorem, Gruningen & Hechingen, in Swavia, ne aliquis potentum per aliquam machinacionem predicto loco possit usurpare, ex quibus necessarios sumptus Abbas cum suis ministerialibus profactionem Rome ad Apostolicum pro imperiali benedictione nostra habeat providere. Illud etiam pari decrevimus auctoritate, ut nullus Pontificum Nemetensis Civitatis, vel reliquorum Episcoporum aliquam in predicto loco ibidem dominandi, vel quaslibet causas agendi habeat facultatem; & ut nullus judex publicus, nullus ex judicaria potestate quitquam potestatis vel negotii in ipsa marcha sine Abbatis licentia exercere vel habere presumat; nec homines ipsius loci constringere, vel ad causas audiendas, aut freta vel tributa solvenda, postremo nihil penitus ab eis audeat exigere. Firmamus etiam nostre auctoritatis donacione, sicuti predictus fundator delegavit sua auctoritate, ut homines ejusdem Ecclesie per omnes fines regni nostri libere negotiis suis inserviant, ita ut nulli debitum thelonii persolvant, & nullus judex seu quelibet cuiuscunq; ordinis persona in hujusmodi causa violenciam in eis inferre presumat. Fratribus autem ibidem Deo servientibus, ut eo devotius & tranquillus sancte conversacionis ordinem custodiant, liberam interf se eligendi sibi Abbatem donamus potestatem, cui Abbatii secundum professionis regulam impendant debitam obedientiam & reverentiam. Et quia in istis partibus, Dagoberto Rege eo vivente tempore, aliqua Abbacia preter hanc & Wyzenburg minime fundata erat ab aliquo Rege vel ab aliquo prepotente, hanc tali privilegio & dignitatis sublimatam honore ideo nos ob amorem divinum & venerationem sancti Michaelis Archangeli & sancti Theodoli Martiris

& aliorum plurimorum Sanctorum ibidem requiescentium & ex rogatu reverendi Abbatis domini Amalrici postea Spire Episcopi ordinati & quorundam principum nostrorum, qui predicto loco predia & mancipia adtribuebant pro indulgentia peccatorum suorum, renovavimus. Et ne aliquis nostrorum succedentium usurpare presumat, firmiter & regali auctoritate adjecta sigilli nostri impressione roboratam munivimus. Facta hec renovatio a glorioissimo Rege Henrico cognomento Saxo, anno ab incarnatione Domini DCCCCXXXI, inductione quarta, tredecimo anno regni sui, quando Regem Obeciorum & Northmannorum effecit christianos, sub Johanne Apostolico, qui centesimus vicesimus quartus post beatum Petrum est ordinatus, Hildibertho Archiepiscopo Moguntino. Data civitate Wangionum, in Christo feliciter, Amen.

(a) Communicavit nobis memoratus Dom. Lameius. Anni & nomina quidem optimè concordant in hoc diplomate : illud tamen dicimus adulterinum, cum nec formulae, nec contextus, nec flatuta fapiant Henricianum aevum vel saeculum decimum. Foetus est falsarius posterioris, cui nulla morum, legum & antiquitatis flabat cognitio.

(b) Psalmus 105, versu 3.

(c) Ut patet ex ipso quoque fictitio Dagoberti Regis diplomate, quod edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 23.*

(d) De S. Theodo lo ità effatur Dagobertus in illâ suppositiâ, quae eidem attribuitur, chartâ : » Ad sublimandum etiam predictum locum profactionem Rome ad Apostolicum pro facris reliquis decrevimus, qui benignissime voluntati nofre obaudivit. Quatuor corpora sanctorum Martirum Olimpii tribuni Rome & uxoris ejus Exuperie, & filii eorum Theodoli & Symphronii, quos beatus Stephanus Papa & Martir ad fidem convertit & baptizavit, nobis donavit. Inter quos egregium Martirem Theodolum beati Alexandri Pape & Martiris confocium impetravimus, quem ad principale altare sancti Michaelis cum ceteris sanctis de Roma translatis collocavimus. »

(e) Diplomate quoque adulterino anni 828, quod suprà est relatum, *tit. 446, pag. xcvi.*

TIT. 451.

Anno 960 9 Maij.

CHARTA quâ venerabilis Presul Godefridus Spirenſis Eccleſie & vir quidam nobilis nomine Ruodolfus ineunt inter se concambium, vi cujus a dicto Rudolfo Godefredis Episcopus recipit, praeter alia, quicquid in villa Leimeresheim (a) nominata ex parentum tradicione & hereditaria iustificatione habuit ac possedit Ruodolfus . . . cum una decimali Ecclesia & cum omni servitute ac utilitate ad hec cuncta pertinenti; in villa Ruolechesheim (b) salicam terram, curtemque dominicalem, hobam servilem unam & dimidium jornalem vinearum; . . . molinam unam in Offingan (c); hobam unam in Fischelingen (d); . . . jornales vinearum novem in Nuzdorf (e); jornalem viniferum unum in Damheim (f). . . . E contra vero dominus ac venerabilis Pontifex Godefridus ex locis sancte Marie, que sue potestati suberant, eidem Ruodolfo tradidit . . . in villulis, que nominantur Matra (g) & Ulich (h), Ecclesiasticales duas hobasque sexdecim cum

mancipiis ad easdem subsequentibus . . . Acta est autem hec tradicio publice in civitate Spira & in domo Domini coram altare sancte Marie in nona Maii, coram populo & clero, an. autem Dom. inc. DCCCCCLX, ind. III, regnante vero Rege invictissimo Ottone an. XXVI.

Ex veteri apographo Ecclesiae Spirensis edidit Lameius, in Comment. Acad. electoralis Mannheimensis, tom. 3 historico, pag. 267.

(a) Hodiè Leimersheim in dioecesi Spirensi, qui dicitur *Liutmaresheim* in traditione Laureshamensi an. 778, apud *Lameium*, in codice diplomatico Laureshamensi, tom. 2, num. 2170, & tom. 3, pag. 184. (b) Rülsheim. (c) Ober- & nider-Effingen. (d) Klein-und-gros-Fischlingen.

(e) Nusdorff. (f) Damheim. (g) Motheren. (h) Illingen.

TIT. 452.

Anno 992 i i Martii.

DIPLOMA Ottonis III Regis Germaniae, quo praedia quaedam in Spirgoviâ sita concedit Abbatiae Selsensi.

Ex autographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).

In nomine sanctae & individuae Trinitatis, Otto divina favente clementia Rex. Quicquid ad exaltationem Ecclesiarum Dei pro divino amore de nostra regia munificentia boni facimus, hoc procul dubio ad aeternam & praefentem salutem nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum praefentium videlicet & futurorum noverit industria, qualiter nos quaedam praedia Oterbach (b), itemque Oterbach (c) & Turrenbach (d) dicta, in pago Spiricowe vocato, ac comitatu Wolframi comitis sita, ob interventum carae aviae nostrae Adelheidis, scilicet Imperatricis, aliorumque fidelium nostrorum, Willigisi videlicet Moguntinae sedis honorandi Archipraefulis & venerabilium Episcoporum Hiltibaldi Wormatiensis cleri, ac Notkeri Leodensis Ecclesiae, aliorumque plurium, ad Monasterium Salse nuncupatum, quod ipsa in honore Apostolorum de novo construxit, cum omnibus appenditiis illuc rite pertinentibus, hac nostra praceptione donamus, atque haec ipsa praedia cum omnibus rebus illuc rite aspicientibus, cum mancipiis utriusque sexus, areis, aedificiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, pastuis, vineis, aquis aquarumve decurribus, pescationibus, viis & inviis, exitibus & redditibus, quefitis & inquirendis, cunctisque aliis appendiciis, quae dici aliquo modo, aut nominari possunt, a nostro & omnium hominum jure in perpetuum jus praefatae Ecclesiae hujus nostrae auctoritatis regio praecepto,

transfundimus; interdicentes regali nostra potentia, ut deinceps nullus Dux, vel Comes, aut ulla judicaria persona aliquam potestatem in praedictis praediis a nobis jam dicto Salfensi Monasterio contraditis exercere, vel aliquid de familia eorundem praediorum exigere, aut eam inquietare praefummat, nisi praedicti Monasterii Abbas, qui tunc temporis ibi fuerit, vel advocatus, quem ipse ad hoc opus a regia potestate constitendum elegerit. Et ut haec nostrae donationis auctoritas dehinc inviolabilis & inconvulsa permaneat, hoc nostrae donationis praeceptum inde conscriptum sigilli nostri impressione, ut infra videtur, signari jussimus. Signum Domini Ottonis glorioissimi Regis. Hildebaldus Episcopus & Cancellarius, vice Willigisi Archiepiscopi, recognovi. Data V idus Martii, Anno Dom. incarn. DCCCCXCII, indict. V, anno autem tertii Ottonis regnantis nono. Actum Poparto feliciter, Amen.

(a) Communicavit nobis praedictus Dom. Lameius. (b) Ober-Oterbach. (c) Nider-Oterbach.
(d) Dierbach.

T I T. 453.

Anno 1000.

DIPLOMA Rudolphi III Regis Burgundiae, quo, ob continua Adalberonis Basileensis Episcopi ordine disposito fideliter impensa servicia, concedit sancti Germani Abbatiam, quam Grandemvallem appellant, anno praecedenti jam donatam Ecclesiae Basiliensi, ad Episcopatum diversis ex casibus attenuatum restorationis amminiculis locupletandum, donationem illam firmans auctoritate Ottonis tertii Imperatoris, vasallis firme per totum consentientibus cum Episcopis Hugone, Henrico & Hugone minori (a), & Cunone comite palatii. Actum Bruchsala, an. Dom. M., anno regni septimo.

Ex codice membranaceo Ecclesiae Basiliensis, qui servatur Brundruti, ediderunt Schoepfelinus, *Alsat. diplomat. tom. 1*, pag. 144, atque Reverendissimus Martinus Gerbertus Abbas & Princeps S. Blasii, *Codex diplomaticus historiae Nigrae Sylvae*, num. 16, pag. 20.

(a) Tres illi Episcopi, qui erant Sedunensis, Genevensis & Laufanensis, memorantur quoque in alio ejusdem Rudolphi Regis diplomate pro Ecclesia Laufanensi, quod à Dom. libero Barone de Zurlauben acceptum edidit D. Zapf *Monumenta anecdota*, tom. 1, pag. 72.

TIT. 454.

Circà annum 1020.

PRAECEPTUM Henrici II Imperatoris, quo privilegia
Clingensis Monasterii instaurat.*Ex tabulario palatino Heidelbergensi (a).*

HEINRICUS divina gracia Rex & Imperator, omnibus Regulis & Ducibus, five Episcopis vel Abbatibus, graciam suam & salutem. Inter multas querelas, que ad nostram serenitatem undecunque delate sunt, adiit nos venerabilis Maguntinus Archiepiscopus Erchenbaldus, nostreque sollicitudinis specialis adjutor, conquerens, quod quoddam Monasterium suum Clynga nomine, quod in pago Spirogovie situm est, tantam defensorum seu ceterorum, qui idem Monasterium circumcident, violentiam pateretur, ut aufugiente familia, cuius bona injuste diripiebantur, omnipotentis Dei servicium ibidem deficeret, nisi per nostram regalem auctoritatem juxta antiqua privilegia decessorum nostrorum eidem loco consuleretur. Siquidem gloriosus Princeps Dagobertus in honore sancte & individue Trinitatis sanctique Michaelis Archangeli idem Monasterium propria dote construxit talique jure & privilegio supradictum locum premunivit, ut Abbas simul cum familia ab omni servicio Regis, seu Episcopi, seu advocati excusatus Monasterii sui utilitatibus omnimodis intendat, excepto quod Maguntino presuli caballum modium tritice farine portantem ad regalem expeditionem ob testamentum hujus pactionis transmittat. Hoc privilegium multis annis in eodem loco custoditum est, quo usque casu accidente idem Monasterium una cum privilegiis suis igne combustum est. Postea autem Abbatum ceterorumque fidelium sollicitudine in integrum reparatum, cum iterum defensorum seu quorumlibet insolentia deprimetur, Rabanus Magontiensis Episcopus a victoriō Rege Ludovico suis precibus obtinuit, quatinus res, mancipia & predia vel ministeriales, que antecessores sui Reges ceterique fideles ad idem Monasterium tradiderunt, sua auctoritate ad eundem locum, ut prius disposita erant, delegaret (b). Quapropter nos quoque tenorem justicie sectantes ob amorem divinum & venerationem sancti Michaelis Archangeli & sancti Theodoli Martiris, cuius nomini idem Monasterium consecratum est, juxta honorem nostre dignitatis & petitionem memoriati Erchenbaldi, tali ratione sepe dicto loco consulimus, statuentes scilicet, ut privilegia securitatis fue, sicut predecessores nostri fanxerunt, ex nostra regali auctoritate undecunque illibata permaneant. Si quis vero hanc nostram

preceptionem post hac supergredi vel violare presumpserit, veluti majestatis reus sex talenta auri ad supradictum locum persolvat, totidemque ob nostram inveniendam gratiam coactus reddat. Signum Domini Henrici serenissimi Regis.

(a) Communicavit nobis D. Lamey. Hoc diploma, licet non sit adulterinum, interpolatoris manum tamen sensisse videtur in quibusdam.

(b) Extat suprà tit. 447, pag. xcviii, ipsum Ludovici Regis Germaniae an. 848 Praeceptum.

TIT. 455.

Anno 1020 3 Februarii.

CHARTA, qua quidam vir illustris & magnae opinionis Comes Gerardus, suadente sua conjugi Eva, pro se & anima filii sui Sigifredi defuncti, donationem facit Monasterio S. Benigni Fructuariensi sito in Lombardiâ. *Signum Domini Deoderici Metensis Episcopi, Girardi, Giselberti, Folmari comitum. Actum Metis publice, III nonas Februarii, an. inc. Dom. M. XX, ind. III, regnante Henrico Imperatore feliciter, an. regni ejus XVII, imperii vero V.*

Ex tabulario ejusdem Abbatiae ediderunt Guichenon, *Bibliotheca Sebusiana, centuria 1, num. 75, pag. 164, edit. Lugdun. an. 1660, & pag. 138, edit. Lipsiensis an. 1731*, atque Calmet *Histoire de Lorraine, tom. 2, preuves, col. 316, secundae edit.*

TIT. 456.

Anno 1022 12 Augusti.

ACTA & capitula viginti Concilii Seligenstadiensis in causa disciplinae ecclesiasticae celebrati, quod condixit Aribus Moguntinae sedis Archiepiscopus cum caeteris confratribus & Coepiscopis Burchardo Wormatiensi, Werenhario Argentino, &c. . . . An. Dom. inc. M. XXII, ind. V, secundo idus Augusti, an. autem Dom. Henrici secundi regnantis XX, imperii vero VI (a).

Consulantur Papebrochius, *Acta sanctorum Bellardiana, tom. 1 Junii, pag. 541*; Lunigius, Spicileg. Ecclesiast. tom. 2, pag. 17; Labbeus, *Concil. tom. 9, pag. 844*; Harduin, *Concil. tom. 6, part. 1, pag. 827*; Leibnitius, *Scriptores rer. Brunswic. tom. 1, pag. 551*; Falckenstein, *Codex diplomaticus antiquitatum Nordgaviensum, appendix, sectio 3, pag. 35*; Hartzheim, *Concil. Germaniae, tom. 3, pag. 55 & 58 (b)*; atque Mansi, *Concil. nova collectio, tom. 19, pag. 393*.

(a) De Concilio Saleguntadiensi ita scribit in Chronico suo Hirsaugensi, fol. 49 Trithemius: *In hac synodo, sicut ex gestis ipsius legi, fuerunt praesentes . . . Wernharius Argentinensis, &c. Dein addit nomina decem Abbatum, inter quos leguntur Sizicho Abbas de Schutteren, Adelbertus Abbas de Klingermonster.*

(b) Extat apud eumdem Hartzheim, tom. 3 cit. pag. 63, epistola undecim provinciae Moguntinae suffraganorum ad Benedictum VIII Papam, circā an. 1023 conscripta & ex codice membranaceo bibliothecae montis S. Petri Erfordiensis deprompta. In eā memorati undecim Episcopi, inter quos tertio loco nominatur *Werinarius Argentinensis*, dolent & conqueruntur de suspensione metropolitani sui Arbonis Moguntini factā ab ipso summo Pontifice.

TIT. 457.

Anno 1027 4 Aprilis.

DIPLOMA Conradi II Imperatoris, quo, *ad petitionem Domini Joannis summi Pontificis & universalis Papae atque Gislae Imperatricis augustae, necnon Arbonis Maguntinensis Archiepiscopi & Wicernarii Strazburgensis Episcopi aliorumque multorum privilegium concedit Jacobo Felulano Episcopo. Datum secundo nonas Aprilis, an. ab inc. Dom. M. XXVII, ind. X. Actum Romae.*

Edidit Ughelli, *Italia sacra*, tom. 3, pag. 286 edit. primae, & pag. 223 edit. secundae.

TIT. 458.

Anno 1027 6 Aprilis.

ACTA Concilii Romani, in quo lis inter Gradensem & Aquilejensem Archiepiscopos de jure metropolitico pro Aquileiensi est decisa. Celebratum est, *presidente sancto ac beatissimo nono decimo Joanne Papa Apostolicae urbis Romae, unā cum Conrado Imperatore, residente etiam undecimo loco inter quadraginta novem Episcopos viro venerabili Wezilino Straburgenfi.*

Extant apud Mansi, *in Supplemento Conciliorum*, pag. 1248, atque *in novā Conciliorum collectione*, tomo 19, pag. 479.

T I T. 459.

Anno 1041.

CHARTA Juramenti praestiti sedi Bisuntinae à Theodorico Basileensi Episcopo.

Ex membranā Ecclesiae Metropolitanae Bisuntinae (a).

Ego Theodoricus, sacre Basileensis Ecclesie nunc ordinandus Episcopus, subjectionem, reverentiam & obedientiam a sanctis patribus constitutam,

secundum precepta canonica, facre sedi Bisuntinensis Ecclesie rectoribusque ejus, in presentia Domini Archiepiscopi Hugonis, perpetuo me exhibitum promitto & super sanctum altare propria manu firmo.

(a) Simile juramentum à Berengario Episcopo, Theodosici successore, praefitum anno 1057 eidem Hugoni Archiepiscopo exhibet Dunod, *Histoire de l'Église de Besançon*, pag. 215, qui sequens addit Durandi Abbatis Lutrensis, circa annum 1046 conscriptum.

„ Ego Durandus, nunc ordinandus Abbas Lutrensis, subjectionem & obedientiam a sanctis patribus „ constitutam, secundum regulam sancti Benedicti, facre Vesunctionenfi Eccleſie, in presentia Domini „ Hugonis, promitto & propria manu firmo.

TIT. 460.

Post medium seculum undecimum.

EXCERPTA ALSATICA

Vitae S. LEONIS IX Papae, anteà Brunonis, auctore
Wiberto ejusdem apud Tullenſes Archidiacono (a).

VI A M universe carnis (b) ingresso Pontifice Herimanno (c), successit venerabilis Bruno, vir natalium prerogativa atque morum elegantia mirabiliter decoratus a Domino, qui licet jam quasi postremus appareat in pontificalis deceſſionis catalogo, primus tamen enītuit ex summi pontificatus privilegio. . . . Reverendus igitur Bruno (d) utriusque parentis lineam adeo retinuit generosam, quatenus ab ipsis atavis & supra, quicumque ad nostram potuerunt pervenire notitiam, aut regni seu imperii retentaverunt habenas, aut proximas regibus & imperatoribus gestaverunt infulas (e). Procreatus est autem in dulcis Elisatii finibus, patre Hugone, matre vero Heilewide, quorum religiositas multorum ora confuevit ad laudem Dei aperire. Et pater ejus natione teutonicus (f), Imperatoris Conradi confobrinus (g), in patria lingua atque latina (h) differtissimus: mater quoque latina, eque utriusque lingue perita. Quorum patres & avi (i) a prima indole armis & animis supra modum fortiter compreſſerunt acies sibi refiſtentis, se fuasque defensando partes & circa fenium, abjecta omni ſuperbia generis & luxu mundi, induerunt humilitatem & paupertatem Christi, patrimonia sua dando Ecclesiis, Cenobia conſtruendo in fuis & ex fuis prediis, ſicque tandem perfecte fecuti Christum, ſeipſos etiam abnegarunt, ſtultaque sapientia ſeculi omnino poſhabita, sapienti ſtultitiae Dei atque monaſtico habitui tota cordis contritione ſubmiferunt (!), laudabilique per cuncta fine deceſſerunt.

Etenim inter plurima, que ſparſim divinis diſtribuerent templis, duo Mo-

nasteria instituerunt ex suis prediis , scilicet Hissam honori beati Martini Pontificis (*m*) , necnon alterum Cenobium venerationi sancti Cyriaci Martyris (*n*) : quin etiam Lutrense cenobium (*o*) patrimonii suis ampliaverunt . Quorum devotionem imitatus Hugo comes precipuus & ejus devotissima conjux , parentes utique prefati Domini Brunonis , Cenobium remote vite aptissimum conftruxerunt Woffenheim (*p*) , penes nobile castrum suum Eginisheim (*q*) dictum , ex prediorum suorum decimis : in quo ad prefens sanctimonialium congregatio consistit ad venerationem & gloriam alme & victoriosissime Crucis . Hi denique ambo (*r*) tantam tamque honestam exhibebant cunctis conversationem , ut etiam ecclesiastice persone & diversis gradibus functe , ab Episcopis usque ad laicos , quiddam imitabile fibi in eis deprehenderent . Nam ut modo de multiplici eorum erga Deum vigilantia taceamus , utrum integre reddidissent rerum suarum decimationem , sub judicio aque frigide perscrutabantur (*s*) . Per quos dum decrevisset omnipotens Deus Ecclesie sue Prefulem destinare..... Bruno XI kalendas Julii , anno videlicet ab humanato Dei verbo M. II , indicatione XV , ubi in hanc lucem fusus est , mirabile dictu , totum ejus corpusculum invenitur charaxatum (*t*) quasi crucicularum stigmatibus . Cujus rei novitate mater permota , preter suam consuetudinem , a nulla alia , nisi a seipso pertulit eum sustentari lactis almonia . Quem congruo tempore ablactatum , Bertholdo sancte Tullensis Ecclesie Antistiti tradidit jam quinquennem (*u*) , liberaliter educandum litterarumque studiis imbuendum . Qui videlicet Bertholdus , genuine honestatis sectator , mirabilior pre suis predecessoribus , Leucam urbem filiis nobilium nobilitavit

Tam idoneus itaque vir (*x*) infantulum prefatum grataanter suscepimus & literis fecit erudiri & omni honestate ingenuis pueris competenti Ejus quidem college (*y*) , quamvis eo majuscui , extiterunt duo Adalberones contribules fui : ex quibus prior immaturo est hinc raptus exitu , Ducis videlicet Theodorici filius , alter autem Hezilonis Ducis germanus , ac Frederici eximii principis natus , sub scolarum magistro , magister nepotuli sui Brunonis constitutus , quia tunc pro tempore habebatur sciolus , qui postea ad Antistitium Mediomatricae urbis , voto cleri & plebis magis quam suo assumptus , vir huic nostro temporis refusus apprime predictandus (*z*) Hinc ergo tali college (*aa*) indivisibiliter gemino connexus affectu , spectabilis puer Bruno insistebat litterali gymnasio . Quibus etsi adherebant nobilium examina puerorum , ipsi tamen duo omnibus suis confodalibus preeminebant tam capacitate liberalium studiorum quam honestorum excellentia morum . Nempe , decursu artium trivio , non solum claruerunt profa & metro , verum & forenses controversias acuto & vivaci oculo mentis deprehensiones expediebant seu removebant sedulo : denique quadrivium naturali ingenio vestigantes degustarunt , atque non minimum in ipso quoque valuerunt

Cum jam solito (*bb*) liberiores a scolari jugo adeptus fuisset cervicem Bruno , multotiens parentum suorum invisebat mansionem , delectatus non

tantum genuina affectione, quantum religiosa eorum conversatione, & liber-
rima domus sue in militibus & familia dispositio. Estivo tempore
ex more cum eis apud nobile eorum castrum Eginisheim nuncupatum mora-
batur. . . . Hinc decedente (*cc*) Domino Bertholdo suo nutriore (*dd*), succe-
denti Herimanno non recusavit eque parere. . . . Ejus etiam annitente
auctoritate & industria, in statu, quem ab idoneis & prioribus presulibus
acceperat, integerime permanxit sub Herimanno institutio & prebenda cano-
nica intra beatissimi levite & protomartyris Stephani claustra (*ee*). . . . Verum
accidit (*ff*) ut eximius adoleſcens a parentibus & consanguineis affignaretur
glorioso Imperatori Conrado, contribuli suo, ejus educandus in aula, atque
excubaturus in basilica. Ubi, nondum multis decursis diebus, omnium auli-
corum benevolentiam perfecte est adeptus, utpote quem gratiosum exhibebat,
preco ejus conversationis ac prudentie, generis ac forme decus: unde cum ab
eis ibidem Brunones eque vocarentur multi, hic tamen bonus Bruno meruit
prenominari. . . . Preterea (*gg*) unico & patrio affectu ab Augusto Augustaque
adeo est dilectus, ut etiam in secretissimis eorum consiliis grataanter admitte-
retur & sententia reverenter dulciterque expectaretur, ac promulgata indubi-
tanter fusciperetur. . . . Anno etatis sue vigesimo tercio (*hh*), cum jam
alteram adolescentie hebdomadam fuisse ingressus & ab incarnato Dei patris
verbo M. XXV excurreret annus, vice sui Pontificis Herimanni in expedi-
tione prefati Conradi Imperatoris super Longobardiam & maxime super
Mediolanum tunc rebellem, preclarus Bruno est profectus, levitico officio
insignitus. Namque illo suo antistite annis morbisque pregravato, ipse auxi-
liares militum copias Imperatori venientes a Tullo ducendas suscepit, tam
ejusdem Episcopi quam Augusti placito.

Deinde instantे (*ii*) anno ab humanitate filii Dei M. XXVI, Leucus Presul
Herimannus abstractus est carnis ab hospitio, cum quadragesimali tempore
moretur Colonie in quodam suo predio. Extemplo clerus & populus pro-
vifore orbatus, concordi voto eademque sententia confederatus, diu sibi desi-
deratum & jugiter dilectum Brunonem consonis & continuatis expediti voca-
bus utpote suorum ipsorum alumnum (*ll*), & inter ipsos atque ab
ipsis liberalium litterarum scientia eruditum, sine querela conversatum & per-
fingulos gradus Ecclesie ad leveticum ordinem provectum. Adeptus
ergo donum Pontificalis culminis *discedit ex Italiā, infidiis Longobardorum*
feliciter evasī, praeſertim suppetante ejus cognata (*mm*), nepte Rodulphi
Regis Jurenſis, conjugē sui germani nomine Gerardi, strenuissimi atque ele-
gantissimi militis (*nn*). Auspicato ergo cursu ceptum iter exequitur, tandem
que (*oo*) die dominice Ascensionis, tertio decimo kalendas Junii (*pp*), omnium
inexplibili gaudio suscepimus, prefentibus cunctis Belgice Gallie primatibus,
electus ac laudatus, a suo confobrino Domino Theodorico Mediomaticorum
Prefule (*qq*) est pontificaliter (Tulli) inthronisatus. *Tandem quinto idus Sep-tembris sequenti in Episcopum fuit ordinatus à Poppone Trevirenſi Archiepiscopo.*

Inerat Brunoni mirabilis (*rr*) & honesta morum elegantia , adeo ut cum splendido corporis decore , quem illi super cunctos illius temporis contulit omnipotentis munificentia , quidquid agebat cunctorum animis complaceret , quidquid dicebat omnium corda intimo amoris affectu delectaret . Cum serpentina astutia tantum pollebat in eo columbina simplicitas , ut ab hujus seculi prudentibus omnium videretur superior in prudentia & a divina sapientibus mire coleretur pro pure mentis innocentia Sapientia divinarum humanarumque artium in eo refulgebat amplissima , maximeque delectabatur artis musice peritia , qua antiquis auctoribus non modo equiparari poterat , immo in mellifica dulcedine nonnullos eorum precellebat . Nam componens responsoria in veneratione gloriofi Martyris Cyriaci , sanctique Hidulphi Trevirorum Archiepiscopi , necnon beate Odilie virginis , atque venerandi Anglorum Apostoli Gregorii doctoris , divini laudes servicii mirifico decore ampliavit Ejus intercurrente sapientia (*ss*) , legatione & consilio , est Romano adjunctum & corroboratum imperio Regnum Austrasiae , quod dudum ab origine tenebat Rodulphus Rex Jurensis Burgundie ; & idem jam dictus Pontifex est directus legatus pro pacis concordia inter suprafatum Conradum Romanorum Regem ac Robertum Francie Regem : . . . tanta firmitate pacem & concordiam inter utraque regna stabilivit , ut quoad vixerunt prememorati principes , cum suis succedentibus filiis utriusque Henricis , nullus quantumcunque fraudulenta arte discordiam inter duo regna ferere valuerit

Verum videtur congruum (*tt*) , ut quiddam de ejus matre (Heilewide) dignum memoratu brevi referat stylus . Nam quanta illi fuerit devotionis sinceritas , quanta usque ad novissimum quadrantem eleemosynarum largitas , quam diutina in divinis orationibus , vigiliis , jejuniisque instantia , quam longanimitis in carnis maceratione penitentia , non est facile promere verbis , cum ipse finis , in quo omnis laus canitur secure , manifeste prodiderit . Siquidem in tantam corpulentiam superflui abundantia humoris ejus corporis quantitas excreverat , ut vix rheda posset vehi , quo opportunitas commovebat . Que gravitas ponderis , quoniam sibi videbatur intolerabilis , . . . diutini mace ratione languoris ita ad ultimum fuit tenuata , ut , pene cuncto humore carnis exsiccato , sola offa cute & nervis se se tenentibus viderentur tantummodo coherentia . Itaque ad extremam vite metam veniens , cunctis distributis que ipsa per se , exceptis mariti redditibus , ex proprio sumptu in usus pauperum expendendo quotidie aggregaverat , sacra inunctione ac vivifice communionis participatione munita , diu exanimis & absque omni vitali flatu jacuit , cuncta ejulante familia , cum pauperum , viduarum atque orphanorum catervis . Que subito resumpto spiritu rediens , ac confusum deplorantium clamorem fedari precipiens , omnes domo eliminari jubet , solamque Regelwidem (*uu*) Cenobii sancte Crucis Abbatissam cum proprio retinet marito . Quibus cum fletu admirantibus quid sibi vellet ait : Unum te , o amantissime conjux , suppliciter oro , ne mee petitionis verba , que dictura sum , molesto feras animo .

Cumque ille ignarus futurorum grataanter se impleturum spoponderet quocunque illa ex prompta voluntate juberet, ait: precor ut, sicut nuda egressa sum de utero matris mee, ita me nudam in tumulo suscipiat alvus terre & quicquid ornamenti ad consepeliendum mihi paraveras, in usus pauperum fideliter erogare studeas. Cujus petitioni, quanquam invitus, jam prefatus sponsus annuit, eamque cum summa alacritate mentis hominem exutam modo, quo constituerat, sepulture tradidit (xx). . . .

Interea apud Wangionum urbem (yy), ante presentiam gloriosi Henrici secundi Romanorum augusti, fit Pontificum reliquorumque procerum non modicus conventus (zz). Inter quos Bruno Christo dignus presul convocatur: quippe fine ejus consilio intra imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et repente, illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur a cunctis. . . . Coactus suscepit injunctum officium, presentibus legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius cleri ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum. . . . *Romam dein pergens & unanimi voce electus* cunctis applaudentibus (aaa) consecratur, ac dominica quadragesimalis initii, pridie idus Februarii (bbb), Apostolice cathedre inthronisatur. . . . Non autem sub clari silentii oculendum estimo, quantam indulgentiam, ejus dignis precibus, Hugoni ipsius germano divina contulerit miseration. Nam jam dudum ante ejus ad Apostolatum electionem exuerat hominem. . . . Qui postmodum per visum eidem domino Apostolico apparens letus, innumeras reddidit gratias, quia ejus meritis superna clementia a cunctis eum laboribus absolverat. . . .

His sanctis (ccc) infudans studiis, antiquam repetit patriam (ddd), suscipiturque a totius gentis nobilissimo atque reverendissimo Archiepiscopo Herimanno apud Coloniam (eee). . . . Hinc invitatur ab Herimaro Abbatte venerando cenobii S. Remigii Remorum Pontificis ad consecrandam Ecclesiam in ejus honore restructam, ubi non est dictu facile quanta multitudo a finibus terre, Hispanorum, Britannorum, Francorum, Anglorum advenerit ejus invisere presentiam. In qua frequentia adfuit etiam non modicus cetus Pontificum, cum quibus advenit Chrysopolitanorum Archipresul (fff) Hugo, Deo & hominibus amabilis, pre cunctis jucunde eloquentie & affabilitatis. . . . Inde per urbem Mediomaticorum remeans . . . hinc generale apud Maguntiam concilium habuit (ggg), in quo Spirense presul Sibicho criminali reatu accusatus voluit se expurgare terrifico sacramento dominici corporis: sed, ut fertur, maxilla ejus mansit contorta paralyti, quamdiu presentis vite spatiuum duxit. . . .

Exemptus est autem (hh) hic vir magnificus ab hujus vite laboribus, etate quinquagenarius, an. inc. Dom. M. LIV (iii), Leucorum Episcopatus XXVIII, Apostolatus autem VI: siquidem Rome sedet annis quinque, adjectis duobus mensibus & novem diebus.

(a) Vitam Brunonis, sive S. Leonis IX Papae, libris duobus distinctam conscripsit Wibertus, ejus amicus, Tullenensis Ecclesiae Archidiaconus, qui, ut ipse in prologo testatur, *de tanto presule non tam*

audita, quam visa ad edificationem plurimorum transcriptit, cum eum benignitas ipsius dignata est familiarius sibi jugiter affistere. Wiberti opusculum primus an. 1615 edidit Jacobus Sirmondus, ex quo descripsit Andreas Duchesne, *preuves de l'Histoire des Cardinaux françois, tom. 2, p. 5-24.* Eandem S. Leonis IX vitam auctam & emendatam retulit ex duplice codice manuscripto Abbatiarum S. Maximini & S. Huberti Godefridus Henschenius, *Acta sanctorum, tom. 2 Aprilis, pag. 648-665.* Henschenii editionem fecerunt Johannes Georgius Ectardus, *Origines Habsburgo-Austriacae, pag. 171 & seq.*; Joannes Mabillon, *Acta sanctorum ord. S. Benedicti, saeculi VI, pars 2, tom. IX, p. 51-78,* atque Ludovicus Antonius Muratorius, *Scriptores rerum Italicarum, tom. 3, pars prima, p. 282-299.* Maximam Wibertini & S. Leône operis partem Gallico aevi sui idiomate transtulit Ruyrius *Antiquites de la Vosge, partie 3, livre 2, pag. 306-324.* Vidimus præterea in bibliothecâ publicâ Bernensis num. 293, codicem membranaceum undecimo saeculo desinente conscriptum, in quo extat *Vita beatæ memoriae Leonis, qui & Bruno dicitur.* Praemittitur in dicto codice pictura ipsius Leonis benedictie Ecclesiæ, quam ipsi offert Abbas Warinus, cum adscriptis nominibus: *Leo Papa, Warinus Abbas.* Warinus ille videtur esse Abbas S. Arnulphi Metenfis, cuius Ecclesiæ die undecimæ Octobris 1049 dedicavit Leo IX & eum venerabilis Warin Abbas Bullam à Meritio, *Histoire des Evêques de Metz, pag. 354,* relatam inscripsit eodem anno memoratus summis Pontifex. Hic adnotanda quoque veniunt Materni Berleri, Rubeagensis verba ex chronico an. 1510 manuscripto, quod servatur in bibliothecâ publicâ civitatis Argentinenfis, extracta, fol. 358 » *Ego Maternus Berler Rubeaquefis », verius characteribus in bibliothecâ monasterii Marbach repperi multis in locis depravatum librum » complectentem Leonis nomi Papæ vitae seriem, quem in capita dividens magistro præceptor meo » Hieronymo Gebvlerio, ut suo marte ab emendis purgatum in lucem prodire fineret, destinavi. » Periit ille codex Marbacensis Canoniae, à Berlero, allegatus & à Gebvlerio nunquam editus.*

(b) Ex prologo, apud Henschenium, pag. 648, Mabillonem, pag. 51 & Muratorium, pag. 282.

(c) Herimannus Tullensis Episcopus obiit primâ die Aprilis, 1026.

(d) Libro primo, cap. 1, apud Henichenium; pag. 648, Mabillonem, pag. 52 & Muratorium, p. 282.

(e) *Quorum parentes, ut fertur, de antiquo genere Trojanorum Regum venerant, qui sub beato Remigio confessori jugo fidei colla supponebant:* Verba sunt Wipponis, apud Pistorium, in Script. rer. Germ. tom. 3, pag. 464. Indè Leo dicitur regali genere ortus à Papâ Victore III, & ortundus ex nobili Francorum prosapia ab Ottone Frisingensi Episcopo.

(f) Hugo dicitur à Wiberto Teutonicus, quia in Alsatia ad Imperatores Teutoniae five Alemanniae tunc spectantem maximè vigebat ipsa lingua teutonica.

(g) Adelaidis, amita comitis Hugonis, mater erat Conradi Salici Imperatoris. Indè Hugo etiam dicitur *consanguineus Imperatoris à Wippone & Consobrinus Conradi ab Alberico.* Indè ab Anselmo monacho S. Remigii Remensis, in itinerario Leonis IX, inter Acta sanctorum Bollandiana, tom. 1 Cerobbi, pag. 170, laudatur ipse Leo sanguinis affinitate proximus Imperatori Henrico III, filio Conradi.

(h) Id est, lingua romanica ex latine corrupta, mater dein ipsius nostræ linguae gallicæ.

(i) Hugonis pater & avus fuerunt Hugo & Eberhardus.

(j) Idem testatur de Hugonis comitis avo Eberardo auctor vitae S. Deicoli, *suprâ, tit. 431, p. LVIII.*

(m) De Hispâ agit ipse Leo IX in Bullâ datâ circâ annum 1050, *tit. 411, pag. CLXXXIII.*

(n) Scilicet Altoviss, *tit. 350 & 407, pag. CLXXXIII & CCXV.*

(o) Hodie Eure.

(p) Woffenheim, de quo fusus agit Bulla Leonis IX an. 1049, *tit. 409, pag. CCCLIT.*

(q) Hodie Egisheim. Henschenius malè legit: *Engesheim. Rectius habent Mabillon & Muratori: Eginiskeim. Concordat Gallica Buryrii versio, cap. 1, pag. 307.*

(r) Apud Henschenium, lib. 1, cap. 1, §. 3, p. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 2, p. 52 & 283.

(s) Hanc phrasim non intelligens Ruyrius ridiculè in gallicam sic vertit linguam, *pag. 307 cit.* Ils alloient recherchant curieusement, s'ils avoient équitablement satisfait à la décime de leurs biens, voire jusques à l'aulmosne d'un verre d'eau freche. »

(t) Id est, sculptum, gallicè *stigmatise.* (u) Anno scilicet 1007.

(x) Apud Henschenium, cap. 1, §. 4, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 3, pag. 53 & 283.

(y) Apud Henschenium, cap. 1, §. 5, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 3, pag. 53 & 283.

(z) Scilicet Adalbero, filius Friderici comitis Luxemburgensis, factus Episcopus Metenfis an. 1046, defunctus 13 Novembris 1072.

(aa) Apud Henschenium, cap. 1, §. 6, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 4, p. 53 & 283.

(bb) Apud Henschenium, cap. 2, §. 7, pag. 650, Mabillonem & Muratorium, cap. 5; p. 54 & 284.

- (cc) Anno scilicet 1018 cum annum decimum sextum ageret ipse Bruno.
- (dd) Apud Henschenium, cap. 2, §. 9, pag. 651, Mabillonem & Muratorium, cap. 6, pag. 55 & 284.
- (ee) Id est, in Ecclesiâ Cathedrali Tullenâ S. Stephano dicata.
- (ff) Apud Henschenium, cap. 2, §. 10, pag. 651, Mabillonem & Muratorium, cap. 6, p. 55 & 284.
- (gg) Apud Henschenium, cap. 2, §. 11, pag. 651, Mabillonem & Muratorium, cap. 6, p. 55 & 284.
- (hh) Apud Henschenium, cap. 2, §. 12, pag. 651, Mabillonem & Muratorium, cap. 7, p. 56 & 285.
- (ii) Apud Henschenium, lib. 1, cap. 3, §. 13, pag. 651, Mabillonem & Muratorium, cap. 8, pag. 56 & 285.
- (ll) Apud Henschenium, cap. 3, §. 14, pag. 652, Mabillonem & Muratorium, cap. 8, pag. 56 & 285.
- (mm) Apud Henichenium, cap. 4, §. 20, p. 653, Mabillonem & Muratorium, cap. 10, p. 60 & 287.
- (nn) Gerardus comes de Egisheim, frater Brunonis anno 1038 fuit occisus. Uxorem duxerat neptem Rudolfi III Regis Burgundiae. Haec erat Petronix, filia Friderici Dugis Leopringie ex Matildâ dicti Regis forore.
- (oo) Apud Henschenium, cap. 4, §. 21, pag. 653, Mabillonem & Muratorium, cap. 11, p. 60 & 287.
- (pp) Potius XIV kal. Junii, ut probat Henschenius, pag. 654.
- (qq) Brunonis avus erat Hugo comes Nordgoviae, fundator Abbatiae Altoriensis. Hic Hugo fratrem habebat Gerardum comitem, cuius uxor erat Eva foror memorati Theodorici Metensis Episcopi.
- (rr) Apud Henschenium, cap. 5, §. 24, pag. 655, Mabillonem & Muratorium, cap. 13, p. 62 & 289.
- (ss) Apud Henschenium, cap. 5, §. 26, pag. 655, Mabillonem & Muratorium, cap. 14, p. 63 & 289.
- (tt) Apud Henschenium, cap. 5, §. 28, pag. 656, Mabillonem & Muratorium, cap. 15, p. 64 & 290.
- (uu) Alia manuscripta legunt etiam : *Regilindam*.
- (xx) Obiit Heilwigis mater Brunonis an. 1046, testante Joanne de Bayone, cap. 44; apud Belhomme, *Historia Mediani Monasterii*, pag. 236.
- (yy) Apud Henschenium, lib. 2, cap. 1, §. 4, pag. 657, Mabillonem & Muratorium, lib. 2, cap. 2, pag. 66 & 291.
- (zz) Anno scilicet 1048;
- (aaa) Apud Henschenium, cap. 2, §. 6 & 7, pag. 658, Mabillonem & Muratorium, cap. 1, pag. 67 & 292.
- (bbb) Anno vero 1049.
- (ccc) Apud Henschenium, cap. 3, pag. 659 & seq., Mabillonem & Muratorium, cap. 4 & 5, pag. 69 & 293.
- (ddd) Anno quoque 1049.
- (eee) Mensibus Junio & Julio, ut constat ex Anselmi itinerario & ex diplomate Henrici III, tit. 465, pag. CCLI.
- (fff) Id est, Archiepiscopus Bisuntinus.
- (ggg) Mense Octobri.
- (hhh) Apud Henschenium, cap. 7, §. 35, pag. 665, Mabillonem & Muratorium, cap. 14, pag. 77 & 299.
- (iii) Annus millesimus quinquagesimus quintus legitur in manuscriptis & in editis errore amanuensium, ut adnotant Henschenius, pag. 655, Mabillon, pag. 51 & Muratori, pag. 280.

TIT. 461.

Anno 1059 15 Octobris.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo litem
ortam inter Hecilonem Argentinensem Episcopum &
Henricum comitem Nordgoviae de Wildbanno, sive
jure ferino, dirimit.

*Ex libro salico membranaceo an. 1347 conscripto, qui servatur
in tabulario summi Capituli Argentinensis, fol. 15 (a).*

In nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus divina favente clementia Rex. Omnibus Christi nostrique fidelibus, tam futuris quam presentibus, notum esse volumus, qualiter venerabilis Strazburgensis Ecclesie Episcopus Hecili celsitudinem nostram adiit, rogans ut litem, que inter illum, Comitemque Heinricum (b) pro Wiltbanno (c) cuiusdam foresti sue Ecclesie diu infinita habebat, imposito aliquo discretionis fine, regali nostra maiestate sedarimus. Quapropter nos ob interventum ac petitionem dilectissime genitricis nostre Agnetis Imperatricis Auguste, maxime pro remedio anime patris nostri felicis memorie Heinrici Imperatoris Augusti, ejusdem Episcopi petitioni satisfecimus, ejusque rogatu annuimus, ut sicut pater noster sua diligentia eandem litem determinaverit, ita nos nostra convenienti discretione determinavimus & perpetuo jure confirmavimus. In presentia igitur Principum nostrorum Adalberonis Wirziburgensis Episcopi, Arnoldi Wormaciensis, Cuonradi Spirensis, Cunzonis Eistatenfis, necnon Eberhardi comitis (d), simulque ceterorum nostrorum fidelium, Wiltbannum super ipsum prenominate Strasburgensis Ecclesie forestum, unde lis oborta est, in pago autem Alsfacia & in comitatu predicti Heinrici Comitis, atque infra hos terminos situm, id est, a villa Ottonis, que dicitur Ottenrode (e) & per rivolum Argenza (f), qui ipsam villam preterlabitur, sursum ex una parte usque ad caput ejus (g) & inde usque ad Widenstrout (h), inde autem per stratum quandam dextrorum in Floudelen locum (i), & hinc iterum sursum in montem Milcenwanc (l), inde iterum ad rivulum quendam Rotaha (m), & hinc insuper usque ad Brucham (n), dehinc etiam ubi Wihscha (o) Brucham fluvium alluit, ab dextra rursum parte in montem, qui dicitur Magenachere (p), & sic per totius montis cacumen usque ad Stillebach (q) fluvium deorsum, & tunc demum per ipsius rivuli declivem cursum, usque in villam, que dicitur Dinzingen (r), eidem

Episcopo suisque successoribus in proprium dedimus, atque tradidimus, ea videlicet ratione, ut prefatus Episcopus, omnesque sui successores duas partes ejusdem Wiltbanni atque totius utilitatis ullo modo inde provenientis habent & ad usum sue Ecclesie, quoque modo sibi placuisse, accommodarent: tertiam vero partem predictus comes Heinricus proprie & potestate obtineret. Et ut hec nostra regalis confirmatio stabilis & inconvulsa omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, manuque propria corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Signum domini Heinrici quarti Regis. Gebhardus Cancellarius vice Liutpaldi Archicancellarii recognovi. Data est idibus Octobris, anno Dominice incarnationis MLIX, inductione XII, anno autem ordinationis domni Heinrici quarti Regis VI, regni vero IV. Aetum Spire, in Dei nomine feliciter, Amen.

(a) Autographum, hujus diplomatis periit: extat verò descriptum in memorato libro salico, qui ipsius authentici fert vices, cùdemque gaudet auctoritate, cùm fuerit *ad jussum Domini Johannis de Lichtenberg Decani Ecclesie Argentinen sis* an. 1347 publicè exaratus. Fragmentum chartae exhibet Guillmannus, *de Episcopis Argentinenibus*, pag. 196. Eandem ex schedis Wenckeri, sed corruptam, mutilam & maximè truncatam, refert quoque Schoepflinus *Afsat. diplom. tom. 1*, pag. 169.

(b) Qui erat comes Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(c) Wiltbannus, sive jus venandi vel bannū ferarum derivat à voeibus *wild* & *bannen*, quae feram & interdicere significant. Vetusissimum est hoc nomen, ac in diplomate nostro primum occurrit, ut ex nostrâ annotatione jàm observavit clarissimus Dom. Oberlin in *Glossario Germanico mediæ aevi*, tom. 2, col. 2031. Dicitur *jus foresterense* in praecedenti an. 1017 Henrici II Imperatoris pro cùdem Ecclesiâ Argentinenensi diplomate, tit. 371, pag. ccxi.

(d) Eberhardum Comitem memorat aliud Heinrici IV Regis diploma anni 1065 infrà allegandum, tit. 467, pag. cxxii.

(e) Ottenrot, vicus in superiore & inferiore dñivisus.

(f) Hodiè rivus Ergers. (g) Id est, ad rivi Ergers fontem.

(h) Vicus olim Struttmatt, ubi nunc resonat regia gladiorum fabrica dicta Klingenthal. Vallem illam permeat ipse rivus Ergers, qui ibidem Ehn, sive Ehnus nominatur.

(i) Locus ignotus.

(l) Scilicet planities illa dicta Mitzveld sita in vertice montis, qui quatnor leucis diffans ab oppidulo Bersch sepe extollit in Vogeo ad Alsatiae Lotharingiaeque confinia. Spectat ad dictum oppidulum & ad vicum Bischofsheim.

(m) Rivulus dictus *Rothaine*, à quo nomen sumit vicus Rothau, quique vallem dictam Steinthal à Schirmeckianâ separat.

(n) Amnis Brusch.

(o) Rivulus Wich, qui propè vicum cognominem se Bruschae conjungit.

(p) Nomen montis à rivulo Magel deductum servavit sylva vicina hodiè dicta Mechelberg.

(q) Rivulus Still, qui in Bruscam illabitur.

(r) Dingsheim propè Mutzigam.

TIT. 462.

Anno 1061 18 Aprilis.

BULLA Nicolai II Papae, quâ, sicut petierunt fratres venerabilis Monasterii Christi martyris Dionysii, ubi ipse dominus corpore requiescit, & sicut in privilegiis praedecefforum domini scilicet Stefani, Leonis, alteriusque Nicolai, vel etiam in praeceptis Karoli Magni, Hainrici quoque, caeterorumque Imperatorum, seu Regum, plenissime continetur, statuit ut quadam Abbatiola, apostolica corroboratione subnixa, perhenni tempore illibata Abbatiae S. Dionysii profutura permaneat. . . . Est autem Abbatiola in pago Alfiacensi in saltu quodam Vosagi sita, appellaturque Lebraha, quam Fulradus Abbas in suo proprio, misericordia domni Karoli Imperatoris invictissimi, condidit, atque gloriofissimo patrone suo, domino scilicet Dionysio, contradidit. . . . Datum XIV kal. Maji, in Lateranensi Basilica, anno tercio Domni Nicolai secundi Papae, indict. XIV.

Ex tabulario Abbatiae San-Dionysiana edidit Doublet, *Antiquités & Recherches de l'Abbaye de S. Denys en France*, liv. 2, pag. 464.

T I T. 463.

Anno 1061.

CHARTA Volmari de Ortenberg, quâ cum uxore Heilichâ Abbatiam Hugshoviensem à patre Wernhero fundatam Argentinensi subjicit Ecclesiae.

Ex autographo tabularii episcopalis Argentinensis Tabernis Alstaticis (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Notum fit omnibus tam presentibus quam futuris, qualiter ego Folmarus & uxor mea Heilicha pro remedio animarum nostrarum parentumque nostrorum dedemus nostri juris Abbatiam Hugeshoven dictam (b) sancte Marie Argentinensi cum ecclesiis, villis, vineis, molendinis, agris, pratis, pascuis, filvis, aquis, aquarumque decursibus, viis & inviis, cultis & incultis, cum mancipiis utriusque sexus & omnibus appendiciis & utilitatibus ad eam pertinentibus, hac facta condicione, ut nulli

Episcoporum praedictam Abbatiam in milites alienāndi sit licentia, vel congregationem ibidem Deo fervientem ullo modo destruere. Acta sunt hec Stratzburg in Monasterio sancte Marie (c), sub presentia Heremanni venerabilis Episcopi ejusdem sedis (d) & Heinrici Alsatiae comitis, anno incarnationis dominice MLXI, inductione XIII, regnante Heinrico quarto adhuc puerō, anno regni ejusdem septimo, subadnotatis testibus, quorum ista sunt nomina: Heinrichus advocatus (e), Eberhārt comes, Cuono comes (f), Luttolt, Ruodolf, Egino, Hereman, Buggo, Burchart, Diemar, Druhthere, Adalbret, Erlewīn, Sicco, Sigeboto, Ruotbret, Luttolt, Adalbret, Mēriboto, Hereman, Guttō, Billunc (g).

(a) Edidit, sed ex apographo incorrecto, Schoepflinus *Alsat. diplom. tom. i, pag. 170.*

(b) Abbatiam Hugeshoven, sive Honcourt, fundavit anno 1000 Wernherus *comes de Ortenberg;* ipius Folmari pater, ut constat ex noticiâ sequenti immediate edenda.

(c) Id est, in Ecclesiâ Cathedrali.

(d) Huic chartae affixum est sigillum cereum, in quo exhibetur Episcopus sine mitrâ, pedum tenens, finistrâ manu, dextramque quasi benedicturus elevans, cum hâc epigraphe: + *Heremannus Dei gratia Episcopus.* (e) Advocatus scilicet Ecclesiae Argentinensis.

(f) Cunonem & tres sequentes fratres dicimus Comites de Achalm.

(g) Charta haec est paricla, id est, ejus membrana in duas conspicitur partes divisa. Mos tunc fuit saeculi undecimi & duodecimi, ut in una eademque membranâ duo similis instrumenti describerentur exempla. Inter utrumque litterae quaedam exarabantur majusculae, quae in duas partes per medium fecatae quâdam formam dentium in utroque exemplari praeferabant: unde & indentatae quandisque vocabantur. In memoratâ Volmari chartâ scripta fuit vox illa frequens: *Cyrographum*, ut ex secatis & dimidiis litteris majoribus nobis licuit conjicere.

TIT. 464. NOTITA

Fundationis Abbatiae Hugshoviensis atque praediorum eidem à Wernhero comite de Ortenberg fundatore & aliis concessionum.

Ex authentico Friderici I Imperatoris anni u63 diplomate (a).

OMNIA Christi Imperii fidelium noverit universitas, qualiter anno incarnationis Domini millefimo, inductione XIII (b), regnante Ottone III Romanorum Imperatore & Patricio, Wernherus comes de Ortenberg (c), divine remuneracionis spe ductus, cenobium Hugeshoven in honore sancti Michahelis Archangeli omniumque celestium virtutum in Episcopatu Argentinensi, in silva Wosagus appellata, secus flumen Scheram (d), construxit,

illudque cum omnibus suis appendiciis beato Petro Apostolo & Romane Ecclesie in perpetuam proprietatem delegavit; hac quidem ratione & condicionis determinacione, quatenus idem locus pro aureo uno (*e*) annualiter persolvendo Apostolice sedi subjectus perpetuali libertate sit stabilitus & confirmatus. Si quis quoque ministerialium suorum, vel familie sue in ejus presencia vel absencia de prediis, seu de rebus suis ad eundem locum tradiderit, ejus concessione & licencia atque institutione, firmum & stabile fore constituit..... Sane predia, quibus ifdem locus usque in presens ditatus est, hec sunt, campi videlicet, filve, prata in ipsa valle (*f*) adjacentia a Comite Wernhero cum servis & ancillis eidem monasterio tradita cum duabus ecclesiis baptis malibus ibidem sitis (*g*), & alodium in Regenesbach (*h*) cum capella suisque attinenciis, & piscatio usque ad Lutenbach (*i*), ligna quoque de dominicali silva ad opus Monasterii & officinas claustrorum & fratrum usibus necessaria. Pedium apud Mackenheim (*l*) ab eodem Comite traditum. Sed & uxor ejus Hymeldrut cum filio suo Volmari allodium in Northusen (*m*) ad eundem locum contradidit. Berlint foror Comitis pedium apud Elgensheim (*n*) cum omnibus sibi appendentibus & vineam in Tieffenthal (*o*). Idem Wolmarus & Heilka (*p*) pedium apud Heidolvisheim (*q*) cum mancipliis & banno, pediumque in Rymesingen (*r*). Item predia a Lutoldo comite (*s*) & Donato sacerdote cum mancipliis & tribus ecclesiis baptis malibus in Lutringia (*t*) eidem loco tradita. Pedium quoque apud Flersheim (*u*), ab Adelberto comite de Habsburg & uxore ejus Junta (*x*) cum ecclesia ac decimis, omnibusque predio eidem proficentibus ad eundem locum sancto Michaheli traditum (*y*); itemque alodium apud Schervillere (*z*) cum omni jure sibi prospiciente ab eadem Junta per manum Udalrici, scilicet fratri sui, locique advocati (*aa*) eidem loco donatum. Possessiones quoque in Tihtelensem (*bb*), in Talheim (*cc*), & in Westhusen (*dd*), in Ebersheim (*ee*) quoque, & in Tambach (*ff*) & Epfiche (*gg*), necnon & in Schervillere & Casteneto (*hh*).

(*a*) Diploma ipsum Fridericianum insertum libro salico Abbatiae Andlaviensis, fol. 16, dabimus suo loco & tempore. (*b*) Apographum male habet: *Indictione VII.*

(*c*) Cujus castrum situm est in Alsatia propè Selestatum. (*d*) Scheer rivus.

(*e*) Illum aureum unum dicunt Calixtus II & Innocentius II in Bullis annorum 1120 & 1135 unum aureum bizantium & Centius in libro censuum Romanae Ecclesiae anni 1192 unum marabitinum. (*f*) Scilicet Villariensi.

(*g*) Duas illas ecclesias baptis males, five parochiales non designat charta. Videntur tamen esse ecclesiae parochiales hodiè dictae in Saint-Martin & in Fouchi, Monasterio Hugshovieni vicinae, in quibus decimis & jure patronatū gaudet Andlaviensis Abbatia juribus Hugshovienibus succedens.

(*h*) Hodiè Roschbach, gallicè Renrupt. (*i*) Fortè Breitenbach. (*l*) Mackenheim.

(*m*) Northausen, vulgo Nartz. (*n*) Elfenheim. (*o*) Dieffenthal.

(*p*) Uxor Volmari. (*q*) Heidolvisheim.

(*r*) Praedium illud allegat situm in Reinenkeim, hodiè Reiningen, Bulla Calixti II an. 1120.

(*s*) Lutoldus comes de Achalm uxorem duxerat Adelaudem filiam unicam Volmari & Heilikæ. Obiit ipse Lutoldus anno 1098.

(t) Tres illae Ecclesiae parochiales dicuntur germanicè *Brachaltingen*, *Banesdorff* & *Verebrech-rewile* in Bullâ Innocentii II anni 1135; & gallicè *Lascenborne*, *Parru* & *Warcovilla*, in chartâ an. 1244, quâ bona in eisdem locis sita Abbatiae Altae sylvae vendidit Hugshoviana. Vocantur hodiè Landange, Parux & Varengeville, omnes tres in Lotharingiâ.

(u) Praedium Flersheim in dioecesi Moguntinâ situm fratribus domûs Theutonicae vendidit anno 1237 Jeremias Abbas Hugshovienfis.

(x) Adelbertum illum comitem de Habsburg, uxoremque ejus Juntam cum Adelberto Lotharingiae Duce conjugequa Judithâ perperam confundit Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 2, col. ccxxxv, notâ (t) *secundae editionis*.

(y) Circâ annum 1128. (z) Scherweiller.

(aa) Udalricus ille, Juntae frater & Advocatus Hugonis curiae, dicitur *Udalricus de Hurmingen* in diplomatis Conradi III an. 1146 & Friderici I an. 1163.

(bb) Düttelnheim. (cc) Dalheim. (dd) Westhausen (ee) Ebersheim. (ff) Dambach.

(gg) Epfach. (hh) Chatenoi, sive Kestenholtz.

tit. 465.

Anno 1063 29 Januarii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo memorat, qualiter *Rudolffus vir illustris Monasterium Sancte Marie in Otmershein* situm, quod ipse de proprio sumtu in proprio predio edificavit & sanctimonialibus deputavit & per Papam Leonem consecrari fecit, jurique Sancte Romane Ecclesie supposuit, & postulavit illud Apostolice auctoritatis privilegio muniri, cuius precibus Papa inclinatus bona Abbatiae Othmarsheimensis confirmavit, ea tamen ratione ut, dum ipse vixisset, advocaciam loci ipsius merito administraret, & si conjunx ipsius Kunigundis, cuius tunc thalamo utebatur, ei supervixisset, eandem advocaciam sibi haberet. . . . Consecrationem vero Abbatisse & donum Apostolice sedis rogatu ipsius Rudolfi Papa confirmavit. . . . Censum vero statuit annualliter sancto Petro exinde solvendum, albam scilicet & superhumeralem in quadragesimali tempore. Hec omnia supradicta eidem Monasterio corroborat Henricus. Datum est IV kal. Februarii, an. Dom. inc. M. LXIII, inductione prima, anno autem ordinationis Dom. Heinrici quarti Regis VIII, regni vero VII. Actum Wormatiae.

Autographum extat in ipsâ Abbatia Othmarsheimensi, Edidit ex tabulario Civitatis Basiliensis Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 170,*

T I T. 466.

Anno 1064.

C H A R T A notitiaē à Godefrido monacho conscripta
de dedicatione capellae montis Castelberg & de bonis
eidem oratorio concessis à Judithā Andlaviensi Abba-
tissā.

Ex libro Salico Abbatiae Andlavensis, fol. 29 (a).

NO T I F I C O omnibus loco sancte Trinitatis aliqua subtrahere volentibus,
qualiter ego Godefridus peccator & monachus, annuente Judita Abbatissa,
locum in Monte Castelli dicto (*b*) dedicari meo labore perpetravi, Abbatissa
suam epistolam ad ipsius loci Episcopum (*c*) Hetzelonem dirigente hunc
modum tenentem : „ Domine & pater piissime, humillime exoro gratiam
„ vestre benignitatis, ut rogatum Domini Sigefridi Archiepiscopi (*d*) paterne
„ intendere velitis. Rogamus enim pariter, Domine, ut desiderium patris
„ nostri Godfridi consideretis in consecrando & confirmando Ecclesiam sancte
„ Trinitatis, quatenus oracionem ejus apud Dominum, ut credimus, efficac-
„ iissimam inveniatis & nostra servicia ubique acsi jussa habeatis. Deinde,
„ pater eximie, rogamus, quo idem oratorium tam liberaliter, tamque
„ potestate per vos statuatis, ut nullus sibi quicquam exinde vendicare aut
„ usurpare presumat. „ Dum hec inter nos agerentur, Sygefredis Maguncia-
„ ensis Archiepiscopus divino spiritu ammonitus limina Apostolorum Petri &
Pauli pro exoranda salute corporis & anime revisit, ac ibi eorundem Aposto-
lorum benedictione excepta, Eleonense cenobium (*e*) redeundo adivit & ora-
torium, de quo supra memoravimus, in honore summe Trinitatis, Abbatissę
nostre petitione & loci ejusdem antistitis Hetzelonis permissione, sexto nonas
Maji, anno ab incarnatione Domini nostri Jehsu Christi millesimo LXIII
consecravit, regnante Heinrico bone memorie Heinrici Imperatoris filio, in
festivitate Athanafii Episcopi, dominica die (*f*). Ad quem locum tradidit
prefata Abbatissa pro redemptione anime sue in dotatico altaris montem
totum, in qua Ecclesia constat edificata, pro uno manso, excepta dominicata
vinea, & duabus lunis diebus & unam curtim cum uno prato prope adjacenti:
tradidit & duas particulas vinearum, quas cambiavit Balovinus pro una curte;
& unum alium mansum apud Machenen (*g*) eadem dedit Abbatissa, quod
reddit de censu duodecim solidorum denariorum Basiliensium, & servitii in
nathale Domini. Ego etiam jam humili & peccator monachus Godefridus

habitor & constructor loci octo vineas, quas laboravi & acquisivi, Deo annuente, de elemosinis & donis populorum eidem Ecclesie tradidi, quatenus de eisdem rebus & supra scriptis victum & vestimentum non solum ego, sed & successores mei in perpetuum haberent. Sed acta est autem hec tradicio in nomine sancte & individue Trinitatis, teste Archiepiscopo Sigefrido & Ottone Marchione, & Heinrico advocate, & Argentinensi Episcopo Hetzelone, & Gozwino preposito, & Rozelino Pingonis, & Fulcolto preposito, & Rudolfo Capellano, & Buckardo & Atzone cum filiis suis, & Wichcmaro presbytero, fratre predicti Atzonis, & Geroldo villico & Adelgaldo & Stephano, sub anathemate sancte Trinitatis, ut si quis ex suprascriptis rebus eidem Ecclesie auferre voluerit, aut in attributis adipisci ejusdem sancte & individue Trinitatis anathermati subiectus fit, omniumque Sanctorum sancte Trinitati obediencium maledictioni. Prefatus eciam advocatus Heinricus sua defensione ita consipravit, ita ut si quis aliquam fraudem de attributis bonis fecisset, ipse ei legali jure restituisset: sed nullus erat, qui reclamaret, vel in aliquid contradiceret.

(a) Charta extat apud Schoepfelinum, *Alsat. diplom. tom. 1*, pag. 171, sed multum incorrecta & in fine praefertim mutila.

(b) Mons Castelberg propè Andlaviam, ubi inter vineta superfluit adhuc veteris capellae vestigia.

(c) Scilicet Argentinensem. (d) Moguntini. (e) Id est, Abbatiam Andlavensem.

(f) Concurrunt omnes epochae in diem secundam Maji anni 1064. (g) Mackenheim.

TIT. 467.

Anno 1065 22 Maii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo suo *fidi* Eberhardo *comiti* (a) *in proprium* concedit *duas villas Hochfeld* (b) & *Schweichusun* (c) *dictas*, *cum foresto Heiligenforst nominato* (d), *in comitatu Gerhardi comitis* (e), *in pago Nortcove sitas*, *excepta publica Ecclesia in prenominata villa Hochfeld* (f), & *excepto quorundam Berhtoldi Ducis* (g) & *Adalhalmi in eodem loco beneficio*, *cum omnibus appendiciis*. . . . Data XI kal. Junii, an. Dom. inc. M. LXV, *indictione III*, an. autem *ordinationis Dom. Heinrici quarti Regis XII*, regni vero VIII. Actum Guncebburg.

Ex autographo tabularii Sponheimensis edidit Schoepfelinus, *Alsat. diplom. tom. 1*, p. 172.

(a) Eberhardum illum comitum Sponheimensem fatorem fuisse arbitratur Kremerus, *diplomatische Beiträge zum Behuf der teutschen Geschichtskunde*, tom. 1, pag. 14.

(b) Hochfelden. (c) Schweighausen propè Hagenoam. (d) Hodie sylva Hagenensis.

(e) Qui erat comes Nordgoviae, five Alfatiae inferioris.

(f) De quā agit charta an. 1070 infrā, tit. 470, pag. CXXVI, referenda.

(g) Qui fuit *Dux Zeringiae* sui nominis primus.

T I T. 468.

Anno 1067.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo sicut postulavit suus fidelis *Samuel Abbas ex Monasterio, quod dicitur Wizenburg, quod est constructum in honore sancti Petri Apostolorum Principis*, eidem Abbatiae Weissenburgensi confirmat regiam donationem & ipsam Marcam, quam Pippinus quondam *Imperator contradidit, & postea Hludowicus (a), & bonae memoriae pater Heinricus Imperator Augustus (b), aliique antecessores Reges vel Imperatores (c) sua auctoritate firmaverunt*, determinans quoque limites locorumque nomina circumiacentium. Quae pertinent ad orientalem plagam Monasterii usque ad Morechenovena (d), & ad Aldenherde (e), & inde ad Geboldeswege, & inde subter vadum Hlutrae (f), & inde ad Buotzdingeshurst, & inde ad limitem, qui stat in sumitate vallis Juvenesdal (g), & inde ducitur ad meridianam plagam super Warahesbach (h), & inde ad Bodomelosenstampe, & inde ad Sebach (i), & inde ad Kirkendale, & inde ad Ingoldesalha (l), & inde ad silvosos montes usque ad locum, qui dicitur Bedebur. Ad occidentalem vero plagam usque Lutenbac (m) & Berenbac (n), & inde ad Erlinbac (o), & inde ad Gruonenbrunnen (p), & inde ad Odericheffseit (q). Ad septentrionalem plagam usque ad Eichineberg (r), & inde ad Utdolvesdale, & inde ad sumitatem fluvii, qui dicitur Otterbac una cum villa (s). . . . Data (t). . . . An. Dom. inc. M. XLVII, ind. V, anno autem ordinationis Dom. Heinrici quarti Regis XIV, regni vero XI. Actum Spire.

Ex autographo tabularii collegiatae Weissenburgensis edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. I, pag. 173.*

(a) Perierunt diplomata Pippini & Ludovici.

(b) Scilicet Henricus III diplomatate dato an. 1040, tit. 396, pag. ccxl.

(c) Et praesertim annis 959, 993 & 1030 Otto I, Otton III & Conradus II, tit. 278, 334 & 385, pag. cxxii, clxv & ccxxxviii.

(d) Munichhof. (e) Alten-Herd. (f) Amnis Lauter. (g) Bobenthal.

(h) Warfspach. (i) Ober-&-Nider-Seebach. (l) Ingolsheim. (m) Ober-&-Nider-Lutenbach.

(n) Baerenbach. (o) Erlenbach. (p) Fons Grunnenbrunn. (q) Scheid. (r) Eichenberg.

(s) Rivulus Otterbach cum duobus vicis hodiè dictis Ober-&-Nider-Otterbach.

(t) Notae diei & mensis in autographo sunt erasae.

TIT. 469.

Circà Annum 1068.

NOTITIA donationum quarumdam Altorfensi factarum
Abbatiae sub Werinhario II Argentinensi Episcopo.*Ex apographo tabularii Abbatiae Altorfensis (a).*

ATTITULAVIT Presul Wernherus (b) & sanxit ad altare sancti Ciriaci in hujus templi (c) dedicatione ex sepdecim mansis decimas, quae dicuntur Selegelende (d), five predia essent comitis Eberhardi, five comitis Hugonis, vel istorum fratrum Gerhardi & Maffridi (e), & decimas proprii fundi sancti Ciriaci ad Osterenforst (f) cum banno, & decimas in Deraberde & in Demofande cum banno, & decimas ex silva in Berenbac (g) & Grundelbac (h), incipientes à Rotaho fluvio (i) & finientes in Surebac (l) & ibi in illis locis, que erant istorum duorum hereditates, & decimas ex omnibus hereditatibus in curtibus & in agris, quas in vico isto possidebant, ut & in isto vicinio isti quatuor seniores, preter quartam Ecclesie partem ad Torolfesheim (m), quam Guntramus filius Hugonis pro anime sue remedio tradidit ipsis reliquis, cui parti appendet pars quarta decimarum ex prediis, quae tradidit Mefridus patruus prefatorum dominorum ad altare sancti Stephani in urbe Metensi (n). Rursum ipsam partem Ecclesie huic abstulit Bertha comitissa uxor Eberhardi & donavit ad altare sancte Marie Strasburgensis (o) cum appendiciis decimarum, quas Guntramus memoratus huic Cenobio attribuit, Prefule Vernhero renuente & negante istud templum ab ipso Deo consecrari, quod homines hic anathematizati sepulti requiescerent. Iterum in villa Altdorff (p) ex curribus dictorum dominorum, que habentur in media villa, he dicuntur Selehofa (q), in una harum scilicet puteus habetur & omnibus, quas haberent proprias, ex ipsis terminavit decimas isti loco & baptismum constituit hic haberi legitimum & sepulturam ob terminum decimarum. Ymmo presbyter ex jussu Berthe & prelocuto patre composuit, Wernhero Episcopo istam sententiam anathemate dictante & firmante in consecratione hujus templi.

(a) Haec noticia, teste Curiae Argentinensis judice, qui Leonis IX an. 1049 Bullam pro Altorfensi Abbatia, tit. 407, pag. CCLV, an. 1462 transcripsit, in dorso & a tergo praefatae Bullae de antiqua littera scripta erat.

(b) Werinharius II, qui ab anno 1065 ad 1079 Argentinensi praefuit Ecclesiae.

(c) Scilicet Alto-fensi Ecclesiae S. Cyriaco dicatae.

(d) Id est, decimas provenientes ex praediis, quae pro remedio animarum Monasteriis tradebant pii homines: unde à monachis germanis illa dicebantur *Seelgut*, five *Seelgut*, ut explicant

Schoepfelinus *Alsat. illust.*, tom. 1, pag. 803 & Scherzius, *Glossarium Germanicum medii aevi*, tom. 2, col. 1477.

(e) Hugo comes, Abbatiae Altoriensis fundator quatuor filios habuit hic nominatos Eberhardum, Hugonem, Gerhardum & Maffridum.

(f) Id est, sylva orientalis. (g) Baerenbach. (h) Grendelbruch.

(i) Rivulus Rothaine propè Rothau.

(l) Vicus olim dictus Storbach, sive Stoerenbach propè Schirmeckium.

(m) Dorlisheim. (n) Id est, ad Ecclesiam Cathedralem Metensem.

(o) Scilicet ad Ecclesiam Cathedralem Argentinensem. (p) Altorff.

(q) Id est, curtis falica, ut explicat memoratus Scherzius, *tom. cit. col. 1479.*

TIT. 470.

Anno 1070 23 Junii.

CHARTA, quâ Dietmarus Floriacensis in Galliâ Abbas vendit pro ducentis libris argenti & quinque libris auri Monasterio dicto *Novumvillare*, in pago *Alsacense*, quod est in honorem sancti Petri Principis Apostolorum & aliorum Sanctorum venerabiliter constructum, ubi preeesse videbatur *Rupertus Abbas*, Ecclesiam in Hochfelden, que longe posita a suâ Abbatâ Floriacensi sibi atque suis amicis sepius ad videndum nimis periculosa & incommoda fuerat. Hanc matrem Ecclesiam Hochfeldam (a) dictam, in pago *Alsacense* sitam, pie memorie major Heinricus Imperator & venerabilis atque Deo amabilis conjunx ejus Agna, celeberrima Imperatrix, ad quandam Abbatiam Florinis nuncupatam in Francia sitam (b) regali majestate tradiderunt (c). Haec vendicio, sub fidejussionibus & testibus, Folmaro comite & alio Folmaro comite (d) & filio ejus Hermanno, Eberhardo advocato (e) & aliis multis, facta est ad Aquasgrani, in Regis Palacio, an. ab incarn. Dom. M. LXX, indictione VIII, epacta VI, concurrente IV, IX kal. Julii, luna XXV (f), regnante juniore Heinrico Rege glorioso, anno imperii sui XIV, Adalberone Episcopo Metensi anno XX (g), Ruperto Abate XVI.

Ex tabulario collegiae Ecclesiae Neovillarense edidit Schoepfelinus, *Alsatiae diplom.* tom. 1, pag. 173.

(a) Hochfelden.

(b) Hodie Fleury, sive Floriacum, celebris in Galliâ ordinis S. Benedicti Abbatia, septem leucis ab Aurelianensi distans Civitate.

(c) Circâ annum 1050. (d) Folmarus scilicet comes Metensis. (e) Abbatiae Neovillarense.

(f) Concurrunt omnes epochae, praeter lunam, cuius cyclus an. 1070 erat quartus & non vigesimus quintus.

(g) Potius anno XXVI.

TIT. 471.

Anno 1070 7 Octobris.

C H A R T A quâ vir nobilis Godefridus vicum Ulm cum castro adjacente Ulmburg concedit Ecclesiae Argentinensi.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. A bonorum omnium auctore Deo, quia vitam possidemus & cetera, dignum est, ut ex concessis temporibus illum aliquando recognoscamus, a cuius gratuita pietate & nos & nostra obtinemus. Huic intentioni vir militaris Sigfridus magna Francorum ex stirpe progenitus advigilans, ut qui attentissime Deo, Christique ejus genitrici tradere felicius deliberaverat, que illum deliciosa posteritatis spe secretorum judex possidere non conceperat, ergo praedium unum, quod inter cetera sua hereditario jure possidebat optimum, Ulmena (b) dictum, ejusdemque nominis castellum (c) in pago Mortenowa, in comitatu Chinzihdorff (d), & Otenheim (e) situm cum mancipiis & servientibus, cum Ecclesiarum decimacionibus, cum silvis, cum arvis cultis & incultis, nemoribus, pratis, pascuis, rivis, piscationibus, molendinis, viis & inviis, exitibus & redditibus, ceterisque utensilibus gloriofissime Argentinensis Ecclesiae procuratrici hac conditione cautissime prefinita tradidit, traditumque legalibus preeuntibus verbis, legalique astipulatione stabilivit, ut a prefatae Ecclesiae Episcopo Werenario secundo, cuius haec rogatu precipue fecerat, Outhtingun (f) & Wolfgangesheim (g), ipsumque, quod dederat praedium, beneficiario jure recipere & quoad usque viveret, absque militari servitio, nisi forte sponte quid amore Episcopi agere vellet, quiete possideret. Ex servientibus autem quosdam, uti juxta parentelam suam & genere & virtute ceteris digniores erant, specialiter elegit, electos Dagobertino fisco, quo in Biscovesheim (h) advocatione optimates utuntur, firmiter subjugavit & quocumque locorum degerent, post obitum sui absque omni refragatione hac viverent paritate, firmavit utique legitime. Rursus ergo ex his electis duos, Vodalricum videlicet & Tanchradum, quos cum omnibus suis elegit & pristina servitute ea cautione expedierat, ut per eos Ecclesia & Episcopus cum principali advocate Heinricho firmiori securitate predictam traditionem possideret. Iste autem ita, ut prelibatum est, abique coherendum suorum contradictione sancita esse nullus fidelis dubitet, quin potius dubitantem sancta justitia corrigat, & invidiosam rodentium inva-

fionem idonea subsequentium nominum testificatio jure repellat. Huic utique actioni pio assensu, cum legali judicum suorum laudatione, Luitfridus comes (*i*) affuit. Quorum nomina hec sunt : Landolphus, Hartbertus, Lantfridus, Bernherus, Eppo, Bernhardus, Couno, Billunc, Anshelmus. Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi M. LXX, indictione II (*l*), regnante Heinricho quarto, Werinhario secundo Argentinensis Ecclesiae Episcopo, ejusdemque Ecclesiae Heinrico principali advocate. Acta sunt hec nonas Octobris, luna quarta, sub Luitfrido predicto comite, comitiis ejus Otenheim habitis & inrefragabiliter confirmata.

(*a*) Edidit, sed non satis correctè & integrè, Schoepflinus, *Alf. diplom. tom. 1, pag. 174.*

(*b*) Ulm ultrà Rhenum. (*c*) Castrum hodiè dictum Ulmburg.

(*d*) Districtus, five comitatus Ortenaviensis sic olim vocabatur a loco Kinstorff propè Offenburgum sito. (*e*) Ottenheim ultrà Rhenum.

(*f*) Uttingen, vicus Alsatiae destructus, olim inter Rangen & Hoh-goefft situs.

(*g*) Wolxheim propè Molsheim. (*h*) Bischofsheim, five Bischen-am-Berg, propè Rosheimium.

(*i*) Comes scilicet Ortenaviae, five pagi Kinsdorffensis.

(*l*) Indictionem malè computavit chartae scriptor : anno enim 1070 concurrebat octava & non secunda.

TIT. 472.

Anno 1071 26 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo, praeter alia, Rhenoviensi in Helvetiâ Abbatiae concedit *quicquid in villa Enfishain* (*a*) habere videbatur. Data est VII kal. Aprilis, an. Dom. inc. M. LXXI, ind. IX, an. autem ordinatio Dom. quarti Heinrici Regis XVII, regni vero XV. Actum est Basileae (*b*).

Autographum extat in tabulario Abbatiae Rhenoviensis, ex quo descriptum communicavit nobis Reverendus Dom. Mauritius Hochenbaum Vandermeer, ejusdem Monasterii asceta. Edidit verò jàm Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 175.*

(*a*) Ensisheim in superiori Alsatia. Eadem bona possebat Abbatia Rinaugienensis ad posteriora usque tempora, ut nos edocuit memoratus Dom. Vandermeer. Illa ab Henrico Abate in feudum obtinuit an. 1360 Joannes de Tengen miles, dictus de Wartenfels, adnotante eodem Vandermeero, *apud Zapf, Monumenta anecdota, tom. 1, pag. 425.*

(*b*) Eodem anno, menseque sequenti ex Basileâ transiit Henricus in Alsatiam, ut constat ex ejus diplome, *apud Hergottum Genealog. Habsburg. codex probat. num. 184, pag. 124*, quo quaedam bona fibi a Duce Rodolfo tradita concedit Abbatiae Sau-Blaianae. Fuit enim *Actum Strazburg*, die tertia Aprilis anni 1071.

TIT. 473.

Anno 1071 15 Augusti.

ACTA Concilii Moguntini celebrati in caufâ Caroli Constantiensis Episcopi, praeſide venerabili Sigefrido Moguntinae Ecclesiae Primate & Apostolicae ſedis legato, affidentibus & cooperantibus ſibi venerabilibus Archiepiscopis Gebehardo Juvavensi & Udone Treverensi, confidentibus vero & collaborantibus reverendis Episcopis novem, ſcilicet quarto loco Werenhero Argentinensi & quinto Heinrico Spirensi. . . . Acta ſunt autem haec apud Moguntiam Metropolim Orientalis Franciae, an. ab inc. Dom. M. LXXI, indict. IX, XVIII kal. Septembriſ, regnante ſereniſſimo Heinrico Rege hujus nominis quarto, an. regni ejus XVI, ordinationis vero ejusdem XVIII.

Extant apud Gretzerum, *Operum ejus novae edit. tom. 6*, pag. 534; Eccardum, *in Corpore Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 112; Labbeum, *Concil. tom. 9*, pag. 1206; Harduinum, *Concil. tom. 6*, part. 1, pag. 1167; Hartzheimium, *Concil. Germaniae*, tom. 3, pag. 154; atque Mansium, *Sacrorum Concil. nova & amplifissima collectio*, tom. 20 *Venetiis anno 1775 edito*, pag. 10 & seq.

TIT. 474.

Anno 1072 27 Julii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo donationem Ecclesiae in Rimſingen, Hugoni Abbatì à religioso viro Hessone factam, confirmat Abbatiae Cluniacenſi. *Data Wormatiae, VI calendas Augufti, anno Dom. incarnat. M. LXXII, ind. X, an. autem ordinationis Domni Henrici quarti Regis XVII, regni vero XVI.*

Autographum cum ſigillo non integro extat in tabulario Abbatiae Cluniacenſis, ex quo deſcriptum nobis communicavit Dom. Pondevaux ejusdem Monasterii Cuftos. Retulimus illud in novorum ſubſidiorum diplomaticorum tomo ſexto, qui curante Reverendiffimo Wurdteinio Epifcopo Heliopolensi ſuffraganeoque Wormatiensi Heidelbergae anno 1785 fuit editus, num. 106, pag. 246. Idem diploma ex chartulario Cluniacenſi deſcriptum minus correctum referunt Marrier & Duchesne, *Bibliotheca Cluniacenſis*, pag. 526, atque Rev. plur. Dom. Philippus Jacobus Steyrer, Abbas S. Petri in Nigrâ ſylvâ, *Leben und Wunderthaten des heiligen Udalrici*, pag. 60.

TIT. 475.

Anno 1072 29 Decembris.

DIPLOMA Henrici IV Regis pro Monasterio dicto Kayferswerdt, datum
opitulante dilecta Bertha Regina, subvenientibus quoque nostris fidelibus. . . .
Henrico Spirenfi Episcopo, Werneru Strasburgensi Episcopo, Duce quoque
Rudolfo Alemanniae. . . . Data IV kal. Januarii, an. Dom. inc. M. LXXII,
ind. X, an. autem ordinationis Dom. Henrici Regis XVIII, regni vero XVI.
Actum Wormatiae.

Ediderunt Lunigius, *Spicilegii Ecclesiast. tom. 4*, pag. 697, Pezius, *Codex diplomaticus
Historico-epistolaris*, qui est tomus 6 thesauri anecdota. part. 1, pag. 258, atque Scheidius, *Ori-
genes Guelficae*, tom. 2, lib. 6, probat. pag. 417.

TIT. 476.

Anno 1074 15 Aprilis.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Beatricem, ejusque
filiam Mathildem, quâ laudat humilem Werinharii Ar-
gentinensis Episcopi poenitentiam, arguens illas, quòd
eum Româ reducem injustè detinuerint.

*Ex registro Gregorii VII, lib. 1, epist. 77, qui servatur
in Romano Vaticani Palatii tabulario (a).*

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Duci Beatrici & ejus filiae
Mathildi salutem & Apostolicam benedictionem. Cum propheta testatur,
quod omnipotens Deus, quem imitari jubemur, cor contritum & humilia-
tum non spernat (b); nos quidem, qui peccatores fumus, et si contritionem
cordium in aliis non satis plene respicimus, cognita tamen dissimulare &
quasi pro nihilo computare non debemus. Guarnerius Argentinensis Episco-
pus, postquam peccatis suis decorem sui ordinis indigne tractavit, vocatus
ad correctionem a Domino nostro venerandae memoriae Alexandro Papa
solus inter omnes Teutonicae terrae Episcopos, quorum multi non solum
carnali scelere, sed etiam simoniaca labe faedati itidem vocati sunt, Aposto-

lorum limina petiit, locum judicij in humilitatis forma praevenit & veritus apostolicam virgam annuntiando & cogitando pro peccatis suis in faciem procidit. Apostolica igitur tum censura correptus, jam nunc apostolicam venit experiri clementiam; & cum tanta fatigatione, sicut audivimus, jejunando pariter & plerumque pedes eundo, compunctionem suam & obedientiam demonstravit, ut confratres nostri pro competentia horum temporum misericordium fibi fore aestimarent & decernerent. Cui quamquam Episcopalis officii redintegrationem ad vota sua non concessimus, exercere tamen in illo rigorem canonicum hoc in tempore quid referret? cum fortasse, hoc amoto, locum ejus non aliis possideret, nisi qui plurimum pecuniae dare posset? Caeterum quod vos fecistis in eum, quam in honestum vobis, quam mihi verecundum, quamque beato Petro & Apostolicae sedi contumeliosum sit, quaeso, cum animis vestris reputate; ut in quibus peregrinorum his in partibus tutissima debet esse defensio, inopinata pericula lateant & nostra, qui hoc aliis principibus prohibemus, in hac re quasi consentanea pro familiaritate vestrae dilectionis voluntas arguatur; praesertim cum eumdem fratrem per litteras nostras vobis commendaverimus. Quamobrem nobilitatem vestram multum rogamus & admonemus, ut injurias ejus, quantum potestis, demulcentes, cum omni benevolentia & manifesta caritatis exhibitione eum abire dimittatis; &, sicut in supra memoratis rogavimus litteris, tutum fibi usque ad Dominum Erlembaldum Mediolanensem (militem) ducatum praebeatis, scientes eum per epistolam nostram esse commonitorum, ut nullatenus super hac re contra vos, aut vestros aliquid moliatur adversi. . . . Deus autem omnipotens, qui verus inspecto est cordium, doceat nos & vos facere voluntatem suam, & ponat legem suam in medio cordis nostri. Data Romae, decimo septimo kalendas Maji, inductione duodecima (c).

(a) Extat in epistolis decretalibus summorum Pontificum an. 1591 editis, tom. 3, pag. 608; apud Baronium, *Annales Ecclesiastici*, tom. XI, ad an. 1074, num. 72 & seq., pag. 602, edit. Moguntinae, & pag. 484, edit. Colonensis; apud Harduinum, *Concil.* tom. 6, parte 1, pag. 1252; atque apud Mansium, *Concil.* tom. 20, pag. 118. (b) Psalm. 50, v. 18.

(c) His addit Baronius pag. 603, vel 485, „Sic monitae Beatrix atque Mathildis res gestas ab ipso Gregorio, ut ab homine divinitus inspirato, omni sunt reverentia & officio prosecutae, & sedulo tempore studio promovere curarunt.“

TIT. 477.

Anno 1074 13 Augufti.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo, *interventu dilectissimae conjugis Berthae regni & thori sociæ*, concedit *Salseburgenfis aeccliae fratribus*, scilicet monachis *Abbatiae Selsenfis*, *predium quoddam*, *triginta scilicet man-*

sos diversis in locis sitos. Illi verò erant ad Scerlenheim (a) tres mansi dominicales, & sex tributum reddentes, & quarta pars mansi; ad Mellesheim (b) tres; ad Wilvenesheim (c) unus & quadrans; ad Lupenstein (d) unus; ad Mummenheim (e) quinque & dimidius; ad Bardestede (f) unus; ad Gotdenesheim (g) unus; ad Osderwilre (h) unus; ad Wicchersheim (i) duo; ad Willingishusen (l) tres; ad Boffendorf (m) unus; ad Richeneshoven (n) unus; ad Muzenhusen (o) unus; omnes siti in pago Nortgoae, in comitatu Gerhardi comitis. . . . Data idus Augusti, an. Dom. inc. M. LXXIII, indictione XII, an. Dom. Heinrici Regis ordinationis XXIII, regni XXII. Actum Moguntiae.

Autographum extat in tabulario palatino Heidelbergensi, ex quo descriptum nobis communicavit clarissimus Dom. Lameius. Integrum jàm retulit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. i, pag. 175.*

(a) Scherlenheim. (b) Melsheim. (c) Wilwesheim. (d) Lupstein. (e) Mummenheim.
 (f) Berflett. (g) Gottesheim. (h) Ottersweiller. (i) Illwickersheim. (l) Wilshaufen.
 (m) Boffendorff. (n) Reichshoven. (o) Mutzenhausen.

TIT. 478.

Anno 1074 29 Octobris.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Werinharium Argentinensem & Burchardum Basiliensem Episcopos de advocatiâ Abbatiae S. Crucis in Woffenheim adjudicandâ.

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 14 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Guarnerio Argentinensi & Burchardo Basileensi Episcopis salutem & Apostolicam benedictionem. Non ignorare vos credimus Dominum nostrum beatæ memoriae Leonem Papam Monasterium sanctæ Crucis in terra hereditatis fuae fundatum, ac propriis opibus ejus constructum, sanctæ Romanae Ecclesiae, cui pie & sancte praefidebat, in proprium jus tradidisse (b), quatenus venerabilis ille locus sub alis sancti Petri tutior & liberior in divino famulatu proficeret. Verum, sicut nos certa relatione comperuimus, nepotes illius Hugo videlicet & Gerardus sua potius, quam quae Dei sunt querentes, nec tam sanctissimi viri excommunicationem timentes, dum inter se de advocatione contendunt, Monasterii bona diripiunt & quae ad sustentationem ancillarum Dei constituta sunt, sacrilegis invasionibus militibus suis praedam faciunt. Quapropter fraternita-

tem vestram multum rogamus & admonemus, ut, pro amore & debita sancto Petro obedientia, ambos in locum aliquem vestro conventui aptum convocetis, & causam utrinque diligenter inquirentes finem contentione eorum impnere summopere studeatis : in nullo quidem ab ea, quae in privilegio prælibati patris nostri Leonis Papae descripta est, constitutione & determinatione digredientes. Ibi enim inter caetera ejus Apostolica sanctione decretum est, ut qui de progenie sua in castro Egeneschen (c) caeteris major natu fuerit, curam advocatiae solus teneat, & in omnem posteritatem ejus generis haec potestas ita procedat, juxta quam ordinationem Gerardum quidem justius agere & advocatiam magis merito, quam Hugonem administrare putamus, quia aetate priorem esse intelleximus. Quod si & vos ita esse cognoveritis, ex parte beati Petri & nostra Apostolica, vestra etiam Episcopali auctoritate, Hugoni interdicte, ne ulterius ullo modo de eadem advocatia se intromittat, neque Monasterium, aut bona ejus, cuiuscumque modi sint, aliqua laefione vel contrarietate impetat : alioquin sciat se Apostolici gladii ictum nullatenus evadere posse, & non solum a gratia beati Petri, sed a communione totius Ecclesiae judicio sancti Spiritus & Apostolica sententia excommunicatum ac condemnatum penitus separari. Quidquid igitur inde factum fuerit, per litteras vestras nobis quantocius indicare curate. Data Romae, quarto kalendas Novembbris, inductione decima tertia.

(a) Extat tum in epistolis decretalibus summorum Pontificum tom. 3, pag. 630; tum apud Millennium, Anecdote. tom. 1, pag. 169, Lunigium, Spicilegii Ecclesiastici tom. 3, pag. 872, & Juste- lium Histoire généalogique de la maison d'Auvergne, Preuves pag. 74; tum apud Conciliorum editores, Labbeum, tom. 10, col. 81, Harduinum, tom. 6, part. 1, pag. 1274, atque Mansium, tom. 20, pag. 139.

(b) Confutatur ipsa Bulla S. Leonis noni Papae an. 1049 tomo praecedenti inserta, tit. 406, pag. cccli. (c) Egisheim.

TIT. 479.

Anno 1074 4 Decembris.

E P I S T O L A Gregorii VII Papae ad Sigefridum Moguntinum Archiepiscopum, quo Werinharium Argentinensem Episcopum cum aliis Provinciae Moguntinae Suffraganeis ad Romanum invitat Concilium.

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 29 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Sigefredo Moguntino Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. . . . Apostolica auctoritate

religionem tuam admonemus, ut ad Synodum, quam, Deo annuente, in prima septimana quadragesimae celebraturi sumus, cum suffraganeis tuis videlicet Ottone Constantiensi, Guarnero Stratzburgensi, Henrico Spirense, Herimanno-Bambergense, Imbrico Augustensi, Adelberone Wirtzburgensi, si potes, venias. Quod si aliqua infirmitate, quod absit, praepeditus venire nequiveris, tales ad nos studeas nuntios dirigere quorum secure consilio inniti & quorum testimonio quasi praesentiae tuae credere possimus. Et hoc diligentissime fraternitas tua perpendat, ut neque precibus, neque gratia alicujus dimittas, quin introitum & consecrationem praedictorum Episcoporum diligentissime inquiras & per eosdem nuntios tuos nobis insinues. Ne igitur mireris, quod plures ex Provincia tua, quam ex aliis invitavimus, cum tua amplior sit ceteris & in ea sint quidam non laudandae opinionis. Data Romae, secundo nonas Decembris, inductione XIII.

(a) Extat integra in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 638; apud Lunium, *Spicilegii Ecclesiast. tom. 2, pag. 27*; Labbeum, tom. 10 *Concil.*, pag. 315; Hardunum, tom. 6 *Concil.*, part. 1, pag. 1282, & Mansium, *Conciliorum tom. 20, pag. 147*.

TIT. 480.

Anno 1074 7 Decembris.

EPISTOLA ejusdem Gregorii VII ad Henricum IV
Regem Germaniae, quâ illum monet de convocatione
Concilii Romani, in quo Argentinensis Episcopus vitae
suae rationem erit redditurus.

Ex memorato registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 30 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem. . . . Noverit sublimitatis tuae dignatio nos Sigefredo Moguntino Archiepiscopo litteras misisse, evocantes eum ad Synodum, quam, Deo auctore, proximae quadragesimae prima hebdomada celebraturi sumus. Quod si venire non posse patuerit, tales mittat legatos, qui vicem ejus Concilio repraesentent. Similiter Bambergensem, Stratzburgensem, Spirensem adesse praeципimus introitus sui & vitae rationem posituros. Qui si forte, ut est hominum protervia, venire distulerint, regiae tuae potestatis impulsu petimus ut venire cogantur, cum quibus volumus a latere tuo legatos tales transmitti, qui nos fideliter doceant & de ingressu & de vita eorum. Quorum relatione, cognita veritate, ad liquidum certius possimus de-

indubitatis proferre judicium. Data Romae VII idus Decembris, indictione decima tertia.

(a) Extat quoque in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 639; in Harduino Concil. tom. 6, part. 1, pag. 1283; atque in Mansio Concil. tom. 20, pag. 147.

TIT. 481.

Anno 1074 8 Decembris.

BREVE Gregorii VII Papae ad Werinharium Argentinensem Episcopum de clericis incontinentibus & conjugatis.

Ex Romano Gregorii VII registro (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Guarnero Argentinensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem. Perlatum est ad nos de fraternitate tua, quod satis invitus & mestus audivi, quodque si de extremo Christiane plebis membro ad audientiam nostram deferreretur, severiore distinctionis & discipline censura esset procul dubio castigandum. Cum itaque Apostolica auctoritate & veridica sanctorum Patrum sententiis incitati ad eliminandam symoniacam heresim Moguntino Archiepiscopo confratri nostro hoc obedientie munus injunximus, ut tam per se quam per suffraganeos suos hoc Romane Ecclesie decretum universo Clero studiosius inculcaret & inviolabiliter tenendum proponeret. Tibi quoque ob eandem causam speciales litteras credere bulla nostra pressas collibuit, quarum fultus auctoritate tucius animosiusque preceptis nostris obtemperes & de sanctuario Domini symoniacam heresim & fedam libidinose contagionis pollutionem expelleres. Apostolica namque beati Pauli prepollet auctoritas, que fornicatores & adulteros cum ceteris sceleratis connumerans diffinitam sue missionis sententiam subjicit cum hujusmodi nec cibum capere. Preterea universus Catholice Ecclesie cetus aut virgines sunt, aut continentes, aut conjuges. Quicunque ergo contra hos nostros ordines reperitur, inter filios sive intra christiane religionis terminos non numeretur. Unde & nos, si vel exterrimum laicum pellicatui adherentem liquido cognoverimus, hunc velut precium a dominico corpore membrum, donec peniteat, condigne a sacramentis altaris arcemus. Quomodo ergo sanctorum sacramentorum distributor vel minister Ecclesie debet esse, qui nulla ratione potest esse vel particeps. Sed & illa beati Leonis Pape impulit auctoritas, qui Subdiaconis connubii licentiam prorsus abstulit: quod decretum beati Leonis Pape posteriores sancte Romane Ecclesie Pontifices & maxime

doctor eximius Gregorius ea lege sanxerunt, ut deinceps tribus ordinibus ecclesiasticis Sacerdotibus, Levitis, Subdiaconibus vincula conjugalia omnino essent prohibita. Cum autem hec omnia tibi observanda pastorali providentia transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum cor in terra ponens, predictis ordinibus frena libidinis, sicut accepimus, laxasti, ut mulierculis se jungerent & in flagitio perfisterent, & qui nec dum duxerant, tua interdicta non timerent. O impudentiam! O audaciam singulariem, videlicet Episcopum Apostolice sedis convellere, precepta sanctorum patrum contemnere, imo vero preceptis contraria ac fidei christiane repugnantia de superiore loco & de cathedra pontificali subjectis ingerere! Quapropter tibi Apostolica auctoritate mandamus ut ad proximam synodum nostram prima quadragesime hebdomada te presentem exhibeas tam de hac inobedientia & sedis Apostolice contemptu quam de omnibus, que tibi objiciuntur, canonice responsurus. Data Rome, VI idus Decembris, indictione XIII.

(a) Descriptum est ex Schedis manuscriptis illustrissimi Schoepfli à clarissimo Domino Koch nobis communicatis.

TIT. 482.

Anno 1075 ineunte.

LITTERAE Sigefridi Moguntini Archiepiscopi ad Gregorium VII Papam circà poenitentiam Werinharii Argentinensis Episcopi.

Ex codice epistolari Udalrici Babenbergensis, qui servatur in bibliothecâ caesareâ Vindobonensi (a).

DOMINO venerabili & patri in Christo amabili Gregorio primae sedis Antiftiti S. Moguntinus, id quod est gratia Dei, debitae obedientiae subjectionem & fedulam obsequii devotionem. Quid causae intercedat & quid impedimenti intercipiat, quod sacro huic sanctae Apostolicae sedis Concilio interesse non possum, sicut jam priori legatione significavi, ita & nunc sanctae paternitati vestrae ex ipsa veritate denuncio, videlicet quod eodem paralis morbo, quo tunc laborabam, non quidem remissus, sed in dies auctius, acriusque labore. Non hoc praemitto aut fastu superbiae, aut contemptu inobedientiae, quem animae morbum divina miferatio longe faciat a me. Non enim cuiuslibet negotii quamlibet maximi me retinere posset impedimentum, cum me ad vos non sola ducit voluntas, sed & ardens trahit desi-

derium : mea namque intererat, & haec obedientiae ratio. & caritatis ordo poscebat, ut huic consortio sanctorum interesse & de praesentia vel allocutione, atque de salutifera collatione divini Patris mei Gregorii & Christi facerdotum hilarescens in melius proficerem. Non poenitendum esset longae viae & magni laboris, quippe inde proveniret fructus magnae salutis. Maximas autem grates cum humili inclinio vestrae refero Sanctitati, quod legationi nostrae tam clementer aurem inclinasti, ipsoisque legatos bene admisisti & melius dimisisti, quodque placuit vestrae Sanctitati antiquae dilectionis & germanae affectionis nostrae tam benigne reminisci, nec in summa speculationis arce, & in ipsa omnium Ecclesiarum sollicitudine duxisti praetereundum, quod olim adhuc in ipsa privata conversatione Christi inter nos fuerat caritate conjunctum. Primum multiplices erga me benignitatis vestrae gratiae nulla temporum longinquitate deleri, nulla unquam rerum vel eventuum inaequalitate poterunt obliterari; sed ad hoc remedium nostra sedulo vigilabit industria, ut in hac perseverare vestra dignetur benevolentia. Quod autem in commonitorio vestro proposuisti me vestrae paternitati secretorum, imo salutis meae commisisti consilium, quod alia quaedam & correctionis limam addidisti ad castigationem vitae & morum, hoc semper feci & semper faciam, nec ab hoc opere unquam, vita comite, desistam, & quod ibi cautum est, cautissime cavebo, & quod ibi praeceptum est, prout vires dederit Deus, pleniter adimplebo : & si aliter de me alicujus adversantis vobis suggeret relatio, noverit Sanctitas vestra, quod unitatem scindere & caritatem corrumpere suo mendacio conetur, nisi forte hoc accuset quod aliquando illud, quo me castigo, frenum disciplinae aliquantum laxare consilio fratrum compellor causa medicinae. Porro quod de examinandis Episcopis, quos mihi nominasti & introitum eorum & conversationem diligentissime inquirere, & per nuncios nostros vobis insinuari mandasti, perpendat vigilans ille oculus sapientiae vestrae, quod a redditu legatorum nostrorum, usque ad hanc iteratam legationem, non tantum erat temporis interstium, ut vel fratres colligere, vel examinationis etiam possem habere judicium. Non aliud super hac de re adhuc vobis de his intimare valeo, quam quod vel vos scitis, vel communis habet opinio. Verum litteras vestras illis quantocius direxi &, ut mandatum vestrum impleant, etiam nostris litteris diligenter submonui. De poenitentia autem Strasburgensis Episcopi nihil certi possumus vobis respondere, quod nec, si ei injuncta esset, antehac scivi, nec si eam observet, propter temporis compendium inquirere potui. De castitate vero Clericorum & de symoniaca haeresi ad summam de omnibus, quam mihi mandasti, semper prout ipse adjuverit, obediam Deo & vobis. Erit autem Apostolicae manu etudinis & paternae dilectionis, si ad fratres mandata dirigere ecclesiastica, ut & temporum opportunitates & singulorum possibilitatem dignemini inspicere, ut & deviantibus & discolis adhibeatur disciplina quae debetur, & infirmis & opus habentibus medico compassio caritatis non negetur, saepeque examinatis

negotiorum causis adhibetur judicij censura, ut Apostolicae discretionis & paternae pietatis modum non excedat iustitiae mensura. Sacrum Apostolatum vestrum pro nobis orantem Samarites ille custodiat, qui in custodiendo suum Israel non dormit, neque dormitat & divisiones gratiarum, quas in clave Petri adunavit, ipse in vobis unitas integrasque conservet, qui ipsam clavem vobis commisit.

(a) Ediderunt Eccardus in *Corpor. Histor. medii aevi*, tom. 2, pag. 129; Gretzarus, tom. 2 *Op-
erum novae edit.* pag. 540; Hartzheim, *Conciliorum Germaniae*, tom. 3, pag. 748, & Mansi *Con-
ciliarum* tom. 20, pag. 433.

TIT. 483.

Anno 1075 ii Januarii.

EPISTOLA Gregorii VII Papae inscripta *Rodulpho Duci Sueviae atque Ber-
tolpho Duci Carentano*, id est Zeringensi, quam invehitur in Episcopos terrae
eorum qui, inobedientes decretis Apostolicis non prohibent clericos simonia-
cos & fornicarios. Eosdem Duces monet ut, *quidquid Episcopi dehinc loquantur
aut taceant, officium eorum, quos aut simoniace promotoe & ordinatos, aut in
crimine fornicationis jacentes cognoverint, nullatenus recipiant.* Data
Romae III idus Januarii, inductione XIII.

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 45, ediderunt, praeter alios, Paulus Bernriedensis,
in *Vita Gregorii VII*, pag. 53; Labbeus, *Concil. tom. 10*, col. 101; Harduinus, *tom. 6, part. 1*,
col. 1194; atque Mansi, *tom. 20*, pag. 158.

TIT. 484.

Anno 1075 mense Februario.

ACTA Concilii Romani, quod an. ab inc. Dom. M. LXXV, *indict. XIII*, cele-
bravit ipse Dominus Gregorius Papa a VI kal. Martii usque ad pridie kalendas
praeteriti mensis, ubi interfuit Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum mul-
titudo, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia. In quo inter caetera
decreta, quae ibi gesta sunt Guarnerium Strazburgensem ab episcopali
& sacerdotali officio suspendit, Henricum que Spirensem similiter suspendit.

Consuluntur Baronius *Annales Eccles.* tom. 11, ad an. 1075, num. 10, pag. 611, edit. Mogunit-
nae, & pag. 490, edit. Colon.; Papeprochius, in *Actis sanctorum*, tom. 5 *Maji*, pag. 620; Lab-
beus, *Concil. tom. 10*, p. 344; Harduinus, *tom. 6, part. 1*, p. 1551; atque Mansi, *tom. 20*, p. 443.

TIT. 485.

Anno 1075 3 Septembris.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Sigefridum Moguntinum Archiepiscopum, ut illum certiores faciat de moribus & simoniâ Werinharii Episcopi Argentinensis.

Ex registro Gregorii VII Papae, lib. 3, epist. 4 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Sigefrido Moguntino Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Plurimas in tuis litteris, frater, excusabiles, & quantum ad humanum spectat judicium validas, protulisti rationes. . . . Oportet & nos studiis pastoralis officii infistere vigilanter, atque ad Domini gloriam ovium semper suarum salutem quaerere, ad gregis custodiam socios instigare, & ut recto gressu commissis ovibus praecedant falubriter commonere. Namque si fratres nostros confideremus delinquere & tacemus; si denique errare & non eos ad rectitudinis semitam monendo revocare conemur, nonne & ipsi delinquimus & errare merito judicamur? Etenim, qui negligit culpas emendare, committit. . . . Ut autem ad id quod ad praefens premit animum, & quod quasi causa est nostri sermonis, veniamus, quomodo ea patienter perferre valemus, quae de fratribus nostri Strasburgensis Episcopi moribus audivimus, & certa esse nonnulla veraci relatione cognovimus? Unde volumus, atque praecipimus, quatenus unum, quod apud nos adhuc manet in dubium, simoniace videlicet haereseos contagium diligenter discutias, & quidquid super eo certum reperieris nobis intimare non differas. Quatenus si verum sit, Christi Ecclesia tantis fordibus emundetur & illius animae, ne pereat, subveniatur. Si vero, quod magis optamus, falsum, tanta infamia procul ab eo, adjuvante nos divina gratia, propellatur. . . . Hoc autem adhuc tuae fraternitati injungimus, quatenus de simoniaca haeresi ac fornicatione clericorum, sicut ab Apostolica fede accepisti, studiole perquiras & quidquid retroactum inveneris, legaliter punias & funditus resces, ac ne quid ulterius fiat, penitus interdicas. Data Romae, tertio nonas Septembris, indicione incipiente decima quarta.

(a) Extat integra in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 680; apud Lunigium, *Spicilegii Ecclesiastici* tom. 2, pag. 28; Harduinum, *Concil.* tom. 6, part. 1, pag. 1325; atque Mansium, *Concil.* tom. 20, pag. 189.

TIT. 486.

Anno 1076 23 Januarii.

ACTA placiti, sive conciliabuli Wormatiensis, quo Episcopi Germaniae, in Gregorium VII Papam vehementer invecti, eidem praestare obedientiam in futurum recusant, atque Papatum ipsius nullum declarant. Sederunt in eo primus, quartus, octavus, decimus & undecimus *Sigifridus Moguntinus Archiepiscopus, Herimannus Metensis Episcopus, Huzmannus Spirensis, Wernherus Strazburgensis & Burckhardus Basiliensis.*

Consulantur Goldastus, *Constit. Imperiales*, tom. 1, pag. 237, atque *Statuta & Rescrip. Imperial.* tom. 1, pag. 47; Wolfius, *Lectiones memorabiles & reconditae*, tom. 1, pag. 298; Leuckfeldius, *Antiquit. Halberstadiens*, pag. 682; Lunigius, *Spicilegium Ecclesiast.* tom. 1, p. 143; atque Rousselotus, *Supplément au corps diplomatique de Dumont*, tom. 1, part. 1, pag. 31.

TIT. 487.

Anno 1076 27 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo jubente matre *Agnete Augusta*, quae cum Apostolici Gregorii septimi legato Geroldo Hostiensi Episcopo & Cardinalium primo aderat, & ob interventum Moguntiensis Archiepiscopi Sigefredi, Coloniensis Archiepiscopi Annonis, Treviriensis Archiepiscopi Uthonis, Metensis Episcopi Heremanni, Wirzeburgensis Episcopi Adaleronis, Wormatiensis Episcopi Adelberonis, Spirensis Episcopi Einhardi, Argentinensis Episcopi Wernheri, Laufonenensis Episcopi Burchardi, Sedunensis Episcopi Ernefredi, Suevorum Ducis Rödolphi, Saxonum Ducis Magni, Lothariensem Ducis Gothofredi, Palatinorum Heremanni, Mangoldi, Rabdonoris, Marchionum Heremanni, Uthonis, Eggeberti, Comitum Wernheri, Wolmari, Chunonis de Burgundia, aliorumque multorum regni principum, praeter alia confirmat Hugoni Abbatii Cluniacensi & ejus Abbatiae Ecclesiam Rueggisberg in Helvetiâ fitam in suo regno, in Laufonenfi Episcopatu, in pago nomine Ufgowe, in comitatu Bargenfi, quam Monasterio praedicto Cluniacensi concesserat quidam illustris vir nomine Lutholdus de castello Rumelinga, cum fratre suo Reginfrido & filiis consentientibus, per manum Bertholfi Ducis, filii Rudolphi, patre ipso Duce jubente. . . . Data VI cal. Aprilis, an. Dom. inc. M. LXXVI, indict. XIV, anno vero Domini Heinrici quarti XXI. Actum in Wormatia (a).

Ex autographo Laufanensi edidit Schoepflinus, *Histor. Zaringo-Badenfis, codex diplomaticus num. 13, pag. 22.* Ast hujus diplomatis apographum in quibusdam locis à Schoepfliniano apographo diversum communicavit nobis Perillustris vir Bernensis Felix Victor Effinguer de Wildegg.

(a) Anno praecedenti menseque Decembri Argentinam venerat ipse Henricus IV, ut scribit Anna-lista Saxo, *apud Eccardum, Corpus Historicum mediæ aevi, tom. 1, pag. 515.* » An. Dom. inc. » 10/5 Heinricus Rex natalem Domini Argentorati celebravit. » De eodem Argentinensi conventu agit Monachus Hersfeldensis, *inter Opera Hilt. Germaniae antiquae, pag. 769:* » Anno 1075 Rex » natalem Domini Argentorati celebravit. Cumque adessent quam plurimi ex principibus, quos ille » dedita opera de toto regno ad diem festum evocaverat, habuit cum eis mysterium confilii sui. »

TIT. 488.

Anno 1076 9 Decembris.

BULLA Gregorii VII Papae, quâ Abbatiae Cluniacensi ejusque Abbatî Hugoni, praeter alia Monasteria confirmat in *Laufanensi Episcopatu Monasterium, quod dicitur Paterniacus, & quae in Alsatia dederunt Imperatores eidem loco;* In *Argentino Episcopatu, Monasterium Salsense; in Constantiensi Episcopatu, Cellam quae dicitur Romifin.* . . . Datum Laterani, V idus Decembris, an. IV Pontificatus Dom. Gregorii Papae VII, *indict. XIV.*

Extat in Bullario Cluniacensi pag. 18, & in Opere Gallico, quod inscribitur: *Recueil de Pièces sur Cluny, pag. 6.*

TIT. 489.

Anno 1077 1 Julii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo provincialem Brisgoviae Comitatum Bertholdo anteà Carinthiae Duci erectum Wernhero Argentinensi Episcopo concedit.

Ex libro salico summi Capituli Argentinensis, fol. 13 (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus divina favente clemencia Rex. Saluti nostre & regni consulere credimus, cum eam, per quam salus mundi creditibus apparuit, honorare studemus, sanctam videlicet Dei genitricem Mariam, quam in peccatis nostris propitiatrixem, in peccatorum cor-

reptione sustentatricem, in regni & honoris nostri stabilitate fundatricem habemus. Unde ob interventum Principum nostrorum, Episcoporum, comitum, vel aliorum fidelium nostrorum, precipue autem ob fidele servitium Wernheri Argentinensis Episcopi quendam Comitatum situm in pago Brisgowe Bertholfo (*b*) jam non Duci justo judicio sublatum, cum omnibus appenditiis legum sancte Marie Argentinensi in proprium tradendo firmavimus, firmando tradidimus, ea conditione, ut idem Wernherus Episcopus, siveque successores eundem Comitatum omni evo potestate possideant. Cujus traditionis testem cartam presentem scribi jussimus, quam, ut infra videtur, nostra manu corroborata & figilli nostri impressione insignitam omnis generationis tam future, quam presentis noticie reliquimus. Signum Domni Henrici quarti Regis invictissimi. Gebehardus Cancellarius vice Sigefridi (*c*) Archicancellarii recognovi. Anno Dominice incarnationis M. LXXVII, indictione XV, kalendis Julii, data, anno autem ordinationis Domni Henrici quarti Regis XXIII, regni XXI. Actum Mogoncie, in Christi nomine, Amen.

(*a*) Retulerunt Hergottus, *Genealog. Habsburg. codex probat. num. 187*, pag. 126, & Schoepflianus, *Alsat. diplom. tom. 1*, pag. 176 sed ambo vitiosi. Idem Schoepflianus, *Histor. Zaringo-Badenfis*, tom. 1, pag. 55, afferit autographum hujus chartae aurea bullâ munitione extare Tabernis Alfaticis in tabulario episcopali. Unde haec haferit vir doctissimus, nos latet. In tabulario enim Tabernenfi hujus diplomatis nec autographum, nec etiam apographum multas post indagationes potuimus reperire. Illius apogramphum damus, prout extat in libro Salico summi Capituli Argentinensis membranaceo authenticè descriptum.

(*b*) Bertholdus scilicet Brisgoviae comes, ex quo originem ducunt Duces Zaringenses. Cum Bertholdus an. 1076 ab Henrico IV Germaniae Rege deficiens electionem Rudolphi Anti-Caesaris promovisset, Henricus plenus irarum ejus terras invasit, Comitatumque provincialem Brisgoviae ab eo possesum Wernhero Argentinensi Episcopo strenuo suo affeclae donavit.

(*c*) Arbitratur Beffelius in *Chronico Gottwicense*, tom. 1, pag. 293 & 294, Archicancellariatus officium in personâ Sigefridi Archiepiscopi Moguntini ab anno 1074 usquâ ad mortem ejus an. 1084 fuisse suspensum, eò quod in diplomatis subsecuentium annorum nulla ejusdem occurrat subscriptio. Contrariam Beffelio sententiam probat haec charta, in qua tamen mirum esse videtur Sigefridum adnotatum esse anno 1077 Archicancellarium Henrici IV, cum eodem anno ipse Sigefridus Rudolphum Anti-Cesarem Henrici hostem in regem confecrasset.

TIT. 490.

Anno 1078 19 Martii.

EPISTOLA Gregorii VII Papae, quâ Henrico Spirense Episcopo facultatem & licentiam concedit faciendi officium episcopale, quod adhuc denegaverat, quia verebatur illum in susceptione Spirense Ecclesiae contra decretum Apostolicae sedis virginem de manu regis scienter ac temerarie suscepisse, monens eundem ut omnem venalitatem de Ecclesia sua ejiciat . . . & ut clericos non castę viventes rigore pastorali corrigat, neque sit, sicut olim, negligens & desi-

diosus, sed in administratione suscepti officii vigilans & studiosus appareat..... Data Romae XIV kal. Aprilis, inductione prima.

Ex registro Gregorii VII Papae, lib. 5, epist. 18, praeter alios, edidit Mansi, *Conciliorum tom. 20, col. 251.*

T I T. 491.

Anno 1078.

CHARTA Theodorici Lotharingiae Ducis atque Marchionis, quâ *decimas de sancta Maria (a) & de sancto Blasio (b), Betham (c), seu collectam & forum quod est in valle Leporis (d) imprimis a patre suo Duce Gerardo de Alfatiâ, postmodum a se quoque hactenus injuste invasum, Abbatiae S. Dionysii & Abbatì ejus Ivoni necnon praeposito Lebrahenſi, qui vocatur Manasses, restituit perenniter habendum. Testes adnotantur Pibo Tullenſis Episcopus, Theodoricus Vir-dunensis Episcopus, Comes Rembaldus, Comes Hugo, Comes Quascelo, &c.... An. ab incarn. Dom. M. LXVIII, epacta IV, inductione I. Actum est autem hoc apud sanctum Deodatum, regnante Rege Henrico, Hildebrando Romane sedis Apostolico (e).*

Autographum hujus chartae, quam esse suspectam immeritò dicit Calmetus, *Histoire de Lorraine, tom. 1, liv. 20, pag. 1121*, extat in tabulario Capituli Ecclesiae Primatialis & Cathedralis Nanceianae. Edidit integrum Hugo in *Monumentis sacrae Antiquitatis, tom. 1, pag. 174*, & idem sub larvato Baleicourtii nomine, *Traité historique & critique sur l'origine & généalogie de la maison de Lorraine, Preuves num. IX, pag. XXXVIII*. Ex memorato opere descriptum eandem chartam inseruimus in novis subsidiis diplomaticis, *tomo 6, num. 106, p. 249.*

(a) Sainte-Marie-aux-Mines, germanicè Markirch.

(b) S. Blaize viculus propè sanctam Mariam ad Fodinas.

(c) Hugo perperam legit : *dicam. Collecta illa, quae de praediis solvit, adhuc hodiè dicitur in Alfatiâ Baet five Bett. (d) Val de Lievre, germanicè Leberthal.*

(e) Huic chartae affixum est sigillum exhibens hominem cataphractum, cum hac epigraphe : *Theodoricus Dei gratia Lotharingorum Dux. Illud ære incisum repreäsentat Calmetus, Histoire de Lorraine, tom. 2, planche I, num. IV.*

T I T. 492.

Anno 1080 7 Decembris.

DIPLOMA Henrici IV Regis, quo, *omnia decreta a Dagoberto Rege, Ludovico Rege, atque Heinrico secundo Imperatore (a) super Abbacia Klinga, id est Clingenmünster, confirmat. Cujus Abbacie idem Dagobertus fundator*

fuit devotus & quam legem habitura foret a Prelatis prescripsit sollicitus. Hanc siquidem Abbaciam Klinga Dagobertus Rex construxit & Moguntine Ecclesie eam attitulavit, talique jure & privilegio supradictum locum premunivit, ut Abbas simul cum familia ab omni servicio Regis, seu Episcopi, seu advocati excusatus, Monasterii sui utilitatibus omnimodis intendat, excepto quod Mogunitenisi Preluli unum caballum, modium triticae farine portantem, ad regalem expediti- nem transmittat. Data an. Dom. inc. M. LXXX, ind. III, VII idus Decembris, an. autem ordinationis Dom. Heinrici Regis XXVII, regni XXVI. Actum Spire.

Edidit ex tabulario Moguntino Gudenus *Codex diplomaticus Mogunitinus*, tom. 1, num. 15, pag. 25.

(a) *Diplomata Ludovici Regis Germaniae & Henrici II Imperatoris extant suprà tit. 447 & 454, pag. xcix & cxi.*

T I T. 493.

Anno 1080.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo *cuidam fideli suo nomine Sigeberto* (a) concedit villam Wagdaffen *fitam in pago Saregauve & in comitu- tatu ejusdem Sigeberti*, cum omnibus suis appendiciis. *Actum Moguntiae, an- Dom. incarn. M. LXXX, indictione III, anno autem ordinationis Dom. Hen- rici IV Regis XXVII, regni vero XXVI.*

Ediderunt Ludolff *Syphorema confuet. & decis. forens.* tom. 1, num. 46, pag. 1432; Hugo, *Annales ordinis Praemonstraten sis*, tom. 2, pag. 618; Calmet, *Histoire de Lorraine*, tom. 3, primae edit. preuves col. xxviii, & tom. 5 secundae edit. preuves col. cxxvii; de Hont- heim, *Historia Trevirensis diplomatica*, tom. 1, pag. 429; atque Crollius, *Origines Bipontinae pars prima*, cap. 4, pag. 182.

(a) Ex illo Sigeberto originem suam ducunt tūm Comites Werdenses, dein Alsatiae inferioris Landgravi, tūm Comites Sarapontani, Gemini pontis atque Liningenfes, ut probabimus in historiā nostrā Alsatiae gallicā.

T I T. 494.

Circà annum 1080.

OPUSCULUM Manegoldi Canonici Lutembacenfis & dein primi praepositi Marbacensis in viginti capita divisum contrà Wolfelnum clericum Colonien- sem conscriptum.

Ex manuscripto bibliothecae S. Ambrosii Mediolanensis erutum edidit an. 1713 Murato- rius, *Anecdotorum tom. IV*, pag. 163-208.

TIT. 495.

Circà annum 1082.

TRACTATUS alius ejusdem Manegoldi contrà Winricum
scolasticum Trevirensem & contrà ipsum Henricum IV
Regem Germaniae in gratiam Gregorii VII summi Pon-
tificis.

*Opus illud septuaginta & octo capitibus comprehensum, nunquam editum & forsan nunquam
edendum, extat in membranaceo saeculi undecimi vel duodecimi codice, qui servatur Carlsruhae
in Bibliothecâ serenissimi Marchionis Badensis, ubi illud vidimus. Titulos ipsorum capitum cum
praefatione hic indicare satis duximus.*

1. **Q**UOD arbor bona non possit fructus malos facere. 2. De subdolo fermonis exordio. 3. De fraudulentia praedictarum sententiarum facile agnoscenda. 4. Quod apertus inimicus facile, occultus vix queat vitari. 5. Qualis debeat esse Episcopus. 6. De falsa ignorantiae querela. 7. De privilegiis sedis Apostolicae ac decretis omni reverentia obseruandis. 8. Quod Dominum Papam ab aemulorum calumniis illustrium personarum familiaritas plene defendat. 9. Quod pulchra sit copula juniorum cum senioribus. 10. Quod Domini Apostolici potius gloriam augeat, quod suscepto religionis habitu tot urbes & regiones perlustrat. 11. De mediocritate & temperantia sermonum ejus. 12. De temerario adversariorum judicio. 13. Probabilis excusatio de objecta calumnia. 14. De introitu ipfius. 15. De qualitate turpisfimae religionis adversariorum. 16. Quam authentica sint nostri Apostolici decreta. 17. Decretalis nostri Gregorii epistola. 18. De primo & secundo nostri Gregorii statuto. 19. De auctoritate quatuor principalium conciliorum. 20. Diversa testimonia diversorum patrum de damnatione simoniacorum. 21. Quod mediatores hujus mercimonii damnentur. 22. De tertio statuto, ut incontinentes penitus damnentur. 23. De damnatione infelicium muliercularum sacris ministris prostitutuarum. 24. De qualitate illarum literarum contra quas iste filius invigilat. 25. De Wormatiensi conspiratione & temeraria Apostolicae sedis proscriptione. 26. De Apostolica mansuetudine. 27. Testimonia Agnetis Imperatricis de damnatione filii sui Regis. 28. In hac epistola Dominus Papa quibusdam de primo Regis anathemate dubitanibus satisfecit. 29. Item testimonia a Christianis temporibus. 30. Quod Rex non sit nomen naturae, sed vocabulum officii. 31. De damnatione conspiratorum. 32. Quam grave crimen sit schismatis. 33. Quod Heinriciani, quoniam ecclesiastica mansuetudine corrigi detrectant, per exterias inde

mundanas potestates opprimantur. 34. Item testimonium Gregorii. 35. Item testimonium Augustini, ut qui extra Ecclesiam Catholicam sunt possessionum suarum ac rerum omnium ablatione coercentur. 36. Item testimonium de Concilio Melevitano. 37. Item testimonium Augustini quod haeretici vel schismatici qualemcumque afflictionem sive corpore sive rebus sustineant, non persecutio, sed disciplina vocanda sit. 38. Quod ii qui excommunicatos, non pro privata injuria, sed Ecclesiam defendendo, interficiunt, non ut homicidae poeniteant vel puniantur. 39. Item diversa testimonia de eadem re. 40. Testimonium Augustini, quod afflictio malorum eleemosyna vocetur. 41. Quod pro Heinricianis non sit orandum. 42. De exemplis Salomonis falso introductis. 43. Item de male introductis Apostoli testimoniis. 44. De Ebonis depositione. 45. De modo & qualitate Gregorianae obedientiae & diversitate locutionum. 46. Quod omnis sive iuste sive injuste excommunicatus usque ad Apostolicam audientiam aequaliter sit vitandus. 47. De absolutione juramentorum Heinrico factorum 48. De absolutione eorum quae iuste & legaliter fiunt. 49. Item diversa testimonia patrum de injustis juramentis non observandis. 50. De falsa delatione Domini Apostolici. 51. Statutum Domini Apostolici, ne quis a laica manu Ecclesiasticas fuscipiat dignitates & diversa patrum testimonia ad eamdem rem confirmandam. 52. Exemplum Theodosii Imperatoris. 53. Quam detestabiles sint qui saeculari ambitu sacras dignitates usurpant. 54. De vocatione Aaron. 55. De Machabeorum exemplis falso prolatis. 56. Item de falso prolatis Salomonis exemplis. 57. De Braulione Episcopo. 58. De promotione sancti Gregorii. 59. De eligendo sedis Apostolicae Pontifice. 60. Testimonia Gregorii, quod tam electio quam ordinatio Pontificum praecipue ad Apostolicam pertineat sedem. 61. Item testimonia Gregorii, quam districte examinavit quos ad Pontificatus ordinem promovendos elegit. 62. Quod Gregorius non solum novos ordinavit, sed vacantes Episcopos vacantibus inordinavit Ecclesiis. 63. Qualiter Gregorius Apostolica auctoritate alias Ecclesias aliis adunavit. 64. Quam absurdum sit a regibus accipere quod necesse sit in consecrationibus iterare. 65. Iterum diversa testimonia patrum, quod electio Episcoporum non in potestate Regum, sed in arbitrio consistat comprovincialium Episcoporum. 66. Quod mala consuetudo non sit retinenda. 67. Iterum diversa testimonia patrum, quod qui publice impugnant canones non sint dicendi sacerdotes. 68. Satisfactio de quarto nostri Gregorii capite cur populis simoniacorum & nicolaitarum officia prohibeantur. 69. Decretalis epistola venerabilis Gregorii Papae ad Episcopum Constantienem Ottонem. 70. Testimonium Petri de non recipiendis istorum officiis. 71. Item testimonium poenitentis de eadem re. 72. Cur eorum officia sint prohibita. 73. Explanatio cujusdam capitris, quod praesenti statuto videbatur adverfari. 74. Item aliae rationes cur istorum officia populo sint interdicta. 75. Item testimonium Eutichiani Papae, quam sit periculosem ab his haereticis dominica Sacra menta accipere. 76. Testi-

monium Petri Damiani quod jure vocentur haeretici. 77. Item quod non solum haeretici, sed etiam infideles possunt appellari. 78. De continentia clericorum.

Sequitur dein ipsa praefatio Manegoldi inscripta Gebehardo, qui videtur esse ipse sanctus Gebhardus Ecclesiae Salisburgenſi an. 1060 praefectus, anno 1088 die 16 Junii defunctus. Tractatum ejusdem Gebehardi Archiepiscopi in gratiam Gregorii VII an. 1081 conscriptum retulit inter alios P. Janningus (a). Memorat Manegoldus in fine praefationis libellum, quem nomine Theodorici Vir-dunensis Episcopi contrà Gregorium exaraverat Winricus, sive Henricus scolaſticus Trevirensis. Winrici verò libellus extat apud Martennium (b) typis quoque editus.

GEBEHARDO arcis Sion speculatori vigilantissimo necnon animali ante & retro oculato, Manegoldus ille vermis & non homo quidquid supplex gemenſque peccatoris devocio fuggerit. Cum in dies, pater venerande, adversario-rum rabiem & infaniam attenuari & Catholice pacis unitatem reparari crebris aestuaremur suspiriis, de effectu optati desiderii eheu non modo non gaude-mus, sed eamdem truculentiorem cottidie furore exaggerari gemimus & omni cordis dolore & amaritudine exhorremus. Nam quod hactenus privatis con-venticulis fusurrare & quasi furtivis assertionibus ipsius sceleris immanitate stu-pidi & adtoniti inter mulierculas vix praedicare praesumpferant, nunc scriptis defensitare & corroborare nec erubescunt nec formidant. Episcopus namque Virdunensis, immo ex persona & rogatu ipsius, Winricus scolaſticus Treve-renſis nuper contra fedem Apostolicam, contra ecclesiasticam disciplinam, contra Religionem Catholicam compilavit libellum.

(a) Acta sanctorum Bollandiana, tom. 6 Junii, pag. 157-165.

(b) Thesaurus anecdotorum, tom. 1, pag. 214-230.

TIT. 496.

Anno 1084 8 Junii.

BULLA Clementis III Antipapae pro Abbatia Selsensi.

Ex autographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Quia fidelium profectibus nostra interest congratulari piisque votis eorum pro posse suffragari, fratris nostri Libonis Coenobii Salfensis Abbatis affectui congaudemus, qui quod priorum Abbatum neglegentia contra morem coenobialis instituti male omissum est, pie instaurare desiderans, cum fratrum suorum consensu, pro amore Christi hec in peregrinorum & pauperum contulit usus : dominicalem decimatio-nem de Salia (b), de Winzenbach (c), de Rotheren (d), de Frankenheim (e),

de Mundusfelt (*f*), de Steinbrunnon (*g*); novalium decimationem de Wifinowa (*h*), de Boukberc (*i*), de superiori & inferiori Otterbach (*l*), ubi non est falica terra; decimam predii ad suum jus pertinentis; dominicalem vero curtim ad Scerlenheim (*m*), quam Heinricus quartus Rex, tertius Imperator, dedit S. Petro Apostolo & S. Adelheidae pro remedio anime sue & liberatione totius generis sui in id ipsum; de Dierbach (*n*) quoque quicquid de communi remanferit servicio, quod in Abbatis Ercanbaldi datur anniversario. Hanc igitur constitutionem Clemens ego tertius, Praeful Romanus, Abbatis ipsius rogatu ex apostolica auctoritate firmavi, proprioque figillo munivi. Datum Rome ad sanctum Petrum, VI idus Junii, anno nostri Pontificatus VI (*o*).

(*a*) Communicavit nobis Clarissimus D. Lamey, Academiae Mannheimensis Secretarius perpetuus.

(*b*) Seltz. (*c*) Winzenbach. (*d*) Ober-&-Nider-Roedern. (*e*) Hoh-Franckenheim. (*f*) Minfeld.

(*g*) Hodie Steinseltz. (*h*) Weisenau. (*i*) Puberg. (*l*) Ober-&-Nider-Oterbach.

(*m*) Curtim in Scherlenheim Abbatiae Selsenfi dedit anno 1074 Heinricus IV suprà tit. 477, p. cxxxii.

(*n*) Dierbach. (*o*) Guibertus, Ravennatenfis Episcopus, Antipapa electus est 25 Junii 1080 nomenque assumpit Clementis III.

T I T. 497.

Anno 1084.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo Burchardo Episcopo, *quia nos dilexit & fidem Deo in nobis servare studuit, bona Ecclesiae dilapidari, quam contra nos in animam inimicorum nostrorum & propter nostrorum animam suam dare maluit, & ejus Basiliensi Ecclesiae concedit praedium quoddam, nomine Rapolstein* (*a*), *haereditario jure ex parte patris nostri Imperatoris Heinrichi ad nos pertinens, cum omnibus appendiciis suis ac cum omni utilitate, situm in pago Alsatia, in comitatu Heinrici comitis potentibus secum, ac pro eo nos interpellantibus Bertha dilecta conjugé nostra, Ottone Argentenfis Episcopo, altisque multis regni principibus. . . . Actum in palatio nostro, an. Dom. incar. M. LXXXHII.*

Ex codice membranaceo Ecclesiae Basileensis retulit Hergottus, *in codice probat. geneal. Habsburg. num. 189, pag. 128*, qui erroneè legit 1083 pro 1084. Hic enim numerus legitur in ipso manuscripto codice.

(*a*) Id est, Rappolstein, sive Ribeupierre, in Alsatiâ superiori.

TIT. 498.

Anno 1085 mense Januario.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo Abbatiae Neovillarensi concedit tres partes Ecclesiae & decimorum in Hochfelden.

Ex Cartulario Collègiatae Neovillarensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Heinricus divina favente gratia Imperator Augustus, filius Heinrici Imperatoris Augusti gloriofissimi & invictissimi (b), pacem & gratiam omnibus in Christo fidelibus. Si clericos, vel monachos in Dei servitio laborantes nostro juvamine relevamus, aut aliquid de terrenis rebus, quas divina pietas nobis ampliavit, illis donare studuerimus, Deum nostrum & Jesum Christum ob hoc nobis propicium fore non dubitamus, & aeternam mercedem nos recepturos fideliter credimus. Quapropter notum fit omnibus in Christo fidelibus, quod ego Heinricus gratia Dei Rex & Imperator Augustus, pro remedio (animae) patris & matris meae, insuper & meae, totiusque parentelae meae, dono tres partes Ecclesiae Hochfelden (c), sitae in pago Nortguwe dicto*, ad Abbatiam Novillarensem, ubi Rubertus Abbas praeesse videtur, cum decimis & mancipiis, & cum omnibus ad eandem Ecclesiam rite pertinentibus, sancto Petro ejusdem Coenobii patrono, fibique servientibus in eodem loco, in perhennum proprietatem. Quam munera nostri largitatem si quis, quod absit, suadente dyabulo, irriterat facere ausus fuit, vindictam Dei incurrat & imperpetuum anathema sit, & mala voluntas ejus nihil ultra valeat. Et ut haec donationis nostrae auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur ac diligentius observetur, propria manu subtus firmavimus & sigillo nostro sigillari jussimus, ut casa Dei imperpetuum firmius ac certius habeatur. Facta est autem haec traditio anno ab incarnatione Domini M. LXXXV, iudictione VIII, epacta XXII, concurrente II (d), mense Januario, anno imperii Heinrici Imperatoris Augusti XXVIII (e). Acta est in palatio regis in Maguncia civitate, coram testibus subter notatis Ottone Argentinensis Civitatis Episcopo, Ruberto Babenbergensi Episcopo, Conrado Tarentinensi Episcopo, Comite Volmario, ejusdemque loci advocato (f), & filiis ejus Gotfrido & Volmario, & aliis circumstantibus plurimis clericis ac laycis, viris reverendissimis. Signum Wezelini ejusdem Civitatis Archiepiscopi. Signum Friderici Ducis (g). Signum Rapponis Comitis. Signum Bertoldi Comitis (h). Signum Gerhardi Comitis (i).

Signum Giselberti Comitis. Signum Conradi Comitis. Signum Wigerici Comitis. Signum Hermanni & fratrum ejus, Gotefridi, Friderici, Teuderici. Signum Hugonis de Biblich. Signum Lutefridi Comitis (*l.*). Signum Hermanni Comitis Palatini. Signum Wernheri Comitis (*m.*). Signum Egenonis Comitis de Urreburc (*n.*). Signum Eberhardi de Hostufen (*o.*). Signum Eberhardi de Hagone. Signum Ottundi de Trifels (*p.*). Signum Conradi. Signum Wolningi. Signum Bertoldi. Signum Adelhardi de Mulhusen (*q.*).

(*a*) Chartam retulit Schoepfelinus *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 215*, eandem inter diplomata adulterina recensens. Ipsa verò falsitatis argumenta, quae allegat vir doctissimus, nobis non tanti videntur momenti, ut dictum diploma dicamus suppositum propter stylum raro quidem usitatum, sed non omnino incognitum.

(*b*) Formulam hanc introitūs, quā Henricus se vocat *filium Heinrici Imperatoris Augusti glorio-sissimi & invictissimi*, suspectam dicit Schoepfelinus *tam. cit. pag. 216*: at ipse Henricus in alio anni 1083 pro Ecclesiā Hamburgensi diplome, quod referunt Lindenbrog, *scriptor. rer. septentr. German. pag. 144* atque Schaten, *Annal. Paderbor. part. 1, pag. 609*, eodem ferè usus est titulo, scilicet: *Henricus, Henrici filius Imperatoris secundi*. Non tamen has litteras ob talem infrequenter usurpatum titulum arguit falsitatis Besselius, *Chronicon Gottwicense, tom. 1, pag. 284*.

(*c*) Hochfelden situs in Nordgovia sive Alsatia inferiori, de cuius Ecclesiā jām agit praecedens anni 1070 charta, *tit. 470, pag. cxxvi.*

(*d*) Concordant omnes in annum 1085 epochae. Notas has chronicas prorsus insolitas dicit Schoepfelinus. Rarae quidem sunt in diplomatis regiae epactae & concurrentis adnotationes: sed tamen non adeo sunt insolitae, ut non quādōque etiam usurpentur.

(*e*) Defunct quidem, ut adnotat Schoepfelinus, regia subscriptio & cancellariorum nomina. Illa verò facile omittere potuit chartularii scriptor: Amanuenses enim notarios constat in describendis autographis saepius extitisse negligentes.

(*f*) Volmarus scilicet, vel Folmarus comes Metenfis, advocatusque Abbatiae Neovillanae, pater Gotfridi & Folmari comitum.

(*g*) Fridericus de Hohenstaffen Dux Sueviae & Alsatiae. (*h*) Videtur fuisse comes de Nuwenburg.

(*i*) Gerhardus, filius Gerhardi de Alsatia, primus Vaudanimontis comes ab Henrico IV Imperatore creatus.

(*l*) Qui dicitur comes Ortenaviae in chartā Godefridi an. 1070 suprà relatā, *tit. 471, pag. cxxviii.*

(*m*) Wernherus tunc temporis memoratur comes Habsburgi.

(*n*) Forte de Urach. (*o*) Osthausen. (*p*) De castello Trifels.

(*q*) Mulhausen propè Ingweiller, in inferiori Alsatia. Rara esse scribit Schoepfelinus Henrici IV praecincta in quibus testes ad finem diplomatis post ipsas notas chronicas enumerantur. Ast ex usu raro argui non potest alicuius chartae falsitas, praefertim cum adnotet Besselius, *Chronicon Gottwicense, tom. 1, pag. 305*, jām apud dictum Henricum IV invaluisse confuetudinem, ut aliquando testes post diplomatis contextum collocarentur: quod jām anno 1088 fecisse Conradi secundum alibi pag. 261 afferit dictus Besselius, quodque nos ipsi in Fabariensi Henrici II obseruavimus diplomate an. 1019, *tit. 373, pag. ccxlv.*

TIT. 499.

Anno 1085 4 Maji.

ACTA conciliabuli Moguntini, quo Gregorio VII deposito Clemens III Antipapa justè fuisse subrogatus declaratur, habitu IV Maji M. LXXXV. *Accesere ad hanc synodus* quatuor Archiepiscopi & quatuordecim Episcopi, inter

quos Wezilo Moguntinus (a), Huozmannus Spirenſis (b), Otto Constantienſis leguntur. Tres praeterea Bibo Tullenſis, Burchardus Basileenſis, Otto Stratzburgenſis Epifcopi legatos ſuos misere (c).

Consulantur Goldaſtus, *Conſtit. imperiales tom. 1, pag. 245*; Aventinus, *Annales Boior. lib. 5, fol. 465*; Schatenus, *Annales Paderborn. tom. 1*; Labbeus, *Concil. tom. 10, pag. 409*; Hartzheim, *Concil. Germaniae, tom. 3, pag. 201*; atque Mansi, *Concil. tom. 20, pag. 613*.

(a) Concilium Quintilineburgense habitum mense Aprili 1085 praecedenti, apud Hartzheim, *tom. cit. pag. 199*, jām anathema promulgaverat in Vecilonem Moguntinum invasorem, Ottонem Constantiensem, Burchardum Basileensem & Huzmannum Spirensim Epifcopos.

(b) Extat apud Mansi, *tom. 20 cit. col. 543 & 614* atque apud alios epiftola Husmanni Spirensis Epifcopi, quo Epifcopos & proceres Longobardiae ad Moguntinum conventum invitati.

(c) De Burchardo & Ottone agit Waltramnus Numburgensis, *de unitate Ecclesiae conservanda, lib. 2, cap. 20, apud Struvium, inter script. rer. German. tom. 1, pag. 287*.

TIT. 500.

Anno 1086 mense Aprili.

ACTA conciliabuli Moguntini secundi corām Clementis III Antipapae legatis habiti mense Aprili M.LXXXVI, in quo conventu Henricus IV Imperator Wratislaum Ducem Boëmorum tām Bohemiae quām Poloniae regnis praeſcit. Interfuerunt quatuor Archiepifcopi & duodecim Epifcopi, atque *tres Epifcopi per legatos, Bibo Tullenſis, Burchardus Basileae, Otto Strazburgi*.

Referunt Cosmas Pragensis, apud Menckenium, *in script. rer. German. tom. 1, pag. 2057*; Hartzheim, *Conciliorum Germaniae tom. 3, pag. 753*; atque Mansi, tūm in *Conciliorum supplemento tom. 2, pag. 70*, tūm in novā *Conciliorum collectione, tomo 20, pag. 635*.

TIT. 501.

Anno 1089 30 Maji.

CHARTA Ottonis Epifcopi Argentinensis de sex mansis in Wolcksheim fratribus Ecclesiae Cathedralis concessis.

Ex libro Salico Summi Capituli Argentinensis, fol. 17.

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Otto Dei gracia Argentinensis Epifcopus. Quoniam non preter solitum Dei gratia familiares nostros ita ſemper dileximus, ut etiam honesta petentibus aliquando annueremus, ergo quod

plurimis debuimus, uni subtrahere inhonestum putavimus. Itaque Wanhardi fidelis nostri (*a*) peticioni condescendimus, votoque ejus in hunc, quem dicemus modum, assensum prebuimus. Ipse enim a nobis hoc gratuita acquisivit servitute, ut sex mansos, quos in Volkoldesheim marchia (*b*) beneficiali jure possederat, alterius beneficii reditu, hoc est undecim denariorum unciis libere redemptos fratribus beate Marie in principali Monasterio servientibus (*c*) ea traderemus condicione, ut ipse & posteri ejus hereditario jure absque omni contradictione possideant, & in anniversario prefati Wanhardi quinque siclos Argentinensis monete (*d*) quotannis persolvant. Hoc etiam, quia nostris placuit fidibus, hac, qua prelibatum est, tradicione firmavimus & sub advocati Heinrici, ceterorumque subscriptorum testium assensu signavimus (*e*). Burchardus prepositus, Hartwig Decanus, Hezel Archidiaconus, Anshelmus Camerarius, Herold Cantor, ceterique confratres. Friderich Dux (*f*), Cuonrat, Walther, Ludewig (*g*), Hereman, Otto, Cuono, Manno. Acta sunt hec anno incarnationis Dominice M. LXXXVIII, indictione XII, III kalendas Junii, luna quarta. Manno Notarius scripsi & subscrispsi (*h*).

(*a*) Id est, vasalli Ecclesiae Argentinensis.

(*b*) Videlicet in banno vici Wolcksheim propè Molshemium.

(*c*) Bona illa adhuc hodiè possidet Summus Chorus Ecclesiae Cathedralis Argentinensis.

(*d*) Siclos nunc vocamus Schillingos, quorum quinque conficiunt unum dimidium florenum.

(*e*) Eandem Wanhardi donationem memorat Burchardi Argentinensis Episcopi charta anni 1156, in quâ illi quinque sicli Argentinensis monetæ dicuntur esse *census quinque solidorum*.

(*f*) Fridericus scilicet de Hohenstauffen Dux Sueviae & Alsatiae, frater Ottonis Episcopi Argentinensis.

(*g*) Conradus, Waltherus & Ludovicus fuerunt quoque fratres Ottonis Episcopi atque Friderici Ducis.

(*h*) Extat in tabulario summi Capituli Spirensis autographum diplomatis Henrici Imperatoris, quod nondum editum datum fuit Ecclesiae Spirensi 21 Septembris 1091, ob fidele servitum carissimi Johannis Spirensis Episcopi, tum eciam ob interventum fidelium nostrorum Ruoperti Babenbergensis Episcopi, Ottonis Argentinensis Episcopi, &c., ut nos monuit Clarissimus Dom. Loebel ejusdem Capi-tuli Archivarius.

TIT. 502.

Circà annum 1090.

CHARTA Mathildis Comitissae, viduae Hugonis Comitis Nordgoviae & Dagsburgensis, quâ renovantur bona Abbatiae S. Crucis in Woffenheim.

Ex autographo tabularii Civitatis Colmariensis.

DO MNUS Hugo attavus meus dum construeret hunc locum (*a*), surreptus morte (*b*) reliquit filio suo gloriofo heredi Leoni ad perficiendum. Ille vero

statim cathedram beati Petri obsedit & praeoccupatus tam magni nominis opere nos orphanos & inopes reliquit. Unde ego Mathildis, ancilla ancillarum Christi, dum saepe querelam hujus congregationis nimium dolens audirem, quod egestatem vestimentorum haberent, statui, ut quantum Ecclesia amplificaretur nostris temporibus, ad hujus necessitatis causam ordinare. Ob memoriam hujus rei, ut opus est nostri officii, propria manu scripsi. Licit heu parum sit, tamen, ut nullus ad istud bonum audeat aliquid subripere aut manus injicere, studiose consignavi, ut post obitum meum firmum sit & inconcussum. Ad Herlichesheim (*c*), quod comitissa Hiltegarde (*d*) pro anima filii sui Lodewici comitis nobis tradidit, accipient. Ad Dambach (*e*), quantum mater mea pro anima patris mei dedit (*f*). Ad Wilre (*g*) molendinum unum. Ecclesia ad Hohenroderen (*h*). Ad Herlichesheim, quod Gerhardus (*i*) dedit, annuatim quinque sicos. Ad Lanheim (*l*), quod Baldemar dedit, quinque denarios. Ad Monstrol (*m*), sicut dominus noster Hugo (*n*) ab initio constituit, ita amplius fiat (*o*). Hoc igitur in festivitate sanctae Crucis congregatur, ut ad forum Bollenburc afferatur, ut praefati sumus, fororibus tradatur, quantum fieri possit & hoc cum omnium consilio tractetur & singulis, qualiter fiat, a cameraria dividatur. Unde ego iterum disposui qualiter res Ecclesiae undique persolvere debeant cum Lucelino cappellano sanctae Mariae. Quisquis ergo hanc Ecclesiam, ubi domnus noster praedictus se ipsum & uxorem suam sepelivit (*p*), habuerit, ad sanctam Mariam missam celebret de die & ad sanctum Petrum, ubi sepulturae congregationis & ipsius sunt, missam pro defunctis hic praedictus capellanus per singulos annos anniversarium amborum celebret. Capellanus Domni nostri Leonis structuram & luminaria utriusque Ecclesiae ipse procuret. Ordo de Ecclesiis. Ad Rotencamp (*q*), per singulos annos decem sicos & tres tabulas cerae, unam tabulam in natale Domini, secundam in Pascha, tertiam in Pentecosten, denarios in Inventione sanctae Crucis. Dueae partes decimationis in Dedicatione Ecclesiae praesententur Abbatissae : tertia pars remaneat presbitero, quia haec decimatio numerata est ad centum manflos. Ad Monstrol duodecim panes & duorum sicularum carnes & duos sextarios vini Abbatissae detur & fororibus, decem solidos nummorum & in nativitate Domini panem & vinum & carnem ut supra. Ad Morenze (*r*) censum, quinque solidos & duos sextarios & sex panes & carnem duodecim nummorum. Item Ecclesia de Hohenroderen persolvat ut ista. Mansus unus ibi dare debet in autumno quinque solidos, & duos sextarios vini & quatuor nummos pro pane & carne. In Natale Domini duas scapulas, aut redemptionem duodecim nummorum, quatuor panes, duo sextaria vini, dimidium modium avenae. Mansus de Aufschotzingen (*s*) quinque sicos de censu & totidem de servitio, ut supra. Ad Wilre (*t*) in dedicatione ob servitium detur. Ecclesia de Orbetz (*u*) quinque solidos de censu, in festivitate S. Joannis Baptistae duo sextaria vini & tres panes, in Natale Domini totidem, in Inventione S. Crucis totidem, in Dedicatione totidem, in Nocte Christi totidem, excepto censu. In ipsa supra-

dicta Ecclesia, decima de triginta mansibus penitus huic tribuatur. In aliis possessionibus dividatur a presbitero dimidia pars. Ecclesia de Sconerloch quinque ficos de censu, in festivitate S. Joannis duo sextaria vini & duodecim nummos pro carne & sex panes, in Nativitate Domini totidem, in Inventione S. Crucis totidem, in Dedicatione totidem, in Nocte Christi totidem. Ecclesia de Thambach decem panes. Ad ipsam Ecclesiam clericus per singulos annos det servitium & duodecim equos Abbatissae, tres ebdomedariis. Mazzenheim (x) unus mansus: si Abbatissa restaurare voluerit, viginti malderas (y) & carratam vini, duas friskingas (z) in Natale Domini, duas in Pascha fibi det. Ad Regensheim (aa), in quo beneficiales novem mansus sunt, unusquisque quinque ficos dabit & viginti tres malteras. Possessiones in Richenwile (bb) cum curiis, vineis, agris, pratis & omnibus appenditiis suis. In Inventione S. Crucis constitutum est a Domino nostro Leone Apostolico, ut unusquisque de familia hujus Ecclesie duos denarios ad fuscipiendas cruces & reliquias partes det ad refectionem fratrum. Ipso namque die de Bischofswilre (cc) quinque ficos, de Herlichesheim quinque ficos, de Artolvesheim (dd) duos ficos cerea, de Rodolfo duodecim nummos, de Ruhsheim (ee) quinque ficos, de Turenheim (ff) quatuordecim denarios & duo sextaria vini & duas scapulas. Ad Monstrol, quinquaginta utriusque sexus de familia mansus. Ad Aufchozingen mansus. Ad Morfwilre (gg) mansus. Ad Reinungen (hh) dimidiis mansus. Ad Heiterheim (ii) novem mansus. Ad Ongersheim (ll) curia cum vineis, agris, pratis. Mansus ad Arzenheim (mm).

(a) Hugo comes Egisheimensis, fundator Abbatiae S. Crucis in Woffenheim, dicitur hic attavus Mathildis, quia dictae comitissae maritus Hugo, Comes Nordgoviae & Dagsburgensis, anno 1089 occisus erat pronepos memorati Hugonis fundatoiois.

(b) Obiit Hugo anno 1048, pater Brunonis, qui dein Leo IX Papa effectus est an. 1049.

(c) Herlisheim.

(d) Scilicet Hildegardis, uxor Friderici comitis de Buren, anno tantum 1094 defuncta, cui filius erat inter alios, Ludovicus, & de qua infra, tit. 510, pag. CLX.

(e) Dambach.

(f) Mathildem dicimus filiam Ludovici comitis de Montione atque Sophiae Barrensis.

(g) Hodie Wyhr propè Horburgum. (h) Hohenrodern.

(i) Gerardus Comes Egisheimii, qui legitur anno 1074 advocatus Woffenheimensis.

(l) Forte Lagelnheim propè Colmariam. (m) Munsterol, sive Montreux.

(n) Id est, defunctus Hugo Comes, maritus ipsius Mathildis.

(o) Hic quedam sunt in autographo erafa.

(p) Hugo Comes, fundator Abbatiae Woffenheimensis cum uxore Heilwige in eadem Ecclesia fuit sepultus.

(q) Hodie districtus propè Colmariam nuncupatur *Rotleuble*. Videtur esse Rotencamp ille locus, qui dicitur *Rotfelth*, id est, Rubeus campus, juxta Columb in Annalibus Bertinianis, ex historiâ Ludovicii pii Imperatoris an. 833 celebris.

(r) Moritzheim, sive Mertzen. (s) Enschingen. (t) Wyhr. (u) Orbey. (x) Matzenheim.

(y) Mensura frumenti in Alfatiâ adhuc dicta *Malter*. (z) Id est, duos juniores porcos, vel oves.

(aa) Regesheim. (bb) Reichenweyer. (cc) Bischweyer in comitatu Horburgensi.

(dd) Artolsheim. (ee) Rulisheim. (ff) Turingheim. (gg) Hodie Ober-Morschweiller.

(hh) Reiningen. (ii) Heideren. (ll) Ungersheim. (mm) Artzenheim.

TIT. 503.

Anno 1091 10 Octobris.

CHARTA, quâ *Luctulphus humilis clericus, Tullenfis Ecclesie claustrum Decanus* (a), testatur quomodo *Hugo comes, filius comitis Henrici, sese curarum ejus futurum socium & suscepti laboris indefessum cooperatorem praebuit in fundandis Monasterio & Hospitali extrâ muros Tullenfes in honore beati Leonis Pape Tullenfis Episcopi.* Dedit praeferit dicto ordinis sancti Augustini coenobio memoratus piissimus comes Hugo cum comitissâ uxore quandam villam, dictam Martini montem, quam ipse beneficiario jure tenebat à Pibone Tulensi Episcopo. Dein *Officia puella, soror Hugonis, vineas & duo jugera terre contulit.* Tunc temporis Hugo & uxor ejus jàm defuncti erant, cùm scribat Lutulphus, quod *ipse & uxor sua appositi effent ad patres suos. . . . Confirmata est & signata hujus privilegii carta a Domino Pibone venerabili Episcopo, praesidente in synodo plenaria, an. ab inc. Dom. M. XCI, ind. XV, sexto idus Octobris.*

Ediderunt Hugo, *Sacrae Antiquitatis monumenta*, tom. 2, pag. 296; Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tome 1, preuves, pag. 488, primae editionis, & tom. 3, col. xvii, secundae edit. atque Galliae Christianae auctores, tom. 13, col. 472.

(a) Dicitur à Bertholdo Constantiensi *Lutulfus sanctissimi Leonis Papae filius, sanctaeque Tulensis Ecclesiae Decanus.*

TIT. 504.

Anno, mense & die iisdem.

CHARTA Pibonis Tullenfis Episcopi, quâ enarrat quomodo *strenuus comes Hugo de Dasborc, venerabilis Henrici filius, intrinsecus Dei tactus inspiratione & nobilis profapiae beati Leonis, de qua descenderat, ductus dulcedine, affensus conjugis suae & haeredum suorum, Tullenfi S. Leonis Monasterio concesserat villam S. Martini montis. An. ab inc. Dom. M. XCI, indict. XV, VI idus Octobris, confirmata est & signata hujus privilegii carta a Domino Pibone venerabili Episcopo.*

* Extat apud Benoit Picart, *Histoire de Toul, preuves*, pag. 85, atque apud Calmetum, *Histoire de Lorraine*, tom. 1, preuves, pag. 491 primae edit., & tom. 3, col. xx secundae.

T I T. 505.

Anno 1091.

NOTITIA fundationis Monasterii Marbacensis.

Ex Rudolphi I Regis Germaniae anni 1275 diplomate, quod autographum servatur in tabulario episcopali Tabernis Alsaticis.

COGNOSCANT universi fideles imperii presentes & futuri, qualiter locum illum, qui dicitur Marcbach, Burcardus de Geberswilre, ministerialis Ecclesiae Argentinensis, pro remedio animae suae fundavit (*a*). Praedictum locum cum omnibus appendiciis suis duodecim comparibus suis, Argentinensis Ecclesiae ministerialibus, in proprietatem dedit idem Burcardus tali conditione, ut fratres ibidem sub regula beati Augustini Domino servientes & bona Ecclesiae manuteneentes, & quicquid in posterum donatione vel oblatione alicujus juste & rationabiliter eidem Ecclesiae conferetur, suae jurisdictioni firmissime adscriberent atque omnia proprietatis jure fidelissime tuerentur. Quae omnia praedictus Burcardus, auxilio comitis Ottonis de Habesbure (*b*) & omnium provincialium suorum testimonio, in generali placito publice confirmavit. Statutum est etiam, quod filii illorum duodecim in eadem proprietatis donatione patribus haereditario jure succederent; & si forte, deficientibus haeredibus, Praelato Ecclesiae & fratribus visum fuerit, plures ejusdem familiae in eodem jure, ipsis consentientibus & donantibus, assumantur.

(*a*) Anno scilicet 1090, ut constat ex Annalibus suprà relatis, *tit. 433, pag. LXV*, & ex Fragmento historico Urtifisi, *inter Scriptores Germaniae, pars secunda, pag. 83*. Foundationem Monasterii Marbacensis ità enarrat Henricus Elten, ejusdem canoniae Prior anno 1522 defunctus, in noticiâ manuscriptâ an 1502, quam ipse ex antiquiori membranâ Colmariae repertâ deciperat. » An. Dom. » inc. M. LX (lege M. XC) sub invictissimo Romanorum Imperatore Henrico quarto, venit generosus » Dominus Burchardus miles de Geberswyler, ministerialis Ecclesiae Argentinensis, nobilissimum genere, » sed longe nobilior fide & virtute, ad locum nemorum, qui dicitur Marbach, causa venandi. » Verum nimium laessatus contigit ipsum de equo descendere, ac sub cuiusdam arboris umbra dormi- » tare & post spissitudinem somni apparuit ei visio talis, sicut ipse retulit Domino Gerungo Praeposito » (secundo Marbacensi) & ejus fratribus, cum esset in extremis dicens: Vidi coelum serenissimum » & nubem candidissimam aere pendentem, & Christi humanitatem cum virginea matre sua a dextris » & beatum Augustinum Ypponensem Episcopum a finistris sub silencio manu Christi disponentem » Monasterium. & sic, finita ordinatione Christi, descendit divus Augustinus & flans juxta me quae- » fivit expostulans an adimplere vellem voluntatem Christi magna mercede remuneraturus in faeculo » futuro. Cui statim assentium praebui, primariumque lapidem fundamento adjiciens super proprium » fundum construxi. Ob hujus visionis memoriam extat capella in honore S. Augustini eodem in loco, » quo facta est, constructa. Miles enim praedictus, nil haefitans de visione illa fibi caelum ostensa, » habito quorundam procerum confilio, ac exinde regia autoritate suffultus, mandat excidi nemus, » coequari terram, quadrari lapides & materias ad aedificia necessarias magnis impensis parari &c. » Eadem ferè leguntur in chronicâ manuscripto Rubeacensi, quod anno 1510 exaravit Maternus Beilerus, parochus in Gebersweiler, quodque servatur in bibliothecâ publicâ civitatis Argentinensis olim Schoe- » pslinianâ, fol. 348 & seq.

(*b*) Qui tunc erat comes Alsacie superioris.

T I T. 506.

Anno 1092.

EPISTOLA S. Ivonis Episcopi Carnotensis ad Magistrum
Manegoldum Luténbacensem Canonicum, futurumque
primum Marbacensem Praepositum.

Ex Epistolis Ivanis Carnotensis, Epistolâ 40 (a). .

Ivo Carnotensis Ecclesiae non fatis aptus minister, fratri Manegaldo Magistro sic crucem Christi portare, ut ejus remigio mare hujus mundi valeat transfretare. Quoniam post multos circuitus levem Christi sarcinam subire & contempto mundi flore in domo Dei abjecte vivere elegisti, sciens quia melius est modicum justo super divitias peccatorum multas, divinae bonitati, quae humilibus dat gratiam, grates exfolvimus : & ut de commisso tibi talento tanquam fidelis nummularius creditori tuo multiplicem referas usuram, eandem divinam bonitatem intensius obsecramus. Sic enim ordo rationis poscebat, ut qui verbo ad viam vitae plurimos informaveras, aliquos aliquando conformares & confirmares exemplo ; & qui de semine patris Jacob tanquam Zelpha inveterata & ancillari confuetudine philosophandi filios pepereras, jam de ejusdeni patris semine tanquam speciosa Rachel ex intimae visionis libertate spiritualem sobolem multiplicare non desistas. Ista dicens, Minervam quidem non doceo, a qua magis doceri indigeo : sed fraternis profectibus congaudens, bonis principiis meliores exitus apponi desidero. Simul obsecro, ut pusillanimitatem meam in alto remigantem & pene aliquando naufragantem de portu tranquillitatis tuae orationibus juves, salutaribus monitis aliquando consoleris. Notum enim credo prudentiae tuae mihi pro Rachel servienti Liam esse nocte suppositam, quam quidem invitus suscepi & invitus tolero, utpote parum videntem, parum parentem, sed multum exasperantem. Quarum molestiarum taedio frequenter affectus, retrospecta quietis amissae pulcritudine, graviter ingemisco & datis mihi columbae pennis avolare, iterum vacare desidero. In qua perturbatione solum mihi refugium est orare & eum exspectare, qui salvum me faciat a pusillanimitate spiritus & tempestate. A cuius voluntate si diffentire non timerem, tanto oneri impar, eidem oneri humerum libenter subtraherem. Cum ergo a te ad partes nostras transfierint, vel redierint aliqui, fac ut videam interiorem hominem tuum in litteris tuis, sicut ex parte vidisti meum in meis. De caetero commendo fratrem istum portitorem praesentium fraternitati tuae, ut familiariter eum habeas & in lec-

tionibus tuis ei benigne respondeas. Quantum enim de homine aestimare possumus, aedificari quaerit, non inflari.

(a) Extat inter opera sancti Iovonis Carnotensis Parisiis anno 1647 impressa, *parte alterâ, pag. 18.* Manegaldum illum eundem fuisse cum Manegoldo primo Marbacensis Canoniae Praeposito recte opinantur Juretus & Souchetus in observationibus ad dictas Iovonis epistolas, *ibidem, pag. 137 & 218.*

TIT. 507.

Circà annum 1092.

CHARTA Alberti comitis Egisheimensis dicti de Muha,
quâ Monasterio Marbacensi neo-erecto preedium in Herlisheim concedit.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis.

EGO Albertus Comes in Eginseim dictus de Muifal (a), peccator non ultimus, devotione Helewidis Comitisse (b), Gerhardi Comitis mariti ejus (c), qui aliqua prediorum suorum Marbacensi Ecclesie pro remedio anime sue contulerant, & ego pro facultate rerum mearum aliqua in gazophilatum Domini mittere curavi. Contuli ergo prefate Ecclesie adhuc plantationi novelle pro salute anime mee & omnium parentum meorum ad solatium ibidem Deo militantium preedium quoddam apud Herlichisheim (d) positum, ad cuius jus pertinet quarta pars patronatus, & octava pars decimarum Ecclesie in Herlichisheim, & de banno tantum quantum due partes habent predii, quod fuit Rigarde Comitisse de Eginseim & mariti ejus Gerhardi (e). Cujus patronatus pars data est Monasterio sancte Crucis Woffenheim (f), pars Baldemaro ministeriali Helewidis Comitisse filie ejus. Quicumque ergo dicta donatione nostram Ecclesiam Marbacensem privaverit, vel privare voluerit, omnium nostrorum peccatis gravatus perhenni felicitate & regno Dei privetur. Amen (g).

(a) Hic Albertus est Albertus I comes de Egisheim & de Dagsburg, filius Hugonis comitis, qui Hugo erat frater S. Leonis IX Papae. Albertus ex Egisheimensibus primus possedit comitatum Muhae, five Mohae ad fines Brabantiae in Episcopatu Leodiensi situm: unde in hâc chartâ vocatur *dictus de Muifal*, quod erat nomen castri Muhae.

(b) Helewidis, five Heilwigis erat filia Gerhardi, five Gérardi, qui habuerat etiam frâtrem sanctum Leonem IX. Haec, defuncto fine filii Gerardo fratre, haereditario jure accepit terras Egisheimenses marito suo transmittendas.

(c) Gerhardus scilicet, primus comes Vaudani montis, filius Gerhardi de Alsatiâ Ducis Lotharingiae.

(d) Herlisheim.

(e) Id est Gerardus comes Egisheimensis & Nordgoviae annis 1038 & 1065 anté annum 1078 mortuus.

(f) Woffenheim.

(g) Deest sigillum in autographo, remanente tantum ex eo olim pendentis vestigio. Illud verò sic describit Officialis Curiae Basileensis in veteri hujus chartae an. 1312 vidimato apographo : „ Litterae „ sunt sigillatae sigillo cereo pendentib; habente imaginem hominis armati super equo sedentis, gerentis „ in manu dextrâ gladium elevatum, & in finistrâ clipeum super pectus ejusdem, & in circumfe- „ rentia hos caracteres legibiles, preter alios qui ad intellectum prima facie legi non poterant, vide- „ licet : *Sigillum Alberti cometis.* ”

TIT. 508.

Anno 1092 9 Augusti.

BULLA Clementis III Antipapae, quâ Canonici San-Deodatenibus confirmat, praeter alia, *decimas, praedia, sylvas, terras, aquas, vineas, quas habet Ecclesia beati Deodati in Elisatio.* Datum V idus Augusti, apud Montem veterem, qui alio nomine Mons Belli dicitur, an. Dom. inc. M. XCII, indicione XV.

Edidit Sommier, *Histoire de l'Église de Saint-Dié*, pag. 359.

TIT. 509.

Anno 1092 12 Augusti.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo confirmans privilegia ab antecelsoribus suis collata Canonici S. Deodati, quorum instrumenta in combustione ejusdem Ecclesiae incensa fuerant, renovat praesertim *Ecclesiast. decimas, praedia, sylvas, terras, vineas, aquas aquarumque recursus* aliaque bona quae dicta Ecclesia habebat in Elisatio. Data secundo idus Augusti, apud Montem veterem, qui alio nomine Mons Belli dicitur, an. Dom. inc. M. XCII, indict. XIX, epact. IX.

Ediderunt, praeter Sommier, *Histoire citée pag. 356*, Martenne, in *Thesauro anecd. tom. 1, col. 259* atque Calmet, *Hist. de Lorraine, tome 3 preuves, col. xxii.*

T I T. 510.

Anno 1094.

C H A R T A Hildegardis uxoris Friderici Comitis de Buren, quâ cum filiis suis Ottone Argentinensi Episcopo, Friderico Duce Sueviae, Ludovico, Walthero, Conrado & Adelheida Ecclesiam S. Fidis in Selestadt fundans eam Abbatiae Conchensis regendam committit.

Ex autographo tabularii episcopalnis, in palatio Argentinensi (a).

In nomine sancte & individue Trinitatis. Felicius agi res putamus humanas, si nostris ex facultatibus res adjuvamus divinas. Quam sententiam ego Hildegardis (b) in Christo pauper & modica cum filiis meis, Ottone videlicet Argentinensis Ecclesie Episcopo, Suevorumque Duce Friderico, Lodewico, Walthario, Cunrado, & filia mea Adalheida carissima ante oculos nostros ponentes, & pia consideratione attendentes Ecclesiam in Slehestat (c) ad instar Dominici sepulchri factam & a prefato filio meo Ottone Episcopo consecratam sancte Fidei in Conca (d) cum curti monachorum officinis apta & cum cetero predio subnotato legali adstipulatione tradidimus, eaque ratione confirmavimus, ut ibidem Deo monachice serviatur & a Conchacensis cenobii Abbe regulariter regatur. Tradidimus etiam monachis ibi Deo servientibus duos mansos in Wittenesheim (e) marcha in pago Alfatia, & vineam unam in Onolteswilere (f), & duo mancipia; ejusdemque traditionis liberam potestatem illorum utilitati concessimus, concedendo firmavimus & quicquid huic traditioni, Deo adjuvante, addere poterimus una eademque confirmatione stabilivimus. Ad hoc eciam eandem Ecclesiam & ejus atrium ab omni servitutis jugo absolvimus, & tali libertati sub prefati Episcopi Ottonis anathemate ascripsimus, ut eciam ab episcopali libera sit servitio & atrium ipsius Ecclesie neque baptismalis Ecclesie prespiter (g), neque aliquis clericorum aut laicorum aut sepultura, aut alia aliqua occasione inquietare presumat. Acta sunt autem haec & feliciter confirmata anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi M. XCIII (h), inductione II, regnante Heinrico IIII Imperatore, sub Ottone Argentinensi Episcopo, Suevorumque Duce Friderico, ceterisque subnotatis testibus, Burchardo majoris Ecclesie Preposito, Heroldo Cantore, Wernhero Camerario, ceterisque confratribus: de sancto Thoma, Cunone Preposito, Mannone, ceterisque: de sancto Petro, Hezelino Preposito, Cuni-

berto, Johanne, ceterisque quam plurimis ejus ordinis: Anshelmo advocate, ceterisque quam plurimis ejus ordinis.

(a) Ediderunt Beatus Rhenanus, *Rerum germanicarum*, lib. 3, pag. 294 *secundae edit.*; Hertzogius, *Edelfaffer-Chronic*, lib. 7, cap. 3, pag. 4; Crusius, *Annales Suevici*, tom. 1, part. 2, lib. 8, cap. 13, pag. 285; Guillimannus, *de Episc. Argentinensis*, pag. 211; La Guillius, *Histoire d'Alsace*, *preuves* pag. 28; atque Hergottus, *Geneal. Habsburg. Codex probat.* num. 190, pag. 129: fed omnes vitiōsē ex apographo corrupto.

(b) Hildegardis, filia Hermanni comitis Franciae orientalis, maritum duxerat an. 1040 Fridericum comitem de Buren. Primo anteā matrimonio juncta fuerat cum Conrado Praefecto five Burgravio Nurembergensi. Inde in diplomate Henrici VII Regis Romanorum dato 2 Julii 1225, quod refert Hansselmann, *Abhandlung von dem Hause Hohenlohe Ursprung und Herkunft*, *Urkunden*, num. 18, pag. 393, dictus Rex Monasterio Scottorum in Nuremberg constructo, praeter alia bona, confirmat in *Herbolzheim, Uengersheim & Kircheim*, hodiē *Herbolzheim, Uengersheim & Kircheim* in Alsatia, *sex mansos*, qui proveniebant *ex dono Hildegardis praefectissae*.

(c) Selestadt. (d) Abbatia scilicet Conchenis sita in Normaniā.

(e) Wittisheim. (f) Orschweiller prop̄ Selestadium.

(g) Id est, Parochus ipsius parochialis Ecclesiae in Selestadt.

(h) Annum M. XLIV male edidit beatus Rhenanus, quem fecuti sunt alii. Errorem vero jām correxerunt Guillimannus, *lib. cit. pag. 212 & Obrechtus, Alsaticarum rerum Prodromus, cap. 10, pag. 231.*

TIT. III.

Anno 1095 4 Februarii.

CHARTA Ottonis Argentinensis Episcopi & fratrū
ejus circā allodium in Wittisheim concessum Monas-
terio S. Fidis in Selestadt.

Ex autographo tabularii episcopalii in Palatio Argentinensi.

INTER cetera beneficia, que ego Otto Argentinensis Ecclesie Dei gratia Episcopus, & fratres mei, cum assensu matris nostre bone memorie Hildegarde, cenobio in fundo nostro Slezestat, beate Fidei virginī consecrato tradidimus allodium unum, quod in Withenesheim Marcha hereditario paterne acquisitionis jure possedimus, a cuiusdam Gothefridi clamore five justo, five injusto hac, quam dicemus, deliberatione liberavimus. Datis enim illi quinque ex nostro sumptu Argentinensis percussione libris reclamationem ipsius, ejusque posteritatis, stipula manu ejus juxta jus gentium emissa (a), legitimate pacificavimus, & sub idoneis testibus in perpetuum absolvimus. Acta sunt hec Argentine anno ab incarnati Domini nostri Jehu Christi MXCV, indicione III, secundo nonas Februarii, Ottone prefato Episcopo hec prefentia-
liter agente, & cum suis palatinis primatibus rite confirmante; Burchardo

principali Preposito (*b*), Cunone Vicedomino, Mannone Notario, Anshelmo Urbis Prefecto (*c*), Ottone Thesaurario, Cunone urbani juris Villico (*d*), Stabuli Comite Bernhardo (*e*).

(*a*) Usus ille traditionis symbolicae per festucam, *mit einem Halm etwas uffgeben, als gewöhnlich ist*, Argentinae adhuc vigebat annis 1424, 1450 & 1557, ut constat ex Scherzii Glossario Germanico, tom. 1, col. 597 & 598.

(*b*) Id est, Praepositus major Ecclesiae Cathedralis. (*c*) Vel Burggravio. (*d*) Aut Schulteto.

(*e*) Remanet sigillum cereum, non omnino integrum. In eo exhibetur Episcopus sine mitrâ, facie ad finistram verâ, pallio monachali induitus, pedum finistrâ tenens librumque clausum gerens dextrâ. Verba inscriptionis sunt deleta.

TIT. 512.

Anno 1095 23 Julii.

CHARTA Ottonis Argentinensis Episcopi, quâ cum fratribus suis Friderico Sueviae Duce, Ludovico & Walthario fundationem Monasterii S. Fidis in Selestadt confirmans privilegia eidem largitur.

*Ex veteri apographo membranaceo saeculi XIII ineuntis in tabulario episcopali Palatii Argentinensis, & ex vidimus anni 1360 in Archivo Tabernensi (*a*).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Ottone Argentinensi divina favente clemencia Episcopo. Bona inchoare & inchoata non segniter consummare, & ab hoc affectu non deficere, sicut apud homines honestum & memorabile notatur, ita apud Deum dignum esse & acceptabile non dubitatur. Hoc ego peccator Otto Argentinensis Ecclesie Dei gratia Episcopus, & fratres mei Dux scilicet Suevorum Fridericus, Ludewicus & Waltharius non absurde adtententes, quod mater nostra ad honorem Dominici sepulchri in Seleze stat & sancte Fidei benigne incepit, hoc nos materne voluntatis heredes ut predii ad effectum perducere ea qua dicemus ratione, prout potuimus, Deo auxiliante conati sumus. Matre enim nostra, fratreque nostro Cunrado in Christo defunctis, nos quatuor qui tunc vita comite Dei gratia remansimus, pari consensu, communique voto convenimus, & matris nostre propositum effectuauerit adimplere considerata diligentia deliberavimus. Ergo preedium, quod in Seleze stat villa, in pago Alsatia & in comitatu Kirricheim (*b*), hereditario jure possidemus, sancte Fidei principaliter, Abbatisque Conchacensis Cenobii obedientie libera manu tradidimus, legali astipulatione confirmavimus, cum

mancipiis utriusque sexus sua conditione designatis, debiteque servituti attulatis. Et cum ejusdem predii terminis, certis limitibus superius & inferius & ad ultrasque plagas exitibus & redditibus, viis & inviis certissime denotatis, cum terris etiam cultis & incultis, vineis & vinetis, rivis, aquis, aquarumque decursibus, pratis, pascuis, piscinis, filvis, silvarumque usibus, venatoriisque stationibus & nemoribus fiscalibus, & forum legitimum cum theloniis & tabernariis, & cum ceteris omnibus eidem allodio antiquissima tradizione subiacentibus. Ad hoc ergo, ut hec omnia ab adversariorum invasione secura permaneant, predicti advocationem predii ex fratribus nostris quoadusque supersint, semper majori natu concessimus, & post eorum obitum prefati Abbatis libero arbitrio & lege addiximus, ut cui velit, potestate committat. Dedimus autem idem preedium ea ratione, ut prefatus Abbas Conchacenfis cenobii sive successores deinceps liberam potestatem habeant conmutandi & precariandi, vel quidquid ad utilitatem Ecclesie placuerit inde faciendi. Infuper eandem Ecclesiam, ejusque atrium cum omnibus ad eam pertinensibus ab Episcopalis cetereque servitutis jugo perpetualiter absolvimus. Hujusque absolucionis libertatem sub beati Petri Apostoli, omniumque Sanctorum auctoritate & nostra ita confirmavimus, ut ab omni hostium incurssione sit secura & quicumque sive ex eadem villa, sive ex totius Episcopatus Parochia illic sepulturam petierit, libere accipiat, & nullus facerdotum contradicere presumat. Signum Ottonis Argentinensis Episcopi. S. Friderici Ducis, S. Ludewici, S. Waltharii, S. Anshelmi (c), S. Heffonis, S. Cunradi, S. Heinrichi, S. Bertolfi, S. Luitolfi, S. Utonis, S. Hermanni. Manno Argentinensis Notarius scripsi & subscripti & recognovi. Data est decimo kalendas Augosti, luna decima, anno Dominice incarnationis MXCV, indictione III, anno ordinacionis Domni Ottonis Argentinensis Episcopi nono, regnante Heinricho quarto Romanorum Imperatore Augusto (d).

(a) Ediderunt, sed maximè incorrectè, atque ad annum 1035 perperam statuentes Galliae christianaæ Auctores, tom. 5 in *infrum.* pag. 470.

(b) Ità autographum. Dicitur à Galliae christianaæ auctoribus : *in comitatu Beirchein.* Quam falsam lectionem fecutus Schoeplinus, *Alsat. illust. tom. 1, pag. 663,* peculiarem ex eo facit comitatum. Indè optimo jure Selestatum ad comitatum Kircheimensem retulit beatus Rhenanus, *Rer. Germ. lib. 3, pag. 315,* iusquæ notatus proin à Belflio, *Prodromus Chronicorum Gottwicensis, lib. 4, pag. 814.* (c) Qui tunc erat advocatus Argentinensis.

(d) Membrana, in quâ haec charta cum aliis suo loco referendis est transcripta, vetustissimum exhibet apographum. Ex septem enim nominibus Abbatum, qui membranam signis suis & sigillis reddiderunt authenticam, patet illam scriptam fuisse circâ annum 1235. Sic autem terminatur : "Ego Hugo Dei gratia Abbas Murbacensis, testificor me audisse, vidisse & legisse in auctenticis que continentur in his rescriptis. Ego Conradus Dei gratia Abbas Parisenfis, Cyterciensis ordinis, testificor me vidisse, audisse & legisse in authenticis quod continetur in hiis rescriptis. Ego Gerardus Dei gratia Abbas Mediani Monasterii testificor me audisse, vidisse & legisse in auctenticis quod continentur in hiis rescriptis : ideoque ad veritatis testimonium sigillum meum apposui. Ego Baldwinus Dei gratia Abbas Hugonis curie testificor me audisse, vidisse & legisse in auctenticis quod continetur in hiis rescriptis. Ego Widricus Dei gratia Abbas Senonienfis testificor me audisse, vidisse & legisse hec prescripta autentica sicut in hoc transcripto continentur, ideoque ad evidens testimonium veritatis huic pagine sigillum meum apposui. Ego Cono Dei gratia Abbas Alciati ordinis Canonicorum regularium testificor me audisse, vidisse & legisse in auctenticis quod continetur in hiis transcriptis. Ego Widericus Dei gratia Abbas Stivagienfis, ordinis Premonstratenfis, testificor me audisse, vidisse & legisse in auctenticis quod continentur in hiis transcriptis. "

TIT. 513.

Anno 1096 24 Martii.

BULLA Urbani II Papae, quâ Monasterium Marbacense ad preces Manegaldi Praepositi sub tuitione Apostolicae sedis recipiens ejusdem jura & privilegia confirmat.

Ex autographo tabularii episcopalnis Tabernis Alsaticis (a).

URBANUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis, eorumque successoribus in eadem religione permanens in perpetuum. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortiatur effectum. Proinde nos vestris per familiarem filium nostrum, vestrum autem Prepositum Manegaldum, precibus annuentes tam vos, quam vestra omnia sub tuitionem Apostolice sedis excipimus & presentis privilegii auctoritate munimus. Statuimus enim, ut nemini inter vos, professione exhibita, proprium quid habere, nec sine Prepositi, aut sine communi congregationis licentia de claustris discedere liberum sit. Quod si discesserit & commonitus redire contempserit, ei ejusque successoribus facultas sit ejusmodi ubilibet a suis officiis interdicere. Interdictum vero nullus Episcoporum vel Abbatum sine ejus consensu absolvat. Preterea per presentis privilegii paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quecunque hodie vestra Ecclesia juste possidet five in futurum concessionem pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus quoque, ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione & gubernatione, concessa sunt usibus omnimodis profutura. Ad hec adjicientes statuimus, ut nullus vobis violentia vel astutia qualibet in Praepositum constituantur, nisi quem fratres omnes communi consenserunt, vel fratum pars confilii fanoris secundum Dei timorem regulariter providerint eligendum. Chrifma, oleum sanctum, consecrationes altarium five basilarum, ordinationes clericorum ab Episcopo, in cuius dioceſi eſtis, accipietis, ſiquidem gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit, & ſi ea gratis ac fine pravitatem voluerit exhibere. Alioquin

liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antifitem & ab eo confe-
erationum sacramenta fuscipere. Si qua fane Ecclesiastica secularisve per-
sona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam venire temptaverit,
secundo tertioe commonita, si non satisfactionem congruam emendaverit,
potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere
de perpetrata iniquitate cognoscat, & a facratissimo corpore ac sanguine Dei
& Domini redemptoris nostri Jehsu Christi aliena fiat, atque in extremo ex-
amine districte ultiōni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus
fit pax Domini nostri Jehsu Christi, quatenus & hic fructum bone actionis
percipient, & apud districtum judicem premia eterne pacis inveniant, Amen,
Amen, Amen. Datum Turonis (b), per manus Johannis sancte Romane Ecclesie
Diaconi Cardinalis, IX kal. Aprilis, indictione IV, anno Dominice incarna-
cionis M. XCVI, Pontificatus autem Domni Urbani secundi Pape IX.

(a) Extat in Galliā christianā, tom. 5, *inst. pag.* 474, sed non fatis correctē.

(b) Mense Martio 1096 Urbanum II Turonis esse versatum multae probant Bullae, quas indicat D. de Brequigny, *Table chronologique des Diplômes*, tom. 2, *pag.* 280.

TIT. 514.

C A P I T U L A

Constitutionum antiquarum Canonicorum Regularium
ordinis S. Augustini, quae in usum Canoniae Mar-
bacensis fuerunt conscriptae.

Ex libro membranaceo Canoniae Marbacensis, fol. 224-282 (a).

1. **Q**UALITER novicius ad canonicam professionem recipiatur.
2. Ut predicentur ei cuncta, que ad regularem disciplinam pertinent.
3. Qualiter admonendus fit novicius.
4. Ubi novicius in clauſtro ſedere debeat.
5. Quomodo ſe frater levet ad nocturnos.
6. Qua diſtinctione Canticum graduum cantandum fit.
7. Quali geſtu ſe habeant inter hos psalmos.
8. De Canto graduum quando cantandum fit, vel dimittendum.
9. Quid faciat, ſi quis tardius occurrerit ad regularem horam.
10. Quod petenda fit venia, cum in choro quis cantando vel legendo offendit.
11. De inclinatione ad Gloria patri.

12. Quomodo se habeant stando, vel sedendo in regularibus horis.
13. De collectione vestimentorum cum federint & manicarum astrictione.
14. Quomodo preces prostrati faciant.
15. Qua disciplina lector ad legendum procedat & redeat.
16. Ubi facerdos stare debeat cum orationes dicuntur ad regulares horas.
17. Ne quis ante sonitum de dormitorio egrediatur.
18. Quomodo mane furgant, vel quid statim faciant (*b*).
19. Quomodo fedeant ad lectionem (*c*).
20. De disciplina & eruditione puerorum.
21. De custodia puerorum & hora prandii eorum.
22. Quanta festinatione & gravitate furgant, cum regularis hore signum sonuerit (*d*).
23. De censura & distinctione claustralii.
24. De culpa leviore.
25. De correptione leviorum negligentiarum.
26. Qualiter solvendum sit capitulum.
27. De obitu fratris nuper defuncti nuntiato.
28. De cautela loquendi, soluto silentio.
29. Quomodo debeant stare & stando longum sermonem non facere.
30. Quid frater debet dicere suum.
31. De minutiōne sanguinis.
32. Qua velocitate furgant, cum signa sonuerint.
33. Qualiter se habeant inter missam.
34. Qua hora servitores refectorii mistum accipiant.
35. Quo ordine ad refectionem accedere debeant.
36. De prebenda Christo in majori mensa apponenda.
37. De servitoribus.
38. Ut a ministerio refectorii nullus excusetur.
39. Ut nullus a communi refectione se subtrahat & quanta disciplina illic maneant.
40. De ferculis quotidiane refectionis.
41. Quid sit generale & quid pulmentum, & quis generale & quis pulmentum debeat administrare.
42. Quomodo faciat, si quis priusquam ceteri inde recedere debeat.
43. De micarum diligentia & qualiter bibant & panem recondant.
44. Quo ordine de mensa furgant & ad Ecclesiam procedant.
45. De refectione ministrorum.
46. De somno meridiano & de mutatione vestium.
47. Quo ordine ad nonam furgant & post nonam bibant.
48. Qua hora prevideant, quid in matutinis lecturi, vel cantaturi sunt.
49. De silentio cum primum vespere pulsantur.
50. De coena & completorio.

51. Qualiter sedentes in lectis se discalcient.
52. Quod simul omnes dormiant.
53. De communi silentio.
54. De professione novicii.
55. Qualiter novitium habitum religionis suscipiat.
56. De hora professionis.
57. De officio cantoris.
58. De sacerdotibus ebdomedariis.
59. Quomodo se praeparare debeant ministri majoris Missae.
60. Quo ordine ad missam debeant ministrare.
61. De armariolo & quid ponendum sit in illo.
62. De lavatoriolo altaris.
63. Quo ordine & qua cautela ad consecrationem Dominici corporis debeant accedere.
64. Quando dicendum sit Ite missa est, & quo ordine ab altari recedant.
65. De sacerdote, qui missam privatam vult cantare.
66. De horis cantandi missas privatas.
67. De reverentia Domini Prelati.
68. De negocio, quod Prelatus non sine concilio fratrum tractare debet.
69. Ut nullus in Monasterio propriam sequatur voluntatem.
70. De disciplina, qua multandi sunt qui sibi invicem contumelias inferunt.
71. Ut nullus communicet fratri excommunicato.
72. De flagitio publico.
73. Qualiter sit tractandus inobediens.
74. Item de eodem.
75. Qualiter laici fratres tractandi sunt, si se invicem leserint.
76. Qualiter & quotiens recipiendus fit, qui pro vicio de Monasterio projiciuntur, aut egreditur.
77. Qualiter Prior eligendus fit.
78. Qualiter Prior ordinandus fit.
79. De officio Prioris.
80. De absolutione ejus.
81. De circatoribus.
82. De custode Ecclesie.
83. De custodis adjutore.
84. Qua diligentia hostie fint faciende.
85. De ordinatione cellararii.
86. De horto canonorum.
87. De hortulano.
88. De refectorario & duabus clavibus refectorii.
89. De mensura panis & potus.
90. Quanto tempore canonici bis in die comedant.

91. Quando major missa non post terciam, sed post sextam cantanda sit.
92. Quando canonicos carnibus vesci liceat (*e*).
93. De jejunio quartae & sextae feriae.
94. Qualis ordo servandus fit ab idibus Septembris usque ad kalendas Novembbris.
95. De meridiano somno & potionе post nonam.
96. Quomodo post matutinum calefacere se debeant & vigilias canere.
97. De modo vestimentorum.
98. De calciamentis.
99. De foccis & caligis & camisiis.
100. De pelliciis & coopertoriis, seu pellibus.
101. De superpelliceis & cappis.
102. Qualiter exeat, five equitent.
103. De benedictione iter agentium.
104. Qualiter se habeant de aliquo loco redeuntes, vel in Monasterium suo Prelato subiectum venientes.
105. De benedictione redeuntium.
106. Qua disciplina ingredi debeant Monasterium monachorum.
107. De Benedicite.
108. Ut nullus absque Prelati licentia prandium foris accipiat, si eadem die ante prandium reverti voluerit.
109. Ut nullus presumat quid dare, vel accipere sine Prelati licentia & proprium nullatenus habere.
110. Quo tempore cum cappis chorum intrent & quo fine cappis.
111. De octavis.
112. De Vigilia Nativitatis Domini.
113. In die Palmarum dormiant post prandium.
114. Quibus Sabbatis mandatum non faciant.
115. De mandato, quod fieri folet Sabbato.
116. De mandato trium pauperum.
117. Qualiter habendum fit capitulum in Cena Domini.
118. De mandato pauperum in Cena Domini.
119. Quomodo in refectorio benedicendum fit in Cena Domini, Parasceve & Sabbato sancto.
120. De mandato generali in ipso die.
121. Quod capitulum non teneatur in Parasceve & quandiu discalciati manere debent.
122. Ut frater, qui hospitibus servit, magne fit discretionis.
123. Qualiter sufficiantur hospites & recreentur.
124. De hospitali & de conferendis ad illud.
125. De elemofinario & de junco, qui in Ecclesia & in clauistro spargendus est.
126. De infirmario.

127. De cellarario, ne quod habere potest infirmis subtrahat.
128. De fratre, qui coepit infirmari.
129. De unctione infirmi.
130. De communicando infirmo.
131. De fratre, qui est in agone, qualiter custodiatur.
132. De fratre jam moriente.
133. De eo, qui absente conventu defungitur.
134. Quid agendum sit, postquam frater obierit.
135. Quo ordine portetur in Ecclesiam.
136. De studio psalmodie & misse impendende.
137. De sepeliendo defuncto.
138. Qualiter redeant de sepultura.
139. De septenario & tricenario & vestimentis in capitulo distribuendis.
140. Quid fiat inobedientia pro eo, qui apud nos obierit, & quid nos pro illis, qui ibi obierint, faciamus.
141. Quibus diebus in capitulo anniversarii non pronuntientur.
142. De Prelato de hac luce migrante.
143. De electione Prelati.
144. Qualis esse debeat Prelatus.
145. Quomodo cunctis consentientibus electus in Ecclesiam cum laudibus ducatur & postea reducto obedientia ab omnibus promittatur.
146. De eo, qui in quadragesima obierit, & in novem lectionum die est sepieliendus.
147. De eo, qui sepeliendus est in aliquo dierum trium ante Pascha.
148. De eo, qui sepeliendus est in diebus rogationum.
149. De eo, qui sepeliendus est, quando rafuri sumus.
150. Quid faciendum sit pro familiaribus defunctis.
151. Qualiter omni petenti danda sit fraternitas & quid pro eis adhuc viventibus fiat.
152. Quid pro eis fiat, quando obierint.
153. Qualiter danda sit fraternitas.

(a) Has constitutiones integras, cum capitulis & ipso textu quem omittimus, sed ex alio manuscripto codice scilicet Canoniae Pollinganae, an. 1717 edidit ejusdem Ecclesiae Canonicus Eusebius Amort *Vetus disciplina Canonicorum regularium & saecularium*, tom. 1, pag. 384-431, qui easdem pag. 69 & 383 attribuit Manegoldo Marbacensi primo Praeposito, seu ejus successori Gerungo.

(b) Hic in codice Pollingano, quo usus est Amort, pag. 390 adest titulus : *qua reverentia & silentio accendant ad lavatorium* cum textu.

(c) Hic in eodem codice pag. quoque 390 sunt duo alii tituli, cum subsecente quoque textu, quorum primus : *quomodo vel quibus horis veniant ad confessionem*, & secundus : *de quadripartita illuione somniorum*.

(d) Hic quoque in praedicto codice pag. 392 est aliis cum textu titulus : *de admonitione & correctione minus perfectorum*.

(e) Memoratum capitulum XCII cum suo textu omissum est in Pollingano Amorti codice. Ita verò fonat. „ A Pascha Domini usque ad idus Septembres in tercia & quinta feria canonicis carnem mandare ducere licebit. Ab idibus vero Septembres usque ad Pascha in festivitatibus novem lectionum & octavis similiiter carne vesci licebit, excepto in Adventu Domini & in Septuagesima, in quo tempore ab uisu carnis & fagiminis abstinere debebunt, retento uisu ovorum & caseorum usque in Quintuagesimam. ”

TIT. 515.

Anno 1096 10 Maji.

CHARTA, quâ *Albertus Comes de Musau*, qui etiam erat Comes Egisheimensis & Dagsburgensis, fundat prioratum in monte S. Martini propè Longwicum, eundem submittens Abbatiae S. Vitoni Virdunensis (a). *Data Metis, in Monasterio S. Clementis, VI idus Maji, an. inc. Dom. M. XCVI, ind. IV, conc. II, epacta XXIII.*

Extat ex chartulario S. Vitoni Virdunensis descripta apud Calmet, *Histoire de Lorraine*, tom. 1 preuves, pag. 506 primae edit., & tom. 3, col. XXXVIII secundae.

(a) Indè haec leguntur in necrologio S. Vitoni Virdunensis, apud Duchesne, *Histoire de Luxembourg*, preuves pag. 36, „ IX kal. Septembres, Albertus comes Dagsburgensis, qui nobis Cellam » montis S. Martini cum omnibus appendiciis suis dedit. ”

T I T. 516.

Anno 1096.

CHARTA Ottonis Argentinensis Episcopi, quo confirmat Conrado fideli suo beneficium in Lampertheimensi banno ab Ecclesiâ Haselacensi eidem Conrado concessum.

Ex Apographo (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Otto Dei gratia Argentinensis Episcopus. Quanto juniores tempore, tanto negligentiores, major pars quia existimus in opere, aevique prolixitas per plura quia solet ex animo tollere, quae literarum non obtinemus testificatione; curiosa quaque paginarum memorii tradere solemus, ne quasi glacie scripta ad solem ponamus. Notum igitur esse cupimus Christi nostrisque fidelibus, tam futuris quam praesentibus, qualiter quidam Counradus nomine noster fidelis, homo scilicet Ecclesiae

Argentinensis, quicquid beatus Florentius ad Haselaha in Marchia Lampertheimensi habet, in beneficium accepit, me volente, praepofito Wernhero praefante, advocato Hezelino manu sua confirmante, praenominati loci caterva fratrum rogante & conlandente, ut idem Cuonradus ejusque hereditarii successores liberam potestatem inde habeant sibi retinendi, aliis suae comparitatis dandi, precariandi, vel quicquid suae & Ecclesiae, cui idem attitulatus est, sibi utilitatis placuerit inde faciendi. Idem vero Cuonradus predicti loci canonice de eodem beneficio in eodem beneficii loco, & ejus hereditarii successores talentum (*b*) debent annuatim persolvere, in nativitate sancti Joannis Baptiste. Ad hujus tradicionis memoriam, delictorumque suorum absolutionem perpetuam idem Cuonradus duo candelabra dedit Ecclesiae sancto Florentio ad Haselaha attitulatae. Et ut hujus donationis nostrae auctoritas stabilis & inconvulsa omni permaneat aevo, hanc chartam inde conscribi, testesque subscribi & sigilli nostri impressione fecimus insigniri. Hii sunt testes, quorum predictae rei praepollebat auctoritas: Otto Episcopus, Burchardus major Praepositus, Wernhere Camerarius & ejusdem loci Praepositus, Hezelinus Aedituus, Beringarius Decanus, Wolverat, Herolt, Gerhard, Manno. S. Thomae Praepositus & Canonicus. Hezil, ejusdem loci advocatus. Anshelm. Cuonrat. Hesso. Diebolt. Mereboto. Sigefrit. Beringer. Manno. Ezzelo. Burchart. Manno. Odalrich. Wolfram. Wanhart. Wignant. Erbo. Bebeno. Berhtolt. Ortolf. Wezel. Walther. Otto. Hanrich. Friderich. Roho. Berbolt. Regenhart. Burchart. Heinrich. Adelhart. Heinrich. Odalrich. Hartger. Adalbero ejusdem loci Decanus, Cuono Aedituus, Buggo, Suigger, Lanzelin Liuthart, caeterique Canonici & laici, quos enumerare sigillatimi perlongum est. Acta sunt haec anno MXCVI, indictione IIII, regnante Heinrico Imperatore quarto.

(*a*) Edidit Schilterus, *Glossarii Teutonici pag. 572*: unde nam verò hauserit non indicat.

(*b*) Id est marca argenti, sive una libra denariorum, *ein Pfund Pfennig*, ut explicat idem Schilterus, *tom. cit. pag. 572 & 615*.

TIT. § 17.

Anno 1097 13 Julii.

CHARTA, quâ Otto divina favente clementia Argentinensis Episcopus testatur qualiter quidam Ecclesiae suae fidelis Liufrit nomine, homo scilicet libere conditionis, quicquid predii habuit in Eichhohe (*a*) Marchia, in Provincia Alsatia, in comitatu Godefridi comitis (*b*), juxta flumen Andelaha (*c*), Monasterio sancti Cyriaci ad Aldorph (*d*), per manum comitis Adelberti praenominatae villae advocati (*e*), tradidit . . . ea videlicet ratione, ut ipse & ejus uxor idem pre-

dium in sua potestate & utilitate jure beneficiali retinerent. . . . Idem autem Liufrit a domno Dietbaldo praedicti Monasterii Abbe sex talenta Argentinenensis monetae pro facta condictione accepit, & viniferos agros duos lege precaria recepit. . . . Hui sunt testes hujus traditionis, Regenbalt de Valva (f), Burchart de Musteresheim (g), Wernhere de Bloedenesheim (h), Cuono de Vindenheim (i), Lenzelin, Hugo, Heinrich de Bischofesheim (l). Acta sunt hec an. Dom. inc. M. XCVII, ind. V, regnante Heinrico IV Romanorum Imperatore Augusto. Data III idus Julii (m).

Ex tabulario Abbatiae Altoriensis edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. I*, pag. 178.

(a) Eichhofen. (b) Qui erat comes Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(c) Rivus Andlau. (d) Abbatia Altoriensis. (e) Albertus scilicet comes Dagsburgenis. (f) Valff.

(g) Videtur esse ille Burchardus de Munzenhem, quem memorat charta sequenti titulo edenda.

(h) Blesheim. (i) Firdenheim. (l) Bischofesheim propè Rosheim.

(m) Eodem anno 1097 in Alsatiam venit ipse Henricus IV, ut scribunt Albertus Stadenis, in *Chronico*, pag. 251, & Annalista Saxo, apud *Leibnitizium, Acceffiones historicae*, pag. 275, "Anno " Dom. 1097, Heinricus Imperator natalem Domini apud Argentinam celebravit. "

TIT. 518.

Circà annum 1098.

CHARTA Burchardi de Munzenheim & uxoris ejus, quâ praedia sua in Ruffach & Heringheim Abbatiae Rhenaugiensi in Helvetiâ concedunt.

Ex autographo Monasterii Rhenaugiensis (a).

BURCHARDUS de Munzenhem (b) & uxor ejus Hazicha quicquid propriæ habuerunt in Rubiaca (c) dederunt sanctae Mariae & congregationi Renaugeiae (d), & agrum in Herinheim (e). Hadelhelm & uxor ejus Renza dedérunt eidem congregationi decem fazza (f) & jugerum unum. Siegeo & filii ejus dederunt undecim fazza & duo jugera, & duas perticas (g), & domum eidem congregationi. Ellenza dedit septem fazza. Ego Telarius scripsi & subscripsi (h).

(a) Chartam hanc nobis communicavit R. D. Mauricius Hochenbaum Van der Meer, Prior Abbatiae Rhenaugiensis. Charta est fine datâ & anno : autographum tamen est manûs antiquissimae, quae diphongos adhuc obseruavit, & quam ad initium saeculi duodecimi referendam esse arbitratur memoratus D. Van der Meer.

(b) Hodie Munzenheim. Forte idem ac Burcardus de Musteresheim in chartâ praecedenti Altorfinâ an. 1097 inter testes memoratus. (c) Ruffach.

(d) Hodie Monasterium Rheinaw ordinis S. Benedicti in dioecesi Constantiensi situm, in descensu Rheni fluminis, sub ipsis proximè cataractis, quae in Rhenum, postquam Schafufium praeterfluit, & rupe cum grandi aquarum fonte praecipitantur. Abbatiae Rhenaugiensi annis 1697 & 1730 Abbas

praefuit Geroldus L. B. de Zurlauben, qui Ecclesiae & Conventūs aedificia à fundamentis construxit. Historiam ejusdem Abbatiae composuit praedictus D. Mauritius Hochenbaum Van der Meer, quam monumentorum anecdotorum tomo primo inferuit D. Zapf pag. 225 & seq.

(e) Duplex extat vicus Ober-Heringheim & Nieder-Heringheim ambo propè Rufacum siti.

(f) Saz, five Schatz, quod nomen adhuc viget in superiori Alsatia, est quaedam mensura vinearum, de quā agit Scherzius *Glossarium Germanicum medii aevi*, tom. 2, pag. 1366 & 1381. Denotat verò nonam partem jugeri.

(g) Pertica est certus agri modus constans decem pedibus, Argentorati dicta *eine Ruthe*.

(h) Bona haec Rubeacenfia an. 1242 vendidit Hermannus Rhinaugiensis Abbas Monasterio Marbachensi. Chartam venditionis ex autographo tabularii Tabernensis descriptam & Dom. Maurizio Hochenbaum à nobis communicatam edidit praedictus Zapf tom. 1 cit., pag. 476.

TIT. 519.

Anno 1099 8 Novembris.

CHARTA Johannis Episcopi Spirensis, quā cum Cunone Wormatiensi Antifite quaedam loca ratione utriusque dioecesis permutat. *Praescriptum concubium confirmatum est assensu Heinrici tertii Imperatoris, in presencia complurium ipsius principum. Fuerunt autem ibi presentes & consenserunt inter alios Burchardus Basiliensis Episcopus, Otto Argentinensis Episcopus, Dux Fridericus, &c. Factum est Mogunciae V idus Novembris, an. Dom. inc. M. XCIX, inductione VI.*

Exstat in libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Spirensis conscripto saeculo XIII, fol. 43. Ediderunt verò Lameius, *Commentationes Academiae electoralis Mannheimensis*, tom. 4 *historico*, pag. 139, atque Würdtweinius, *Subsidia diplomatica*, tom. 4, pag. 329.

TIT. 520.

Anno 1100 6 Januarii.

CHARTA altera Johannis Episcopi Spirensis, quā fundans & dotans Abbatiam Sunnesheimensem, praeter alia, ei concedit Offenbach (*a*), Bebingon, Servilingan in pago Spirkowi, in comitatu Spirensis Episcopi, donans pariter suam curtem Steinwilre (*b*) fitam in eodem pago Spirkowi fratribus Ecclesiae sua Spirensis. *Huic traditioni interfuerunt ipse Imperator Heinricus & complures principes illius..... Burchardus Basiliensis Episcopus, Otto Argentinensis Episcopus . . . & alii quam plures. Facta VIII idus Januarii, an. ab inc. Dom. M. C, indict. VIII, regnante Heinrico III Imperatore Augusto an. XLVI,*

*Imperante autem XV, Johanne vero Episcopo an. X Spirensi Ecclesie presidente.
Acta Spire.*

Extat in memorato libro privilegiorum Spirensis Ecclesiae membranaceo, fol. 44. Retulit
jam Lameius, in *Commentat. Academiae Mannheimensis*, tom. 3, pag. 277.

(a) Offenbach. (b) Steinweiller.

TIT. 521.

Anno 1100 7 Januarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo donationem Abbatiae Hornbagensis à se factam praecedenter Ecclesiae Spirensi confirmans, jus advocatiae ejusdem Monasterii Joanni Episcopo quoque Spirensi concedit. *Huic donationi interfuerunt praeter alios Burchardus Basiliensis Episcopus, Otto Argentinensis Episcopus, Dux Fridericus & alii quamplures principes. . . . Data VII idus Januarii, an. ab inc. Dom. M. C, indic. VII, regnante Heinrico III Romanorum Imperatore Augusto an. XLVI, imperante autem XV. Actum est hoc Spire.*

Legitur quoque in dicto chartulario Spirensi, fol. 45, ediditque Reverendissimus Würdweinius, *Subsidia diplomatica*, tom. 5, pag. 257.

TIT. 522.

N O M I N A

Canonicorum five fratrum beatae Mariae Ecclesiae Cathedralis Argentinensis, desinente saeculo undecimo, vel ineunte duodecimo.

Ex libro membranaceo summi Capituli Argentinensis, qui dicitur liber regulae, fol. 56.

NO M I N A fratrum. 1. Heinrihc. 2. 3. Hartunc. 4. Adalbreht.
5. Diederihc (a). 6. Odalrihc. 7. 8. Hezil (b). 9.
10. Herolt (c). 11. Altmann. 12. Werinher (d). 13. Anshelm. 14. Adalbert.
15. 16. 17. Beringer (e). 18. 19.

20. Brun (f). 21. 22. Burkart (g). 23. Adalbert. 24. Otto.
 25. Otto (h). 26. Cuono (i). 27. Burkart. 28. 29. Wolwe-
 rat (l). 30. Vodalrihc. 31. Burkart (m). 32. 33. Eberhart (n).
 34. Heinrich. 35. Cuonrat (o). 36:

*Numeri vacui & punctulis distincti sunt ii Fratres, quorum nomina deleta sunt in veteri mem-
branâ hinc indè maculatâ.*

- (a) Refertur in chartis annorum 1116, 1118 & 1119. (b) Erat Archidiaconus anno 1089.
 (c) Legitur cantor annis 1089, 1094 & 1105. (d) Dicitur Camerarius annis 1094, 1096 & 1105.
 (e) Fuit Decanus an. 1096. (f) Dein Decanus. (g) Praepositus annis 1089 & 1105.
 (h) Memoratur in chartâ anni 1116. (i) Dein Episcopus.
 (l) Legitur Chorpiscopus in chartâ anni 1109. (m) Quoque Chorpiscopus in eâdem chartâ.
 (n) Similiter Chorpiscopus in chartâ memoratâ. (o) Vivebat adhuc anno 1116.
-
-

TIT. 523.

E X C E R P T A

Opusculi de Zwifaltenis Monasterii fundatione, quod
 anno 1135 conscripsit ejusdem Abbatiae Monachus
 Ortliebus (a).

TEMPORIBUS (b) Counradi Imperatoris (c) fuerunt in partibus Alama-
 niae (d) duo germani fratres potentissimi & nobilissimi Comites, quorum unus
 Egino, alter Roudolfus dicebatur. E quibus Egino vir bellicofus . . . mon-
 tem, qui a praeterflente rivo Achalmin (e) vocatur, coemit, moxque funda-
 menta urbis, quae hodieque dicitur Achalmin, in ejusdem montis cacumine
 jecit. Verum ifdem Egino modico febris dolore tactus, mortisque debitum
 solvere coactus, castrum, quod coepit aedificare, non potuit consummare. Cujus
 frater Rudolfus tanto germano viduatus gloriae virtutis & inchoati
 operis haeres est factus. Hic, urbe jam constructa & ad fastigium usque
 decenter perducta, juxta christianum morem competentem sibi accepit uxori-
 rem filiam nobilissimi Comitis Liuthonis ac Willibergae de Mumpilgart, seu
 de Wulvelingen (f), Adelheidem nomine, fororem videlicet Hunfridi Raven-
 nantium Archiepiscopi (g). Natique sunt eis septem filii & tres filiae. Nomina
 filiorum fuerunt ista: Cuno primogenitus, secundus Liutholdus, tertius Egino,
 quartus Rudolfus, quintus Hunfridus, sextus Beringerus, septimus Wernherus
 postea Strazburgensis Episcopus. Horum forores fuerunt Williburg, Mahthildt,
 atque Beatrix, quae postea apud Ascuwanc (h) Abbatissae nomine prefuit.

Quibus omnibus viam universae carnis ingressis, duo germani, qui majores natu fuerunt, Cuno scilicet & Liutholdus foli superstites remanerunt.

At, ubi tota simul hereditas est ad eos devoluta, . . . superna gratia preventi tractare coeperunt de suis facultatibus Christo Domino Monasterium construere & ad hoc omnem suam haereditatem tradere. . . . Invenitur locus (*i*) juxta famosissimum fluvium Danubium situs. Nomen autem a duplice fluvio suscepit, quia duplex fluvius Zwifalatach vocatur. . . . Igitur praetutati comites (*l*) Cuno scilicet ac Liutholdus in Nativitate S. Mariae hic advenientes Willehelnum Hirsaugensem Abbatem cum aliis multis adesse fecerunt & locum habitationis gloriae Domini hic praefignaverunt & eadem die praediis dotaverunt. Haec fuit autem (*m*) praedia & ista fuit allodia, quae supradictus piae memoriae Liutoldus Comes cum germano suo Chunone comite ad Monasterium Zwifildense tradiderunt. Primo videlicet locus, in quo Coenobium nunc est confectum . . . & Ecclesia plebis cum omni decimatione vel jure, quo ab ipsis aut patribus eorum eotenus est possessa. Iste locus in divisione praediorum in fortē obvenerat Wernhero fratri eorum, qui, cum esset Argentinensis Episcopus, ante paucos dies obierat : ideoque ambo indifferenter, utpote adhuc indivisa, tribuebant. &c. &c.

Tempore Cunradi Imperatoris (*n*) & Heinrici successoris ejus in regno, avia eorumdem fratrum confilio & affectu consanguineorum suorum missa in Longobardiam legitimo ibidem tradita est marito. Interim frater ejus domi relitus paralitica infirmitate per compagem membrorum resolutus praedium Tarodingen & Undingen, quod tunc temporis sui juris erat, tradidit in proprietatem Rudolfo comiti de Achalmin, tum quia infirmitate debilitatus, tum quia consanguinitate ei erat conjunctus. Postea vero longo temporis intervallo transfacto, foror ejus, contempto cui legitimate sociata erat marito, a Longobardia revertens praedium praedictum, quasi injuste sibi ablatum, a Rudolfo repetiit : sed contradicentibus legisperitis minime recepit.

Idem Christi cultor Dominus Liutoldus Comes (*o*) quoddam in Alsatia cum fratribus suis habebat praedium, cui Ebirsheim erat vocabulum (*p*), quod post obitum fratrum suorum cupiebat conferre Monasterio. Sed quia cingulum militiae tum pro divino amore, tum pro corporali deposuerat aegritudine, secundum leges faeculi non potuit hoc heredibus suis afferre. . . . Cum longe a Monasterio fuisset remotum, & idcirco quorumdam hominum violentia nobis esset ablatum, Wernhero Comite de Gruninga, filio scilicet fororis ejus (*q*), operam dante, licet hoc hereditario jure sibi posset vendicare, per Henricum quintum Imperatorem in usum nostrum taliter est redactum. Per manum ipsius Wernheri Comitis praefato hoc dedimus Caesari pro sexaginta marchis argenti, de qua pecunia viginti marchas postea dedimus Sophiae conjugi Cunradi de Habechisbure (*r*). Quae cum quondam esset uxor Eginonis fratris Liutoldi Comitis, idem praedium dicebat ab eodem Eginone viro suo sibi fuisse traditum.

Praefati duo fratres germani (*s*) Liutoldus & Cuno tradiderunt nepoti suo Wernhero Comiti de Gruningen, filio Willibiriae fororis, villam Tetingen dimidiam, in qua parentes eorum sedem suam statuerant & ubi frequentius, cum in his essent regionibus, habitaverant; ubi etiam pater ipsorum Rudolfus Comes cum duobus parvulis suis, fratribus eorum Hunfrido videlicet & Beringario, sepultus quiescebat: quorum corpora Monasterio jam constructo inde translata, in capitulo nostro digna cum veneratione sunt tumulata. Ad haec quoque tradiderunt ei pene cunctos milites suos cum castello suo Achalmin dicto, quod usque in hodiernum diem cernitur in duas munitio[n]es esse discretum, quarum unam, maiorem videlicet, Rudolfus pater, alteram, id est, minorem Liutoldus Comes a fundamento exstruxit.

Domino Cunone Comite (*t*) ex hac luce migrante, cum frater ejus Liutoldus solus esset superstes atque hereditas domus patris ejus & omnium fratrum suorum ad hunc solum devenisset, convenerunt ad eum duo fratres germani Burchart videlicet, postea Trajectensis Episcopus, & Otto, filii fororis ejus Mathildis de Horeburg & rogaverunt eum, ne tanto penitus parentum suorum patrimonio privarentur. Quibus praedictus Luitoldus Comes eorum avunculus tradidit eis castellum Wulfelingen nuncupatum, cum universis praediis ac militibus suis in eadem regione constitutis.

Willehelmus Hirsaugiensis Abbas (*u*), plurimorum constructor & reparator Cenobiorum, multis clarus virtutibus, obiit in senectute bona & adpositus est ad patres suos senex ac plenus dierum, III non. Julii anno MXCI: cui successit Dominus Gebehardus, postea Spirensis Episcopus.

Venerabilis Cuno (*x*) jam senex & grandaevus in castello suo Wulfelingen corporis dolore corripitur; cumque hac infirmitate gravi per dies quatuordecim laborasset, in senectute bona collectus est ad patres suos an. Dom. inc. MXCII: qui, cum esset tempore grandis persecutio[n]is & haereticae pravitatis, quae per Heinricum quartum Imperatorem Ecclesiam vehementer vastavit, hic in fidelitate sancti Petri cum sepe dicto Liutoldo fratre suo immobiliter, veluti cedrus inconcussa, perduravit. Frater ejus Liutoldus Comes hoc audiens, licet ipse quoque cygneo foret capite ac podagrico constrictus dolore, tamen impiger post ipsum abiens cum magna gloria corpus ejus hucusque perduxit, ac fecus introitum popularis Ecclesiae, ubi noviter collecta mansitabat congregati uncula, versus altare S. Petri sepelivit. Postmodum vero Monasterio jam pene consummato, cineres ejus inde translati juxta ossa patris & fratrum suorum in capitulo nostro sunt venerabiliter tumulati.

Liutoldus Comes (*y*) in hora exitus sui petiit se monachica benedictione insigniri, qua percepta triduum supervixit. Obiit autem temporibus Heinrici quarti Imperatoris, XV kal. Septembris an. MXCVIII ac sepultus est in nostro capitulo in sepulcro majorum videlicet patris ac fratrum suorum.

Sed nec hoc filendum arbitramur (*z*), quod quidam tam viri quam feminae, seculari dignitate sponte deposita, hic (in Zwifalten) magis subesse,

quam alibi praeesse delegerunt. De quorum numerositate quaedam extitit Alberat nomine, Comitis Eginonis filia, sed Gebehardi Strazburgenis Pontificis germana, quae quondam fuit apud Lyndaugiam Abbatissa. Hanc Udelhilt, comitissa de Zolre, ipsius Abbatissae germana, in quantum potuit, imitari studuit. Cruciculam argenteam (aa) Dominus Folmarus Hirsaugiensis Abbas dedit domnae Oudilhildae comitissae de Zolre, & illa forori suae Alberadæ, quondam Abbatissæ, nostræ autem nunc monachæ donavit.

(a) Autographum hujus opusculi extat in tabulario ipsius Abbatiae Zwifaltenfis. Exaravit illud anno 1135, ut constat ex præfatione, ejusdem Coenobii monachus Ortliebus, qui testatur se scripsisse ea que vel oculis inspexit, vel ab his, qui viderunt & interfuerunt, audivit, aut in scedula parsum invenit. Opusculum integrum primus edidit Campidonae an. 1784 R. D. Gerardus Heff, Weingartenfis Abbatiae Prior, *Monumentorum Guelficorum pars historica, seu scriptores rerum Guelficarum*, pag. 166-203.

(b) Apud Heff, lib. 1, cap. 1, pag. 169. (c) Circè annum 1030. (d) Id est, Sueviae. (e) Achalm.

(f) Wülfingen, hodiè vicus ditionis Turicensis. *Wulvelingen castellum in Pago, qui Durigowe nuncupatur*, collocat idem Ortliebus, lib. 1, cap. 6, pag. 176.

(g) Consuluntur in tomo præcedenti Historiae nostræ tituli 400 & 418, pag. ccxlvii & cclxix.

(h) Eschau. (i) Lib. 1, cap. 2, pag. 171. (l) Cap. 3, pag. 171. (m) Cap. 4, pag. 171 & 172.

(n) Cap. 5, pag. 173. (o) Cap. 5, pag. 174. (p) Ebersheim. (q) Scilicet Willibirgæ.

(r) Conradus erat comes de Lentzburg. Dicitur hîc de Habechisburg, quia filius erat Richenzae Habsburgicæ ex Ulrico comite Lentburgensi.

(s) Lib. 1, cap. 7, pag. 177. (t) Cap. 8, pag. 178. (u) Cap. 11, pag. 183. (x) Cap. 13, p. 187.

(y) Cap. 17, pag. 190. (z) Cap. 20, pag. 194. (aa) Lib. 2, cap. 2, pag. 201.

TIT. § 24.

E X C E R P T A alia Libelli de constructione Zwifaltenfis Abbatiae, quem anno 1138 exaravit ejusdem Monasterii monachus & dein Abbas Bertholdus (a).

ANNO incarnationis Domini (b) M. LXXXIX, Lutholdus & Cuno Comites, duo germani fratres, Rudolfo patre de Castello Achalmen dicto, Adelhaide matre de Castello Wulflingen nuncupato progeniti, coeperunt in prædio suo Zwifalta appellato Monasterium construere, & monachos maximæ discretionis de Hirsaugieni scilicet Coenobio, qui eo tempore sub Willihelmo Abate in regulari disciplina secundum Cluniacenses omnes videbantur præire, adscitos illic instituere. Praedia autem (c), quae omnipotenti Deo, sanctæque ejus genitrici Mariae & perpetuae virginis ab ipsis sunt oblata, fratri eorum Wernhero Argentinensi Episcopo, qui nuper heu in scismate perierat, forte obvenerant, cujus ipsi haeredes (fuerunt)... Ipse Luitoldus dedit (etiam) quoddam præedium (d) a fratre suo Eginone sibi in Alfatia inter caetera relicta, Ebirisheim vocatum, in confinio Raboldistain situm (e), quod a rapto-

ribus diu ablatum , sed auxilio comitis Werinheri a Groeningen per Heinrichum Imperatorem restitutum , paucis interjectis diebus , eidem Imperatori acceptis sexaginta libris argenti est datum.

Quarto autem fundationis hujus coenobii anno , Cuono comes apud Wulfelingen castrum suum XVII kal. Novembris vitam finivit : a fratre Luitoldo huc advectus cum patre Rudolfo & fratribus suis Hunfrido & Beringero tumulatus quiescit. Iste magnarum divitiarum potentia clarus , inter fratres suos fuit ditissimus , inter caeteros hujus regionis Principes nimis gloriosus , aliis fratribus suis retro post sathanam euntibus , quoniam possessiones suas , quas ultra citrave Rhenum fluvium sub ditione videlicet inimicorum habuerunt , plusquam animas dilexerunt. Hic & frater ejus Luitoldus a Deo inspirati , quia urbes ad repugnandum munitissimas habuerunt , in fidelitate sancti Petri usque in finem cum Apostolico perseverarunt.

Hic , de quo loquimur , Luitoldus (*f*) omni vita sua etiam in seculari habitu valde fuit religiosus , cum uxore non concubinam habens , omnino permanxit castus. . . . Decimo autem fundationis hujus coenobii anno , febre pulsatus , monachus effectus , XV kal. Septemboris in pace quievit , in fratri sui Cunonis & patris Rudolfi sepulcro tumulatus. Horum mater Adelhadt cum fratre suo Hunfrido Ravenatenfi Episcopo Praeposituram Embirach & villam Habsbach (*g*) Argentinensi Ecclesiae contulit , ubi & ipsa (*h*) cum Eginone Luitoldi comitis patruo & filiis suis Werinhero ejusdem loci Episcopo , Eginone atque Rudolfo in juvenili aetate in contiguis locis occiso in Ecclesia sanctae Mariae ante altare S. Laurentii sepulta quiescit. Horum nomina vel anniversaria libris nostris inferuimus. Werinheri tantum Episcopi & Eginonis fratri sui nomina tantummodo in libris nostris non notavimus , quoniam cum Rege Heinrico , qui peccavit & peccare fecit Israel , communicaverunt & in conjuratione contra Apostolicum in finem usque perseveraverunt & in tali heu scismate perierunt.

Capella S. Nicolai (*i*) ad occasum in fine Monasteri (Zwifaltenfis) adposita ab Udilhilde comitissa de Zolro est constructa : in qua etiam ipsa in una parte , quae non est consecrata , cum matre Cunegunda comitissa de Uraha jacet sepulta. Albirat etiam soror ejus , Abbatissa de Lindaugia , ibi jacet condita.

(*a*) Libelli illius excerpta ex veteri apographo edidit quoque D. Gerardus Heff , in memorata monum-
entorum Guelficorum parte historica , pag. 204-215. Autographum ipsum , quod Martino Crucio com-
municaverat Abbas Zwifaltenfis , nunquam fuit restitutum : eodem usus est dictus Crucius in Annalibus
Suevicis , tom. 1 , part. 2 , lib. 8 , cap. 268. Bertholdus libelli auctor in ipso Monasterio Zwifaltenfis
educatus Luitoldum fundatorem puer viderat ac noverat , Abbas dein electus an. 1139.

(*b*) Apud Heff , pag. 205. (*c*) pag. 205. (*d*) pag. 206.

(*e*) Vicus Ebersheim à castro Rappoltsteinensi quatuor distat leuis Alsaticis. (*f*) pag. 207.

(*g*) Ita apographum , quo usus est Hessius. Rectius *Sabach* , hodiè Seuzach propè Embrach , ex ipso
autographo legit Crucius , Annales Suevici , tom. 1 , cit. , part. 2 , lib. 8 , cap. 8 , pag. 269.

(*h*) pag. 208. (*i*) pag. 210.

TIT. 525.

EXTRACTA chronic & necrologii Zwifaltensis
Abbatiae.

ANNO M. XXX. Ernest Dux (a) Imperatori rebellis occiditur : Otto succedit.
 Anno M. XLVII. Otto Dux Suevorum obiit : Otto Comes de Swinfurt succedit. Eodem anno Hunfridus de Mumpligart, avunculus Luitoldi & Cunonis Comitum de Achalmen, Ravennae Episcopus factus est.

Anno M. LIV. Leo Papa obiit.

Anno M. LVII. Otto Dux Alemannorum obiit, cui Rudolfus succedit.

Anno M. LXXIII. Hermannus Marchio (b) Cluniaci monachus factus est.

Anno M. LXXIV. Rudolfus Dux Suevorum Rex constitutus est contra Heinricum apud Forcheim.

Anno M. LXXVIII. Heinricus Rex Sueviam igne, ferro & praeda vastat.

Anno M. LXXXI. Rudolfus Rex juxta fluvium Elster cum Heinrico dimicans occubuit.

Anno M. LXXXIX. initium Zwividensis Coenobii.

Anno M. XCII. Cuno Comes moritur.

Anno M. XCIV. magna hominum mortalitas.

Anno M. XCVIII. Luitoldus Comes & Monachus obiit.

Anno M. C. XVII. tercio nonas Januarii, terrae motus factus est magnus bis in nocte & die, multique homines oppressi sunt.

Anno M. C. LX. ab Egone Comite de Urah, vel de Furstenberg (c), pretiosa cortina auro contexta huic Monasterio translata est.

Anno M. C. XCVI. maxima tres annos pressit fames hic Alemanno.

Anno M. CC. hic Argentina male sensit bella Philippi, Trevirus arctatur, Alsatia depopulatur.

Anno M. CC. X. nonis Augusti, vifi sunt duo soles media die.

Anno M. CC. XVII. vinum habundat.

Anno M. CC. XVIII. Berchtoldus Dux de Zaringen obiit.

Anno M. CC. XXVI. pestilentia pecudum per univeras terras graffatur : fames etiam pressit homines.

VI idus Januarii. Cuonradus Dux de Zaringen.

XIII kal. Februarii. Fridericus, Dux Suevorum junior, filius Imperatoris.

Eodem die. Bertha Comitissa de Brigantia (d).

XIV kal. Martii. Judinta de Habiscure (e).

XI kal. Martii. Sophia de Habesbuc (*f*).

VIII kal. Martii. Wernherus Comes de Gruningen, fororis Luitoldi Comitis filius.

Kal. Martii. Gebehardus Episcopus Spire.

VI idus Martii. Adelheit de Achalme.

II idus Martii. Agnes Regina (*g*).

XIV kal. Aprilis. Fridericus Comes de Zolre.

Nonis Aprilis. Alberat Abbatissa de Lindaugia.

VIII idus Aprilis. Fridericus Dux de Stoufin, pater Barbaroffae.

III id. Aprilis. Uditihilt Comitissa de Zolre.

III kal. Maii. Dietger Episcopus (*h*).

VI non. Maii. Beatrix Abbatissa (*i*), foror comitis Luitoldi.

V non. Maii. Bertolt Dux (*l*).

IX kal. Junii. Manegolt magister de Lutinbach (*m*).

III non. Junii. Goteschalc frater Liutoldi comitis (*n*).

III idus Junii. Fridericus Cesar de Stoufin.

II idus Junii. Udalricus Comes de Achalme.

Eodem die. Hugo Comes (*o*).

VII kal. Julii. Volmarus Comes.

Nonis Julii. Egino Comes de Urach (*p*).

*XIV kal. Augus*ti*.* Cunrat Comes de Achalm (*q*).

*VIII kal. Augus*ti*.* Egino Comes de Ura junior.

*Nonis Augus*ti*.* Judinta Comitissa de Achalme.

*XVIII kal. Septemb*ris*.* Cuonradus Dux Suevorum.

*XV kal. Septemb*ris*.* Liutoldus Comes fundator hujus Cenobii.

*XIV kal. Septemb*ris*.* Hadewic Comitissa de Ura.

*XI kal. Septemb*ris*.* Rilint Abbatissa de Hoinburg (*r*).

*X kal. Septemb*ris*.* Hunfrid, Episcopus Ravenne, avunculus Liutoldi comitis.

*IV kal. Septemb*ris*.* Adelheit Comitissa, mater comitis Liutoldi.

*II non. Septemb*ris*.* Cunigunt Comitissa de Urah.

*VIII kal. Octob*ris*.* Roudolfus Comes, pater Liutoldi Comitis.

*IV kal. Octob*ris*.* Heinricus de Stouphin Cesar.

*II kal. Octob*ris*.* Mahtilt Comitissa, foror Liutoldi Comitis.

*Nonis Octob*ris*.* Hermann Marchio (*s*).

*XVII kal. Novemb*ris*.* Cuono Comes fundator hujus Cenobii.

Eodem die. Ruodolfus Rex.

*VII kal. Novemb*ris*.* Ulricus Comes de Brigantia.

*Nonis Novemb*ris*.* Egino de Ura.

*IV idus Novemb*ris*.* Rudolfus Episcopus de Basilea.

XIV kal. Decembris. Unruch proavus Liutoldi Comitis.

II non. Decembris. Lotharius Rex.

XIV kal. Januarii. Agnes Ducissa (*t*).

VIII kal. Januarii. Ulrich Episcopus Spire.

- (a) Scilicet Sueviae. (b) Sator Marchionum Badenium.
 - (c) Hic in Annalibus Germaniae primum occurrit nomen Furstembergici generis.
 - (d) Haec, teste Heffio, *Monumentorum Guelficorum pars historica*, pag. 235, uxor Udalrici comitis fundatoris Augiae Brigantinae, atque filia Rudolfi Ducis Sueviae & Anticaesaris, vixit an. 1110.
 - (e) Coniux scilicet Adelberti comitis Habsburgiaci.
 - (f) Haec fuit prima uxor Eginonis comitis de Achalm & secunda Conradi, five Cunonis comitis de Lenzburg. Conradus verò vocatus fuit Habsburgicus propter matrem Richinam.
 - (g) Filia Henrici III Imperatoris & uxor Rudolfi Anticaesaris.
 - (h) Videlicet Metensis. (i) Aschoviensis in Alsatia. (l) De Zaringia.
 - (m) Qui fuit primus Praepositus Marbacensis.
 - (n) Filius, ut videtur, Nothus Rudolphi comitis de Achalm.
 - (o) Unus ex comitibus Egisheimensibus, five Nordgoviae.
 - (p) Sator comitum Uracenium, pater, ut ait Heffius, pag. 244, ex Cunegundâ Gebehardi Argentinenfis Episcopi.
 - (q) Quem anno 1121 defunctum arbitratur idem Heffius, pag. 244 & 245, fuisse comitem de Würtemberg & Gruningem: dictus fuit comes de Achalm ab uxore Williburgâ, castris Achalmenis haerede.
 - (r) Id est, de Hohenburg. (s) Badenfis.
 - (t) Filia Rudolfi Anticaesaris & uxor Bertholdi Zaringiae Ducis.
-
-

TIT. 526.

E X C E R P T A

Calendarii dyptichi Abbatiae divitis Augiae, quod fuit conscriptum saeculo nono (a).

KAL. *Martii*. Thomas Abbas (b).

XVI *kal. Aprilis*. Haito Episcopus (c).

XV *kal. Maji*. Pernoltus Episcopus (d).

XIII *kal. Maji*. Judit Regina (e).

XI *kal. Julii*. Hludowicus Imperator Augustus.

III *non. Novembris*. S. Pirminii Episcopi.

(a) Integrum edidit ex Manuscripto Bibliothecae Caesareae Vindobonensis Reverendissimus & Celsissimus Abbas Princeps S. Blasii Martinus Gerbertus, *Monumenta veteris Liturgiae Alemannicae, pars 1*, pag. 482-492.

(b) Scilicet Gengenbacensis. (c) Bafiliensis. (d) Argentinensis.]

(e) Secunda uxor Ludovici pii an. 843 defuncta.

TIT. 527.

EXCERPTA

Alterius Calendarii monastico-necrologici, quod fuit exaratum circà saeculum undecimum (a).

XIII kal. Februarii. Hiltigart Abbatissa Herenstein (b).

X. kal. Februarii. Otto Imperator.

VIII kal. Februarii. Projecti Martyris.

VIII kal. Junii. Landeloh Comes obiit (c).

II kal. Junii. Ernulf Dux (d) obiit.

X kal. Julii. Ratpoto Comes obiit.

III idus Julii. Heinricus pius Imperator obiit (e).

kal. Augusti. Heriman Dux (f) obiit.

XIV kal. Octobris. Sancta Rihkart.

XVII kal. Novembris. Ita Comitissa obiit (g).

VII kal. Novembris. S. Amandi Episcopi (h).

V kal. Novembris. Werinheri Episcopi (i).

VIII idus Novembris. Florentii Confessoris.

XVI kal. Januarii. S. Adalheid Imperatrix obiit.

(a) Illud ex manuscripto Murenfi edidit quoque Martinus Gerbertus, *Monumenta veteris liturgiae Alemannicae, pars 1, pag. 492-500.*

(b) Erfstein. (c) Pater Werinharri Argentinenensis Episcopi atque Radbotonis Comitis.

(d) Dux scilicet Sueviae an. 1015 occisus. (e) In sanctorum numero dein anno 1146 relatus.

(f) Dux Sueviae & Alsatiae. (g) Uxor Radbotonis comitis.

(h) Qui fuit Episcopus Argentinenensis primus. (i) Quoque Argentinenensis.

TIT. 528.

EXTRACTA

Chronici brevis rerum Germanicarum, quod desinente saeculo undecimo notavit monachus quidam Weissenburgensis Abbatiae.

Ex Tabulario electorali palatino Mannheimensi.

ANNO DCCCCLXXXI. Adelbertus Archiepiscopus Magadaburgensis & Abbas Wizenburgensis obiit : cui Sandraldus successit (a).

Anno DCCCCLXXXV. Otto Dux, filius Cuonradi Ducis (*b*), istud Cenobium, id est, Wicenburg, vi invasit, loca distribuit.

Anno DCCCCLXXXIX. Gifilarius Abbas (*c*) obiit : cui Gerricus succedit.

Anno M. I. Gerricus Abbaciam reddidit & Sigibodonem eligit.

Anno M. II. Sigebodo Abbas obiit : cui Luithardus succedit.

Anno M. IV. Monasterium istud combustum est.

Anno M. VII. Gerricus pius Abbas obiit.

Anno M. XXXII. Dedicatum est oratorium sancti Petri in Wizenburg a Reginboldo Spirensi Episcopo.

Anno M. XXXVIII. Diffensio facta est de Adventu Domini per Dominum Wilhelnum Episcopum (*d*).

Anno M. LII. Magna synodus congregata est in Moguntia : cui Leo Papa & Heinricus Imperator praesidebant.

Anno M. LX. Cuonradus Spirensis Episcopus obiit : cui Einhardus succedit.

Anno M. LXVI. Adalbertus Bremensis Episcopus, homo nequam, consiliarius Heinrici Regis, inter mala, quae operatus est, plura, Abbatias, Praeposituras & omne, quod de sanctorum domibus abradere potuit, fuae nequitiae fautoribus per manus Regis tradi fecit.

Anno M. LXVII. Einhardus Spirensis Episcopus obiit : cui Heinricus succedit (*e*).

(*a*) Sandraldus ante fuerat Monachus S. Maximini Trevirense primusque Abbas Gladbachensis. De eo sic loquitur auctor Historiae foundationis Monasterii Gladbachensis, cap. 14, apud Acherium, *Spicilegium tom. 2, pag. 657 secundae edit.* „ Venerabilis itaque Sandradus ad Imperatricem Adelheidam, „ cui etiam conjunctus erat confessionis familiaritate, secessit, a qua benigne suscepimus, Monasterio „ est Weissenburgensi promotus. „

(*b*) Otto simul erat Dux Franciae orientalis & Comes Spirgoviae, ut probavit Schoepflinus *Alsatiae illustratae tom. 2, pag. 603 & 606.*

(*c*) Sandraldi ad Abbatiam Gladbachensem an. 985 redeuntis successor in Weissenburgensi.

(*d*) Id est Argentinensem. De hac diffensione consulatur tomus praecedentis titulus 391, p. cxxxxvi.

(*e*) Definit Chronicum in anno 1087. Ex eo tantum dedimus Alfatica : integrum legitur in Reverendissimi Würdtweinii Subsidia diplomaticis, *tom. 12, pag. 134-139.*

TIT. 529.

Anno 1101 24 Maii.

CHARTA Joannis Spirensis Episcopi, quâ Ecclesiae S. Guidonis Spirensis concedit duas hobas in inferiori Otterbach, hodiè Nider-Otterbach in Alsatia, hâc videlicet ratione, ut easdem hobas fratres in Ecclesia S. Guidonis Deo famulantes libere in sua potestate possideant & quod inde exquirere poterunt, in anniversario suo inter se distribuant.... *Facta IX kal. Junii, an. ab inc. Dom. M. CI, indict. IX, regnante Henrico IV Romanorum Imperatore Augusto an. XLVII, imperante autem XVII.*

Ex Chronico Spirensi edidit R. D. Würdtwein, *Nova Subsidia diplomatica, tom. 1, pag. 132.*

T I T. 530.

Anno 1101.

CHARTA Ermensindis, uxoris Godefredi comitis Namurcensis & viduae Alberti comitis Dagsburgensis, quâ pro senioris sui comitis Alberti piae mercedis recompensatione Prioratum montis S. Martini confirmat Abbatiae S. Vitoni Virdunensis (a). Anno Domini M. CI.

Ediderunt Duchesne, *Histoire de Luxembourg*, preuves, pag. 36; Calmet, *Histoire de Lorraine*, tom. 1 preuves, pag. 514 primae edit. & tom. 3, col. XLVII secundae; atque Bertholet, *Histoire du Duché de Luxembourg*, tom. 3, preuves, pag. XLVII.

(a) De Ermensinde sequentia tradit Necrologium S. Vitonianaes Abbatiae, apud Duchesne, tom. 8 pag. cit. " VIII kal. Julii, Ermensindis comitissa Namurcensis, quae cum viro suo comite (Dagsburgensi) Alberto Cellam montis Martini nobis contulit & sua charta confirmavit. "

T I T. 531.

Anno 1102 II Februarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo testatur qualiter fidelis suus Abbas Wizenburgensis Aecclesiae Stephanus nomine eum Moguncie adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum, videlicet Joannis Spirenensis, Adalberonis Metensis, Cuononis Strazburgensis Episcoporum, Friderici, Heinrichi Ducum, ceterorumque fidelium, exponens calamitates & oppressiones, quas servientes & familia Aecclesiae sibi commissae sustinuit, ab his precipue, qui sub advocati nomine eandem Ecclesiam deberent defendere & maxime ab Ecberto, tunc temporis advocatiam a Duce Friderico in beneficium retinente, qui fregerunt statuta & decreta, quae eadem Aecclesia accepit a fundatore suo Dageberto Rege. Cujus querimoniae juste condolens Henricus Wizenburgensem Ecclesiam, Christo & Apostolis ejus Petro & Paulo specialiter attitulatam, fundatori sui legibus destitutam, in leges & in jura fundatori sui Dageberti Regis restituit; . . . atque quaerimoniam, quam Moguncie audiverat, per hanc cartam Spire conscriptam finivit, multis ex his, qui Moguncie convenerant, Principibus & Spire presentibus, videlicet Johanne Spirenfi, Cuonone Strazburgenfi, Adalberone Metensi, supervenientibus etiam Spire, qui non erant Moguncie, Burchardto Basiliensi Episcopo & Duce Diederico cum ceteris fidelibus.

An. Dom. inc. M. CII, indictione decima, an. autem ordinationis domni Heinrici tercii Romanorum Imperatoris Augusti XLVIII, Regni quidem XLVI, Imperii vero XVIII. Data III idus Februarii. Actum Spire.

Autographum extat in tabulario Collegiae Weissenburgensis, ex quo descriptum edidit Schoepflinus *Alsatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 181.

TIT. 532.

Anno 1102 15 Februarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris pro Fratribus Ecclesiae majoris Spirensis (a).

Ex libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Cathedralis Spirensis (b).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus tercius divina favente clemencia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus cunctis, tam futuri quam presentis temporis Christi fidelibus, qualiter genitor noster beate memorie Heinricus videlicet secundus Romanorum Imperator Augustus, pro sue, fuorumque anime remedio, pedium quoddam Rotenvelis (c) dictum in pago Vffgowi (d), in comitatu Vorcheim Hermanni scilicet comitis (e) situm, cum omnibus utilitatibus ad idem pedium pertinentibus, sancte Spirensi Ecclesie in proprium delegavit, ea videlicet ratione, ut fratres Deo sancteque Marie in prenominata Ecclesia servientes eodem predio ad suam prebendam uterentur. Aliquanto deinde tempore transfacto, quidam ingenuus homo nomine Werinhardus, qui in eodem pago quedam predia hereditario jure possedit, magnam partem prediorum, que ad predictam curiam Rotenvelis pertinebant, injuste occasione vicinitatis sibi usurpavit, castrum inibi Michilenbach (f) dictum violenta dominacione construxit: quam injuriam cum parens noster a fratribus Spirensis Ecclesie cognosceret, prefatum Werinhardum ad justiciam compulit & per juramentum, quod sibi fecit, ad hoc eum constrinxit, ut non prius pedes nudos videret, quam idem castrum penitus dirueret, & cuncta fratribus injuste ablata restitueret. Post obitum vero parentis nostri, ejusdem Werinhardi filii Cuono videlicet designatus Argentinnensis Episcopus, Eberhardus & Werinhardus patris peccatum iterantes predictum castrum reparaverunt & multo plura predia, quam eciam pater ipsorum fratribus abstulerunt. Quod scelus dum nostre imperiali dignitati Fratres Spirenses, maxime autem fidelis noster Johannes Spirensis Episcopus deferrent, in memoriam revocavimus, quoniam beata Dei genitrix virgo Maria de multis

& magnis tribulacionibus nos sepissime liberavit ; & injuriam ei illatam vindicare zelo justicie vehementer accensi Cuononem Episcopum & ipsius advocationum & fratres ipsius Eberhardum & Werinhardum , predictum castrum cum prediis fratribus injuste subductis , Johanni Spirensi Episcopo & ipsius advocate cum compositione sua secundum justiciam reddere coegimus. Et ut omnem deinceps occasionem predicta predia sancte Marie invadendi & diripiendi eidem Cuononi Episcopo , totique cognacioni ipsius penitus auferremus , quidquid predii in eodem pago habuerunt , cum ipsorum voluntate ab eis adquisivimus. Idem autem premium in subscriptis villis situm est : Luidfridiswilri , Oberenwilri , Winckele , Eichelbach , Frierlindegesvendi , Hirtzbuhel , Elchisheim , Merivelt , Bukiensheim , Odinkeim. Quidquid ergo predii in predictis villis habuerunt cum omnibus utilitatibus ad idem premium pertinentibus , agris videlicet , vineis , pratis , molendinis , aquis , aquarumque decuribus , piscacionibus , venacionibus , exitibus & redditibus cultis & incultis , & quocumque modo eis servivit nobis & advocate nostro , quem ad hoc nobis negocium delegimus , & ipse Cuono Episcopus per manum sui advocate Brunonis , & ipsius fratres Eberhardus & Werinhardus multis Principibus astantibus donaverunt. Quoniam ergo semper summam spem & de presenti nostri honoris statu & de felici future vite gaudio in beate Marie virginis intercessione habuimus , predicta predia , sicuti nobis data sunt , pro nostra & filii nostri Heinrici Regis presenti & futura salute , & pro remedio animarum nostrorum parentum avi videlicet nostri Conradi Imperatoris , & ave nostre Gisele Imperatricis , patrisque nostri Heinrici Imperatoris , matrisque nostre Agnetis Imperatricis , nostreque dilectissime conjugis Bertha Imperatricis & fratri nostri Conradi , filieque nostre Adelheidis & filii nostri Heinrici , attendantes fidele servicium & petitionem carissimi Johannis Episcopi Spirensis ad usum Fratrum tradidimus , eo videlicet tenore , ut ejusdem Ecclesie Prepositus , ejusque successores , cum consilio & consensu fratrum , de eisdem villis liberam deinceps habeant potestatem tenendi , commutandi , precariandi , vel quidquid fibi placuerit ad usum fratrum inde faciendi. Si autem , quod absit , aliquis ejusdem Ecclesie Episcoporum aut fibimet ipsi usurpare , aut alicui in beneficium dare , vel quoquo modo a servicio fratrum alienare presumperit , bis , aut ter ab herede nostro & fratribus monitus , ut emendet , & si renuerit , fibique in amonitione obedire contempserit , idem noster proximus heres dimidiā libram auri in publico pondere ad altare S. Marie perfolvat , fibique supradictas villas hereditario jure possidendas redimat. Et ut hec nostre tradicionis & constitucionis imperialis auctoritas stabilis & inconvulsa omni evo permaneat , hanc cartam inde conscriptam manu propria corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Signum Domini Heinrici tertii Romanorum Imperatoris invictissimi. Waltherus Cancellarius vice Rothardi Archicancellarii recognovit. Data XV kalend. Marcii , anno ab incarnat. Domini M. CII , indictione X , regnante Heinrico tertio Romanorum Imperatore Augusto ,

anno XLVIII, imperante autem XVII. Acta Spire in Christi nomine, ad salutiferam memoriam Heinrici tercii Romanorum Imperatoris Augusti feli-citer, Amen.

(a) Diploma hoc anecdotum communicavit nobis clarissimus D. Loebel, Episcopi Principis Spirensis Confiliarius aulicus, summi Capituli imperialis Spirensis Archivarius, Academiaeque Mannhei-mensis focius. Illustrat maximè genealogiam Cunonis Argentinensis Episcopi. Praecipui quoque est momenti in historiâ Badenfî, cujus Marchionatûs incunabula in eo diplomate latere jàm adnotavit Lameius, *Commentationes Academiae Mannheimerensis, tom. 3, pag. 260.*

(b) Qui saeculo decimo tertio definente conscriptus dicitur codex major, *volum. 2, fol. 82 verso.*

(c) Rotensels. (d) Pagi Ufgoviensis, quo hodiè determinatur Marchia Badenfî propriè dicta, situm & limites describit Kremerus, *Rheinischen Francien, pag. 81 & seq.*

(e) Hermannus scilicet Marchio Badenfî anno 1130 defunctus. (f) Michelbach.

TIT. 533.

Anno 1102 26 Aprilis.

BULLA Paschalis II Papae, quâ confirmantur jura
& privilegia San-Walburgianaæ in Sylvâ Hagenoensi
Abbatiae.

*Ex vidimus judicis curiae Argentinensis anni 1487, in tabulario
episcopali Spirensi Bruchfallis.*

PASCALIS Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Bertulfo Abbatii Monasterii, quod in honorem扇ctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walburge virginis constructum est, in Argentinensi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra Sylva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Defiderium, quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Religiosi siquidem Principes Fridericus (a) & Petrus (b) in alodo suo infra Episcopatum Argentinensem, in loco videlicet, qui Sacra Sylva dicitur, Monasterium confruentes beato Petro & ejus sancte Romane Ecclesie obtulerunt sub unius aurei censu annuo, quod sub beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walburge virginis honore dedicari & Apostolice sedis expostulant protectione muniri. Nos igitur eorum congaudentes devotioni Monasterium ipsum & dedicari concedimus, & protectione sedis Apostolice per presentis privilegii paginam communimus. Statuimus enim & universa, que a predictis fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, vel in futurum largiente Deo dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quieta vobis vestrisque successoribus

& illibata permaneant. Nulli ergo omnino hominum &c (c). Ego Paschalis catholice Ecclesie Episcopus. Datum Laterani per manum Johannis sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, VI cal. Maji, indictio- ne X , incarnationis Dominice anno M. CII , Pontificatus autem Domni Pascha- lis secundi Pape anno tercio.

(a) Fridericus scilicet sui nominis primus , Dux Alsatiae & Sueviae.

(b) Petrus ecomes Lucelburgensis erat filius Friderici comitis Moncionis.

(c) Reliquus Bullae contextus extat in Würdtweinii novis subfidiis diplomaticis , tom. VI , num. 117 , pag. 274 , ubi eam edidimus integrum.

TIT. 534.

Anno 1103 4 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris , quo confirmat fundationem ac dotationem Monasterii montis Abrinsberg factam ab Anfelmo Abbe Laureshamensi , petitione Regni Principum , videlicet Joannis Spirensis , Adelberonis Metensis , Cunonis Argentinensis Episcoporum , Stephani Wizenburghensis Abbatis Actum Spirae , IV nonas Martii , an. M. CIII , ind. XI , regnante Henrico tercio Romanorum Imperatore an. XLIX , imperante XIX .

Ediderunt Tolner , Codex diplomaticus Historiae Palatinæ , num. 39 , pag. 34 ; Freher , Orig. Palatin. part. 1 , pag. 180 ; Joannis , Scriptores rer. Moguntin. tom. 3 , pag. 72 ; Klein , Codex diplomaticus Laureshamensis , tom. 1 , pag. 209 ; atque Lamey , Codex Laureshamensis diplomaticus , tom. 1 , pag. quoque 209 . Fragmentum ejusdem exhibet Miraeus , Opera diplom. tom. 1 , pag. 674 .

TIT. 535.

Anno 1103 2 Augusti.

BULLA Paschalis II Papae , quâ Monasterium Marba- cense sub tuitione sedis Apostolicae recipit.

Ex autographo tabularii episcopalis Fabernis Alsatricis.

PASCHALIS Episcopus servus servorum Dei , dilectis filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis , eorumque successoribus in eadem religione mansuris in perpetuum . Sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effec-

tus, sic legitima desiderantum non est differenda petitio. Proinde tam vestris, quam karissimi filii Manegaldi vestri Prepositi petitionibus non difficulter accommodamus effectum. Predecessoris siquidem nostri sancte memorie Urbani secundi vestigiis insistentes, tam vos quam vestra omnia sub tuitionem Apostolice sedis excipimus & presentis privilegii auctoritate munimus. Statuimus enim, ut nemini inter vos, professione exhibita, proprium quid habere, nec sine Prepositi, &c. (*¶ reliqua ut in ipsa Bulla Urbani II Papae datâ 24 Martii 1096 supra, tit. 513, pag. CLXIV*). Ego Paschalis Catholice Ecclesie Episcopus. Datum Laterani IIII nonas Augusti, per manus Equitii agentis vicem Cancellarii, inductione XI, anno incarnationis Dominice M. CIII, Pontificatus autem Domini Paschalis Pape secundi IIII.

T I T. 536.

Anno 1103.

CHARTA, quâ *Burchardus divina miseratione Basiliensis Episcopus*, fundator anno 1083 Basiliensis S. Albani ordinis Cluniacensis Praepositurae, eandem de propriis suis ditat redditibus, inter quos enumerat *decimam in villa, que dicitur Huningen (a), medietatem Ecclesie in villa, que dicitur Kemz (b), & medietatem villae cum suis appendiciis, Ecclesiam de Bozinsheim (c) cum suis appendiciis.* Acta sunt hec Basilee, in presentia *Burchardi Episcopi*, qui *hanc chartam dedit, indict. XI, luna prima, regnante Imperatore Romanorum Heinrico IV & filio ejus Rege Heinrico V.*

Ediderunt Schoepfelinus, *Historiae Zaringo-Badensis, Codex diplomaticus, num. 16, pag. 31*, sed incorrectè, atque sincerius Spreng, *der mindern Stadt Basel Ursprung und Altertum, Beylage A, pag. 35*. Fragmentum illius chartae ad an. 1083 refert Ursilius *Epitome historiae Basiliensis, cap. 10, pag. 119, edit. Bruckeri.*

(a) Huningen. (b) Kembs. (c) Biesheim.

T I T. 537.

Anno 1103.

CHARTA, quâ *quidam ingenuus homo, nomine Herimannus, in quodam sua allodio, Herthi nuncupato Monasterium, seu Praeposituram Canonicorum regularium ordinis S. Augustini Hertensem construit, diversis illud ditans praediis, quae sita sunt in subnotatis villis videlicet Hertli (a), Cohart (b), Omeres-*

heim (c), Bellenheim (d), Karlabach, Reitburi, Cnodilingen (e), dimidia pars thelonie Hohenstat cum pertinentiis universis. Huic traditioni praesentes interfuerunt ipse Dominus Heinricus III Imperator & Johannes Spirensis Episcopus. . . . Acta Spirae, V idus Februarii, an. Dom. incarn. M. CIII, indict. XI, anno episcopatus Johannis Episcopi XII.

Edidit Lameius, in *Historia & Commentationibus Academiae electoralis Mannhemensis*, tom. 2, num. 5, pag. 70.

(a) Hert. (b) Kuhart. (c) Ottersheim. (d) Belheim. (e) Knoeringen.

T I T. 538.

Anno 1103.

CHARTA Vocconis presbyteri, quâ concedit servitio Monachorum apud Alt-dorf Deo servientium mansum dimidium apud Duttelenheim (a) situm, patre suo eiusdem donante agrum in banno Undolvesheim (b), pro utriusque anniversario, ea quidem conditione, ut, quicumque jure hereditatis illud idem fundum possideat, tres solidos fratribus persolvat. . . . Abbate mutato, mansionarius sex denarios offerat: mansionario vero defuncto, successor ejus nichil tribuat. An. inc. M. CIII, indict. XI, haec traditio facta est sub Imperatore Henrico & filio ejus nominis ejusdem Rege, nondum tamen regnante, Friderico Duce (c), Cunone Pontifice (d) electo nondum consecrato, Hugone comite (e) adhuc puero, praedicti tamen Cenobii advocate, Dibboldo Abbe & haec banno spiritali confirmante.

Ex tabulario Abbatiae Altoriensis edidit Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae* tom. 1, p. 182.

(a) Düttelheim. (b) Locus ignotus, fortè tamen Wolcksheim.

(c) Qui erat Dux Sueviae & Alsatiae. (d) Argentinensis Ecclesiae.

(e) Scilicet Dagsburgensi, qui in primo juventutis flore obiit anno 1123.

TIT. 539.

Circà annum 1103.

CHARTA fraternitatis inter Abbatias Ensislensem & Gengenbacensem initae.

Ex perpetufo Abbatiae Gengenbacensis Martyrologio (a).

OMNIBUS hic regulari tramite Deo militaturis hoc scripto notificamus, quod Dominus Gero Abbas Cellae sancti Meinradi huc deveniens ab Abbatे

Hugone suisque est honorifice suscepitus & benigne tractatus. Deinde, ut mutuae charitatis glutino perpetim utriusque loci tam praesentes quam futuri fratres indivisibiliter cohaererent, utrisque Abbatibus cum fibi subjectis convenit, ut plenariam fraternitatis societatem, quae utrinque pene consimilis probatur, fibi vicissim traderent; scilicet, ut cuilibet fratri vitam cum morte commutanti a presbytero triginta missae, ab aliis decem psalteria debent decantari. Itaque ne quisquam defes suimet ignoriam possit excusare, statutum est in utroque loco haec eadem litteris mandare (b).

(a) Ediderunt Hartmannus, *Annal. Ensislenses*, pag. 183, Lunig, *Spicilegii ecclesiastici*, tom. 4, part. 3, pag. 290, & Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 870.

(b) Eodem tempore, vel saltem ante medium saeculi duodecimi, similem societatem precumque communionem init Abbatia S. Blasii in Nigrâ sylvâ cum *Canonicis de Marchbach*, cum *Canonicis de Lutinbach*, cum *Sanctimonialibus de Andela*, cum *Canonicis de Spira*, cum monachis, five *Senioribus de Monasterio S. Waltburgae*, quod est in silva, quae dicitur *Heiligeworß*, cum *Senioribus de Geigenbach*, &c., ut constat ex codice Ms. Bibliothecae Caefareae Vindobonensis, quem extraxit Martinus Gerbertus, ejusdem Abbatiae San-Blasiana Abbas & Princeps, *Monumenta veteris Liturgiae Alemannicae*, pars secunda, pag. 140 & 141.

TIT. 540.

Anno 1104 15 Aprilis.

DIPLOMA supposititium Henrici quarti Imperatoris, quo *nobilibus de Hattstatt* suis & imperii fidelibus varia concedit privilegia circa illorum dominium quoddam cognominatum *Tanville* (a) situm in valle *Obrechstaal* in ipsis litteris enumerata, praesertim exemptionem ab omnibus operibus, piscationem, pasturam, columbarium; collationem & omnimodam dispositionem capelliae sub titulo & invocatione *S. Jacobi Apostoli* sitae, fundatae & erectae in *Tanville* cum suis annexis & illius capelliae proventus, redditus, decimas, jura & obvenientia recipienda; venationem per totam vallem cum canibus, ligna ad victum & necessarium quotidianum usum ad comburendum de monte nomine *Berrenberg* & *Ungersberg* (b), item in sublimi sylva appellata der hoch *Schwartzwalt*; praeterea usum lignorum in sylvis, quae spectant ad praefecturam *Bernstein* (c), quae dilectus Episcopus Argentinensis *Burghardus* concessit & dedit praenominatis nobilibus & successoribus. . . . Concessum est hoc privilegium inviolabiliter ex requisitione suorum & imperii Principum electorum in praesentia *Conradi* filii primogeniti, *Burghardi* Episcopi Argentinensis, & aliorum. Datum & actum Argentinae XV Aprilis, indict. VII, an. incar. Dom. M. CIV, anno imperii nostri IX.

Diploma hoc, stylo suo recenti manifestisque undique indicis adulterinum, licet fuerit an. 15.8 & 1540 ab Imperatoribus Maximiliano & Ferdinando confirmatum, ediderunt Balecourt, five Hugo, *Traité hist. & crit. sur l'origine & généalogie de la maison de Lorraine, preuves*, num. 1, p. II, atque Dumont, *Corps diplomatique*, tome 1, partie 1, p. 372, sed ambo imperfec-

tum & mutilum. Totum exhibet Calmetus, *Histoire de Lorraine*, édit. an. 1745 quae est secunda, tom. 1, *Dissertations*, pag. CLXVII, qui falsitatem chartae ibidem pag. CLXXII & seq. multis probat argumentis. Diplomata ipsorum tum Maximiliani datum proximam die martis post festum S. Apostoli Jacobi 1518 ad requisitionem strenui ac nobilis viri Joannis ab Haßstatt equitis aurati, tum Ferdinandi concessi Pragae 7 Februarii 1540 nobili Joanni de Wittringen, Ducis Lotharingiae Secretarii & Consiliarii, qui dictum dominium Tanville ab illustri Domino Antonio Duce Lotharingiae tenebat, diplomata inquam illa, in quo nostrum Henricianum est relatum, extant autographa in thesauro chartarum Camerae computorum Nanceianae.

(a) Tanvillers. (b) Sylva hodiè dicta Ungerwald propè Tanvillers.

(c) Castrum Bernstein tribus quadrantibus distans à Tanvillâ erat olim caput praefecturae Episcopatus Argentinensis, quae dicebatur *districtus & advocatia Bernleinenfis*.

TIT. 541.

Anno 1104 7 Octobris.

CHARTA Joannis Episcopi Spirensis pro Monasterio Schwartzacensi.

Ex autographo Schwartzacensis Abbatiae (a).

NOTUM fit omnibus tam futuri quam presentis temporis Christi fidelibus, quoniam venerabilis sancte Spirensis Ecclesie Pontifex Joannes summo amore divinam religionem augendi succensus, magno cordis dolore cernens divinum servitium in Ecclesia Schwarzhæ, Spirensis Ecclesie filia, ubi olim gloriofa Abbatia constructa fuerat, penitus esse destructum, tum quia multa nobilia inde predia ob priorum negligentiam irrecuperabiliter ablata sunt; tum quia in beneficium multa inde militibus prestita sunt; tum quia Spirenses Episcopi intolerabile pro ejusdem Ecclesie facultatibus servitium inde exegerunt: secum in primis, deinde cum Domino Heinrico tercio Imperatore Augusto & cum aliis religiosis viris, qualiter ibi divinum servitium restaurari posset, diligentि cura tractavit. Videntes igitur predia inde ablata nequaquam ulterius posse requiri, prospicientes etiam beneficia inde prestita nequaquam militibus posse afferri, certa consideratione dijudicaverunt, aut & ipsum dominum Johannem & ceteros Episcopos ipsius successores servitio, quale prius inde exactum est, penitus oportere carere, aut penitus ibi divinum servitium deperire. Predictus ergo Episcopus Johannes magis Dei, quam que sua sunt, querens, ipsius Domini Heinrici Imperatoris, necnon utriusque fidelium consilium sequens, ut prior illius Ecclesie religio & reverentia aliquo modo renovaretur & corroboraretur, quicquid sibi, vel suis successoribus inde servitii provenire debuit, fratribus ibidem Deo in omne futurum tempus servientibus delegavit, certum tenens, omnibus suis in posterum successoribus, si Deum

timerent & Christianam religionem diligenter, omnibus id modis placere. Ut autem hec traditio stabilis & inconcussa per omnes in futurum generationes permaneat, presentem chartam in testimonium scribi, suoque figillo precepit insigniri, & sententiam super hac re excommunicationis subtus notare. Ego Johannes Dei gratia Spirensis Ecclesie Episcopus potestate ligandi & solvendi mihi a Deo conceffa, omnibus, qui hanc traditionem irritam fecerint, januam vite & regni celestis intercludo, januam mortis & inferni aperio, eosque diabolo eternis suppliciis cum Dathan & Abiron cruciandos trado. Huic traditioni testes interfuerunt: Stephanus Wizenburgensis Abbas, Adelgerus Sunnensheimensis Abbas, Hezelinus Spirensis Ecclesie Prepositus, Burchardus Decanus, Gebehardus Custos, Baterichus in Ecclesia S. Germani Prepositus, Diemo in Ecclesia S. Trinitatis Prepositus, Udalricus, Burchardus, Udalrichus, Eberhardus, Volcenandus, Arnoldus, Drageboto, Wolfgangus, ceterique Spirensis Ecclesie Canonici. Heinricus Prefectus urbis, Adilbertus, Hartmannus, aliqui ingenui viri, Woppo, Adilolt, Cuno, Sigefrit, Adilbreht, Lemfrit & preterea alii multi de familia Ecclesie. Facta est hec delegatio anno Domini 1104 incarnationis M. CIV, indictione duodecima, anno vero Episcopatus Domini Johannis XV. Data Lintburc, nonis Octobris, in memoriam ejusdem Domini Johannis (b) feliciter, Amen.

(a) Exhibit Gudenus, *Sylloge diplomatica*, pag. 455; Deuren, *Acten-maeßige Geschichte Schwartzach contra Baden*, pag. 20; atque Schoepflius, *Alsatiae diplomatica*, tom. 1, pag. 183: sed omnes corrupte. Correctior est illa editio, quam suppediat pag. 14 cum diplomate Henriciano sequenti ipsum actorum Schwartzacensis Abbatiae memoriale Bruchialae an. 1780 editum sub rubro: *Beylagen zur Bewahrung der Reichsunmittelbarkeit und Landesherrlichkeit der Abtey Schwartzach*.

(b) Qui obiit eodem anno 1104 die 26 sequenti dicti mensis Octobris.

TIT. 542.

Anno 1104 13 Octobris.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo res Abbatiae Schwartzacensis in spiritualibus & temporalibus collapsas restaurat.

Ex libro Salico B Abbatiae Schwartzacensis, pag. 27 (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus tertius divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quia honorem & dignitatem nostram, si Deo sanctisque ejus debitam venerationem impendimus, & in presenti & in futuro stabiliri & ampliari certum tenemus: Deo nos sanctisque ejus tota cordis humilitate prosternimus, Christianam religionem & divinum

fervitium ubique corroborare & dilatare omnibus modis laborantes Quid igitur, hujusmodi salutifero amore succensi, de Abbacia Svartzia, que a parentibus nostris avo videlicet Cunrado, ejusque filio patre nostro Heinrico, Romanorum Imperatoribus Augustis Spirense Ecclesie data est (b), egerimus, notitie cunctorum omniumque Christi fidelium per presentem cartam transfundimus. Videntes itaque in eadem Abbacia, ubi temporibus parentum nostrorum Christiana religio egregie floruit, nostris temporibus divinum servicium misericorditer aruisse; tum, quia bona, unde fratres Deo ibidem servientes sustentari deberent, a Spirenibus Episcopis in beneficium militibus data sunt; tum, quia plura ejusdem Ecclesie predia ob malignitatem temporum amissa sunt; tum quia immoderata servicia exactio in Abbatibus ab ipsis Spirenibus Episcopis fiebat; graviter ingemuimus, quoniam tanta illius loci reverentia ad nichil redacta est. Et quia ejusdem Ecclesie Abbatibus servitium unius septimane, quod prius inde Spirenses Episcopi singulis annis exegerunt, in omne futurum tempus remisimus, idque fratum Deo ibidem servientium necessitatibus donavimus; predictum quoque Episcopum Johannem idem facere, & id suo privilegio & banno confirmare rogavimus. Quod facile impetravimus, quoniam & ipse in divina religione augenda & corroboranda multum fervens fuit. Ut autem ista remissio & donatio a nullo deinceps Spirensis Episcopo, vel ab alia qualibet potente persona immutari queat, sed in omnes in posterum generationes stabilis & inconvulsa permaneat, presentem cartam in testimonium scribi, eamque nostri sigilli impressione insigniri precepimus, eamque propria manu corroboravimus. Si quis hujus precepti transgressor erit, ut sepius contingit, ad cameram nostram centum libras auri perfolvat. Signum Domini Heinrici tertii Romanorum Imperatoris Augusti invictissimi. Erlungus Cancellarius vice Ruthardi Archicancellarii recognovit. Data III idus Octobris, anno ab incarnatione Domini M. CIII, indictione duodecima, regnante Heinrico tertio Romanorum Imperatore Augusto anno LI, imperante autem XXI. Acta Spire in Christi nomine, ad salutiferam memoriam Heinrici tertii Romanorum Imperatoris Augusti feliciter; Amen.

(a) Edidit quoque Gudenus, *Sylloge diplomatum*, pag. 453, sed non sine mendis.

(b) Confulantur in praecedenti hujus historiae volumine ipsa Conradi II & Henrici III annorum 1032 & 1048 diplomata, tit. 388 & 404, pag. CCCXXIV & CCCI.

T I T. 543.

Anno 1104.

C H A R T A Brunonis Honaugiensis Praepositi de vino
in insulâ Honaugensi vendendo.

*Ex libro jurium fol. 21 & ex libro statutorum fol. 49, in Tabulario
Collegiatae S. Petri Senioris Argentinensis (a).*

A N N O ab incarnatione Domini M. CIV, Episcopo Cunone, advocato Hugo-
ne, Bruno Honaugiensis Prepositus in insula de vendendo vino hanc legem
dedit, ut a Pascha usque ad Nativitatem sancte Marie virginis ejusdem insule
cives, quicumque velint, vinum vendant & unam situlam ejusdem vini de
una quaque carrada cellarario dent. Si vero contingat Praepositum pro necef-
sitate vel claustrum, vel fratrum vinum velle vendere, vel si aliquis fratrum
vinum vendere velit, quod ipse tamen non emerit, nullus interim aliud
vinum audeat vendere. Hec autem lex data est presentibus Bertholdo Decano,
Wernhero Cellario, laicis vero presentibus Ebbone, Bezelino, Hugone
& aliis.

(a) Germanicum hujus chartae extractum exhibet Schilter, *in notis ad Chronicon Koenigshovii,*
Anhang, pag. 1248 & 1149.

TIT. 544.

Anno 1105 8 Martii & 1 Aprilis.

C H A R T A Ermentrudis, filiae Guillelmi II comitis Bur-
gundiae, atque viduae Theodorici I comitis de Monte-
beligardo, quâ fundat in Alsatiâ Prioratum Frigidi fontis.

Ex autographo Abbatiae Cluniacensis (a).

IN nomine Domini, Amen. Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi
M. CV, decemnovalis cycli IV, solaris XXII, lunaris XVIII, indictione XIII,
epacta III, concurrente VI, Paſchali Papa Apostolicam fedem vice beati Petri
tenente, Heinrico Imperatore regnante, venerabili autem patre Hugone Clu-

niaco presidente, patre omnipotente admonente, filioque ejus Domino nostro administrante, sancto vero spiritu docente, ego Hermentrudis, filia Guillielmi comitis de Burgundia, pro salute anime mee atque deterfione delictorum juventutis mee & ablutione ignorantiarum mearum, filiorumque meorum Friderici (b) & Theodorici (c), parentum atque omnium antecessorum & successorum meorum, videlicet Ludovici, Sophie uxoris ejus & filiorum ejusdem Brunonis, Theoderici, Ludovici & Friderici, filiarumque eorum Mathildis, Sophie, Beatricis, filiorum autem Theoderici, atque uxoris sue Hermentrudis, Ludovici, Willermi, Hugonis, Deo sanctoque Petro ejus vicario, Apostolorum Principi, Ecclesie Cluniacensi locoque Mortue aque (d), per manum Domni Hugonis Prioris ejusdem loci, curtem meam, que vocatur Frigidus fons (e) & parochiam ejus cum allodio eidem curti pertinente, videlicet cum hominibus, coloniis, bonis immobilibus, justiciis, judiciis temporalibus, aliisque juribus & jurisdictionibus, agris, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, nemoribus, viis & inviis, piscationibus, aquis aquarumque decursibus, Ecclesiastis de Grona (f), Recouvrantia (g), Normannovillare (h), Boron (i), Vellecourt (l), Bourbot (m), de Quercubus (n), Capellam de Pilicors (o) & Logre (p), similiter cum suis hominibus, coloniis, bonis, terris, possessionibus, nemoribus, decimis, molendinis & omnibus aliis juribus & appendiciis suis mihi in predictis locis pertinentibus & aliis circumiacentibus, pro usu monachorum Deo sanctoque Petro inibi servendorum sub regula beatissimi patris Benedicti, juxta institutionem Cluniacensium & ordinationem Abbatis ejusdem, bono corde ac libere in perpetuum contrado, presentique charta confirmo, nihil omnino juris mihi meisque successoribus perpetuis temporibus, de consenu predictorum in dicta curte cum allodio adherente, tam in hominibus quam in bonis, omnibusque & singulis eorum pertinentiis reservans, preter advocationem dicti loci Frigidi fontis, sed omnia usui Prioris & Cluniacensium monachorum inibi instituendorum integra, illibata & illesa ab omni exactione, molestatione, aut vexatione successorum meorum in evum permaneant. Et ut monachi in dicto loco Frigidi fontis instituendi perpetuis temporibus Deo sanctoque Petro Apostolorum Principi quietius deservire valeant, volo & de consenu voluntateque filiorum meorum Friderici & Theodorici Comitum Montisbellicardi, Domini quoque Prioris Hugonis, ordino & irrefragabiliter constituo, ut si qui monachorum prefati loci Frigidi fontis proclamationem apud quemcunque successorum meorum, qui pro tempore tenet castrum Montisbellicardi, quod fuit comitis Theodorici, fecerint, pro quacunque molestia, violentia aut injuria, a quocunque ipsis illata, ipse successor cum omni possibiliitate pro monachis justitiam faciat, ipsos adjuvando, nihil sibi exinde preterquam eternam remuneracionem a Deo sanctoque Petro accipiens, sine expectans. Si quis autem successorum meorum contra has meas donationes & ordinationes ullo unquam tempore quidquam contrarium facere presumserit aut attentaverit, hunc Deus delect de libro vite eterne, fiantque dies ejus

pauci in terra. Omnes vero servantes & manutenentes dictum locum & monachos inibi Deo famulantes, cum habitationibus suis & bonis ejusdem, protegat & conservet Dominus Jesus Christus, & sint mecum participes omnium laborum & orationum horum fratrum Cluniacensium in perpetuum, Amen. Actum est hoc apud Montembelgardis VIII idus Martii, feria quarta, consentientibus & suadentibus Friderico & Theodorico filiis meis, presentibus atque testibus Theobaldo de Rubromonte (q), Ulrico de Lutram (r), Henrico de Schvertz(s), Morando de Grangiis (t), Theodorico de Chyvremonte (u), Gundramno de Magne (x), aliisque multis, quorum nomina longum est enumerare.

Cum autem pridie palmarum (y) apud Frigidum montem comes Fridericus filius meus idem allodium cum suis appendiciis propria manu beato Petro & Cluniacensi Ecclesie ad manus Domini Hugonis Prioris Mortue aque dedisset, presentes fuerunt Henricus de Schvertz cum genero ipsius Gerungo, Gotfredus filius avunculi ejusdem comitis, Leonardus de Curtina (z) & alii quam plures.

(a) Chartam hanc, sed multum incorrectam & in majori parte hinc inde mutilam retulit Schoepfilius *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 184*, descriptam ex corpore diplomatico, quod collegerat Ursinus, quodque ex museo defuncti Bruckneri transfit in publicam civitatis Basiliensis Bibliothecam.

(b) Qui fuit primus comes Phirretenis. (c) Scilicet comitis Montisbeligardenis.

(d) Morteau, Monasterium ad Dubim situm, in comitatu Burgundiac, quod hodiecum ordinis Cluniacensi adhuc est addictum.

(e) Gallicè *Froide-fontaine* & germanicè *Kaltenbrunn*, in superiori Alsatia atque Bisuntinâ dioecesi, tribus leucis distans à Belfortio & duabus à Delâ.

(f) Gronne, germanicè *Welschen-grunn*, tribus leucae quadrantibus à Frigido fonte.

(g) Recouvrance, semileucâ ab eodem loco. (h) Normenvillard, leucâ cum dimidiâ distans.

(i) Boron, etiam leucâ. (l) Vellecot, quoque leucâ. (m) Brebotte, semileucâ.

(n) Eschene, germanicè *zu der Eichen*, semileucâ.

(o) Le Puis, germanicè *Sood*, propè Normenvillard.

(p) Lougre, propè Dubim situs in comitatu Burgundiae, duabus cum dimidiâ leucis distans à Montebeligardo.

(q) Rougemont, germanicè *Rothenberg*. (r) Luttran. (s) Schwertz. (t) Granges.

(u) Chevremont, germanicè *Geisenberg*. (x) Magny, germanicè *Menglat*.

(y) Id est, die primâ Aprilis. (z) Hodie Courcelle.

TIT. 545.

Anno 1105 10 Aprilis.

CHARTA Burchardi Basiliensis Episcopi, quâ Monasterium S. Albani in suburbio Basiliensi situm Hugoni Abbatii Cluniacensi & ejus Abbatiae concedit. . . . *Acta sunt haec apud Basiliam, an. Dom. inc. M. CV, indict. XIII,*

feria secunda Paschalis hebdomadae, luna XXII, regnante Romanorum Imperatore Henrico IV & filio ejus Henrico V, an. autem ordinationis Burchardi Episcopi Basiliensis XXXIII.

Extat in Bibliothecâ Cluniacensi, pag. 536, & in primâ sive antiquâ editione Galliae Christianae, tom. 2, pag. 354.

TIT. 54.

Anno 1105 21 Julii.

C H A R T A Friderici II Ducis Sueviae & Alsatiae, quâ fundationem Monasterii S. Fidis in Selestadt factam à patre suo Friderico Sueviae quoque Duce, Hildegarde aviâ suâ & Ottone Argentinensi Episcopo patruo suo confirmans limites ejus aliaque jura determinat.

Ex veteri saeculi XIII apographo membranaceo, in Tabulario episcopali Argentinensis Palatii (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Fridericus Dux Suevorum (b) notum fieri volo cunctis linea parentele mihi obligatis, tam presentibus quam futuris in perpetuum, quod pater meus Suevorum Dux (c) & frater suus Dominus Otto Argentinensis Episcopus cum matre sua in redemptionem animarum omnium parentum suorum, & specialiter anime fratris sui Conradi ab eo post decepsum suum ammoniti per quendam militem suum de Tubelsheim (d), Waltherum nomine (e), omnipotenti Deo, & sancte Fidi gloriose virginis ac martyri, & Domno Begoni Abbatii (f), omnibusque Copchenis Ecclesie fratribus dederunt locum de Slettstat, & omnia que in eadem villa possidebant, cum eodem jure, quo ipsi tenuerunt, libera manu, nulloque contradicente, homines in primis utriusque sexus, liberos & servos, divites & pauperes, & terras cultas & incultas, prata & pasca, & duas partes thelonie & banni in aqua, que dicitur Ylla (g), cum quatuor piscatoribus, qui habent feodum a Preposito, quater in ebdomada ad officium Dominorum suorum piscari tenentur; & duas partes nemoris ex alia parte aque, quod dicitur Oesterholtz, cum pascuis, que Rietum ab incolis vocantur (h), quod forestarii bene custodire debent, ne herbe ejusdem Rieti ab ullo devastentur, ut, cum Prepositus fecare voluerit, quanto indiguerit & quantum voluerit, fecari faciat. Si quis vero Prepositum vel fratres rogaverit, possunt & illi dare, quantum

volunt. Forestarii quippe nulli impendere debent, nisi licentia Dominorum suorum. Attamen & ipsi & villicus sibi facultatem habent secandi, quanto indigerint, & distribuere mansioriis & servitialiibus, non quantum volent, sed quanto videbuntur indigere, de eo, quod remanferit. Debent forestarii Dominum Prepositum & fratres serviis suis sepius in anno visitare. Silvam vero, quam prediximus, ne ab incolis vel extraneis devastetur, similiter cum multa fedulitate custodire debent, nec possunt in ea cuiquam aliquid dare absque licentia Dominorum suorum preter schmalholtz (*i*), quod est suum jus. Si vero in ea cujusquam vadum (*l*) acceperint, illud Domino suo presentare debent. Cum autem tempus exegerit, retia sua habere debent & in ea venari. Quodsi culpa eorum aliqua silvestris bestia evaserit, pro cervo bovem & pro cerva vaccam, ac pro apro porcum, & sic de ceteris animalibus ejusdem generis Preposito restituere debent, & in nativitate pro ministerio suo salomonem fratribus debent reddere, & dimidium modium frumenti, & quatuor nova yasa sex canatas (*m*) vini Argentinensis mensure continentia, & dolabrum ac securum, & ferraturam pro duodecim equis & unusquisque duos cappones. Preterea apud villam, que Kunesheim (*n*) nuncupatur, dederunt homines utriusque sexus liberos & servos, vineas & terras, prata & pascua, quantum ad ipsos pertinebant, & medietatem banni in eadem villa, tali modo, quod omnes, qui in territorio Regisville (*o*) manerent, pro aqua & lignis minutis, que vulgariter schmalholtz appellantur, in utraque curia, Thag communiter facere (*p*) debent, & medietas illorum Slettstat servire, alteraque Regisville. Cumque placitum generale ibi aderit, villicus de Slettstat interesse debet, ut Domini sui justitiam, suamque super advenas exigat. Quocunque enim jure universi advene villico Abbatisse (*q*), eodem & villico de Slettstat respondere tenentur. Naturales vero proprium Dominum ubique sequuntur. Et silva que est in montanis, a rivo, qui dicitur Kolzbach qui bannum sancte Fidei de Slettstat & comitis de Franquenburc (*r*) dividit, indeque veniens Orbeiz (*s*) & usque ad montem qui dicitur Virft (*t*) ascendit, qui & S. Deodati (*u*) & sancte Fidis, ac Abbatisse de Andela bannum separat, illincque ex alio latere montis descendens usque ad aquam, que Lebra (*x*) vocatur, que bannum sancti Dionyfii (*y*) ac sancte Fidis de Slettstat, sancteque Ricardis (*z*) similiter dividit, custodiri ab utrisque forestariis eodem modo, quo & prenomina filia, debet. Excepto quodam loco, qui est inter montes situs in eadem silva, qui ab incolis Groba (*aa*) vocatur, ubi fundata est Ecclesia & exceptis hiis, que ad eandem Ecclesiam pertinent, unde ipsa dotata fuit ab ipso Domno Ottone Argentinensi Episcopo, a rivulo videlicet, qui Lutebach dicitur, usque ad aquam, que Schera (*bb*) nominatur, que bannum de Bylstein (*cc*) & de Slettstat nomine tenus dividit. Quare justitia ejusdem loci & Ecclesia cum decimis ac donum ejusdem Ecclesie & bannum similiter proprie & singulariter ad Claustrum sancte Fidis de Slettstat spectant. Sed quia fratres de longinquis partibus (*dd*) advenerant, nec linguam, nec morem terre

cognoscentes, idcirco pater meus Dux Fridericus & Dominus Otto frater ejus, Argentinensis Episcopus, materque eorum simul instituerunt, quod forestarius, qui a Preposito forestariam haberet, ei fidelitatem cum sacramento faceret, & censum & decimas de omni agricultura quoque anno eidem Preposito redderet, & quidquid recti de justitia seu banno exiret, simili modo faceret. Nec habent potestatem forestarii cuilibet dandi in ea ad faciendos agros vel prata, sine iussione Dominorum suorum; quodsi fecerint, exigatur ab eis cum justitia. Media autem pars vadiorum acceptorum in vineis, vel pratis de Kunesheim, seu nemoribus in curiam de Slettstat ferri debet, alteraque ad curiam Abbatisse. Forestarius, qui pertinet ad curiam sancte Fidis de Slettstat, debet singulis annis pro ministerio suo amam vini, & porcum trium annorum, & porcum duorum, & scutellas sexaginta sex Domino suo Preposito persolvere. Facta autem hac donatione, Dominus Bego Conchenis Abbas & ejusdem Cenobii venerabilis congregatio a patre meo petierunt, ut quod eis erogaverat manu etiam sue defensionis protegeret, nec ad alienos heredes advocatiam de Slettstat transferret, sed ad quem ejus progeniei Stoufa (*ee*) ac omnis Ducatus spectaret, ille advocatus de Slettstat existeret, & Prepositum cum suis a malis hominibus protegeret, de hoc eodem a summo Deo intercessione gloriose virginis ac martyris Fidis, anime sue, fratrisque sui beate recordationis Ottonis Argentinensis Episcopi, atque Conradi, matrisque eorum exspectatus salutem. Ipse vero devote eorum petitioni adquievit (*ff*): ideoque ego bono exemplo mei patris ammonitus, precibusque fratrum predictorum ductus, officio pietatis eos & sua ulnis charitatis amplectens in tutelam dextere mee adversus omnium impugnationem fuscipio, idemque successoribus meis pia vicissitudine agendum mando. Et ut hec illibata permaneant, impressione mei sigilli corroboro. S. Domni Bertrami Prepositi de Slettstat, presentibus Alberto venerabili ejusdem loci scholarum magistro, & capellano Domini Ducas A. similiter nomine, & Hermanno Comite de Frobac, & fratre ejus Alberto nomine, ac Walthero Calba (*gg*), & Rodegero de Haganoha (*hh*), & Hutta Sculteto de Slettstat cum filiis suis Gerungo & Manegoldo, & Maengot de Burner (*ii*) cum fratre suo Cuntuanno. Acta sunt hec & feliciter confirmata anno incarnationis Domini nostri Iehsu Christi M. CV, indictione XIII. Data duodecimo calendas Augosti, luna prima, regnante Henrico quarto Romanorum Imperatore, sub Cuonone Argentinensi Episcopo. S. Burchardi majoris Ecclesie Prepositi, Heroldo Cantore, Wernerio Camerario, Mannone Argentinensi Notario. De sancto Thoma, Conone Preposito: de sancto Petro Hezelone Preposito, ceterisque quam plurimis ejusdem ordinis.

(a) De illius apographi formâ & fide authenticâ jam egimus suprà, *tit. 512, notâ (d)*, *p. CLXIII.*

(b) Fridericus scilicet cognomento luscus, sive cocles, qui patri anno eodem 1105 in Ducatibus Sueviae & Alsatiae successit.

(c) Hic Fridericus pater *divina favente clementia Suevorum Dux & Francorum & uxoris Agnes*, *cum duobus filiis Friderico scilicet & Conrado*, fundaverunt Abbatiam Lorchensem in dioecesi Augustanâ & Ducatu Wirtenbergico sitam. *Charta foundationis data 3 Maji 1102 extat apud Belfordum*,

Documenta rediviva Monasteriorum Ducatus Wirtenbergici, pag. 713 atque Petrum, Suevia Ecclesiastica, pag. 536.

(d) Hodie Diebolsheim.

(e) Enarrat Felix Fabri monachus Ulmenis, in *Historia Sueorum, lib. 1, cap. 12, apud Schiltorum, Thesaurus Antiquit. Teutonicarum, tom. 2, pag. 33*, qualiter Conradus in floridâ juventute defunctus apparuerit post mortem Ottoni Argentinenfi Episcopo.

(f) Extat apud Martenne, *Anecdot. tom. 1, col. 337 & Ghesquierum, in Actis sanctorum Bollandianis, tom. 3 Octobris, pag. 283, Bulla Paschalis II Papae, data Laterani IX calendas Januarii, fine ærà, anni vero circiter 1105 vel 1106, inscripta dilecto in Christo filio Begoni, Monasterii beatae Fidis Conchenfis Abbatii, quâ beatae Fidis cultum in dictâ Abbatia, ubi ejusdem corpus requiescere creditur, confirmat.*

(g) Fluvius Ellus, sive Ill.

(h) Illa pascua inter Gemariam, Bergheimium, Selestadium, Musigam, Onenheimium, Elsenheimium, Riehwyram & Colmariam sita hodie dicuntur *Gemein-Rieth*, sive *Gemein-Marck*. Nomen Riet plerumque indicat regionem palustrem.

(i) Scilicet ligna minuta, ut in ipso explicantur chartae contextu. Derivantur à *Schmal*, quod significat tenue vel parvum, *apud Scherzium, Gloffarium Teutonicum, tom. 2, pag. 1420*. Inde in versione psalmorum Teodiscâ *apud Notkerum, Ps. 79, v. 11*, arbusta dicuntur *Smalholz & cedri Hohpooma*.

(l) Id est, pignus.

(m) Videlicet cantharus, unde vox germanica *Kanne* & gallica *Canette*.

(n) Kiensheim propè Selestadium.

(o) Nomen latinum ipsius vici Kiensheim.

(p) *Thag facere*, sive *Tag machen* est ad judicium curiae certo die definito venire & se fovere, ut explicat Scherzius, *Gloffarium citatum, tom. 2, pag. 1616*: forte etiam indicat opera quaedam five tertiafia exhibenda in curia certis diebus. *Opera enim quotidiana, que vulgo Tagewan appellantur, memorantur in diplomate Friderici II Imperatoris anno 1217 pro eodem Selestadienfi S. Fidis Monasterio.*

(q) Abbatissae scilicet Andlavienfis, quae tunc bona in Kiensheim possidebat.

(r) Castrum Franckenburg, ad vallis Villariensis ostia monti infidens, nomen dedit Praefecture Franckenburgenfi, quae à longo tempore *Comitum bannus*, romanice *le Comte-ban* dicitur.

(s) Orbei in valle Villariensi.

(t) Virft, sive First vocatur summitas montium Vogesi, quâ Alsatia separatur à Lotharingiâ. Hinc Ulricus, inferioris Alsatiæ Landgravius, Franckenburgi comitatus professor, testatur anno 1316 se à Friderico Duce Lotharingiae habere feoda *incipientia a loco dicto Virft & tendentia per vallem Alberti & vallem Leberach*. Illi montes dicuntur *die Fuirft* in Alsaticâ Specklini chartâ geographicâ.

(u) Scilicet Capituli S. Deodati.

(x) Rivus Lievre, sive Leberau.

(y) Id est, Monasterii Lebrahenfis, quod pendebat ab Abbatia S. Dionyfii.

(z) Videlicet Andlavienfis Abbatiae à S. Richarde Imperatrice fundatae.

(aa) Hodie vicus Grube, romanice Fouchy, cuius Ecclesiam, teste Wimpelingo, *de Episc. Argent. pag. 46*, construxerat & dotaverat an. 1095 Ottó Argentinenfis Episcopus.

(bb) Rivus Scheer. (cc) Castrum Bilstein.

(dd) Scilicet ex Normanniâ, ubi sita est Abbatia Conchenfis.

(ee) Id est, domus de Hohenstauffen quae Ducibus Sueviae & Alsatiæ, Suevicisque Caesaribus dedit originem.

(ff) Haec constitutio Friderici I facta fuerat anno incarnationis Domini Iehu Christi millefimo nonagefimo quinto, *indictione tertia*.

(gg) Florebat olim in Alsatiâ familia nobilis dicta *de Kalb*, sive etiam *vitulus*.

(hh) Nondum tunc existebat civitas Hagenoenfis: ait *pagus Hagenowe* jàm memoratur an. 1035, tit. 389, pag. ccxxxv.

(ii) Vicus Burner propè Selestadium hodie destructus.

T I T. 547.

Anno 1105.

CHARTA, quâ Cuono divina favente clementia Argentinensis Episcopus notum facit, qualiter quidam laici fideles sui Regenboto, Sigefrit, Ingolt, rogatu alterius fidelis sui Hartmanni nomine & ordine presbyteri, decem mansos in marchia Harthusen, hodie Harthusen, Ecclesie sancte Marie Argentinensi fratribusque ibidem Deo servientibus cum utilitate subjuncta, & uno mancipio nomine Gebba, & Ecclesia in prefato loco in honorem sancte Margarethe constructa, tradiderunt . . . ea videlicet condicione, ut idem Hartmannus, quoad viveret, quinque solidos Argentinensis monete fratribus prefatis & eorum ministris in Anunciatione sancte Marie annuatim persolveret: post mortem vero ejus, successores ejus, quos ipse eligeret, in anniversario ipsius tantum darent. Hujus conditionis jus Decano predicte Ecclesie tradit & ipsius ministerii tuicioni commendat Cuono Episcopus. . . . Hii sunt testes prescripte tradicionis, Brun majoris Ecclesie Prepositus, Wolverat Decanus, Burchart Cantor, Eberhart Edituus, ceterique eorum confratres: Anshelm advocatus, &c. . . . Acta sunt hec Argentine, an. M. CV, Heinricho Imperatore quarto Augusto, ind. XIII.

Extat in libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 72, ex quo descriptam chartam integrum edidimus in Wurdteinii novis subsidiis diplomaticis, tomo 6, num. 122, pag. 284.

TIT. 548.

Anno 1106 8 Februarii.

BULLA Paschalis II Papae, quâ Cluniacensi Abbatiae & ejus Abbatii Hugoni, praeter alia Monasteria, confirmat Monasterium sancti Albani a Burchardo Episcopo datum in suburbio Bafileae urbis (a), & in eodem Episcopatu Monasterium de Altichlica (b) a Frederico comite (c) per supradicti Episcopi sollicitudinem in manus ejusdem Hugonis Abbatis abdicatum atque concessum. Datum apud villam S. Ipoliti, VI idus Februarii, indict. XIV, inc. Dom. an. M. CVI, Pontificatus autem Domni Paschalis secundi Papae an. VII.

Extat typis edita tûm in Bibliothecâ Cluniacensi, col. 537, tûm in bullario ejusdem ordinis, pag. 34.

(a) Charta Burchardi Episcopi anni 1105 extat supra, tit. 545, pag. cxlviii.

(b) Fundatio Monasterii Altkirchenis in Alsfatiâ, quod dein dictum fuit Prioratus S. Morandi, facta

fuerat anno praecedenti à Friderico comite Phirretenfi & Montisbeligardenfi, filio Theodorici comitis de Montione, de Montebeligardo & de Barro : hic, ut testatur Mabillon, *Annales Benedictini, tomo 5, lib. 70, pag. 476*, impatienter ferens Altikirchensem S. Christophori Ecclesiam à simoniaci posfideri, eam, laudantibus Hermentrude matre & Burchardo Basiliensi Episcopo, tradidit Hugoni Abbatii Cluniacensi ejusque Abbatiae per manum Hugonis de Diurnach, qui erat Prior Coenobii dicti Mortuae-aquae, five Morteau. Extat in tabulario Abbatiae Cluniacensi charta ejusdem Friderici Comitis data die secundâ Julii 1105, quâ locum dictum *Altichircha* concedit Hugoni Abbatii Cluniacensi, de consensu matris suae Hermentrudis, Burchardi Basiliensis Episcopi & aliorum. Charta à nobis desideratur : sed, ut nos monuit Dominus Clementis ordinis S. Benedicti è congregatione beati Mauri sodalis, atque auctor pretiosi operis, quod inscribitur : *l'Art de vérifier les dates, fequentem habet aeram adnotatum : Actum ab incarnatione Dom. nostri Jesu Christi M. CV, VI nonas Julii, decemnovalis cycli IIII, solaris XXXII, lunaris XVIII, (Legendum est I.) ind. XIII, epacta III, concurrente II, (L. VI.) Paschali Papa vice beati Petri Apostolicam fidem tenente, Henrico IV regnante, Burchardo Episco-
opo Basileensem Ecclesiam gubernante.*

(c) Fridericus hic primus fuit comes Phirrensis ab anno 1125 hoc titulo constanter insignitus, ut ex chartis patebit fequentibus. Castrum Phirrense jäm occurrit medio saeculo undecimo, scribente Bernardino Buchinger, *Epitome faſorum Lucellensium, cap. 13, pag. 236*. Charta quoque Stephani comitis Burgundiae, quâ in gratiam fratris sui Hugonis Bifuntini Archiepiscopi quedam bona eidem impertitur Ecclesiae, data fuit anno 1100 in *ſtrata publica, circa caſtrum Ferretis*. Litteras donationis à nobis quoque desideratas paucis verbis indicat Dunod *Histoire de l'Eglise de Besançon, pag. 138*. Stephanus vero & Hugo erant fratres Ermentrudis comitissae, quam matrem dicimus ipsius Friderici dein comitis Phirrensis. Saepissimè in Alfatâ commorabatur Ermentrudis cum marito Theodorico comite, ut praefertim constat ex chartâ dicti Theodorici, quâ cum uxore Hermentrude prioratum Asmantiae concedit Abbatiae S. Michaelis in Lotharingiâ. Instrumentum enim, quod edidit Calmetus, *Histoire de Lorraine, preuves, tom. 1, pag. 515 primæ edit. & tom. 3, pag. XLVIII secundæ*, fuit actum publice apud Altikirch an. ab incarn. Domini M. CII. Altikirchio quoque degebant Theodorici parentes Ludovicus comes de Montione & Sophia de Barro uxor, uterque Friderici comitis fundatoris Monasterii Altikirchenis avus & ava.

TIT. 549.

E X C E R P T A

Vitae S. MORANDI Cluniacensis in Altikirchio monachi conscriptae post medium seculum duodecimum.

Ex Codice Bibliothecae Caesareae Vindobonensis, num. 268 (a).

B E AT U S Morandus (b) ex Galliae partibus (c) nobilissimis est ortus natalibus (d). Parentes ejus inter potentum catervas primates praeclari, tam in religione christiana, quam rerum temporalium affluentia plenius fuerant locupletati; & quia totius felicitatis suae Deum diligebant auctorem, talem justitiae suae meruerunt habere haeredem. . . . Wormatiae petentes oppidum . . . & sumnum atrium, quod est in honorem sanctae Dei genitricis decenter inibi constructum, ibi praefatum puerum sacrâ litteris tradiderunt imbuendum. *Ibi, cum maximis praediorum ac mancipiorum donariis, Deo a parentibus oblatus est Morandus, qui sacrâ litteris bonisque moribus imbutus*

factus facerdos Dei dignissimus, *Compostellam petiturus, venit in Abbatiam Cluniacensem*, cui preaerat pater Hugo, cognomento piissimus, genere clarus, sermone facundus, sanctitate praecipuus (*e*). *Peractâ peregrinatione, Cluniacum rediit Morandus, ubi rite consecratur monachus.* *Dein ab ipso Hugone Abbe missus est in Arverniam, monachos ejusdem ordinis reformaturus.* Ast qualiter Dei dilectus superna providentia nobis fit collatus, quibus suis virtutibus vivus & defunctus fuerit redimitus, breviter dicamus.

Exitit itaque (*f*) in territorio (*g*) Bafileenfi de castro Pferto (*h*) Comes nobilissimus, ex prosapia Regum Francorum ortus (*i*), nomine Fridericus. Hic quamdam Ecclesiam Altikilcham nuncupatam (*l*), in allodio suo, a suis progenitoribus beatissimi Christophori martyris nomini dicatam, plenius exstruxit ac prediorum largitate ampliavit. Erat autem Ecclesia a supradicti Principis genitoribus canonicas faecularibus primitus ordinata (*m*), sed peccatis exigentibus, illis secedentibus, pene desolata. Videns autem Comes prudentissimus locum a se diligenter constructum habitatoribus privatum desolari, Cluniacum misit ac Hugoni sanctissimo suisque successoribus regendum atque ad monasticum inibi ordinem instituendum in perpetuum donavit (*n*). Venerabilis autem pater, tanti Principis voto grata tercepto, illico ad locum jam dictum paucos primum fratres misit, diutina quidem monastica disciplina probatos, sed idiomatis penitus ignaros. His praefecerat Priorem nomine Constantium religione praecipuum, confilio providum, in fratum utensiliis prudentissimum. . . . Qui protinus locum collapsum diligentissime reparantes foetum mundissimum spiritualium filiorum Domino pepererunt: sed in hoc solum impediti fuerunt, quia nostrae locutionis (*o*) modulum non noverunt. Unde Constantio Priori solertissimo visum est potissimum cum Principis litteris precatoriis redire Cluniacum ac super hoc sanctissimi Patris Hugonis expetere auxilium. . . . Quem pater piissimus in Arverniam, ut beatum inde Morandum, quem habebat Alemannicum, reduceret, direxit. Illico Constantius in Arverniam pergit concitus . . . & cum beato viro Cluniacum rediit quantocius. . . . Nec mora, Constantius, sancti Patris cum beato viro confirmatus benedictionibus, Galliarum partes (*p*) repedavit, ac senem venerandum, vultu angelicum, cygnea albedine resperfum, prefati Comitis obtutibus intulit. . . . Qui cum Constantio ad ceteros fratres ejus adventum ex intimo desiderantes consolandos ad Coenobium direxit. Qui beato viro occurrentes, ceu dignissimum consulem, una cum Constantio Priore reyrendo laetanter fuscipiunt ac digna reverentia cunctis preeferunt (*q*). . . . Circa virum vero sanctum (*r*) saepe dicti Comitis hujus loci fundatoris tantae extitit pietatis, ut fibi hunc in spiritualem patrem eligeret, ac nil sine ipsius nutu & confilio agere preefumeret. . . .

Igitur beatus Morandus (*s*), longo jam senio affectus (*t*), cursum vitae hujus laboriosae gloriofissime complevit, ac corruptili carne exemptus fidereos coelos penetravit (*u*). Ad cujus exequias omnes pene nostrae Dioceesis, utriusque

sexus & gradus religiosi venerunt; ac summa reverentia una cum fratribus beati viri efferentes corpus cum divinis laudibus in tumba gypsea, imagine ipsius decenter expressa, in media basilica digno honore concluserunt. . . . Unde & universorum fidelium beatum Morandum eo diligentium excolit votivitas quo magis hunc miraculis crebris glorificavit superna pietas. . . . Transacto longi temporis spatio (x), in nostro viculo oritur incendium, ex cuius immanitate totius Coenobii concrematur aedificium, ac ex collisura trahium sancti viri conteritur epitaphium. Sed cum jam ejusdem Ecclesiae fabrica adjumento fidelium admodum fuisset restaurata, fratres beati viri reverendi ossa ab humo potius relevare statuunt, moxque receptaculum dignissimum sculpere fatagunt, ac desuper cyborium opere polymito fortissime coementatum, ne ut prius aliqua lesura conteratur, condunt. . . . Nec distulit (y) superna pietas divinis miraculis sancti viri, ut prius, glorificare reliquias. . . . Sed ne tanta effet vana pia veneralitas, Praelatorum ac confratrum hoc decrevit caritas, ut tam magna ac praeclera sancti viri merita confirmaret ac facraret sedes Apostolica. Mox multorum assertorum veri testimonium ante sedem Basileensem illique parentium praesentatur, comprobatur sancti viri meritum: hinc legatus per Praefulsi chirographum Romam tendit & offendit vultum Apostolicum, moxque datur, quod optatur peragit negotium, sicque reddit atque dedit signum Apostolicum, ut prodatur ac colatur sancti viri meritum: nec celatur, sed profatur tale privilegium, ex quo sanctus fit colendus phalangibus fidelium (z).

(a) Codex ille eleganti caractere exaratus continet vitam S. Morandi. In fronte cernuntur depicti S. Hugo Abbas Cluniacensis & ipse S. Morandus. Ambo habitu Benedictino induiti gestant finistrâ manu pedum abbaticale, quod huic ex ignorantia pictoris est appositum. In inferiori loco sequentia leguntur aureis litteris inscripta: „An. Dom. M. CCCCLXXXII, divo Friderico III Romanorum Imperatoris semper Augusto, feliciter imperanti, Paulus de Stockerau Theologiae Doctor, hoc opus dono dedit.“ Memoratam vitam, quam ex codice Ms. Paderbornensi edidit Conradus Janningus, *Acta sanctorum Junii*, tom. 1, pag. 349-352, conscripsit monachus quidam germanus, in ipso, ut videatur, commorans Monasterio Altkirchenensi. Vixit autem illius auctor quinquaginta vel sexaginta post S. Morandi obitum annis, cum in eâ cap. 2, §. 12, pag. 351 ab ipso sancto vivente curatus dicatur *Uricus de Karolspach*, id est, de Karlsbach, qui, ut ipse fratribus qui adhuc supersunt retulit, quartana febre gravissime laborabat. Eandem vitam legero quoque est tum in Bibliotheca Cluniacensi, col. 501 & seq. sed ex lectionario breviori atque antiquioribus actis contracto, tum in Lambecio, *Commentarii Bibliothecae caesareae Vindobonensis*, tom. 2, pag. 288 & seq. sed ex codice Ambrofiano minus correcto.

(b) Apud Janningum, cap. 1, §. 3, pag. 349.

(c) Loquitur hic auctor juxta mentem ac divisionem Romanorum, quibus Gallia fuit quidquid Rheno clauditur. Morandum enim in confinio Wormatiae natum alibi expressè nominat *Alemannicum*. Et in ipsâ contractioni vitâ, quam refert Biblioteca Cluniacensis, dicitur *ex Germaniae partibus ortus*.

(d) *Beatissimus Morandus, ex illustri prosapia ortus*, laudatur in litteris Oddonis Cluniacensis Abbatis an. 1437.

(e) S. Hugo, sextus Cluniacensis Abbas, S. Odilonis anno 1049 successor, obiit 29 Aprilis 1109.

(f) Apud Janningum, cap. 1, §. 7, pag. 350. (g) Id est, diocepsi.

(h) Hodie Pfart, sive Ferrette. Lambecius pro *Pferto* perperam legit *ferreo*.

(i) Dicitur *Princeps nobilissimus, ex illustri Francorum Regum prosapia ortus*, in illâ S. Morandi vitâ, quae extat in Biblioteca Cluniacensi, pag. 503.

(l) Id est vetus Ecclesia, ex quâ originem suam ducit oppidum dictum Altkirch.

(m) Illa Ecclesia canonice dicitur tradita ab ipso Friderici patrulo, dicto quoque Friderico, Comite de Montione & Marchione de Suzâ, paucis annis post ejus redditum ex itinere Romano quo S. Leonem IX Papam consanguineum suum anno 1051 fuerat comitatus.

(n) Anno scilicet 1105, ut constat ex notis tituli praecedentis. Fridericum comitem Cluniacenses potissimum advocantem moverunt tunc exemplum Burchardi Basiliensis Episcopi, tunc regularis sanctae que vitae disciplina, quâ tunc florebat eorum Abbatia, regente S. Hugone, sub quo augebatur de die in diem Cluniaceris religio Coenobii, & erat odor nominis illius, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Verba sunt Hildeberti Genomanensis Episcopi in Vita S. Hugonis, cap. 2, apud Papæbrochium, in Actis Sanctorum, tom. 3 Aprilis, pag. 636. Dictum S. Hugonem, ut ibidem, cap. 4, pag. 641, testatur Hildebertus, Ludovicus comes & Sophia uxor sua, praedicandæ scilicet vir & mulier devotionis apud Aldechiarcum, id est Altkirch, hospicio suscepserant. Idem scribit Gilo Cluniacensis monachus in primâ dicti Hugonis vitâ, quam citat Mabillo, Annales Benedictini, tom. 5, lib. 70, num. 97, pag. 476. Giloni adstipulatur alter agiographus nominatus quoque Hugo, monachus Cluniacensis, cujus vita extat in Bibliothecâ Cluniacenâ & in ultimâ Surii editione. Locus Altkirch ab eodem dicitur Antiqua-chirica, locus non procul a Basilea situs. Ille vero Ludovicus comes erat avus Friderici nostri comitis Phirrensis.

(o) Id est, idiomaticus germanici. (p) Scilicet Alsatiæ.

(q) Haec acta sunt anno circiter 1107 vel 1108, saltem ante 1109 quo defunctus est Hugo. An S. Morandus Prioris titulum obtinuerit, cedente Constantio, non satis clare indicat ipsius vitae auctor. Scribit autem illius abbreviator in Bibliothecâ Cluniacenâ pag. 503 editus: » Morandus a cunctis dignâ reverentiâ suscepimus ac omnium consensu eidem loco est Praelicus. »

(r) Apud Janningum, cap. 2, §. 11, pag. 351. (s) Apud eundem, §. 14, pag. cit.

(t) Imò saepissimè agrotans, cum in suâ vitâ cap. 1, §. 9 & 10, pag. 350 & 351, dicitur nunc ob infirmitatis molestiam a collegio fratrum segregatus nunc sedens in caminata ob infirmitatis suae incommodum sibi deputata. Caminata indicat cubiculum camino, sive hypocausum instructum.

(u) Die scilicet tertîâ Junii, quo colitur S. Morandus. Annus vero emortualis dubius est: videtur tamen esse non multum anno 1115 superior vel inferior.

(x) Apud Janningum, cap. 2, §. 17, pag. 352. (y) Apud eundem, §. 18, pag. cit.

(z) Haec canonisatio peracta fuit medio, vel ad finem vergente saeculo duodecimo, cum constet ex his S. Morandi gestis unius tantum hominis vitae spatum intercessisse inter beati viri obitum & inter ipsam gestorum conscriptionem. Quo autem anno, quo Episcopo Basileensem, quo Pontifice Romano haec canonisatio fuerit curata, non exprimit vita, nec aliundè licet divinare.

TIT. 550.

Anno 1106 12 Martii.

BULLA Paschalis II Papæ, quâ Monasterii S. Fidis in Selestadt bona & privilegia confirmat.

Ex veteri apographo membranaceo saeculi XIII ineuntis, in tabulario episcopali Palatii Argentinensis.

PASCHALIS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Bertramno Priori Celle sancte Fidis, que in Alsacia sita est, in villa Slettfstat & suis fratribus, salutem & Apostolicam benedictionem. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortifiatur effectum. Nos igitur juxta petitionem vestram, egregii Ducis Friderici & fratrum ejus reli-

giosum desiderium adtendentes, eorum devotioni effectum impendimus. Oblationem enim, quam, Domino inspirante, beate martyri Fidi & ejus Conchenfi Monasterio obtulerunt, ratam semper & inconvulsam manere fancimus. Ipsa ergo cella de Slettstat villa, que sancti Sepulchri vocabulo insignis est, ubi etiam beate martyris Fidis memoria celebriter habetur, sub jure semper & dispositione Conchenfis Cenobii conservetur; sicuti a supradicto bone memorie Duce Friderico & ejus fratribus est cum certorum limitum designatione, tanquam possessionum, sive possessorum collatione concredita (a). Sane advocatus eidem celle, ut a fundatoribus institutum est, non alias preponatur, nisi quem Conchenfis Abbas liberi arbitrii dispositione ac fratrum provisione prefecerit. Porro ejusdem loci Ecclesia cum atrio suo ab omni hostium incurfione fit libera & ab Episcoporum, seu episcopalium ministrorum oppressionibus aliena. Sepulturam quoque ejus omnino liberam esse decernimus, ut eorum, qui illic sepeliri deliberaverint, devotioni & extreme voluntati, nisi forte excommunicati fint, nullus obsistat. Preterea quecunque predia, quecunque bona per supradictum Principem, vel ejus fratres, aut alios fideles de suo jure jam oblata vel concessa sunt, aut in futurum, Domino largiente, offerri, concedive contigerit, quieta semper & libera perseverent, ita ab omni secularium dominorum jugo immunia, sicut in eorundem Principum vita permanisse noscuntur. Decernimus ergo, ut nulli hominum &c (b). Datum Viterbii, per manum Johannis sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, IV idus Martii, inductione XIV, anno incarnationis Domini M. CVI, Pontificatus autem Domini Paschalis secundi Pape VII.

(a) Consulatur suprà tit. 546 & pag. cxcix, charta ipsius Friderici Ducis anno 1105.

(b) Reliquum Bullae integrae contextum exhibuimus in Reverendissimi Wurdteinii novis subfidiis diplomaticis, tomo VII, num. 31, pag. 5.

TIT. 551.

Anno 1106 17 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Regis Romanorum, quo rogatu & consilio Eberhardi Eyfletensis Episcopi, Alberti dilecti cancellarii, Bertholdi Ducis (a), Beringarii comitis, Godefridi comitis (b), aliorumque multorum fidelium, & ob humilem petitionem Wiberti monachi, Monasterio in honorem beatissimorum Apostolorum Philippi & Jacobi, sanctaeque Walburgis ab eodem constructo, in sylva Heilige-forst (c), in Episcopatu Strasburgensi, in proprietatem concedit terram abundantem ad tria aratra, duo inter aquas Biberenbach (d) & Eberbach (e), & unum circa Monasterium; donans etiam ibidem Domino servientibus usum ejusdem sylvae tam ad aedificandum, quam ad calefaciendum ad eorum libitum, & usum

aquarum ad piscandum & ad suum commodum faciendum, & pascua eorum animalibus per totam sylvam; eundem quoque locum & omnia bona mobilia & immobilia ad illum pertinentia sub tutelam defensionis suaefuscipiens. Data XVI kal. Novembris, indict. XIII, an. Dom. inc. M. CVI, regnante Henrico quinto Rege Romanorum anno I, ordinationis ejus VIII. Actum est Spirae (f).

Autographum extat in tabulario Episcopi Spirensis, quod est Bruchfallae. Illud edidit, sed cum quibdam noevis, Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 187: sincerius vero retulimus nosmetipſi in novis subſidiis diplomaticis à Reverendissimo Würdtweinio, Helio-polensi Epifcopo, collectis, & in eorumdem tomo septimo Heidelbergae an. 1786 edito, num. 4, pag. 7.

- (a) Scilicet Dux Zaringiae.
- (b) Qui erat comes Nordgoviae, fīve Alsatiae inferioris.
- (c) Id est, sylva sacra hodiē dicta Hagenoenfis.
- (d) Hodie rīsus Biversbach, quadrante distans à sanctā Walburge.
- (e) Rīsus Eberbach, qui nomen dedit vico cognomini, ipsum alluit antiquum San-Walburgianum Monasterium.

(f) Eodem anno 1106, ut testatur auctor vitae Imperatoris Henrici, *apud Urſifium, Scriptor. rer. Germanic.* tom. 1, pag. 389, in Alsatiam & ad Rufacum venit Henricus V. *Villa Rufach*, scribente eodem auctore, tunc praevalebat *multitudine & armis*.

TIT. 552.

Anno 1107 2 Martii.

DIPLOMA Henrici V Regis Germaniae pro Trevirensi S. Maximini Abbatâ. Datum Moguntiae ob interventum Dom. Kuononis Strasburgensis, Ruodolfi Basiliensis venerabilium Episcoporum &c. VI non. Martii, ind. XV, anno Dom. incarn. M. CVII.

Extat apud Hontheim, *Historia Trevirensis diplomatica*, tomo 1, num. 314, pag. 485.

TIT. 553.

Anno 1108 28 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Regis Germaniae, quo Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ jura & privilegia confirmat. *Huic Monasterio*, verba sunt diplomatis, *Folmarus Metensis urbis Prefectus & filius ejus Folmarus subaddiderunt, delegaverunt & in perpetuam proprietatem dederunt quicquid in villis Lukesheim (a) & Alba (b) habuerunt. . . . Hec traditio facta est super reliquias S. Georgii, primo apud Argentinam (c), deinde in ipsa villa Lukesheim, in presentia multo-*

rum idoneorum testium, ea conditione, ut apud eandem villam Lukesheim monasteriolum fieret, in quo aliquot, ut septem monachi, provisi a Monasterio S. Georgii futuri serviturique forent. . . . Sequenti vero anno tradiderunt super reliquias easdem tres sedes sartaginum (d) in villa Marsala (e) in presentia multorum. . . . Datum V cal. Februarii, ind. prima, an. Dom. inc. M. CVIII, regnante Heinrico V Romanorum Rege, anno III, ordinationis sue an. X. Actum est Moguntie (f).

Ex chartulario Abbatiae S. Georgii retulit Martinus Gerbertus, Abbas Princeps S. Blasii, Codex diplom. histor. Nigrae sylvae, num. 29, pag. 41.

(a) Lixheim in Lotharingiâ. (b) Hodie Saralbe, quoque in Lotharingiâ.

(c) Strasburg. (d) Gallicè trois poëles de sel. (e) Marsal.

(f) Cuno Argentoratenfis Episcopus, Fridericus Dux Sueviae, Emico comes, Egeno comes, testes leguntur diplomatici Henrici V quod fuit datum Spirae 19 Martii 1108, quodque citat Guillmannus de Episcopis Argentinensis, pag. 217.

TIT. 554.

Anno 1109 21 Septembri.

C H A R T A Cunonis Argentinensis Episcopi, quâ Monasterii sancti Leonardi fundationem confirmans eidem privilegia largitur.

Ex autographo Archivi Hanovio-Lichtembergensis, in tabulario Buxovillano (a).

CUNO Episcopus, servorum Dei infimus, dilectis fratribus semper Deo famulantibus in loco juxta Berfa (b), in honore sancti Leonardi constructo, benedictionem & vitam. Divinae dispensationis gratia suave jugum Domini suscepimus, & ad hoc onus leve gerimus, ut pia religione pollutibus benevolâ benignitate faveamus & pro justitia laborantibus pio affectu succurrere debeamus, maxime pro locorum stabilitate sanctorum justa desiderantibus honoremque Ecclesiae augmentantibus, cui Deo auctore praefidemus, quantum ex divino adjutorio valemus, visum nobis est congruum impetriri suffragium. Proinde pie petitioni & desiderio annuentes dilectorum nostrorum videlicet Burkardi, Hugonis, Bertholdi, ceterorumque, qui Ecclesiam in predicto loco constructam, cum omnibus quae habet, vel in futurum habebit, beatae Dei genitrici Mariae, & sanctae Argentinensi Ecclesiae devotissime contulerunt, eandem Ecclesiam, quae velut inculta domus erat, cultui divino man-

cipari & ab Hezilone Havelbergenfi Episcopo concessimus consecrari. Hanc quidam in die consecrationis & postea, Deo inspirante, donationibus prediorum fuorum ditavere, quorum nomina infra scripta sunt. Hoc quoque prefatae Ecclesiae concessimus ac firmavimus privilegium, statuentes episcopali censura, sub divini judicij obtestatione, nullum Imperatorem, nullum Regem, nullum Archiepiscopum, nullum Episcopum, nullum Ducem, nullum Comitem, nullum Vicecomitem, nullum Advocatum, nullum Subadvocatum; nullum quemcunque seculari dignitate praeditum, vel ecclesiastico honore sublimatum, vel quemcunque alium audere de hiis, quae eidem loco a quibuscunque fidelibus donata sunt, vel in perpetuum collata fuerint, minuere, vel auferre, vel suis usibus applicare. Praeterea ipsius cellulæ ambitum, quem ex agresti silva in usum vinearum, vel agrorum suo labore excoluerunt vel exculti sunt, liberum & absolutum ab omni solutione decimarum facimus, sicut a beato Gregorio, ceterisque sanctae Romanae Ecclesiae pontificibus statutum habemus: quia valde indignum est, ut Dei sacerdotes & pauperes Christi alicui presbiterorum de suo labore decimam dare cogantur, maxime cum ipsi horum non indigent, propter quae decimae in usum presbiterorum contractae sunt. Hoc etiam presenti decreto subjungimus, ut faepe dicta Ecclesia & monachi ipsius ab omni secularis servitii fint infestatione securi, omnique gravamine mundanae oppressionis remoti in sanctae religionis observatione feduli atque quieti. Nulli alii, nisi Argentinensi Ecclesiae, cuius juris est, aliqua occasione teneantur subjecti, pensionem tantum unius aurei nummi in Assumptione sanctae Marie virginis fratrum servitio pro memoria predicti Burkardi annuatim persolvant. Nullus eidem loco ab Argentinensis sedis Episcopo in Abbatis officio praefatur, post Dominum Megingoldum ejusdem loci primum Abbatem, nisi qui fratrum videlicet ejusdem loci monachorum, qui melioris sunt consilii, electione poscatur. Quicunque hanc constitutionem & confirmationem infregerit, vel huic contrarius extiterit, reum se divino judicio de perpetrata iniuritate cognoscat & nisi ea, quae ab illo male acta sunt, emendaverit & condigna paenitentia illicite acta defleverit, a sacratissimo corpore & sanguine Domini nostri alienus fiat, atque in eterno examine districtae ultioni subjaceat. Acta sunt haec anno Dominicae incarnationis M. CIX, inductione secunda, regnante Heinrico Rege quinto, XI kal. Octobris. Privilegii hujus tradicioni fuerunt testes assignati Canonici majoris Ecclesiae Chorpiscopi, scilicet Bruno Praepositus, Burkardus, Eberhardus, Wolveradus, Rudegerus. Layci Sigebertus comes (c), Anselmus advocatus, Diebaldus Vicedominus, Hetzel, Hugo, Bertholdus, Conradus, Warnerus, Heinricus, Manno, Ezelo, Sigefridus, Erbo, Hugo, Hupertus & turba civitatis multa (d).

Hec sunt nomina fidelium, qui pro salute animarum suarum sancto Leonhardo & sustentacioni fratrum oblationes vel predia dederunt. Rudegerus prepositus, Burkardus, Hugo, Chuonradus, Bertholdus, Adalbreht, Anselm & uxor ejus Hadewich, Billunc, Reginhard, Meginchint, Naho, Hebo, Wezil,

Empo, Gerbirn devota & Waltchun. Anno inc. Dom. M. CIX, indictione II, regnante Heinrico Rege, IIII kal. Marcii. Eribo & uxor ejus Judenta de Bischoffesheim (*e*) agros adjacentes curti nostrae, accepta pecunia, nobis libere & absolute vendiderunt, venditosque nostre utilitati & sancto Leonhardo tradididerunt, atque transfuderunt, quos statim absque omni refragatione usui nostro proprietatis jure usurpavimus, perpetuoque tenendos stabiliter possidemus. Huic donacioni affuerunt testes subscripti Megingoh hujus loci Abbas, ejusque frater Bertholdus cum aliis, Udalrich prespiter sancti Leonhardi, Hugo, Chuonradus, Berthold, Heimeho, Udalrich, Billunc & alii quam plures.

(*a*) Communicavit nobis clarissimus Dom. Bornagius Serenissimo Principi Hasso-Darmstadiensi à Consiliis & Archivis. Chartam eandem ex apographo Collegiae S. Leonardi jam edidit Schoepfelinus, *Ajaf. diplom. tom. I*, pag. 187, sed multum incorrectam & in quādam ejus parte etiam mutilam.

(*b*) Hodie Bersch, in cuius parochiae districtu sita est Collegia Sancti Leonardi Ecclesia.

(*c*) Comes scilicet Werdenfis.

(*d*) Quae sequuntur non extant in autographo Buxovillano: sed descripta leguntur cum ipso Cunonis Episcopi instrumento in veteri chartulario Capituli San-Leonardini, fol. 258.

(*e*) Bischofsheim propè Bersch.

TIT. 555.

Circà annum 1110.

CHARTA anglica Rotberti filii Galterii & uxoris suae Sibillae de Cayneto, quā prioratum de Horsam in dioecesi Norwicensi situm & à se fundatum concedunt Conchenfi S. Fidis in Galliâ Abbatiae (*a*).

*Ex autographo tabularii episcopalii Argentinensis, Tabernis Alsatricis (*b*).*

In nomine Domini nostri Jehsu Christi, Amen. Notum volumus fieri omnibus fidelibus Christi tam presentibus, quam futuris, quia ego Rotbertus Galterii filius (*c*) & uxor mea nomine Sibilla (*d*) edificavimus Ecclesiam de Horsam in propria terra, in honore Dei & sancte Fidis virginis & martiris, & pro remedio & salvacione animarum nostrarum & filiorum nostrorum & omnium fidelium vivencium, sive defunctorum. Concedimus eandem Ecclesiam Deo & monachis de Conchis de Ecclesia sancte Fidis virginis & martiris (*e*); & dicte a nobis edificate Ecclesie concedimus Ecclesiam de Horsforda, cum omnibus que ad eam pertinent, & Ecclesiam de Mor cum omnibus ad eam pertinentibus, ad faciendum anniversarium Sibille uxoris mee. Concedimus etiam huic jam

dicte Ecclesie in eadem villa de Horsam terram sexaginta & eo amplius agros & nemus de Haldenefage , tantum quod ego habui , & molendinum Horsford , & totam decimam hujus manerii , & decimam de Alretuna , & de Subituna , & de Wolverdestuna , & de Columbo , & de Helmingana , & de Flumewerze , & de Woldetuna , & de Semera , & de Tihebron , & de Refham , & de Forthle , & de Craneforde , & de Benges , & Framingana , & Luddaam , & de Dalingeho , & de Lantuna , & Saxlingeam , & Sudburna , & de Adelintuna , & de Mor , & de Filibbi , & Stocas , & Horeaam , & de Hoa & in uno quoque manierio unum agrum terre ad congregandam decimam & concedo de omnibus procuracionibus meis , quas fecero in Anglia , semper decimas huic Ecclesie , & concedo terram Edrich eidem Ecclesie & terram , que fuit Orsforth Sadelcoc , & terram Herberti presbiteri , & Olvardi , & Goivaldi , & Achemandi , & Potequini , & Radulfi , & terram Aramberti militis , cum omni servicio earum , & servicium terre de Stocatuna libere & quiete dono Deo & sancte Fidi de Conchis .

Notum fit etiam , quod eadem Sibilla uxor mea cum filiis suis , me laudante & volente , concessit huic jam dicte Ecclesie terram suam de Roddaam , quam pater suus dedit ei in matrimonio , ita liberam & quietam , sicut pater suus dederat illi & illam adquisivit per manum Regis & Comitis (f) . Ad ultimum noverint omnes Franci & Anglie viri tam presentes , quam futuri , quod ego Rotbertus , filius Galterii , Sibilla uxore mea & Rotgerio & ceteris filiis meis volentibus & in hoc bono cooperantibus , predictam Ecclesiam de Horfam cum omnibus ad eam pertinentibus , & hec supradicta omnia Deo & beate Fidi Conchenfi & monachis ejus concessimus , ut adeo , ipsa beata virgine intercedente , peccatorum nostrorum nobis detur venia & illa , que promisit fidelibus suis , que nec oculus vidit , nec auris audivit , assequamur gaudia . Hoc ergo donum & hec carta facta sunt permissione & adfirmatione domni Anglorum Regis Heenrici & ordinacione & consensu Herberti Episcopi (g) . Si quis autem vel generis , vel successionis mee , vel alius aliquis huic donacioni voluerit obesse , noverit se Deo & sanctis ejus & Anglorum Regi contraire , nec Chriftianum , sed antichristianum esse (h) .

(a) Chartam hanc , quae historiam Angliae & Nortmanniae multum illustrat , exhibit , sed mutilam & incorrectam Monasticon Anglicanum Londini an. 1655 à Johanne Marsham editum , *tomo 1* , p. 415 . ex quo descriptis P. Quesquieres in *Actis sanctorum* , *tom. 3 Octobris* , pag. 28. Est fine aëra chionologica : ponenda vero est inter annum 1100 quo in Anglia regnare coepit Henricus I & annum 1119 quo obiit Herbertus Norwicensis Episcopus ad calcem instrumenti nominatus .

(b) Illud est verum autographum chartae fundationis Prioratus de Horsham , ordinis S. Benedicti , fitti olim in provinciâ Northfolciensi & dioecesi Norwicensi . Quomodo autem hujus instrumenti ipsum authenticum ex scriniis Angliae transferit in Tabernense Episcopatus Argentinensis tabularium nos latet omnino ; latetque clarissi mum ac praedilectum Dominum Art eidem tabulario sapienter Praefectum , qui illud paucis abhinc annis detexit . Forte tertium fuit inter Schedas Petri de Creagh , Archiepiscopi Dubliniensis , qui Altariam cum aliis fugitivis Angliae & Hiberniae sacerdotibus petuit . Ille enim Jacobum II Regem in Galliam an. 1689 fecutus quinquennio post Argentoratum adiit , ubi suffraganeas Eminentissimi Cardinalis Armandi Gastonis de Rohan in Pontificalibus vices egit ab anno 1694 ad 1705 , quo in eâdem obiit Civitate . In aulâ ejusdem Cardinalis Tabernensi tunc degebant Hiberni quatuor Antonius de Creagh , Edmundus Evrard , Astur Augulinus Blener de Hasset atque Joannes de Ocahan . Tres primi Prebendis in summo Choro Ecclesiae Argentinensis fuerunt ditati .

Quartus corpori equestri Alsatiae inferioris adscriptus familiae cognomini in dictâ Provinciâ dedit originem.

(c) Dicitur *Robert Fitz Walter* in regio Henrici I diplomate linguâ anglicanâ exarato, quod ex veteri membranâ refert Monasticon anglicanum, pag. 414, & quo dictus Angliae Rex confirmat institutionem Ecclesiae de Horsham, quae in eodem à fundatoribus dicitur subiecta *the Abbey of Counches in Fraunce, where saint Faint virgin lieth.*

(d) De eâ haec tradit antiqua pergamenta genealogia Monastico anglicano pag. 415 & 867 inserta: „*Domina Sibilla*, soror Johannis de Cayneto, filia Radulfi de Cayneto, qui venit ad conquestum Angliae, maritata fuit Domino Roberto filio Walteri, fundatori domus sanctae Fidis de Horsham, „qui genuit ex ea filium nomine Rogerum, & Joannem vicecomitem & Willielmum de Cayneto. „Genealogia dein Roberti per posteros ad tempora usquæ Eduardi IV, qui an. 1483 obiit, continuatur.

(e) *Ecclesiæ de Horsan & de Hosforda* Odoni Abbati S. Fidis in Conchâ an. 1153 confirmavit Eugenius III Papa, apud *Mabillon, Annales Benedictini, tom. 6, appendix*, pag. 724. Prioratus autem de Horsan Concheni in Galliâ Abbatiae subiectus remansit ad annum usquæ 1414 quo à Leicestrensi Parlamento fuit suppressus. Cùm verò, abolitis in Angliâ Monasteriis, Henricus VIII Rex eorum bona fisco suo attribueret, annuus valor Horshamensis Prioratus aestimatus fuit ad 162 libras, 16 solidos & undecim denarios, testante anni 1535 taxâ, quam allegat Monasticon Anglicanum, pag. 1036 & 1042.

(f) Idem Monastichon, pag. 416, refert ex autographo Bibliothecæ Cottonianæ Bullam Alexandri III Papæ, datam Turonis 26 Maij 1103, quâ *Bernardo Priori Monasterii S. Fidis de Horsham* confirmat bona dicti Prioratus & praefertim *villam de Horsham cum hominibus, terris, nemoribus, pascuis & pertinentiis suis, quemadmodum Robertus filius Walteri & filii ejus dederunt. . . . Terram de Ruddaham cum omnibus pertinentiis suis, quam Sibilla uxor praefati Roberti dedit.*

(g) Dicitur in Henriciano diplomate *Herberd Bishop of Norewich*. Herbertus, cognomento Losenge & Prior Abbatiae de Fefcamp in Nortmanniâ, Willhelmu II Regem, Henrici fratrem & predecessorem, an. 1087 in Angliam est comitatus. Episcopatu Eftangliae dein promotus an. 1090 Herbertus, de quo plura habet Monasticum Anglicanum, pag. 407-413 & 1003-1004, sedem Episcopatus sui transfutus an. 1094 ex Theodford in Norwich, cuius proinde fuit primus Episcopus. Obiit 22 Julii 1119. Ecclesiam de Horsam, ut adnotant autores Galliæ Christianæ, tom. 1. pag. 245, in honorem beatæ Mariae virginis, sanctaque Fidis consecravit Herbertus Norvicensis Episcopus, cuius successor Eberardus eandem confirmavit Bonifacio Abbatii, Begonis in Concheni Monasterio successori.

(h) Chartæ appensum fuit sigillum, cuius extant vestigia.

TIT. 55.

Anno 1111 8 Augusti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo notum facit qualiter *fidelis suus Abbas Meingaudus Wizenburgensis Aecclesiae clementiam suam Spiræ adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum suorum, videlicet. . . . Episcoporum Brunonis Spirenſis, . . . Cuononis Strazburgenſis, Ducum quoque Frederici, Teoderici ceterorumque fidelium, conquerendo exponens calamitates & oppreſſiones, quas servientes & familia Aecclesiae ſibi commiffae ſuſtinent, ab his praecipue, qui ſub advocatione nomine eandem Eccleſiam deberent defendere, & maxime ab Ecbertero tunc temporis advocationem a Duce Friderico in beneficium retinente, qui fregerunt statuta & decretal, quae eadem Eccleſia accepit a fundatore ſuo Dageberto Rege, compellentes eos injuſte non reddenda reddere. Hinc dictus Henricus Wizeburgensem Aeccleſiam Christo & Apoſtolis ejus*

Petro & Paulo specialiter attitulatam fundatoris sui legibus desitutam in leges & in jura fundatoris Dageberti Regis restituit, . . . multis Principibus, qui Spirae confluxerant, praesentibus. . . . Data VI idus Augusti, ind. IV, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico quarto Rege Romanorum an. VI, imperante I. Actum est Spirae.

Ex autographo tabularii Collegiatae Weissenburgensis edidit Schoepfelinus, *Alsat. diplomaticae*, tom. 1, pag. 188.

TIT. 557.

Anno 1111 14 Augusti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo pro remedio animae chari patris nostri felicis memoriae Henrici Imperatoris, confilio & petitione Principum nostrorum . . . Cuononis Strazburgensis Episcopi, Friderici Ducis, comitis Gotfridi de Calwe, &c, in ipsa die sepulturae ejus, . . . ipso Episcopo Spirensi Brunone in pulpito astante & consentiente, civium Spirenium privilegia confirmat, ea tamen interposita conditione, ut in anniversario patris nostri solemniter ad vigilias & missam animarum omnes convenient & candelas in manibus teneant. . . . Data XIX kal. Septembris, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico V Rege Romanorum, regni an. VI, imperante I. Actum Spirae.

Diploma illud, quod in tabulâ suprà portam majoris Ecclesiae erat exaratum, legitur etiam in libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Spirensis faeculi decimi tertii, fol. 35. Ediderunt vero Trithemius, *Annales Hirsaugenses*, tom. 1, pag. 351; Crusius, *Annales Suevici*, tom. 1, parte 2, lib. 9, pag. 318; Lehmann, *Speyrische Chronick*, lib. 4, cap. 22, pag. 306; Lunig, *Reichs-Archiv. cont. 4*, part. 2, tom. 14, pag. 462; Dumont, *Corps diplomatique*, tome 1, partie 1, pag. 64; atque Wurdtein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 1, pag. 136.

TIT. 558.

Anno 1111 24 Septembris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Antonio Abbatii Abbatiae Senoniensis bona & iura renovans, praeter alia, confirmat in Alsatiâ *possessiones apud Timgenfrien* (a), *apud Roshein* (b), *apud Caftanetum* (c) & *apud Columbare* (d). . . . Data VIII kal. Octobris, *indictione IV*, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico V Rege Romanorum, anno VI, imperante I. Actum est Argentinae.

Ex autographo Abbatiae Senoniensis edidit Calmetus, Histoire de Lorraine, tom. 3, preuves, col. LXIII secundae edit., & tom. 4, pag. 528, primae edit.

(a) Legendum *Kungesheim*, sive Kinsheim propè Selestatum, ubi bona & curiam olim habebat Abbatia Senoniensis. *Curiam in Kungesheim Nibelungo*, Philippi de Razenhufen procuratori, anno 1274 in feudum dedit Simon Abbas.

(b) Rosheim. (c) Kestenholtz. (d) Colmaria.

TIT. 559.

Anno 1111 2 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Abbatiae Ensislenensis bona & privilegia confirmat *ad stipulatione praesentium Regni Principum* praecipue *Alberti Moguntini Archiepiscopi, Brunonis Spirenensis Episcopi, Cunonis Strasburgensis Episcopi, Alberonis Metensis Episcopi, Rudolfi Basiliensis Episcopi, Friderici Ducis, Herimanni Marchionis, &c. . . . Data VI non. Octobris, indict. IIII, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico quinto Rege Romanorum anno VI, imperante I. Actum est Argentineae.*

Edidit Hartmannus, in *Annal. Heremi Deiparae matris*, pag. 171.

TIT. 560.

Anno 1111 2 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris in gratiam Ettenheimensis Abbatiae.

Ex Apographo.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Heinricus divina favente clementia quartus Romanorum Imperator Augustus. Notum fit omnibus Christi fidelibus tam futuris quam praesentibus, qualiter fidelis noster Abbas Ettenheimensis cum monachis suis clementiam nostram Argentineae adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum nostrorum, videlicet Alberti Moguntini Archiepiscopi, Brunonis Treverensis Archiepiscopi, Cunradi Saltzburgensis Archiepiscopi, Episcoporum Burchardi Monasteriensis, Brunonis Spirenensis, Cuononis Strazburgensis, Alberonis Metensis, Richardi Virdunensis, Ebrehardi Eistetensis, Ulrici Constantiensis, Rudolfi Basiliensis, Ducis quoque

Friderici (a), Herimanni Marchionis (b), Comitis Godefridi de Calwen, Friderici de Zolra, caeterorumque fidelium nostrorum, conquerendo exponens, exponendo conquerens possessiones suas injuste a quibusdam retineri &c. (*Reliqua desunt : adnotat Guillimanus (c) Henricum exinde promulgasse edictum, ne cuiquam liceat bona Monasteriorum & Canonicorum habere, aut in posterum usurpare.*) Data VI non. Octobris, indict. IV, anno Dom. incarnationis M. CXI, regnante Heinrico IV, Rege Romanorum anno VI, imperante primo. Actum est Argentinae, in Christo feliciter.

(a) Fridericus Dux Sueviae & Alsatiae. (b) Hermannus Marchio Badensis.

(c) De Episcopis Argentinenibus, pag. 219 & 220.

TIT. 561.

Anno 1112 16 Julii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo ob interventum Moguntinenis Archiepiscopi Adelberti, Spirenis Episcopi Brunonis & aliorum quorundam Regni Principum, scilicet Hermanni de Badin Marchionis, Comitis quoque Bertholdi de Nuevinbuc &c., jura & privilegia Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ confirmat & renovat. *Huic Monasterio Formarus Metensis urbis Prefectus & filius ejus Formarus subdiderunt, delegaverunt & in perpetuam proprietatem dederunt quicquid in villis Luchesheim & Alba, scilicet Lixheim & Saralbe, haberunt in ecclesiis, in decimis, in manciis, in servitiis, in campis, in silvis, in pratis, in pascuis, in aquis, aquarumque decursibus, in molendinis, in pescacionibus, in venacionibus, in decimacionibus & in omnibus redditibus, ea prorsus justicia, qua ipse illa hereditario jure possederunt. . . . Data XVII kal. Auguſti, an. Dom. inc. M. CXII, indict. V, an. XIII ordinacionis dom. Heinrici quinti Regis Romanorum Auguſti, regni autem ejus VII, imperii secundo. Actum est Mogoncie.*

Ex tabulario dictae Abbatiae ediderunt Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. I*, pag. 189, atque Gerbertus, *Codex diplomaticus historiae Sylvae nigrae*, num. 225, pag. 287.

TIT. 562.

Anno 1112 8 Auguſti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris pro Trevirensi S. Maximini Abbatia ob interventum Brunonis Spirenis, Rudolfi Basiliensis, Kuononis Strasburgenis
E e

venerandorum Episcoporum . . . Friderici Ducis, aliorumque fidelium. . . Data VI idus Augusti, an. Dom. inc. M. CXII, ind. V, regnante Dom. Henrico quinto Rege, quarto Imperatore, anno regni ejus VII, imperii vero II. Actum Spirae.

Ediderunt Zyllesius, *Defens. S. Maximini*, part. 3, pag. 47; Lunigius, *Spicilegii Ecclesiastici*, tom. 2, pag. 277; Calmetus, *Histoire de Lorraine*, preuves, tom. 4, pag. 530 primae edit., & tom. 3, pag. 65 secundae edit.; atque de Hontheim, *Historia Trevirensis diplomata*. tom. 1, num. 321, pag. 494.

TIT. 563.

Anno 1113 6 Aprilis.

DIPLOMA alterum Henrici V pro eodem San - Maximiano Monasterio ob interventum fidelium nostrorum, necnon venerabilium Episcoporum Ruodolfi Basiliensis, Cuononis Argentinensis, Brunonis Spirensis, Adalberonis Metensis, necnon Erlolfi Morbacensis venerandi Abbatis, Friderici etiam Ducis, &c. Data VIII idus Aprilis, an. Dom. M. CXIII, indict. VI, regnante Dom. Heinrico an. VIII, imperante vero II. Actum Wormatiae, in ipso die Paschae.

Retulerunt Martenne, *Veterum scriptorum collectio*, tom. 1, pag. 632, & de Hontheim, *Historia citata*, tom. 1, pag. 498.

TIT. 564.

Anno 1114 10 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo, mediantibus dilectissimis Principibus Brunone Trevirense Archiepiscopo . . . Abbe Morbacensi Arlulfo & aliis, Ecclesiae S. Deodati in valle Galilaeâ fitae confirmat praeter alia bona ea, quae dicta Ecclesia habet in Alfatio, scilicet curtem apud Gemer (a), cui pertinent decem mansi & dimidius; Ecclesiam Hunniville (b) cum quatuor mansis & decem frustis vineae; apud Mitwir (c), Ecclesiam & octo mansos ad eandem curtem pertinentes; Ecclesiam Hungersheim (d) cum viginti & uno & dimidio manso cum aliis appendiciis; Fortum (e) undecim mansos & bannum usque ad S. Deodati fontem; Grufeneim (f) tres mansos & dimidium; Sunthove (g) decem mansos cum decimis; Choneim (h) tres mansos; Baldultseim (i) unum mansum; Meneheim (l) duos; in superiori Heringenheim (m) unum mansum, quae omnia sub eodem jure, id est, ad victum & vestitum fratrum ibidep Deo servien-

tium, tutanda decernit Imperator. . . . Data X Januarii, indict. VII, an. Dom. incar. M. CXIV, regnante Henrico IV Rege Romanorum anno IX, imperante III. Actum est Mogontiae.

Ex autographo tabularii Ecclesiae San-Deodatensis ediderunt Sommier, *Histoire de l'Église de S. Diez*, pag. 366, & Hugo, *Sacrae antiquitatis Monumenta*, tom. 2, pag. 539.

(a) Guemar. (b) Hunnaweyer, cuius Ecclesiam ipso sancto Deodato Episcopo concessit Hunno dynasta Alaliensem, ut constat ex antiquâ memorati sancti vitâ, *Juprâ, tit. 427, pag. XLVI*. Ecclesiæ de Ingersheim, Hunnaweyer & Mittelweyer, cum libero jure patronatûs, Capitulo San-Deodatensi confirmavit an. 1122 Rudolphus Basiliensis Episcopus, testibus Hessone praeposito, Herremanno decano & aliis, ut scribit Ruyrius, *Antiquités de la Vosge, partie 3, liv. 1, chap. 15, pag. 262*, qui eas Ecclesiæ Ongiville, Honniville & Mitriville gallicè nominat.

(c) Mittelweyer. (d) Hodie Ingersheim, in quo jus patronatûs adhuc exercet Capitulum sancti Deodati. Duo nobiles Alsatiæ, ut etiam adnotat Ruyrius, *pag. cit.* nomine Odouinus & Theodoricus concefferunt eidem Ecclesiæ anno 1150 omnia allodia, quæ possidebant in banno Ongiville, id est, in Ingersheim.

(e) Hodie Foru, germanicè *Starckenbach*, semileuca distans à viço nominato Le Bonhomme, qui a fonte five mansione S. Deodati dicitur Diedolshausen.

(f) Grufenheim. (g) Sunthoven. (h) Kunheim. (i) Baltzenheim.

(l) Meyenheim. (m) Ober-Heringheim.

TIT. 565.

Anno 1114 4 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo in suam Imperiique protectionem cum Abbatे Luitfrido, monachis, bonis & juribus suscipit suo *in Regno regulare quoddam Monasterium situm, in provincia scilicet Burgundia, in Episcopatu Constantieni, in pago Argowe dicto, in comitatu Rore, quod Mure nuncupatum est, quod tempore Cuonradi Imperatoris in honore S. Martini Episcopi constructione est, & honorifice Deo dicatum est à Wernhario Strasburgensi Episcopo, parente scilicet, id est, patruo, Wernharii comitis de Habsburg. . . . Hujus rei testes sunt Rudolfus Basiliensis Episcopus, Dux Fridericus, Dux Berchtoldus, Hermannus Marchio, Adelbertus comes de Habesburg. Data IV non. Martii, ind. VII, an. Dom. inc. M. XIV, regnante Heinrico IV Rege Romanorum an. VIII, imperante III. Actum est Basileae.*

Autographum extat in tabulario Abbatiae Murenſis. Ediderunt Guillimanus, *Habsburg. lib. 5, pag. 233 edit. Tigur. pag. 129 edit. Mediolan. & pag. 262 edit. Ratisbon.*; Ludewigius, *Script. rer. Episc. Bamberg. tom. 2, pag. 415 & 473; Eccardus, Orig. Habsburgo-Austriac. pag. 212; Studerus, Murus & Antemurale, pag. 21; Hergottus, Genealog. Habsburg. codex probationum, num. 193, pag. 131; Gallia Christiana, tom. 5 instrum. pag. 513; atque Koppius, Vindiciae actorum Murenſium, part. 2, cap. 4, pag. 243.*

TIT. 566.

Anno 1114 18 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo *confilio dilectissimorum Principum* suorum, *petitione & obsecratione Bertrici Abbatis*, Mediano Monasterio confirmat bona & jura ejus antiqua, praesertim in Alsatiâ. Notanda sunt in eo diplomate verba, quae sequuntur: *Veltierheim (a) & Hundenesheim (b), quem Abbas & fratres asciverint, & cui eas commendare voluerint, ipsum adlocutum, vel melius dicam, custodem habeant, ipsique, qui ad hoc vocati fuerint, praescriptam legem advocationis custodian. De novem mansis apud Dutelheim (c) duos illos advocatus tenebit, pro quo beneficio Veltkircheim & Hundenesheim tutari & custodire debet. In quibus etiam locis villicos, decanos, decimatores, caeterosque officiales Abbas & Praepositus ejus quos voluerint constituent, & cum voluerint de officio deicient. Ecclesiam Veltkircheim in honore sancti Maximini & alteram in honore sancti Apri apud Hernigersheim (d), Ecclesiam nihilominus apud Hundenesheim canonice saepe dicti fratres teneant, & capellam sanctae Mariae apud Ehenheim (e), nec quisquam de decimis, vel de reliquis ad ipsos pertinentibus eis calumniam facere audeat, ne forte nostram, & quod gravius est, iram Dei incurrat. Eorum sane, quae in Radaldivillare (f) habent, qui beneficium de corte Bercheim (g) tenuerit advocatus sit, quia eadem cors ad eos pertinere certissime dignoscitur; & ideo qui beneficium de corte tenet res ibi eorum ex antiquo jure tueatur praedium Tanvillare (h) libere a liberrimo viro datum libere possideant. Advocatum Veltkircheim pro beneficio duorum designatorum mansorum sub praescripta lege advocationis advocatum habeant. Quamdiu ibidem Ecclesiam non habuerint, decimas cui voluerint dabunt: si vero fecerint, sibi & sua Ecclesiae retinebunt. . . . Hanc privilegii paginam confilio & rogatu simul & testimonio Principum suorum Chononis Argentinensis Episcopi, Amedei Comitis de Burgundia & Folmari comitis &c., conscribi jussit ipse Imperator. Data XV kal. Aprilis, inductione VII, an. inc. Dom. M. CXIV, regnante Henrico IV Romanorum Augusto an. VIII, imperante III. Actum est Strasborc.*

Autographum extat in tabulario Abbatiae Medianae Monasterii, ex quo descriptum diploma integrum ediderunt Belhomme, *Historia Medianae Monasterii*, pag. 259; Calmetus, *Histoire de Lorraine*, prelves, tom. 4, pag. 535 prima edit., & tom. 3, pag. LXXI secundae edit.; atque Schoepflinus, *Alsat. diplomat.*, tom. 1, pag. 191.

(a) Feldkirch, sive Veldkirch propè Nider-Ehnheim. (b) Hindischheim. (c) Düttelnheim.

(d) Kraut-Ergersheim. (e) Nider-Ehnheim. (f) Rorfschweyer.

(g) Bergheim in superiori Alsatiâ. Curiae Medianae Monasterii in Bergheim fata enarrant textus & nouae superioris tituli 428, pag. XLVII & seq. Memorat Joannes à Bayono, *cap. 49 apud Belhomme, pa te 3, pag. 243, & apud Calmetum, tom. 3, col. CCXI, sec. edit.*, bona in eô loco acquisita a Lamberto Abbatे, qui praefuit ab anno 1039 ad 1062 scilicet in *Elisatio de acquisitione allodii*

cujusdam Sygullonis septem jugera cum manjo & domo inibi constituta; apud Bercheim partem vineae cujusdam Bernardi ad duas carradas vini. Angilla quaedam mulier in eadem villa tradidit partem vineae ad unam carradam vini; in villa supra dicta partes quarum vineae ad tres carradas, quas redditus Dux Gozilo eximus, querelis fratrum Medianii loci pulsatus, anno M. XXXIX ad altare S. Mariae, ut nemo inde praesumat auferre. Teste quoque eodem Bayono, cap. 96 apud Belhomme, pag. 288, cum an. 1130 pars Medianii Monasterii fuisse incensia, corpus S. Hydulphi translatum fuit apud Bercheim ubi remansit ad annum usque 1139.

(h) Tanvillers, five Danweiller.

TIT. 567.

Anno 1114 18 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo *confilio & rogatu, simul & testimoio Principum suorum, . . . Cuononis Argentinensis Episcopi &c., & Folmari comitis Titimaro Praeposito Stivagiensis Ecclesiae bona & possessiones ejusdem Monasterii renovans confirmat inter alia tertiam partem ipsius banni Stivagii, tam in terris, quam in pratis, in sylvis & in aquis; decimationem quoque totius banni ipsius, tam frugum quam animalium, cum censu capitali hominum manentium in tota Lotharingia, tam hominum Eleonis Monasterio (a), quam Stivagio pertinentium; . . . in Alsacia apud Singolsheim (b), Ecclesiam in honore beati Petri cum omni decimatione, & praedium in quo sita est eadem Ecclesia, & quinquaginta duas hobas; in eodem pago, Ecclesiam Dispargi (c) cum omni decimatione; apud Farlivigis Ecclesiam cum omni decimatione; & Ecclesiam cum decimis de Falves (d); apud Andlau, Ecclesiam S. Andreae cum omni decimatione (e); . . . & praedium de Jungeris (f) cum mancipliis, sylvis & pratis & iustitiam banni; & Ecclesiam S. Mariae de Monteriolo (g) parochialem, cum capella sancti Martini de Noheniens cum decimis & censibus earum, & decimationem de Cretumvilre. . . . Data XV kal. Aprilis, inductione VII, an. Dom. incar. M. CXIV, regnante Heinrico IV Romanorum Augusto an. IX, imperante III. Actum est Strasburg (h).*

Ediderunt Hugo, *Annales ordinis Praemonstratensis*, tom. 2, inter prob. col. DXXXIX, atque Calmetus, *Histoire de Lorraine*, seconde édition, tom. 5, preuves, col. CXXVIII.

(a) Id est, Abbatiae Andlavienfi. (b) Sigolsheim. (c) Dagsburg, five Dabo. (d) Walff.

(e) Ecclesia parochialis S. Andreae in Andlau. (f) Joncherey. (g) Munsterol, five Montreux.

(h) Eodem anno 1114 Henricus Imperator, cum esset Argentinæ, Ebersheimensi Abbatiae atque Conrado Abbati familiari suo antiqua confirmavit ejusdem Monasterii privilegia, eundem restituens in possessione villæ Weiswiller in Brifgovia sitæ. Diplomatici autographum servatur in tabulario ejusdem Abbatiae: desideratur verò à nobis ejusdem apographum.

T I T. 568.

Anno 1114.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo *justa petizione fidelis sui Rodulfi Basiliensis sedis Episcopi, rogatu etiam & consilio aliorum Principum . . . Friderici Ducis (a), Bertholfi Ducis (b), necnon & Hermanni Marchionis (c), Folmari comitis (d) &c.*, Abbatiam Fabriensem, à patre suo Henrico an. 1095 contraditam, confirmat Ecclesiae Basiliensi, ab eodem Rudolfo Episcopo in concambium recipiens *castrum quoddam, quod vocatur Rapolstein (e), sibi multum necessarium. . . . Datum Basileae, an. Dom. M. CXIV.*

Ex Codice membranaceo Ecclesiae Basileensis edidit Hergottus, *Genealogia Habsburgica, codex probationum, num. 194, pag. 133.*

(a) Sueviae & Alsatiae. (b) Zeringiae. (c) Badenfis. (d) Metenfis. (e) Rapolstein in Alsatia.

TIT. 569.

Anno 1115 14 Maii.

CHARTA Adelberti Moguntinensis Archiepiscopi & Apostolicae sedis legati, quā, Apostolicā auctoritate, cuius legatione fungitur, confirmat *omnia decreta a Dagoberto Rege, Ludvico & Henrico Imperatore secundo Super Abbacia Clyngen, id est Clingenmunster (a). Hanc siquidem Abbaciam Clyngen illustris Rex Dagobertus construxit, & Maguntine Ecclesie eam attitulavit, talique jure & privilegio, ut electus a fratribus ejusdem Abbacie in Abbatem confirmationem temporalium & spiritualium a Maguntino Archiepiscopo requirat, & Spirensis Episcopus ipsi electo a Maguntino confirmato munus benedictionis, solummodo cum requisitus fuerit, impendat . . . Sepedictus vero Abbas Maguntino Archiepiscopo unum caballum, modium tritice farinem portantem ad regalem expeditiōnem transmittat in testimonium pactionis. . . . Acta sunt hec an. ab inc. Dom. M. CXV, ind. VIII, regnante serenissimo Imperatore Henrico IV, Spirensi Episcopo Brunone. Data Maguntie, idus Maii.*

Ex apographo an. 1277 vidimato edidit, sed non sine naevis, Gudenus *Codex diplomaticus Moguntinus, tom. I, num. 20, pag. 42.*

(a) Praecepta Ludovici Regis Germaniae & Henrici II Imperatoris annorum 848 & 1020 extant *supra tit. 447 & 454, pag. XCVIII & cxi.*

TIT. 570.

Anno 1115 14 Maii.

**CHARTA altera, quâ dictus Adelbertus Maguntinus
Archiepiscopus renovat jura Abbatiae Clingensis.**

Ex autographo tabularii administrationis Palatino Heidelbergensis (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, ego Albertus divina misericordia sancte Maguntiensis Ecclesie Archiepiscopus & Apostolice sedis legatus, omnibus in Christi Ecclesia constitutis Prelatis cum Dei benedictione, indefessa luce sempiternis gaudiis fortem nancisci beatorum in celestibus. Ad decorum & munitionem sancte & universalis Ecclesie transfacta predecessorum nostrorum antiquitas diversas Ecclesias in Christi nomine fundatas, & maxime sub augustali manu constructas, decrevit ornare & sublimare : quod etiam nos dignum duximus, eorum exemplis educati & confirmati auctoritate Apostolica, cujus legatione fungimur, dictis & scriptis per omnia venustare & confortare. Igitur ex rogatu pie memorie Stephani, Clingenium venerabilis Abbatis (b), necnon libenti animo ac propria deliberatione, eandem Ecclesiam munificentia regali redimitam a piissimis Imperatoribus Dagieberto Regeloci ipsius fundatore, Ludewico filio Karoli, Ottone Augustis diverso jure decenter ornatam ac dotatam, presenti intitulatione statuimus corroborare, quam tantis ac talibus Romanis videlicet Principibus insignitam, ad nos usque bona fama spirituali institutione novimus propaginare. Ministeriales itaque hujus Ecclesie libere principali manu donati liberali manu sint conclusi sub eadem iusticia, quam & ministeriales Maguntini, sunt prescripti. Nulli regi, nec Principi, nec Episcopo, nec ulli perfone potenti, nec judici, seu alicui homini servili jugo subjaceant, nec quidquam servicij condicionalis inpendant, excepto Abbatii, quem pro Domino & vice Domini debent habere & honorare. De jure autem, quod dicitur Wiergield(c), statutum est, ut si homines illius Ecclesie inter se rixati unus alium morte occiderit, triginta solidos Abbatii ad recuperandam gratiam ipsius reddat. Et si aliquo membro truncaverit, vita scilicet comitante, novem uncias perfolvat. In edificialium quoque portione, que vocatur Buthel (d), decretum est : Si quis homo prediche Ecclesie uxorem in contubernalem legitime duxerit, hic talis, si morte preventus fuerit, dualis pars tote possessionis sue in Abbatis potestatem cedat, tercia pars mulieri remaneat. Quod si ipsa rennuerit & per se, seu per amicos

repugnaverit, Abbas terciam partem de suo dare debet advocato, ut per eum possit edomare, quos justicie sue videt repugnare. Pro lectisterniis etiam insuper venientibus hospitibus hoc diffinitum est: Si fortuitu contigerit, seu necessitas coegerit, quod ego seu alius aliquis successorum nostrorum sancte Ecclesie Maguntiensis ad revisendum locum ipsum & fratres supervernerit, illi de Pleswilre (*e*) & omnes illic pertinentes cum plaustris suis lectisternia in curiam Abbatis deducant & usu habito iterum reducant. Si Abbas autem alios hospites habuerit, ut sepius contingit, si res exposcit, homines ipsius ville in Clingen (*f*) ad hoc instituti suppellectilia debent administrare, ac ipsis humeris advectis apportare. Subcinericius vero locus vel focatius, qui vulgo dicitur Hertstat, seu Worstat (*g*), hic juris habet. Homo aliquis istius Ecclesie, fundum ipsius loci censualiter inhabitans, hic si mortuus fuerit, post primum optimum secundum jumentorum ejus Abbatis nuntius accipiat, ac in usus Abbatie expendat. Pro his ergo & hujusmodi similibus, commendabilem ac laude dignam Clingenium Ecclesiam imperialibus beneficiis preditam, hujus privilegii inscriptione cum sigilli nostri impressione placuit infuscire, & auctoritate omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti, Apostolice sedis & nostro omniumque spiritualium hominum intuitu, inferioris inferni perpetuali clausura premunire. Amen. Actum est ab incarnatione Domini M. CXV, inductione octava, regnante serenissimo Imperatore Henrico IV, Spirensi Episcopo Brunone. Data Maguntie, idus Maji. Signum Domni Adelberti Archiepiscopi.

(*a*) Communicavit nobis clarissimus Dom. Lameius jam saepius in chartis praecedentibus memoratus.

(*b*) Stephanus Clingersis & Wizenburgensis, Selsenis & Lintburgensis Abbas, consiliarius Heinrichi Imperatoris memoratur in chronicis Ebersheimensi, *suprā*, tit. 425, §. xxviii, pag. xxxiv.

(*c*) Wergelt, teste Scherzio, *Glossarium Germanicum medii aevi*, tomo 2, pag. 1994, est illa pecunia, quam solvebat is, qui hominem occidebat, secundum aestimationem à legibus receptam.

(*d*) Buthel, ut idem interpretatur Scherzius, *tom. 1, pag. 206*, erat species mortuarii, quā partem exuviarum, vestimentorum & suppellectilis capiebat Dominus ex haereditate hominis proprii. Et hoc, de Ministerialibus, pag. 131, illud propriè censet *braut*, vel *brut-eil*, dicisque esse nuptiae donum, quod Domino in casum mortis erat solvendum. *Quicunque ibidem mortuus fuerit, nulli de jure quod vulgariter dicitur val, vel butel, heredes eorum superstites respondere tenebuntur.* Verba sunt Fridericiani an. 1219 pro civitate Molsheimensi diplomatis. *Si civis Wiffenburgensis, qui census dictos heuptzins dat sancto Petro Wiffenburgensi, ab hac luce migraverit; Abbatii Monasterii nullum jus, quod buteteil dicitur, dare tenetur, sed pro mortuario solidum Wiffenburgensem dent heredes.* Ita confitutum Rudolphi Imperatoris an. 1275.

(*e*) Hodie Pleßweiler, sive Pleißweiler. (*f*) Hodie Clingen vicus.

(*g*) Id est, mansiones sitae in suburbio.

TIT. 571.

Anno 1115 14 Decembris.

CHARTA Friderici Comitis Phirretensis, quâ confirmat Altkirchensem sancti Morandi Ecclesiam ordini Cluniacensi subjectam.

Ex Apographo (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti. Notum fit omnibus tam praesentibus quam futuris, quod ego Fridericus (b) cognoscens Deum largitorem bonorum omnium, cuius sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter & disponit omnia suaviter, volens honorem mihi ab illo concreditum sic disponere, ut in eo aeterni regni lucrum mercari valeam, Ecclesiam Altkirchensem, in quantum ad me pertinet, religionis & monasticae disciplinae institutione reformari procuravi. Idcirco sub sanctae recordationis Patre Cluniacensis congregationis beato Hugone per internuntios verbis & deprecationibus nostris ejusdem congregationis ab eodem Patre in supradicta Ecclesia monachos ad habitandum suscepimus (c). Post decepsum vero ejusdem, cum successor illius venerabilis Pontius Abbas ad partes nostras ad eundem locum causa visitationis advenisset, praenominatam Ecclesiam Altkirchensem praesenti scripto eidem Abbatи, successoribusque ejus & Cluniacensi Monasterio in subjectionem & in obedientiam & ordinationem in perpetuum firmavimus, ita tamen, ut si adeo locus creverit, quod congregatio monachorum secundum normam Cluniacensis Claustrи ibidem ordo teneatur, Abbas ibi institutione & dispositione Cluniacensis Abbatis, si utilitas hoc exegerit, praeponatur. Testes hujus nostrae actionis sunt Rembaldus presbyter, Azo presbyter, Fridericus advocatus, Azo canonicus Basileensis, Vernerus clericus, Rembaldus advocatus ejusdem loci, Rembaldus miles. Actum est hoc anno Dom. inc. M. CXV, praefidente in sede Apostolica Paschale secundo, Rudolpho autem Episcopo Basileensi laudante, & confirmante Henrico V Imperatore. Scripta per manus Alberti Trevirensis, XIX kalendas Januarii, feria tertia.

(a) Quod P. Franciscus Marimon S. Morandi Superior anno 1688 communicaverat Conrado Janningo, in *Actis fancorum Bollandianis*, tom. 1 Junii, pag. 342.

(b) Comes scilicet Phirreensis. (c) Vide supra notam tituli 548, pag. cciii & cciv.

T I T. 572.

Anno 1115.

N O T I T I A fundationis & consecrationis Parthenonis
in Sindelsberg propè Maurimonasteriensem Abbatiam
sitae.

*Ex veteri membranâ Anselmi Abbatis Maurimonasteriensis conscriptâ
medio saeculo duodecimo, in tabulario episcopali Tabernis Alsa-
ticis.*

ANNO ab incarnatione Domini M. CXV, Paschali secundo papante, Heinrico IV imperante, Mons Sindenus a Sindeno beati Leobardi Aquileie Maurimonasterii primi fundatoris discipulo Sindeni curia quondam appellatus, temporibus Rihwini Abbatis, a Rihwino Preposito, postea Novillarense Abbatem ex revelatione fundatus, in diebus pii Adelonis regularis vite sanctimonialibus deputatus, rogatu inclite memorie Domni Meynhardi trigesimi Abbatis a venerabili Theodewino Dei gratia sancte Rufine Episcopo, Apostolice sedis legato, primitus autem hujus loci professo, in honore sancte Dei genitricis ac beati Blasii est consecratus anno verbi incarnati M. CXXXVII, Innocentio secundo papante, Lothario secundo regnante.

Iustum Virgo pia montem defende Maria,
Auxilioque pari Martyr adesto Blasii.

T I T. 573.

Anno 1116.

CHARTA, qua *quidam nobilis laicus de Bruschkirchen (a)* Otto nomine mansum unum in villa, que vocatur Vendenheim (b), cum omni jure legat sancte Marie in majori Ecclesia Argentine in usum communem Confratrum; & hoc fuit pro remedio anime sue & suorum & pro dilectione Hartwigii filii sui in eodem loco Confratris (c). . . . Hui sunt testes prescripte traditionis: Cuno Episcopus, quo consentiente & cuius banno confirmante hec omnia facta sunt; Brun-

major Prepositus & Regis Cancellarius, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Hesso scolarum Magister, Huc, Dietrich, Bertolt, Cunrat, Rudeger, Gerolt, ceterique eorum confratres; de Laicali ordine, Sigefrit Advocatus, Diebolt Vice-dominus, Sigefrit urbis Prefectus (d), Wernhere, Humbreth, ceterique eorum comparitatis homines. . . . Acta sunt hec Argentine, an. Dom. inc. M. CXVI, Pascali Papa Romane Ecclesie presidente, Heinrico Imperatore quarto regnante, concurrente VI, epacta IV, indictione IX.

Extat in libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 71, ex quo descriptum edidimus in Wurdweinii novis subsidiis diplomaticis, tom. VII, num. 5, pag. 10.

(a) Locus ignotus, nisi forsan vicus hodiernus Bruschwickersheim. Duo filii Ottonis de Brochhingen testes leguntur Lothariani an. 1129 diplomatis.

(b) Vendenheim. (c) Hartwig Acolitus memoratur die 13 Aprilis in Necrologio Cathedralis Ecclesiae.

(d) Sive Burgravius.

T I T. 574.

Anno 1116.

CHARTA altera, quâ Diezwib pro remedio anime sue, dilectique mariti Benzelini dimidium mansum in Dungenesheim (a), & Bischofesheim (b) marcha situm tradit Ecclesie Argentinensi, ea condicione ut frater suus Iso, vel alius in propinquitate sibi proximus eundem dimidium mansum possideat, & annis singulis in octava sancti Laurentii quatuor solidos Decano ejusdem Ecclesie persolvat: ipse autem de eisdem unicuique fratrum denarium in anniversario dictae mulieris Dieswiba administret. . . . Acta sunt hec in civitate Argentina, an. Dom. inc. M. CXVI, ind. IX, regnante Heinrico, anno XI regni ejus, Cunone Episcopo, Friderico Duce (c), Sigefrido advocate, in horum presencia testium Burchardi Decani, Geroldi, Diezmanni, Hugonis, Dietherici, Cunradi, Heffonis, Humberti, Burchardi, Hartgeri, Gebenonis, Ottonis, Berhdolfi, Cononis.

Ex memorato libro Salico, fol. 98; descriptum retulimus quoque in dicto novorum subsidorum diplomaticorum tomo septimo, num. 6, pag. 12.

(a) Dingsheim propè Argentinam. (b) Bischofesheim-im-Saum etiam in viciniâ Argentinae.

(c) Sueviae & Alsatiae

TIT. 575.

Anno 1116 desinente.

EPISTOLA fratum Canonicorum Ecclesiae majoris
Argentinensis ad Paschalem II Papam, quâ de Cunone
Episcopo praesertim conqueruntur.

Ex Codice epistolari membranaceo Udalrici Babenbergenſis, qui extat in Bibliothecâ Caſareâ Vindobonensi (a).

PASCALI univerſali Romanorum Pontifici, Argentinensis Ecclesiae fratres fidem & obedientiam. Omnia cum fit, venerande Pater, tua, follicitudo Ecclesiarum, tu refugium miserorum, imo patrocinium orbi advenisti desiderabile. Unde adhuc humano generi consulere Deus non despicit per haec nova, quoniam lux in tenebris effulſit. Tu ergo benedictus es, ad cuius introitum nobis benedixit & benedicat Deus. Respice igitur gentem miferiis & pressuris infigem; veni & vide filiam Syon lugentem & captivam nec respirare, nec confolari niſi in te solo exspectantem. Egredere dilecte in agrum, tempus putationis jam venit: Apostolica igitur falce succidendum est, quicquid vitiosum est, ne simul trahatur sincerum. Veniens itaque visita vineam nostram a vulpeculis demolitam & a singulari fero depastam. Nam ut ad rem ipsam perveniatur, annos jam circiter triginta (b), ſicut oves balantes, ſeimp̄ erravimus, fluenta verbi ſitientes rara potavimus, & jam quid fit vox Pastoris non novimus. Quo ergo reſtat euntem niſi poſt vēſtigia gregum ſodalium: quo ſi tales vigilias, pastor, diſtriſte non judicas, & infidias-Christi ovibus in Ecclesia lupo meditanti locus ſi conceditur, ipſi locus non erit. De caetero autem quid agendum fit nobis de noſtro, ut dicitur, Episcopo, nomen quidem dignitatis tot annos habente (c), fed officium minime, cujus vitam & introitum excelsa montium, humilia convallium jam respondent, ſanctitatis tuae confilium ac praeceptum audire cupimus. Tu ergo pacis catholicae fundamentum inviolabilis petrae ſignum fac, ut temeritas confilio cedat auctoritatis.

(a) Chartam hanc & ſequentem, quas ad annum 1099 perperām collocat clarissimus Dom. de Brequigny, *Table chronologique des Diplômes*, tom. 2, pag. 320, ediderunt Eccardus, *Corpus Historicum mediæ aevi*, tom. 2, pag. 260, auctor defenſionis adverſus Guldinaſtum, parte 2, pag. 348, atque Manſi, *Conciliorum editio nova*, tom. 20, pag. 1092.

(b) Ab anno 1086, quo Otto Argentinensis Episcopus, ſchismatis in Caſarais gratiam fautor, ſuccelfores habuit Baldevinum & Cunonem non a Clero Argentinensi electos, fed ab iſpis Imperatoribus nominatos.

(c) Cuno ſcilicet Argentinensis Episcopus, qui ſub Paschali II vixit, quicquid Episcopus ſolo nomine vocatur ab annalib⁹ Saxone, apud eundem Eccardum, *Corpus Historicum mediæ aevi*, tom. 1, pag. 650.

T I T. 576.

Anno 1117.

R E S C R I P T U M Paschalis II Papae ad clerum & populum Argentinensem circà Cunonem ejusdem Ecclesiae Episcopum.

Ex memorato codice epistolari Udalrici Babenberensis.

PASCALIS Episcopus servus servorum Dei, Clero Argentinensi & Populo salutem & Apostolicam benedictionem. Perspectis litteris vestris de vestra oppressione & Ecclesiae vestrae destructione paternaliter condoluimus : sed quia pro justitia patimini, pro qua beati eritis, congaudemus. Ut igitur ad illam beatitudinem pervenire possitis, in bono proposito constanter perseverate, atque illi intruso & Ecclesiae Dei taedioso viriliter resistite, quia per Dei gratiam neque electioni, neque consecrationi ejus assensum dedimus, aut dabitur. Vobis autem in omnibus, quae pro justitia agitis, nostrum consilium & auxilium nunquam deerit, praestante Domino qui vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

T I T. 577.

Anno 1117.

C H A R T A Dieboldi Abbatis Altiorffensis, quâ enarrat quomodo pars decimarum vici Duttelnheim ad suum pervenerit Monasterium.

Ex tabulario Altiorffensis Abbatiae.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Dieboldus Dei gratia Abbas Altii cenobii notum facimus tam futuri quam prefentis feculi hominibus, qualiter sexta pars decime ad Tuttelheim (a) in potestatem Claustrum Altii cenobii (b) devenerit. Tercia pars decime de Tuttelheim dudum fuerat Comitis

Theoderici de Mompillgardt (c). Hanc medietatem tercie partis ipse comes Theodericus dedit funditus in proprietatem cuidam matrone, domine Utthe, que erat domini Cuononis conjunx de prefato loco Altdorff. Sed quia dominus Cuno fuerat de majoribus Comitis Hugonis de Tahesburg (d) hominibus, & domina Uttha de predicti Comitis Theodorici eciam majoribus hominibus, sicut pueri ex eis nati inter utrosque comites sunt divisi, sic & allodia atque beneficia ad utrumque pertinencia inter illos pueros, qui ad partes utriusque pertinebant, sunt partita. Inter hos fratres erat Erchenfridus clericus, qui fuerat unus ex his, qui in partem Comitis Theoderici devenerunt. Huic Erchenfrido, quia pater jam diu obierat, predicta decima a matre & germanis in proprietatem est contradita, quia & eis a dominio Comitis Theoderici dudum fuerat data. Qui Erchenfridus clericus, necessitate exigente compulsus, eandem decimam propter novem talenta argenti patruo suo domino Reginboldo, Canonic & Diacono S. Thome Apostoli (e) obpigneravit, & inde prebendam sibi Honowe (f) conquisivit; quam decimam idem Reginboldus Canonicus ea condicione in pignus fuscepit, ut eandem decimam ad Altum cenobium michi Diepoldo Dei gratia ejusdem loci Abbati & fratribus meis Deo illic servientibus obpigneraret & illa novem talenta illuc perfolveret; ut ipsi exinde allodium compararent, quod ob salutem anime sue loco illi in perpetuum serviret. His ita gestis, prefatus Reginboldus Canonicus infirmari cepit, qua eciam infirmitate obiit. Ad quem veniens Erchenfridus clericus, & de eadem decima est locutus, rogans ut sibi adjutorio esset, ut eam rehabere posset: cui ipse respondit, quod nichil inde posset facere, absque Abbatे de Alto coenobio & fratribus ipsius, insuper & addens: si Deo donante convaluero, quicquid tibi erga Abbatem & fratres suos prodesse potero libenter faciam; & sic defunctus est. Post cujus obitum, Erchenfridus decimam hanc sibi violenter invasit, & sic per rapinam aliquanto tempore injuste sibi usurpavit. Deinde, Domino inspirante, de injustitia sua penitentia ductus seculum relinquere & Deo deinceps fervire disponens ad prefatum Monasterium venit, nos & fratres ejus convenit, injustitiam suam recognovit, & de inlatis injuriis indulgentiam quesivit. Et ut breviter dicamus, res tali compositione finita est, ut nos & fratres nostri ad prefata novem talenta tredecim ei perfolveremus, ea videlicet dispensatione, ut si aliquis justus heres eandem resolvere vellet, triginta talenta Argentinensis monete contraderet. Tali disposicione peracta, nobis satis fecit, & ad Maurimonasterium veniens tandem monachicum habitum fuscepit. Hanc cartam ad memoriam hujus cause hic conscripsimus, & sigillo Ecclesie nostre sigillavimus, & testes subter notavimus, quoruni nomina hec sunt: Monachi, Egeno Prior, Otto custos, Gerbertus presbiter, Gozo presbiter, Diemarus diaconus, Henricus diaconus & ceteri fratres nostri. Clerici, Siegboto presbiter, Leo presbiter, Hugo clericus. Laici, Diemarus, Henricus advocatus, Henricus parvus & Bufo germani fratres, Hugo, Lanzo & Regenboldus filius ejus, Dichmannus villicus, Sieboldus, Trutmanus, Geih-

ho, Richwynnus pistor, Adelbert camerarius, Hesso & alii quam plures. Acta sunt hec anno incarnationis Dominice MCXVII, indictione X.

(a) Düttelnheim. (b) Scilicet Altorff. (c) Theodoricus comes Montisbeligardi.

(d) Id est, de praecipuis vasallis Hugonis comitis Dagsburgensis.

(e) Videlicet Ecclesiae Collegiate S. Thomae in Argentinâ.

(f) In Capitulo Honavienfi.

T I T. 578.

Anno 1118.

C H A R T A Brunonis majoris Argentinensis Ecclesiae Praepositi & Henrici Imperatoris Cancellarii, quâ prae-dium suum in Scherweiler fratribus dictae Ecclesiae concedit.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 72.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Omne testamentum tali ratione conscribitur, ut res acta & tempore preterita teneatur in memoria. Notum sit igitur cunctis Christi fidelibus, qualiter ego Bruno major Argentinensis Ecclesie Prepositus & Imperatoris Heinrici cancellarius, per manum mei advocati Wecelonis Comitis, libere legaverim & absque omni contradictione donaverim sanctissime Dei genitrici Marie predium meum, quod adjacet in villa, que nominatur Scerewilre, tam in Ecclesia, quam in agris, & in vineis, & in pratis pro remedio anime mee in communem utilitatem confratrum Deo ibidem ser-vientium, omni jure meo de eodem predio secundum proprietatem in per-petuum dimisso & omisso. Hec vero tradicio facta & a me confirmata est, Paschali Romano summo Pontifice universali Ecclesie presidente, regnante Heinrico Imperatore quarto, anno inc. Dom. M. CXVIII, concurrente prima, epacta vigesima sexta, indictione undecima, presentibus tam Clericis quam laicalis ordinis majoribus Civitatis. Ipse Cuno Episcopus presens fuit & confir-mavit: Burchart Decanus, Eberhardus Editus, Rudegerus Archidiaconus, Hesso scolarum Magister, Gerolt, Hug, Dieterich, Diezman, & multi ali confratres presentes fuerunt & confirmaverunt. De ordine laicali, Sigefrit Advocatus, Diebolt Vicedominus, Hug Exactor, Wolframus, Hergger, Werenhere, Brun & multi alii interfuerunt. Quicumque autem hanc nostram tradicionem quo-cumque pravo ingenio deinceps infringere studuerit, perpetuo anathemate feriatur & a limine vite eterne in sempiternum excludatur.

T I T. 579.

Anno 1118.

CHARTA Heilwigis Comitissae Egisheimensis & uxoris
Gerhardi Comitis Vaudanimontis, quâ, de filiorum
suorum Hugonis Vaudanimontis & Ulrici Egisheimensis
Comitum consensu, Ecclesiae Argentinensi Bertham &
ejus praedia haereditaria concedit.

*Ex duplice autographo tabularii episcopalis Tabernis
Alsaticis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Omne testamentum tali ratione
conscrbitur, ut res acta & tempore preterita teneatur in memoria. Notum
fit igitur cunctis Christi sancti fidelibus, qualiter Domina Helwigis Comitissa,
filia Comitis Gerhardi de castro Egsheim (b), Berhtam (c) cum prediis here-
ditario jure ipsam attingentibus ante maritationem sancte Marie Dei genitrici
& perpetue virginis ad Argentinensem Ecclesiam legaverit & donaverit, ea vide-
licet ratione, ut, omni jure suo in ea omisso & dimisso, deinceps jure optimat-
um eidem Ecclesie pertinentium degeret & se regeret, bonaque sua, tam in
prediis, quam in ceteris possessionibus, eodem jure retineret & possideret. Ut
vero firma, & insolubilis, & rata maneret hec actio, eadem supradicta Comi-
tissa presente, hoc ut perficeretur, satis diligenter petente & Hugone filio suo
majore (d) ejus advocate, ceteris quoque filiis ipsius (e) laudantibus & con-
sentientibus, firmata est ipsa oblatio. In testimonium vero facte traditionis hono-
rata est eadem Comitissa cum filiis ambobus laicis Hugone majore & minore
Vodalrico beneficiis, de curte episcopali videlicet, que sita est in villa Sul-
zo (f) juxta Vosagum, & de alia juxta Renum, que nominatur Burcheim (g).
Hec vero traditio facta est Paschali Romano Pontifice Ecclesie presidente,
regnante Heinrico Imperatore quarto, anno incarnationis Domini M. CXVIII,
concurrente prima, epacta XXVI, inductione undecima, presentibus tam Cle-
ricalis quam laicalis ordinis majoribus civitatis. Cuono Episcopus, Bruno major
Prepositus & Imperatoris cancellarius, Eberhardus Edituus, Ruodegerus Archi-
diaconus, Burchardus Decanus, Hesso scolarum Magister & multi alii Cano-
nici presentes fuerunt & firmaverunt. De ordine laicali, Sigefridus Advocatus,
& Henrich, & Diepolth Vicedominus & multi alii interfuerunt.

(a) Chartam hanc ex Chartulario membranaceo Civitatis Argentinensis descriptam multum corrupte & vitiosè retulit Schoepfius, *Ausat. diplomaticae*, tom. 1, pag. 193. Antiquum verò usum ipsa ejusdem instrumenti autographa multiplicandi explicant Besselius, *Chronicon Gottwicense*, lib. 2, tom. 1, pag. 77 & Auctores gallici novae diplomaticae, tom. 1, pag. 163.

(b) Helwigis, sive Hadwigis, filia Gerhardi comitis de Egisheim, comitatúsque Egisheimensis ipsa haeres, nupsit Gerhardo primo comiti Vaudani montis, ex quā suscepit Hugonem & Ulricum comites.

(c) Ita autographum : *Berhtam*. Et quidem totus chartae contextus innuit de foeminā, non de loco quodam esse sermōnē. Wimpelingius tamen *de Episc. Argentinenibus*, pag. 47, Schadeus, *Münster-Büchlein*, pag. 12, atque La Guillius, *Histoire d'Alsace*, tom. 1, livre 16, pag. 190, vitiosè fanē usi apographo, legunt *Bergheim*, & inde peripera concludunt Heilwigem comitissam ex patrimonio suo Bergheimum, Alsatiae superioris nunc oppidum, Argentinensi donasse Ecclesiae.

(d) De quo sequentia tradit Albericus, in chronicō, *apud Leibnitium, Accessiones historicae*, tom. 2, pag. 113, " Gerardus primus comes Vaudani montis duxit filiam comitis de Daburg, nep- " tem S. Leonis Papae, de quā genuit comitem Vaudani montis Hugonem. "

(e) Qui erant, praeter Hugonem, Udalricus comes Egisheimensis atque Stephanus, ambo fine prole defuncti. *Gerhardum de Egisheim patrem Vodelrici & Stephani laudant acta Murenſia*, in tomo praecedenti, tit. 383, pag. ccxxxiii.

(f) Scilicet Ober-Sultz in Mundato superiori. (g) Burcheim prope Lahr in Ortenaviā.

T I T. 580.

Anno 1118.

CHARTA quā vir quidam nomine Stephanus suam propriam mulierem *Jancio Petro ad locum, qui Wizzenbuc dicitur* (a), tradidit ut illa & omnes ejus, si qua fieret posteritas, in festo beatorum Sergii & Bachi (b) annuatim persolveret de cera duas nummatas, ea videlicet ratione, ut jus optimum hominum S. Petri teneat, nec plus ullus exactor quam praedictum censum, sive in aliquo placito, sive quod dicunt, capitale jus depositat. . . . Actum est anno M. CXVIII, iudicione XI, Rege Heinrico imperante, venerabili Abbatie Udalrico eidem loco praesidente, Eggberto Advocato, Rathero exactore.

Edidit Schannat, *Vindemiae litterariae, collectione 1*, pag. 11.

(a) Id est ad Abbatiam Weissenburgensem.

(b) SS. Sergius & Bachus milites passi sunt die septimā Octobris sub Maximiano Imperatore. Horum sanctorum reliquiis Dagobertus Rex ditavit Abbatiam Weissenburgensem, ut tradit Coccius, *Dagobertus Rex*, cap. 18, pag. 167 & 168, qui addit dicta corpora an. 1252 rursus elevata fuisse, atque suo aevō (an. 1623) in ultrâque summi altaris parte esse servata.

TIT. 581.

Anno 1119 ineunte.

CHARTA, quâ Cuno divina favente clementia Argentinensis Episcopus notum facit, qualiter quidam laicus ejus fidelis Cuno nomine & uxor ejus Judinta de Lupphenstein (a) quandam mulierem de familia sua Megniburgam nomine cum filio suo ad altare sancte Marie, per manum Sigefredi Advocati, contradiderunt, ea videlicet condicione, ut ipsi omnisque posteritas eorum per singulos annos duos nummos, vel duos nummatas cere ad prescriptum altare in festo sancti Mauricii martyris (b) persolvant, & post hoc ab omni servili jure liberi permaneant. . . . Hii sunt testes prescripte tradicionis: Brun majoris Ecclesie Prepositus, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Hug, Dietherich, Gerolt, Dizezman, Adelgoz, ceterique eorum confratres; Sigefrit Advocatus, Sigefrit urbis Prefectus, Werinhore Vicedominus, Guntramus, ceterique eorum comparitatis homines. . . . Acta sunt hec Argentine, anno Dom. inc. M. CXIX, Heinricho Imperatore quarto Augusto regnante.

Exstat in libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 72, ex quo descriptam integrè edidimus in novis subsidiis diplomaticis Wurdteinii, tom. 7, num. 13, pag. 29.

(a) Lupstein. (b) Id est, die 22 Septembri.

TIT. 582.

Anno 1119 mense Septembri.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo jus consuetudinarium Civitatis Argentinensis ab Ottone Episcopo levigatum confirmat.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 12, & ex Charulario membranaceo civitatis Argentinensis, num. 73 (a).

In nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus quartus Romanorum Imperator Augustus. Sicut Deo disponente preeesse constitutum est, ita indefinenter & prodesse, pro re & tempore, divina institucione amonemur. Quapropter, communi Principum confilio & hortatu, jus civile & omnibus com-

mune, quod tot annis odiosa questus diligencia Argentinensibus ~~falsa~~ etum esse conspeximus, lacrimabili omnium rogatu sanctiori &, ut putamus, clemenciori consideracione restituimus, dampnum vero & jus consuetudinarium, non autem legitimum & jugum Argentinensibus civibus inique & quasi quadam tyrannide aliquando impositum, sed a bone memorie Ottone predictorum civium Episcopo (b) aliquantulum levigatum, sub quo vini venditio a die sancte Pasche usque in Nativitatem sancte Marie per totam Civitatem fiscum Episcopalem respexerat, ita ut ab una quaque venalis vini carrada due situle, quod nos Teutonice amam vocamus, fisco Episcopali persolverent, & divine remuneracionis respectu & predictorum civium petizione absolvimus, absolvendo deinceps condonavimus, condonando regali nostra auctoritate firmavimus, exceptis sex ebdomadibus, quas Episcopali fisco sub priori institutione reliquimus. Hanc ergo cartam si quis, quod non spero, infringere presumperit, libras auri purissimi centum regali scrimio componat. Quod ut firmum & inconvulsu omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, testesque subscribi, & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Hujus autem regie tradicionis testes idoneos infra notavimus. Sunt autem isti : Cuno Episcopus Argentinensis, Udalricus Episcopus Eychstettenis, Rudolphus Episcopus Basiliensis, Landolfus Cumanus, Gerhardus Episcopus Mersburgensis; Dux Fridericus, frater ejus Conradus (c), Comes Palatinus Gotheffidus, Comes Adelbero, Heinricus Advocatus; Bruno Cancellarius Argentinensis Ecclesie Prepositus, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Rudiger Archidiaconus, Hesso scholarum Magister, Gerolt Prepositus, Berhtolt, Dieterich ceterique confratres eorum; Sigefrit, Hug, Friderich, Hunbrech, Gebeno, Vodelrich, Otto, Burchart, Wolfram, aliisque eorum comparitatis perplures, quos enumerare longum est. Data hec visa est, regnante Henrico quarto Dei gratia Romanorum Imperatore Augusto, anno M. CXIX. Hoc ego Bruno Cancellarius recognovi vice Archicancellarii Adelberti Moguntini (d).

(a) Edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1*, pag. 193, sed incorrecte, turbatis praesertim testium inter se nominibus, ipsaque aerâ chronologica.

(b) Otto Argentinensis Episcopus Cunonis Praedecessor,

(c) Conradus scilicet de Hohenstauffen Dux Franconiae, frater Friderici Ducis Sueviae & Alsatiae;

(d) Defunct Imperatoris subscriptio & monogramma : deest quoque scripti diplomatis locus. Videtur tamen fuisse datum Argentinae, cum plerique Canonici Argentinensis Ecclesiae, ejuidemque Urbis cives alii inter testes numerentur. Mensis autem Septembri aut Octobri anni 1119 verfabatur Henricus V Argentorati, ubi conventus habitus est de pace tractandâ inter eum & Calixtum II Papam. Venerunt ad regem apud Argentinam Episcopus Catalaunensis & Abbas Cluniacensis acturi cum eo de pace & concordia inter regnum & sacerdotium. Verba sunt Hessonis Scolastici, cuius commentariolum extat apud Gretserum, *Operum tomo 2, novae edit. pag. 530*; Eccardum, *Corpus Historicum medii aevi, tom. 2, pag. 301*; Hartzheim, *Concil. German. tom. 3, pag. 275*; & Manfi, *Concil. nova collectio, tom. 21, pag. 244*. Addit Hesso loquens de altero inter Virdunum & Metim habito colloquio : *Rex, quod prius apud Argentinam in manu prae nominatorum firmaverat, iterum inibi propria manu firmavit.*

TIT. 583.

Anno 1119. 30 Octobris.

BULLA Calixti II Papae, quâ Gerungo Marbacensi
Praeposito privilegia ejus Canoniae renovat & ampli-
ficat.

*Ex autographo tabularii episcopalis Argentinensis Tabernis
Alfaticis (a).*

CALIXTUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis, eorumque successoribus in eadem religione per omnipotentis Dei gratiam permanfuris in perpetuum. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro Ecclesiarum statu sollicitos esse & que recte statuta sunt stabilire. Quam ob rem venerabilis filii nostri Gerungi vestri Prepositi precibus non difficulter accommodamus effectum. Predecessorum fiquidem nostrorum videlicet sancte memorie Urbani secundi & Paschalisi item secundi (b) vestigiis infistentes tam vos, quam vestra omnia sub tuicione Apostolice sedis excipimus, & presentis privilegii auctoritate munimus. Quecunque enim illi vobis ad libertatem loci vestri & munimentum religionis concederunt, nos quoque concedimus & confirmamus, videlicet ut quecunque hodie vestra Ecclesia juste possidet, five in futurum juste atque canonice poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Quicquid preterea libertatis vel in Prelati vestri electione, vel in professorum illic stabilitate, vel in Sacramentorum omnium susceptione, seu in ceteris hujusmodi professionis Canonice religioni & stabilitati congruentibus Ecclesie vestre a predictis predecessoribus nostris canonica equitate concessum est, nos etiam presentis scripti pagina stabilimus, &c. . . . † Ego Calixtus Catholice Ecclesie Episcopus. Datum Remis per manum Crisogoni sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, III kal. Novembris, indictione XIII, incarnationis dominice anno M. C. XVIII, Pontificatus autem domni Calixti secundi Pape anno priore.

(a) Hanc Bullam integrum edidimus in Wurdteinlii Subsidii diplomaticis, tom. 7, num. 15, pag. 33. Extat quoque in Gallia Christiana, tom. 5, instrum. pag. 475, sed maximè incorrecta & mutila. Illius auctores descriperunt eam ex veteri codice membranaceo Marbacensis Canoniae, cui praefixa erant sequentes versus:

*Ista Calixtus ego tibi, Gerunge, relego,
Pastoris curâ dans convenientia jura.*

(b) Bullae Urbani II & Paschalisi II annorum 1096 & 1103 extant supra, tit. 513 & 535, pag. CLXIV.
¶ CLXXXIX.

TIT. 584.

Anno 1120 14 Maii.

BULLA Calixti II Papae, quâ Monasterii Hugsho-viensis bona, jura & privilegia confirmat.

Ex libro Salico membranaceo Abbatiae Andlavensis, fol. 13 (a).

CALIXTUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus Monasterii sancti Michahelis Archangeli, quod dicitur Hugonis curia, tam futuris, quam presentibus imperpetuum. Ad munimentum & protectionem sancte Dei Ecclesie pastoralis vigilancie consilium & auxilium adhibere, officium a nobis exigit commissæ dispensationis & speratum a Deo premium, quod est felicius eterne recompensationis; quatenus & ecclesiastica utilitas Apostolice sedis favore vires accipiens accrescat & devotionis sinceritas laudabiliter enitecat. Apostolice siquidem sedis filius devotissimus Comes Wernherus (b) de facultatibus propriis Monasterium Hugesoven appellatum, Domino adspiciente, construxit, quod in beatissimi Archangeli Michahelis honore ac nomine consecratum beato Petro Apostolorum Principi obtulit, ac sancte ipsius Romane & Apostolice Ecclesie gratia defensionis studio pietatis subjecit. Nos igitur dilekte Adelheidis comitisse, neptis ejusdem comitis (c), piis postulatiōnibus annuentes, vestrisque, filii in Domino karissimi, religiosis desideriis paterne benignitatis assensum accommodantes, prefatum Monasterium, in quo divinis estis mancipati obsequiis, cum omnibus ibidem in prefens collatis, vel in posterum conferendis, sub Apostolice sedis tuitione specialiter confovendum, beati Petri vice fuscipimus & perpetuam ei libertatem Apostolica auctoritate statuimus, atque contra iniquorum omnium infestacionem presentis privilegii decreto communimus. Statuimus enim, ut universa, que ad eundem locum legitime pertinere videntur, que vel predictus Comes Wernherus, vel sui heredes & successores divine aspirationis instinctu ipso Monasterio contulerunt, aut quicquid preterea aliorum devotione fidelium hactenus conlatum est, aut deinceps, annuente Deo, conferetur, salva vobis & per vos eidem Ecclesie illibata conserventur. In quibus hec propriis visa sunt expriendenda vocabulis: ipsum videlicet Cenobium cum sexus utriusque mancipiis, ceterisque suis appertinenciis; parochiale quoque Ecclesiam ibidem (d) sitam cum capella Rognesbach (e); allodium in Scherwilre (f), premium apud Mackenheim (g), premium apud Fruolsheim (h), aliud in Elgenesheim (i), aliudque in Reinenkeim (l); possessiones apud Marcolvisheim (m), apud Brei-

tenheim (*n*) , apud Heidolvesheim (*o*) & apud Northus (*p*) ; preedium quoque in Lotharingia , a bone memorie Ludoldo comite ejusque conjuge Adelheida comitissa ad prefatum Monasterium sancto Michaheli Archangelo traditum apud Geberesdorf (*q*) scilicet situm , cum omnibus fibi jure adherentibus , nec non Ecclesiam in Wilre (*r*) cum suis attinentiis ab eadem comitissa vobis traditam , hec vobis habenda & possidenda confirmamus . Piscationem vero in ipfa valle (*s*) usque in Lutembach (*t*) & ligna de dominicali silva ad quoslibet usus necessaria , fructuumque silvestrium medietatem , atque apium examina ; que in eadem silva fuerint reperta , vobis ea stabilimus . Quod autem supradictus pie devotionis Comes Wernherus in ejusdem loci munificentiam concessit , cuilibet ministerialium suorum , vel familie sue licitum esse eo presente , vel absente ad eundem locum propria queque contradere , id & nos Apostolica censura decernimus stabile & ratum fore . Verum quoniam Alfaiciensi Provincie moris esse fertur , ut nulli ex familia Argentinensis Ecclesie liceat quicquam de prediis propriis alteri largiri Ecclesie , que sub illius non sit jurisdictione , nos prefatum sancti Michahelis Archangeli Monasterium in eodem pago situm , hoc a Romane & Apostolice sedis dignatione indultum speciale volumus semper obtinere privilegium , ut quilibet de familia sive Argentinensis Ecclesie , vel alterius ubique terrarum cujusvis Ecclesie libere possit absque omni cujusquam contradictionis obstaculo tam de prediis , quam de rebus propriis , eidem Monasterio Apostolice auctoritatis robore fulto vel venundare , vel mutuare , vel gratis erogare . Congregatio Monasterii liberam habeat potestatem ad electionem Abbatis , juxta decretum sancti Benedicti , sine omni contradictione constituendi , ut sit in ipsorum fratrum arbitrio , quem inter se eligere , sibi secundum Deum preponere velint , si inter eos ydoneus inveniri possit ; alioquin aliunde ex regulari Monasterio sibi expetant quemcunque meliorem invenire valeant , & electum fulti auctoritate obtineant . Crisma quoque , oleum sanctum , consecrationes altarium atque basilicarum , seu fratrum promovendorum ab Episcopo , in cuius diocezi sunt , predicti fratres gratis accipient , nisi forte symoniacum esse constiterit , aut Apostolice sedis communionem & gratiam non habere . Quod si constiterit , liceat eis & Abbatii & monachorum ordinationem ac cetera iacula menta a quoconque katholico voluerint Episcopo postulare atque recipere . Nullam sane potestatem in eodem loco Argentinensi Episcopo , cuiuslibet vel minime rei gerende , aut ordinande , nisi pro communi fratrum & Abbatis voluntate concedimus , nec a quolibet Episcopo , vel Archiepiscopo , nisi a solo Apostolice sedis Presule , in ipsum Abbatem vel Monasterium ejus excommunicationis fententiam pro quacunque causa dari permittimus ; hoc quoque speciatim subjicientes , ut idem Cenobium cum atrio suo , cumque omnibus fibi pertingentibus ab omni quorumlibet hominum incurssione sit liberum , necnon & ab Episcopi Argentinensis seu Episcoporum omnium , sive Episcopaliu m ministrorum , Regum quoque , Imperatorum , Ducum , Comitum ,

omniumque hominum omnimodis servitiis & gravaminibus fit alienum. Si quis secularium ibidem sepulturam sibi preparare desideraverit, monachis illic conversantibus pie desiderata liceat indulgere, nec cuiquam sacerdotum ea fas fit prohibere. De advocacie vero constitutione ita decernimus, ut nullus hanc velut hereditario jure sibi debitam fortiori, nisi qui communi vel seniori fratribus electione constituatur. Qui tamen advocatus locum illum, vel possessiones ibidem Deo serviencium nunquam injuste, vel violenter attingat: non liceat ei invito Abbatie Monasterium ipsum, aut Monasterii rusticos, vel familiam frequentibus hospiciis aggravare, nec quaslibet exactiones ab eis extorquere; sed nec aliqua jurisdictionum placita, nisi ab Abbatie invitatus, exerceat, nec de placitorum multis, quas justicias vocant, supra terciam partem, que illi ex consuetudine debetur, accipiat, illorum tantum videlicet placitorum, ad que ab Abbatie invitatus fuerit. Qui si hoc transgressor Monasterio repertus fuerit; & secundo tertio commonitus culpam non correxerit, amoto eo, alias, qui placuerit, aut nullus, si placuerit, substituatur. Illud quoque subjungimus, vel ex beati Gregorii Pape sentencia diffinimus, ne loci ejusdem fratres de carrucis suis, vel quibuslibet laboribus, five nutrimentis propriis in valle Monasterii parochiali unquam Ecclesie reddere decimas, seu primitias cogantur. Locum itaque illum omnimoda libertate donatum, tam ab omni mortalium jure, quam ab omni molestiarum temeraria inquietudine tutum semper & absolutum fore decernimus, & Abbaciam illic perpetuo haberi, ac sub Apostolice fedis tutela specialiter protegi, aureumque ex hoc Bizantium Apostolico palacio annualiter persolvendum, ac preter ejusdem census debitum nichil servitutis Romane Ecclesie amplius ab eo quolibet modo requirendum. Hoc fit autem memoriale super hujus libertatis Monasterii beati Archangeli Michahelis, quatenus ejus Rome non sit oblivio, ubi caput sibi vendicat omnis Religio. Quod si forte aliquoties fuerit pretermissum, nichil unquam pro satisfactione exigatur, nisi quod census idem sub integritate restituatur. Si qua vero in futurum Ecclesiastica, seculariive &c. Data Laterani II idus Maji, incarnationis dominice M. CXX, anno vero Domini Calixti secundo.

(a) Edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1*, pag. 194, sed non satis correcte.

(b) Wernherus scilicet comes de Ortenberg, de quo praecedens agit notitia, tit. 464, pag. cxix.

(c) Adelheida comitissa fuit neptis, id est, *petite fille* Wernheri comitis Ortenbergieci, filiaque Volmari & Heilichae, qui anno 1061 Abbatiam Hugonis curiae Argentinenfi tradiderant Ecclesiae, tit. 463, pag. cxviii. Nupsit vero Adelheida Lutoldo comiti de Achalm an. 1098 jam defuncto.

(d) Scilicet in Hugshoven. (e) Roschbach, gallicè Renrupt. (f) Scherweiller.

(g) Mackenheim. (h) Fridolsheim. (i) Elsenheim. (l) Reiningen. (m) Marckolsheim.

(n) Breitenheim. (o) Heidolsheim. (p) Northausen, five Nartz.

(q) Locus ille in Bullâ Innocentii II an. 1135 quoque dictus Gebereisdorff, nominatusque in alia Hugshoviana chartâ an. 1244 Gironville, est hodiernus vicus Lotharingiae Glonville ad Meurham situs.

(r) Weiler, five Viler. (s) Vallis hodiè dicta *Val de Veiler*, five *Weiler-Thal*.

(t) Forte Breitenbach.

TIT. 585.

Anno 1121 22 Januarii.

BULLA Calixti II Papae, quâ Abbatiae S. Walburgis
jura renovantur.

Ex autographo tabularii Seminarii Episcopalis Argentinensis.

CALIXTUS Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Bertholfo Abbati Monasterii, quod in honore sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sanctae Walpurgae virginis constructum est, in Argentinensi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra Silva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in posterum. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortius effectum: quamobrem nos, dilekte fili in Christo Bertholfe Abbas, petitioni tuae clementer annuimus, & Monasterium, cui Deo authore prefides, quod beato Petro & ejus sanctae Romanae Ecclesiae sub anno unius aurei censu oblatum, & ad honorem omnipotentis Dei, & sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, & sanctae Walpurgae virginis dedicatum est, ad exemplar domni predecessoris nostri sanctae memoriae Paschalis Papae, protectione sedis Apostolicae communimus. Statuimus enim ut universa, quae a religiosis principibus Fiderico Duce & Petro ejusdem loci fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, aut in futurum largiente Deo dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quieta vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant &c. *Ut in Bullâ Paschalis II an. 1102 (a).* † Ego Calixtus catholicae Ecclesiae Episcopus. Datum Laterani per manum Crisogoni sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, XI kal. Februarii, inductione XIII, inc. Dom. an. M. CXXI, Pontificatus autem domni Calixti secundi Papae anno secundo.

(a) Apud Wurdwein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 6, num. 117, pag. 274.

T I T. 586.

Anno 1121.

C H A R T A Conradi Praepositi Stivagiensis, quâ, de
consensu dominae suae Mathildis Abbatissae Andla-
viensis, Friderico de sancto Germano militi quoddam
Ecclesiae suae beneficium concedit.

Ex Chartulario Abbatiae Stivagiensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, ego Conradus Dei clementia Stivagiensis Ecclesiae Praepositus tam futuris quam presentibus. Quoniam fer-
vorum Dei prudens simplicitas malorum recordia faepe impugnatur, & relli-
giosorum tranquillitas secularium tumultu plerumque concutitur, necessarium
est Dei Ecclesias materiali nobilium virorum gladio protegi, ut divino cultui
libere possint immorari. Et quoniam prebendae nostrae parva quantitas, quae
de Sandronis villa (b), & de Enivas (c), & de Saberti-orto (d), & Donceres (e)
huc adducitur, tyranculorum & raptorum violentia quotannis nobis adimi-
tur, ea propter consilio fratrum nostrorum, assensuque & benevolentia vene-
randae Mathildis Andelacensis Abbatissae dominae nostrae totiusque Capituli
sui, quoddam beneficium Domino Friderico militi de sancto Germano (f),
nobili scilicet viro unanimiter tali conditione constituimus, scilicet ut carros
nostros victui nostro necessaria portantes cum hominibus nostris veniendo &
redeundo a predictis raptoribus defendere & usque ad nos conducere studeat.
Hoc est autem beneficium, quod Stivagiensis Ecclesia eidem Friderico singulis
annis, quandiu conductum istum fecerit, dare debebit, octo videlicet num-
mos Tullenses, dimidiamque asinatam vini, & curiale modium avenae. Quod
si Praelatus ejusdem Ecclesiae placitum suum tenuerit, & aliquis hominum
suariorum ad prebendam suam spectantium contumax aut rebellis extiterit,
vel hominum capitalem censum debentium non dederit, aut si quispiam
eorundem hominum uxorem de alterius familia, vel alia Ecclesia sibi copu-
laverit, & jam dictum Fridericum ad cohercendos illos idem Praelatus sibi con-
vocaverit, de quantitate fructus emendationis dueae quidem partes Praelato,
tertia vero erit Friderico. Praeter haec autem nihil aliud contrâ voluntatem.
Praelati debet accipere, nec collectas, vel exactiones alias super eosdem
homines praefusat facere. Quod si fecerit & continuo non emendaverit, Prael-
atus ejusdem Ecclesiae ceu excommunicatum a se abjiciens praefatum bene-

ficium illi auferre & alteri fideli viro studebit mancipare. Ut autem hoc rationabile statutum firmitate perhenni ratum permaneat, scripto commendare, testesque veridicos subscribere & figillo sanctae matris nostrae Ricardis (g) dignum duximus confirmare. Signum venerabilis Matthildis Abbatissae. S. Erchenradis Decanae, S. Ermengardis, S. Hatvidis Dominarum & omnium aliarum. S. Henrici, Theodorici, Syfridi Canonicorum. S. Hugonis Comitis ejusdem Ecclesiae Advocati (h). S. Hercheboldi, Conradi, Wernheri laicorum. Actum est hoc an. inc. Dom. M. CXXI, indictione XIV, epacta XXIX, concurrente V, Domno Calixto Romanae Ecclesiae Papa praesidente, Heinrico invictissimo Imperatore regnante.

(a) Chartam hanc indicat, non vero refert Hugo *Annales ordinis Praemonstrat.* tom. 2, p. 893.

(b) Hodie Sandronville, villula Lotharingiae propè Bartecourt, in Ballivatu Nanceiano.

(c) Einvaux, vicus trihorio distans à Rosieres.

(d) Saulceray, quoque vicus situs in superiori banno Stivagienfi & Ballivatu San-Deodatenfi.

(e) Forte Doncieres propè Rambervillers.

(f) Saint-Germain vicus est situs inter Bayon & Charmes. *Fridericus de Sancto Germano, Advocatus banni Stivagienfi*, Friderici nostri, ut videtur, filius memoratur circa annum 1173 in charta compositionis initiae inter Abbatiam Medianensem & Ecclesiam Stivagiensem, apud Belhomme, *Historia Medianii Monasterii, pars 4, pag. 305.*

(g) Id est sigillo Andlaviensis Abbatiae.

(h) Andlavensis Advocatus tunc erat Hugo comes Dagsburgensis.

T I T. 587.

Anno 1122.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo statuit servientes fratrum, sive Canonicorum Ecclesiae Cathedralis Argentinensis ab omni jure fiscalí Civitatis esse immunes.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 15.

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus Dei gratia quartus Romanorum Imperator Augustus. Quamvis imperialium cura negotiorum multociens impediatur, ut ad ea, que debitum nostrum depositit, inclinemus, divine tamen respectu justicie inferioribus proposito condescendere debito cogimur. Quidam enim fratrum Argentinensium majoris Monasterii servientes nos necessitate compulsi adierunt, jus suum ab antecessoribus fuis fibi relictum ex quorundam presumptione rectorum fibi non bene cupiencium depravatum esse lacrimabiliter conquesti sunt, qui eos ad diversa publica servicia

non debita compellerent, que sufferre nequirent. Quorum querimonie condolentes statuimus, statuendo precepimus, precipiendo communi fidelium nostrorum confilio firmavimus, ut antecessorum suorum consuetudinibus contenti suis Dominis serviendo satisfaciant : de publico autem Civitatis jure omnino alieni existant. Sed sicut Episcopi servientes, ita isti solis dominorum suorum utilitatibus insistentes ab omni jure fiscali deinceps nostre auctoritatis instituto sint absoluti. Quod ut firmum & inconvulsu omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, testesque subscribi, & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Hii sunt testes prescripte rei: Friderich Dux Allemannie (a), Godefrit Comes (b), Sigebreht Comes (c), Brun Cancellarius & Prepositus pre-nominate Argentinenis Ecclesie, Sigefrit, Humbrect, Hug, Friderich, Wolf-ram, Harger, ceterique nobiles & ignobiles, quos enumerare perlongum est. Acta sunt hec an. inc. Dom. M: CXXII, indictione XV, regnante Heinrico IIII Imperatore Augusto, Friderico Duce Allemannie.

(a) Fridericus de Hohenstaufen Dux Sueviae & Alsatiae.

(b) Godefridus comes Metenfis, simulque Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(c) Sigebertus comes de Werdâ.

T I T. 588.

Anno 1122.

CHARTA Reinhardi Abbatis Maurimonasteriensis, quâ per judicium aquae frigidae dirimitur lis orta inter Ecclesiam sancti Quirini & Bezelinum Advocatum de Turkestein.

Ex autographo Abbatiae Maurimonasteriensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti. Quia per litterarum suffragia renovatur hominum memoria, ego Reinhardus Dei gratia Abbas Maurimonasterii scriptis dignum notificare duxi tam futuris quam praesentibus pacis concordiam & unanimitatis formulam inter Ecclesiam nostram sancti Quirini (b) & Dominum Bezelinum Advocatum de Durkelstein (c). Fuit enim dissidium inter nos & eum : nam Capellanus fuus de Wilre usurpando fibi parochiam nostram Helde baptizando parochianos nostros, sepe-liendo, decimasque nostras ad capellam Wilre violentia quadam & consensu Domini sui subripiendo saepius nos gravavit; sed justitia querimoniae nostraræ

ad audientiam Domini Stephani Metenfis Episcopi perlata, authoritate ipsius satisfactionem a jam dicto Capellano recepimus : sed tamen reiterare injuriam per ministros Domini sui non obmisit. Unde querimonia nostra tam crebra jam dictus Dominus Metensis Episcopus pertaesus deliberavit, consensu nostri & advocati Bechtoldi, ut manifesto Dei judicio hanc injurie causam discutieram committeremus, & ad ipsum negotium legatos iuos destinavit. Unde factum est, ut religiosos & spirituales homines convocantes, judicium aquae frigidae, advocato suoque Capellano praesente, Dei ordinatione prosecuti sumus, & Deo gratias, quia secundum nostram justitiam declaravit indignis famulis suis misericordiae suae gratiam, ut merito cum Psalmista laudem caneremus dicentes : *justus es Domine, & rectum judicium tuum.* Nam parochiam nostram vicum Heilde cum omni decima absque ulla contradictione liberam recipimus, tam de possessione sancti Dionissii, quam de possessione sancti Petri Medianii Monasterii, quam haereditario jure a venerabili Abbatे Milone, consensu totius capituli & familiae, pro septuaginta solidis Metensis monetae in curia Yrgesingen (*d*) a villico recta donatione suscepimus; statutis duobus denariis in censem singulis annis. Et ut haec rata & inconvulsa generatio cognoscat altera, sigilli nostri impressione ac testium subscriptione robore dignum duximus. Bertoldus Prior Maurimonasterii, Richiwinus Cantor, Wolfrannus Praepositus Ecclesiae loci, Magister Hugo Metensis, Garnerus Canonicus & Capellanus Episcopi, quos ipse ad negotium peragendum sua gratia direxit. . . . Acta sunt autem haec an. Dom. inc. M. CXXII, indicatione XV, Calixto Papante, & Henrico IV Imperatore feliciter regnante.

(a) Edidit, sed incorrectè, Belhomme *Histoire Medianii Monasterii*, parte 4, pag. 308, in quo Meinhardus, annus 1124 & indicatio secunda perperam leguntur pro Reimardo, anno 1122 & indicatione decimâ quintâ.

(b) Prioratus S. Quirini in dioceſi Metensi.

(c) Turkeſtein, sive Tyrkeſtein caſtrum antiquum, hodiè deſtructum, ſitum in alto monte prope Prioratum S. Quirini, quatuor à Sarburgo leucis. Idem *Dominus Bencelinus de Turkeſtein* laudatur *cum uxore ſua Mathilda & Cuonone filio* fundator Prioratus de Lorching, olim pendentis ab Abbatiâ Senoniensi, in litteris Stephani Metensis Epilcoli an. 1128, apud Calmetum, *Histoire de Lorraine*, tome 5, preuves, pag. CLXVII. Memoratur quoque *Bencelinus de Turkeſtein cum filio ſuo Conone* in alia Stephani chartâ pro Monasterio Altae Sylvae an. 1147, ibidem, pag. CCCXXXVIII.

(d) Vicus Erching, tribus leucis distans à Bitschio.

TIT. 589.

Anno 1122 desinente.

C H A R T A Berthae Magistrae Monasterii in Sindelsberg, quâ quaedam sui coenobii bona cum aliis vicinae **Abbatiae Maurimonasteriensis** possessionibus permutat.

Ex autographo tabularii Abbatiae Maurimonasteriensis (a).

Ego Bertha Magistra & ancilla ancillarum Dei cum caeteris sororibus meis omnibus Deo servientibus perpetuam salutem & orationes in Christo. Notificamus omnibus catholicis ac religiosis personis & Deo obedientibus commutationem factam cum Domino Adelone Abate Maurimonasterii in habitatorio loco nostro, qui dicitur Sindelesberc (*b*), cui commutavimus per idoneos testes & probabiles personas octo mansus & dimidium cum habitatoribus suis in villa, quae dicitur Sheffelinesheim (*c*), & in ea, quae dicitur Snerinesheim (*d*), & in villa, quae dicitur Stucesheim (*e*), & in ea, quae dicitur Oudeleswire (*f*), & ante civitatem Mettis vineam datam nobis a Domina Osipirni & venditam pro tredecim libris illius monetae, & dedimus quindecim libras Argentinensis monetae: & haec commutavimus pro terra, quae est in villa, quae dicitur Ingenheim (*g*), cum habitatoribus suis, & pro censu & decimatione & servitio ejusdem loci nostri, qui dicitur Sindelesberc. Facta est autem haec traditio & commutatio, ut supra diximus, per idoneos testes & probabiles personas, scilicet per Dominum Stephanum venerabilem Mettenis fedis Episcopum & principalem Magistrum loci nostri (*h*), & per comitem Volmarum juniores Advocatum ejusdem civitatis (*i*), & per Comitem Renaldum fratrem Domini Mettenis Episcopi (*l*), & per Comitem Hermannum, & per Comitem Ludowicum, & per Comitem Theodericum de Huneburc (*m*), & per Advocatum Ottonem seniorem (*n*), & per Cunonem de Virdenheim (*o*), & per Anselmum, qui cognominabatur Stullin, & per Heinricum de Wingersheim (*p*), & per Widonem de Berstedden (*q*), & per Burchardum & Berwardum, & Hernonem villicum; & in Ecclesia per Meginhardum tunc temporis Priorum (*r*), & per Marquardum Praepositum, & per Bertolfum Magistrum nostrum, & per Diethramum conversum; praeterea per multos alios sapientes & probos tam liberos quam familiares & servos. Facta sunt haec sub conditione sanctae Romanae Ecclesiae & horum testium confirmatione: Calixto presidente in fede sanctae Romanae Ecclesiae, Heinrico juniore regnante Imperatore, & Episcopo Argentinensi Cunone, quorum auctoritate & praedictorum

testium confirmatione loco nostro hanc commutationem & traditionem affig-
navimus & vinculo anathematis confirmavimus.

(a) Charta haec est fine æra chronologicæ. Data verò fuit vel definente anno 1122 quo Reinhardo
in Abbatia Maurimonasteriensi tantum successit ipse Adelo, vel ineunte anno 1123 quo de sede suâ
expulsus fuit Cuno Argentinensis Episcopus.

(b) Sindelsberg. (c) Seffolsheim. (d) Schnersheim. (e) Stützheim.

(f) Jederweiler, olim Uderwyler dictus. (g) Ingenheim.

(h) Episcopus Metenfis erat advocatus supremus Monasterii Sindelsbergensis.

(i) Folmarus scilicet comes Metenfis.

(l) Reinaldus dictus Strabus, frater Stephani Metenfis Episcopi, Sator comitum Barrenfium.

(m) Theodoricus ille, possessor castri Huneburg, patri Godefrido dein successit in comitatu Nord-
goviae, five Alsatiae inferioris.

(n) Otto de Geroldseck, qui advocationem Abbatiae Maurimonasteriensis acceperat ab Ecclesiâ Metenfis.

(o) Familia nobilis de Firdenheim interiit an. 1624.

(p) Familia quoque Alsatia de Wingersheim an. 1509 extincta.

(q) Antiquissima hic legitur mentio gentis nobilis de Berstett, quae apud nos hodie dum adhuc floret.

(r) Electus fuit Abbas an. 1132 dictus Meginhardus.

TIT. 590.

Anno 1123 23 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo confirmat Abbatiae Alpirspacensis fundationem, *praesentibus & petentibus Principibus fidelibus suis, quorum ista sunt nomina : Bertholdus Episcopus Ecclesiae Bafileenfis, Conradus Dux de Zaringen, Godefridus comes Palatinus de Calw, Volmarus comes de Huneburg, Meriboto de Grifenstein, Sigifridus Burgravius Argentinensis, Gelfrædus Telenarius. . . . Datum Argentinae, an. Dom. inc. M. CXXIII, inductione I, decimo cal. Februarii, feria tercia, Januarii vicefimo tertio.*

Ediderunt Crusius, *Annal. Suevic. part. 2, pag. 331*; Magerus, *Advocatio armata, cap. 5,* pag. 160; Befoldus, *Documenta rediviva Monast. Wirtenberg. pag. 248*; Petrus, *Suevia Ecclesiastica, pag. 55*; atque Scheidius, *Origines Guelficae, tom. 2, lib. 6, pag. 648.*

TIT. 591.

Anno 1123. 24 Januarii.

DIPLOMA Henrici V, quo renovat privilegia Abbatiae Waldkirchenis in Brisgovia sitae. *Facta est autem haec concessio praesentibus & petentibus principibus fidelibus suis, quorum nomina haec sunt : Bertoldus Basiliensis Episcopus, Bertolhus Morbaciensis Abbas, Dux Conradus, Folmarus Comes, Adelbertus Comes, Wernherus Comes, Sigefridus Argentinensis Burggravius, Rudolphus Scultetus, Gelfradus Telonearius. Datae Argentinae, an. Dom. inc. M. CXXIII, ind. I, IX kal. Februarii.*

Extat apud P. Marian, *Austria Sacra, partis primae tomo 2, pag. 265.*

TIT. 592.

Anno 1123. 3 Aprilis.

BULLA Calixti II Papae, quâ Alberto Praeposito S. Deodati & ejus Ecclesiae confirmat antiqua privilegia & praesertim tenorem Ecclesiarum ad eandem spectantium, *quas in Episcopatu Basiliensi habet, sicut ad dicti Papae usque tempora tenuit Ecclesia San-Deodatenis & a Rodulpho beatae memoriae Basiliensi Episcopi scripto & sigillo suo confirmatum suscepit (a), videlicet ut in quarto anno Ecclesia de Ungersheim (b) pro decimis quadraginta solidos Basiliensis monetae & capella de Mittelvilre (c) quinque solidos, & illa de Hunegvilre (d) similiter quinque persolvat, eisdemque Ecclesiis supra dictis viduatis, sacerdotes in eis pro voluntate Praepositi, atque fratum Ecclesiae S. Deodati ponantur. . . . Datum Laterani, III non. Aprilis, ind. prima, inc. Dom. an. M. CXXIII, Pontificatus autem dom. Calixti secundi Papae an. V.*

Edidit Sommier, *Histoire de l'Eglise de S. Diet*, pag. 377.

(a) Chartam à Rudolpho Basiliensi Episcopo datam anno 1122 de Ecclesiis de Ingersheim, Hunnaweyer & Mittelweyer indicant Ruyrius, *Antiquitez de la Vosge*, partie 3, liv. 1, pag. 262, atque dictus Sommier, *Histoire citée, chap. XI*, pag. 109 & 110. Litteras Episcoporum quoque Basiliensium Lutoldi saeculo duodecimo definente & Henrici successoris an. 1227 in eandem rem allegat Ruyrius, pag. cit. Scribit etiam Sommierius, cap. 15, pag. 143, Capitulum Basiliense confenisse an. 1228 donationi juris patronatus & reddituum Ecclesiae in Ingersheim, quam Ecclesiae S. Deodati fecerant dicti Lutoldus & Henricus Episcopi.

(b) Ingersheim. (c) Mittelweyer. (d) Hunnaweyer.

T I T. 593.

Anno 1123.

EPISTOLA Adelberti Moguntini Archiepiscopi ad Calixtum II Papam, quā illum monet de his, quae Cuno Episcopus Argentinensis Ecclesiae Romanae reconciliatus & de sede suā expulsus ab Imperatore est passus.

Ex Manuscripto Abbatiae sancti Germani à Pratis, Lutetiae Parisiorum (a).

CALIXTO beatissimo Domino suo & Patri universalis Ecclesiae A. Dei & fui gratia quicquid est, debitam cum omni devotione obedientiam. Debitae humilitatis & devotionis obedientia singula, quae circa nos aguntur, ad majestatis vestrae audientiam preferenda putavimus, quatenus & a nobis negligentiae culpam removeamus, & quantum nostrae parvitatis est, in his quae nobis notoria sunt, serenitatem vestram praemuniamus. Frater noster Cono Argentinensis Episcopus statim post Remense concilium (b) misericordiam postulavit & a Cardinali sanctae Romanae Ecclesiae absolutionem recepit. Qui cum prius in obsequio Regis assidue fuisset, faepe eum monuimus, ut Ecclesiae Dei obediret; & ut hac via magis proficeremus, Canonicis, ut ab ejus errore recederent & ad unitatem pacis Christi redirent, multotiens scripsimus. Illi vero non tantum inobedientes permanerunt, sed vestrae auctoritatis litteras, quas novissime in idipsum eis transmissimus, aperire & legere contemperunt. Postquam autem absolutus fuit Episcopus, corde & corpore ab Imperatore se substraxit, & in servitio ac fidelitate Ecclesiae utcumque injustus & peccator, fidelis tamen & utilis veritatis assertor, permanxit. Omnimodis eum persequentes & cum judicio fratrum nostrorum canonicam & vocem & audienciam amiserint, omnibus, quibus possunt infidiis, eum circumveniunt. Hac occasione accepta, Imperator tam gravi eum odio prosecutus est, ut omnibus rebus suis eum abraferit & de Civitate expulerit (c). Quod totum affecutus est Imperator compositione hujus pacis (d), quia ante adversus Episcopum praevalere non potuit, ex quo ab eo recedens Episcopus ad Ecclesiam rediit. Nam priusquam ad Ecclesiam rediret, inter primos amicos Imperatoris habebatur. Haec non ideo dicimus, ut injustitiam Episcopi studeamus defendere, vel approbare, sed ideo coram Deo loquimur, quia si tam absoluta potestas Imperatori conceditur faeviendi in qualemcumque istum Episcopum, reliquis

fidelibus, qui cum Ecclesia Dei permanerunt, scandalum & intollerabilis persecutio generabitur. Propter quod, si vestrae discretioni placeret, nostrae humilitatis consilium, seu potius devotissima supplicatio haec esset, ut ad praesens severior disciplina ejus correptionem dissimularet: quia sic dispensatio vestra grassantis hominis impetum in caeteros fideles inhibere poterit, & suo loco & tempore de praefato Episcopo plenam justitiam Ecclesia Dei obtinebit.

(a) Edidit Martenne, *Veterum scriptorum & monumentorum Collectio amplissima*, tom. 1, pag. 676, chartam ad annum 1121 malè referens.

(b) Quod, teste Harduino *Concil. tom. 6, parte 1, pag. 1983*, fuit celebratum 20 Octobris 1119.

(c) Ineunte scilicet anno 1123.

(d) Illa pax composita fuit anno 1122 in universalis Wormatiensi conventu, ubi ecclesiasticae communioni redditus est Imperator.

TIT. 594.

Anno 1123 27 Junii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Hugoni Abbatii confirmat privilegia Luxoviensis Monasterii.

Ex autographo Abbariae Luxovienfis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Henricus divina favente clementia quartus Romanorum Imperator Augustus. Imperialem celsitudinem nostram decet praedecefforum nostrorum pia exempla sectari & Ecclesiastis Deo dicatas ab incursu & infestatione malignantium diligenti cura defensare, eisque a bonis ac religiosis viris collata bona retinere & conservare. Hac igitur ratione & discretione utiliter inspecta, jura, auctoritates, privilegia, libertatem a sanctae Romanae sedis Pontificibus, sive ab antecessoribus nostris Regibus, vel Imperatoribus, sanctae Luxoviensi Ecclesiae concessam & contraditam confirmamus, corroboramus & auctorismus. Insuper Imperiali auctoritate nostra per omnem ejusdem Ecclesiae Abbatiam precariam omnimodis fieri prohibemus & interdicimus. Hoc autem Principum nostrorum consilio, fidelium nostrorum petitione, specialiter autem pro remedio animae nostrae, benigne fecimus, quia vir venerabilis Hugo noster confanguineus atque ejusdem Ecclesiae Abbas privilegia Imperatorum Lotharii scilicet ac Ludovici nostrae Majestati praesentavit, in quibus continebatur qualiter Pippinus quondam Rex & Imperator Carolus per eorum auctoritatem concessissent eidem Monasterio & ibidem Deo fervientibus privilegium de quolibet negotio undecumque illud

fiscus exigere poterat (b). Cujus precibus ob amorem Dei libentissime assensum praebentes, hoc auctoritatis nostrae & confirmationis praeceptum jam dicto Monasterio fieri jussimus & sigilli nostri impressione insigniri fecimus, ut homines ejusdem Monasterii necessitatibus ad diversa negotia servientes per universum Regnum Imperiumque nostrum nostro imperiali banno libere secundum discurrant; & nullus iudex publicus, aut exactor nullum theloneum portaticum, pontaticum, gestaticum de ipsis, aut eorum hominibus undecunque fiscus accipere consuevit, nec in aquis, sicut praediximus, nec in mercatis, nec in quibuslibet locis, sed per quaecumque castella, portus vel quaelibet loca homines & negotiantes ipsius Monasterii ire, redire, vendere & comparare absque alicuius contradictione praevaleant. Si quis autem, quod absit, hanc nostrae corroborationis paginam violare praesumpferit, auri purissimi centum libras componat, & in feriniis Imperatoris reponat. Huic confessioni Princes & fideles nostri adfuerunt Bertoldus Basileensis Episcopus, B. Argentinenis Episcopus, A. Verdensis Episcopus, Stephanus Metensis Episcopus; Godfridus Palatinus, Hugo Comes, Albero Comes. Signum Henrici quarti Romanorum Imperatoris invictissimi. Philippus Cancellarius recognovi vice Adalberti Mogontini Archicancellarii. Data Argentinae, anno Dom. inc. M. CXXIII, inductione prima, V cal. Julii.

(a) Communicavit nobis praedilectus Dom. Grappin, Monasterii S. Ferrucii extrâ muros Bisuntinos Prior, auctor Historiae Luxovienis Abbatiae, quae adhuc est manuscripta.

(b) Consultatur supra, tit. 437, pag. LXXXVII & seq., ipsa notitia Monasterii Luxovienis.

TIT. 595.

Anno 1123 desinente.

ACTA conventûs Wormatiensis, in quo à legatis Papae Calixti & octo Germaniae Episcopis in gratiam Gebhardi dirimitur controversia orta inter duos Würzburgenis Ecclesiae Episcopos Rudgerum à Clero populoque electum, necnon Gebhardum ab Henrico Imperatore investitum. *Congregati sunt ad audienciam Imperatoris pro causa tractanda, praesente Cardinali Praenestino, inter alios ipse Archiepiscopus Moguntinus, Arnoldus Spirensis, Bruno Argentinenis & alii fideles Imperatoris.*

Ex ipsâ Gebhardi epistolâ apologeticâ ediderunt Gretferus, *Operum, tom. 6, pag. 568,* novae edit., Eccardus, *Corpus Histor. medii aevi, tom. 2, pag. 345,* atque Hartzheim, *Concil. Germaniae, tom. 3, pag. 288.*

T I T. 596.

Anno 1124.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad Henricum V Imperatorem.

*Ex codice epistolari membranaceo Udalrici Babenbergensis,
in Bibliothecā Caesareā Vindobonensi (a).*

DOMINO suo Romanorum Imperatori Augusto Henrico, suus omnimodo B. non Episcopale, sed servile obsequium in omnibus. Quam ob rem placuit vestrae dignitati & gratiae, charissime Domine, tantum mihi affectum benignitatis vestrae exhibere, cui tantum honorem contulisti vehementer admiror, quis mendacii stimulus aures vestras permoverit, & mihi apud vos aliquam infidelitatis maculam concitaverit. Hoc autem ideo dico, quia valde me turbaverunt litterae vestrae, si tantum vestrae fuerint, quod credere nequeo, & quantum de vestra gratia confido, si animo quum mitterentur eas vidisstis, profecto non pateremini eas mihi transmitti : cum mea fidelitas erga vos & vestros fideles tanto solidior & promptior esse comprobetur, quanto maius & dignius donum vestrae Majestatis mihi collatum esse evidenter cognoscitur. Sed quia forsitan vos movet, quod hoc anno Moguntiam veni, attendat vestra discretio, quia potius in hoc causae vestrae consului, ne si vocatus in pulpito ab illo Moguntino (b) venire renuerem, videretur civibus nostris, sicuti nostis hoc genus hominum esse mutabile, quod non debilitate & quasi ex difficultate rei non auderem procedere, cum me de banno argueret. De qua re & satis per controversiam egi cum clericis suis in capitulo eorum, cum ipsum videre & alloqui non possem, ni prius de banno illo exirem. Igitur, re infecta, ex urbe exivi, in qua tamen multos beneficiis meis vobis conciliavi, & ubicumque possum in villis, civitatibus, oppidis fautores vobis acquiro, ita ut nuper meo labore & consilio conjuraverint omnes a Wormatia usque Argentinam vobis terram illam & omnes homines retinere atque tueri. Propter quod vos rogo, ne modo ita festinetis, ut ex aliqua festinantia vestris commodis minus consulatis, quia vita comite istam terram ad vestrum honorem & inimicorum vestrorum confusionem, licet per multos labores, vobis retinebimus. Praeterea gratiam vestram deprecor ut crebros nuntios, & si non potestis, equites, faltem pedites ad nos dirigatis, qui & vestra nobis referre, & vicissim nostra vobis valeant intimare.

(a) Edidit Eccardus, in *Corpo Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 280.

(b) Adelbertus tunc erat Moguntinus Archiepiscopus.

TIT. 597.

Anno 1124 28 Decembris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris pro Abbatia Engelbergensi. *Hujus rei testes sunt inter alios Ansericus Bisuntinensis Archiepiscopus, Berchtoldus Basiliensis Episcopus, Arnoldus Spiriensis Episcopus, Stephanus Metenensis Episcopus, Bruno Argentinenensis Episcopus, alii quoque Principes, Chonradus Dux, Adelbertus Comes de Habsburg, &c. . . . An. Dom. inc. M. CXXV (a), indicatione III. Datum Argentinae (b), V kal. Januarii, dominica, luna nona.*

Extat apud Hergottum, *Genealog. Habsburg. codex probationum, num. 201, pag. 143.*

(a) Id est 1124: Annum enim 1125 jam inchoabat Henricus in Natali Domini praecedenti. Et revera ipso anno 1124 dies 28 Decembris incidebat in dominicam.

(b) " An. Dom. inc. 1125 (scilicet nostro computo 1124) Heinricus Imperator Natale Domini Argentinae, quae & Strazburch, celebravit, frequentantibus ibi curiam Principibus Alsatiæ, Lotharingiae, caeterarumque Transrhinarum partium optimatibus. " Ita annalista Saxo, *apud Eccardum, tom. 1, pag. 655*, atque Conradus Abbas Ursbergenensis, *in Chronico, pag. 206.*

TIT. 598.

Anno 1125 7 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris in gratiam Monasterii Creuzlingen propè Constantiam constructi. *Acta sunt haec præsentibus & consentientibus inter alios Anserico Bisuntino Archiepiscopo, Stephano Metenensi Episcopo, Brunone Argentinenfi Episcopo, Arnoldo Spirensi Episcopo, Bertholdo Basiliensi Episcopo, aliisque Principibus Friderico Duce (a), Adelberto Comite (b), Petro Comite (c), Udalrico Comite (d), Hugone Comite (e), &c. . . . An. Dom. inc. M. CXXV, indicatione III, VII idus Januarii. Data Argentinae.*

Ex tabulario Monasterii Creuzlingani edidit Martinus Gerbertus, *Codex diplomaticus Historiae sylvæ nigrae, num. 36, pag. 54.*

(a) Sueviae & Alsatiæ. (b) De Habsburg. (c) De Lucelburg. (d) De Egisheim.

(e) De Dagsburg.

TIT. 599.

Anno 1125 8 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Abbatiae sancti Blasii ejusque Abboti Rusteno afferit jus liberae advocatiae contrà Adelgozum, qui eandem fibi vendicabat, & contrà Bertolfum Episcopum Basileensem, à quo dictus Adelgozus memoratam advocationem fibi retinere volebat. Res primò fuit discussa coram Henrico Imperatore *apud Nuhusen in obfitione Wormatiae*. Primae huic audience Arnoldus Spirensis Episcopus, Bruno Argentinensis Episcopus multique alii interfuerunt Principes. Dein secundò convenerunt in Nativitate Domini Argentinae Bertolfus Basiliensis Episcopus & sancti Blasii Abbas Rustenus, ubi Imperatoris in praesentia, praesidente Principum multitudine, deducta & audita est controversia. Tandem tertio res decisa fuit *affentientibus omnibus Episcopis, caeterisque Principibus collaudantibus, idemque judicium confirmantibus*. Inter alios verò praesentes interfuerere Ansericus Bisuntinus Episcopus, Stephanus Metensis Episcopus, Arnoldus Spirensis Episcopus, Bruno Argentinensis Episcopus, Bertoldus Morbacensis Abbas, Bertoldus Abbas de sancta Walpurga, Wernherus Abbas de Ettenheim; alii quoque Principes, Dux Fridericus, Conradus filius Ducis Berchtoldi, Adelbertus Comes de Habesbuc, Fridericus Comes de Montebeligardi & frater ejus Deodericus, Petrus Comes, Folmarus Comes de Hunebuc, &c. . . . Acta sunt haec an. Dom. inc. M. CXXV, indicione tercia. Data Argentinae VI idus Januarii (a).

Autographum servatur in tabulario Abbatiae Principis-San-Blasianae in Nigrâ sylvâ. Extat apud Hergottum, *Geneal. Habsburg. Codex probat. num. 199, pag. 139*, sed mendis plurimis typographicis deformatum.

(a) Eodem die, mense & anno dictus Henricus V secundo diplomate dato *Argentinae*, quod refert etiam Hergottus, num. 198, pag. 137, memoratae San-Blasianae Abbatiae praedium Schlueglio confirmavit. Praesentes autem fuerunt Ansericus Bisuntinus Archiepiscopus, aliique Principes, qui interfuerunt, dum aliud privilegium Rusteno Abbatii, *suisque confratribus sancti Blasii pro libertate & electione advocati retinenda porrexerat Imperator*. Privilegium de liberâ advocatione San-Blasianae concessum memorat apud Gerbertum, *Codex diplomaticus Historiae nigrae sylvae, num. 38, pag. 59*, Henricus Bavariae Dux in epistola an. 1126 ad Honorium II Papam, quae sic incipit: *Pauperes fratres Coenobii S. Blasii a Basiliensi Episcopo suisque sautoribus violenter oppressi Imperatorem Heinricum Argentinae convenerunt, & in praesentia optimatum suorum, qui ibi aderant, utpote ad curiam invitati, praesente Basiliensi Episcopo, suisque quam pluribus, quae passi fuerant conqueri fuerunt.*

TIT. 600.

Anno 1125 8 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo confirmat fundationem Lucellensis Abbatiae.

Ex autographo tabularii Abbatiae Lucellensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Heinricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Credimus ad regalem nostram majestatem pertinere totius regni curas & praecipue omnium Ecclesiarum commoda considerare, atque cuncta eis adversantia sub omni festinatione abolere. Nobilium itaque virorum Hugonis, Amedaei & Richardi de Montefalconis (*b*) devotionem perpendentes & piis eorum desideriis benigne assidentes, sanctae Mariae Monasterium, quod in fundo Basiliensis Ecclesiae, de munifica largitione venerabilis Bertulfi Episcopi & Basiliensis Capituli illis concessso, in eo scilicet loco, qui Luciscella vocatur, a biennio pie fundarunt (*c*), regia authoritate communimus; nostro imperiali banno statuentes, ut locus ipse cum suis appenditiis, villis, terminis, fylvis, praediis, manci- piis & quaecunque bona Christi fideles ad idem coenobium de suo jure obtulerint, sub nostra & nostrorum successorum tutela firma semper illibata & libera permaneant: decernentes, ut nulli mortalium liceat idem coenobium temere perturbare, aut ejus possefiones injuste auferre, vel aliquo modo immuni- nuere. Regali quoque prohibitione fancimus, ne quisquam se in Abbatis insti- tutione vel destitutione ullatenus intromittat: sed is pro vero Abbe teneatur, quem concors hujus domus congregatio secundum regulam S. Benedicti faniore consilio elegerit; pro deposito vero Abbe habeatur, quem pater domus illius, unde haec exivit (*d*), pro demeritis reprobaverit; & ut Abbas cum fratribus ex parte nostra vel imperii advocatum, quem utiliorem pro- viderint, sibi instituant, qui si postmodum gravis & inutilis fratribus fuerit, remoto eo, alium sibi praeficiant. Nec aliquis hujusmodi advocatiae bannum a Rege vel Imperatore fuscipiat, nisi qui, Abbe eligente & fratribus peten- tibus, ad tantum officium dignus & idoneus videatur. Ut autem hoc prae- ceptum nostrum stabile & inconvulsu permaneat, hanc inde chartam con- scribi & figilli nostri impressione iussimus insigniri. Si quis autem, quod absit, hujus praecepti nostri violator extiterit, auri purissimi centum libras componat, & scriniis Imperatoris & dicti Monasterii persolvat. Et hoc, praesente & petente memorato venerabili Basiliensi Episcopo, fecimus, sub his testibus,

Anserico Bisuntino Archiepiscopo, B. Argentinensi Episcopo, Conrado Duce Zaringiae, Godefrido Comite Palatino, Adelberto Comite de Lowenstein, R. Comite de Novo castro Bertulfi Episcopo germano fratre, Udalrico Comite de Egisheim, Hugone Comite de Tagesburg, Friderico Comite de Ferretis (e), Conrado Comite de Horburg, ac pluribus aliis imperii fidelibus. Data Argentinae, an. Dom. inc. M. CXXV, VI idus Januarii.

(a) Retulit, sed non satis correctè, Bernardinus Buchinger, *Epitome fastorum Lucellenium*, cap. 14, num. 1, pag. 254 : emendator est Schoepflii editio in Alsatia diplomatica, tom. 1, p. 201.

(b) Montfaucon. (c) Anno scilicet 1123.

(d) Id est, Abbas Bellevallensis, sive Bellevaux, cuius Abbatiae filia est Lucellense Monasterium.

(e) Idem, qui in diplomate praecedenti dicitur *Fridericus Comes de Montbeligardi*, dein constanter vocandus comes Phirreensis.

T I T. 601.

Anno 1125.

CHARTA Cunonis Argentinensis anteà Episcopi, quâ Abbatiam Baumgartensem instituit.

*Ex chartâ autographâ Burchardi Argentinensis Episcopi an. 1123,
in tabulario Episcopali Tabernis Alsatricis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, anno Dom. inc. M. CXXV, indicatione tercia, ego Cuono Argentinensis Ecclesie Dei gratia humilis minister, Dei omnipotentis inspiratione, pro sempiterna anime mee remuneratione, in loco quodam Bomgarten nuncupato, in honore omnipotentis Dei & sanctissime Marie genitricis Domini nostri Jesu Christi & omnium Sanctorum, cum consensu & auxilio Moguntiensis Archiepiscopi Adalberti & Cardinalis domni Gerardi (b) Abbatiam constitui, quatenus in loco prefato absque omni omnium hominum inquietudine Deo omnipotenti & sancte Marie genitrici Domini nostri Jesu Christi cum omnibus Sanctis per Abbatis religionem, confratrumque devocationem dignum ministerium sanctissime offeratur. Constitui quoque eisdem famulis Domini, libertate canonicalis electionis perpetualiter concessa, ut quemcunque de propria congregazione prediche Abbatie, vel si inter se non invenerint, ex alterius Cenobii grege fideli unanimitas famulorum Dei concorditer Abbatem elegerint, hunc absque omni obstaculo Patrem, pastoremque cum consensu sedis hujus libere obtineant, & eundem electum pro benedictione Episcopo presentatum secum reducant consecratum. Hujus Abbatie primitivam constitutionem Friderico innocentii & simplici viro commendare curavi, ut quemadmodum fidelis operarius vineam Domini indefinenter exco-

lat & ad germina virtutum per celsitudinem contemplationis perducat. Ista fane, ne in posterum a cujuscunque dignitatis, vel ordinis hominibus irritentur, vel inquietentur, proprii tradizione figilli confirmo, quatenus orationis confratrum Deo ibidem famulantium particeps effectus, una cum omnibus huic mee monastice institutioni faventibus in eterne beatitudinis remuneratione annumerari merear.

(a) Hanc chartam vitiosè retulerunt Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 476, & Schoepfli-nus, *Alsat. diplom.* tom. 1, pag. 202.

(b) Gerardus Cardinalis tit. S. Crucis in Jerusalēm & sedis Romanae legatus fuit dein electus Papa anno 1144 dictusque Lucius II.

TIT. 602.

Anno 1125 11 Julii.

BULLA Honorii II Papae, quā praedecessorum suorum
Pascalis II & Calixti II privilegia pro Abbatia S. Walburgis renovat & amplificat.

Ex autographo tabularii Seminarii Episcopalis Argentinensis.

HONORIUS Episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Bertholfo Abbati Monasterii, quod in honore sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sanctae Walpurgae virginis constructum est, in Argentinensi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra Silva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in posterum. Quoniam fine vere cultu religionis nec charitatis unitas potest subsistere, nec Deo gratum exhiberi servitium, expedit Apostolice auctoritati religiosas personas diligere, & religiosa loca, maxime que beati Petri juris existunt, & ad Romanam specialiter spectant Ecclesiam, sedis Apostolice munimine confovare. Ideoque, dilecte in Domino fili Bertholfe Abbas, justas postulationes tuas clementius admittentes, Monasterium Sacre Silve, cui Domino authore prefides, quod beato Petro & ejus sancte Romane Ecclesie sub anno unius aurei censu oblatum, & ad honorem omnipotentis Dei & sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, & sanctae Walpurgae virginis dedicatum est, ad exemplar praedecessorum meorum Paschalis & Calixti secundi Romanorum Pontificum beati Petri & sancte Romane Ecclesie patrocinio communimus. Stituimus enim ut universa, que a religiosis principibus Friderico Duce & Petro ejusdem loci fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, aut in futurum,

largiente Deo, dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quieta vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Nulli vero omnino hominum &c. &c (a). Obeunte autem ejusdem loci Abbate, vel suorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia praeponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars confilii sanioris secundum Dei amorem & beati Benedicti regulam elegerint. Ad hec juxta predecessoris nostri Papae Calixti definitionem decimas animalium, five fructuum vestrorum, quos per totam Sacre Sylve terram vestris laboribus sumptibus colligit, Salsenium fratrum (b), vel aliorum hominum contradictione qualibet remota, habeatis. Rustici autem vestri decimas suas presbyteris parochie sue contribuant. Confirmamus etiam Deo ibidem fervientibus fratribus usum ejusdem sylve, tam ad edificandum quam ad calefaciendum ad eorum libatum, & usum aquarum ad piscandum & suum commodum faciendum & pascua eorum animalibus per totam sylvam, quemadmodum supradicti filii nostri Henrici Imperatoris, & nepotis ejus Friderici Ducis, necnon & Comitis Petri liberalitate concessus est. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona &c. &c. Ego Honorius catholicae Ecclesiae Episcopus. Datum Beneventi, per manum Americi sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, V idus Julii, inductione III, inc. Dom. an. M. CXXV, Pontificatus autem Domni Honorii secundi Pape anno primo.

(a) Reliquum Bullae contextum exhibent aliae pro eodem San-Walpurgiano Monasterio anni 1102 litterae Paschalis II Papae, apud Wurdwein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 6, num. 117, pag. 275 & 276.

(b) Id est monachorum Abbatiae Selsenis.

TIT. 603.

Anno 1125 21 Augusti.

CHARTA Megenradi Comitis de Sponheim, quâ confirmat fundationem Monasterii Sponheimensis factam à patre suo Stephano. Inter alios testes suae voluntatis praesentes fuerunt Dominus Adelbertus Moguntinenis Archiepiscopus, Bruno Episcopus Argentinensis, &c. Acia sunt haec an. Dom. incarn. M. CXXV, indict. III, XII kal. Septembris (a).

Ediderunt Trithemius, in Chronico Sponheimensi, operum ejus tomo secundo, pag. 240, & Auctores Galliae Christianae, tom. 5, inter instrumenta, pag. 447.

(a) Die praecedenti, scilicet 20 Augusti 1125, Bruno Argentinensis Episcopus ad instantiam Bernhelmi Abbatis consecravit tūm altare S. Crucis antē chororum Ecclesiae memorati Monasterii, tūm Ecclesiam parochialem S. Georgii in villā vicinā dictā Dalen, ut scribit idem Trithemius, in Chron. cit. pag. 242 & 243.

TIT. 604.

Anno 1125 27 Novembris.

BULLA Honorii II Papae pro Monasterio sanctae Mariae in Brisgovia sito, quod fundaverat Bruno Argentinensis Ecclesiae Praepositus.

Ex veteri anni 1353 apographo vidimato, in tabulario Abbatiae S. Mariae memoratae (a).

HONORIUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis Ottoni Abbatii ejusque fratribus canonicam regulam professis in Ecclesia S. Mariae sita in Brisfacensi comitatu, in loco qui Nigra Silva dicitur (b), eorumque successoribus in eadem religione per omnipotentis Dei gratiam permanens in perpetuum. Ad hoc in Apostolicae sedis regimen nos promotos esse, Deo disponente, conspicimus, ut aures nostras justis petitionibus commodeamus & religionem propagari, in quantum dederit Dominus, debeamus. Quia igitur vos, filii in Christo charissimi, per divinam gratiam aspirati mores vestros sub regularis vitae disciplina continere & communiter secundum sanctorum Patrum instituta Deo omnipotenti deservire proposuistis, nos votis vestris paterno congratulamur affectu. Unde eciam petitioni vestrae benignitate devota plenissimum impertimur assensum, & tam vos, quam locum vestrum in tutelam Apostolicae fidei recipimus, quem videlicet Romanae Ecclesiae censualem facere decrevistis confilio & instinctu Argentinensis Praepositi Brunonis egregiae strenuitatis viri (c), qui Ecclesiam vestram impensis suis in allodio suo construxit & bonorum suorum ac possessionum collatione dotavit (d) : vitae quoque canonicae ordinem, quem professi estis, privilegii authoritate firmamus &c. &c (e). Ad indicium autem perceptae hujus a Romana Ecclesia tuacionis stolam sacerdotalem per singula biennia Romano Pontifici persolvetus. Si qua in futurum &c. &c. Datum Laterani, per manum Almerici sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis & Cancellarii, V kal. Decembris, ind. IV, an. Dom. inc. M. CXXV, Pontificatus autem Dom. Honorii secundi Papae anno primo.

(a) Communicavit nobis Reverendissimus ejusdem Canoniae Abbas Dom. Michael Fritz descriptum ex ipsa Bullâ, quam an. 1363 autographam esse recognovit Otto de Rinegg Vicarius Reverendi in Christo Patris Dom. Johannis electi & confirmati Ecclesiae Constantiensis in spiritualibus & temporalibus generalis.

(b) Canonia illa dicta hodie Mariencell & vulgariter Sant-Märgen, sita est in Brisgovia, in Sylvâ Nigrâ atque in dioecesi Constantiensi, quatuor leucis distans à Friburgo & unâ ab Abbatia S. Petri.

(c) Brunonem ex gente Hohenbergicâ fuisse ortum asserunt Petri *Suevia Ecclesiastica*, pag. 233, atque confitans ipsum Abbatiae ab eo fundatae traditio. Ipse ab anno 1114 Imperatoris Henrici V Cancellarium egit: die decimâ Martii memorati anni Bruno Cancellarius recognovit ejusdem diploma pro Ensislensi Abbatia apud Hartman, *Annales Heremi Deiparae matris*, pag. 178. Dicitur quoque *Regis Cancellarius* & Praepositus Ecclesiae Argentinensis in chartis annorum 1116, 1118, 1119 & 1122 suprâ editis, tit. 573, 578, 579, 582 & 587, pag. CCXXXVI, CCXXXI, CCXXXII, CCXXXV & CCXLIII.

(d) Ab aliquot annis jàm extabat S. Mariae Canonica, cùm anno 1121 in praesentia Domni Brunonis fundatoris sopia fuit de limitibus diutina litigatio, quae agitabatur inter monachos Benedictinos vicinæ Abbatiae S. Petri & inter *Canonicos de Cella Sancte semperque virginis Marie*. Transactionis chartam referit Schoepfius, *Historia Zaringo-Badenfis*, codex probat. num. 26, pag. 61. Ulricus quoque Constantiensis Episcopus, ut adnotat Celfissimus Abbas & Princeps S. Blasii Martinus Gerbertus, *Historia Sylvae nigrae*, tom. 1, lib. 7, pag. 477, terminavit an. 1125 litem de decimis Ecclesiae, quae Zartur nominatur, exortam inter Abbatiam S. Galli & inter Monasterium S. Mariae, quod Bruno Argentinensis Praepositus in praedio suo pro animae suae remedio considerat. Charta haec anni 1125 à nobis desideratur: alteram, quoque anecdota, Cardinalis Theodewini Apostolicae fedis legati anni 1136 suo loco dabitur.

(e) Reliquum Bullæ contextum exhibet Petri *Suevia Ecclesiastica*, pag. 233 & seq.

TIT. 605.

Anno 1125 28 Decembris.

DIPLOMA Lotharii II Regis Romanorum, quo Wernero Abbatii privilegia Monasterii Fabariensis confirmat.

Ex apographo membranaceo tabularii Fabariensis (a).

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis, Lotarius tertius divina favente clementia Romanorum Rex. Si res Ecclesiæ Dei pertinentes autoritatis nostræ potentia stabilimus, earumque commoda in omnibus provide perpenfamus, in hac & in aeterna vita praemia nobis permanfura speramus. Quapropter omnium Christi nostrique fidelium tam futurorum quam praesentium noverit industria, qualiter fidelis noster Wernerus Abbas venerabilis Fabariensis Monasterii, quod est constructum in honore sanctæ Dei genitricis Mariae, situm in pago Rhetia Curiensi, in comitatu Rudolphi, cum monachis sibi subjectis celfitudinis nostræ clementiam adiit humiliiter postulans & obsecrans, ut eosdem monachos atque res praedicti Monasterii propter quorumdam hominum perversorum tergiversationes in nostrum mundiburdium & tuitionem fusci peremus, atque illorum præcepta ac privilegia, quae ab antecessoribus nostris Reginis vel Imperatoribus acceperunt nostræ autoritatis munimine renovando confirmaremus, electionemque illic concederemus. Insuper etiam ostendit nobis præcepta ac privilegia antecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum Caroli, Ludovici (b), trium Ottonum, Heinrici secundi (c), Chunradi, necnon Heinrici tertii, & Heinrici quarti, in quibus continebatur, ut præfati

monachi regiae vel imperialis defensionem tuitionis super res ad idem Monasterium pertinentes habere debeant. Quorum nos petitioni pro aeterna remunerazione annuentes monachos & res ad ipsos pertinentes in nostrum mundi burdum suscepimus, eo tenore ut nullus judex, Dux, Comes, Episcopus, vel quilibet in eis, vel in eorum rebus aliquam exerceat potestatem, sed ejusdem Monasterii praefatus Abbas ejusque successores ad monachorum usus potestate teneant, atque possideant. Sit vero Abbatia eadem libera & ab omni iniqua potestate secura, nec alicui Regum vel Imperatorum liceat hanc Abbatiam vel res suas alteri Monasterio aut personae inbeneficiare, aut in proprietatem donare. Concessimus namque eis electionem & potestatem quemcunque inter eos Abbatem voluerint eligere. Et ut haec praefentis autoritas praecepti firmior stabilisque nostris successoribus credatur, hanc cartam scribi ac sigillari jussimus. Signum Lotarri tertii Romanorum Regis. Haec notata sunt sub Adalberto Archicancellario Moguntino. Data est V kāl. Januarii, an. inc. Dom. M. CXXVI (d), indictione tercia. Actum Argentinae (e), coram principibus (f).

(a) Chartam anecdotam ex Schedis Schoepflii communicavit nobis Clarissimus D. Koch.

(b) Diploma Ludovici pii pro Abbatia Fabariensi anni 831 edidimus in tomo secundo Historiae Ecclesiae Argentinensis, *Pieces justificatives*, num. 105, pag. cxcvii.

(c) Extat praeceptum Henrici II Imperatoris an. 1019 in nostro Codice diplomatico Historiae Alfa-ticae, tom. 1, num. 373, pag. cciv.

(d) Id est, anno 1125 nostro computo, cum Lotharius Rex annum 1126 jam incooperit in Natali Domini praecedenti.

(e) Anno 1126 (id est 1125), novus Rex natalem Domini apud Argentinam celebrat. » Ita scribunt Annales Hildesheimenses, *apud Duchesne, Hist. Franc. tom. 3*, pag. 538, & *apud Leibnitium, in Scriptor. rer. Brunfwic.* pag. 470. Adnotat quoque Guillimannus de Episcop. Argent. pag. 225, quod exente Decembri Lotharius pervenerit Argentinam, ubi nonnulla dedit diplomata sic definita: X kal. Januarii (23 Decembris), an. inc. Dom. M. CXXV, indictione tercia, regni primo. Argentinae.

(f) Conventum principum Argentinae habitum defniente anno 1125 vel ineunte 1126 memorat Gebhardus Würzburgensis Episcopus intrusus in suā epistolā apologeticā, quam exhibet Eccardus, *Corpus Historicum medii aevi*, tom. 2, pag. 348, cum scribit: » Rex cognita causa mea Argentinam me » vocabat . . . Aderant autem ibi Gerardus Romanus Cardinalis, Moguntinus Archiepiscopus, Nor- » pertus Magdeburgensis Archiepiscopus, &c.

TIT. 606.

Anno 1126 2 Januarii.

DIPLOMA Lotharii Regis Romanorum, quo testatur qualiter Bertholdus Abbas sancti Blasii ejusque monachi regiam *praesentiam Argentinae adierunt* & ibidem, *multis Principibus assentientibus*, asserta fuerit immunitas dictae Abbatiae de liberā advocati electione à Bertholdo Basiliensi Episcopo controverfa (a). Huic privilegio idoneae personae *praesentes fuere* inter alios Adelbertus

Magontinenis Archiepiscopus, Arnoldus Spirensis Episcopus, Stephanus Metenfis Episcopus, Bertoldus Morbacensis Abbas, Symon Dux (b), Chonradus filius Ducis Bertholdi (c), Herimannus Marchio (d), Petrus Comes (e), Siegeberthus Comes (f) & frater ejus Fridericus Comes (g) & alii quam plures. . . . Data Argentinae, an. inc. Dom. M. CXXVI, indictione IV, quarto non. Januarii, anno primo regni Lotharii tertii.

Ex autographo tabularii Abbatiae San-Blasianae edidit Hergottus, *Genealog. Habsburgicae, codex probat. num. 206, pag. 149.*

(a) Constat quoque ex veteri apographo, quod allegat Scheidius, *Origines Gvelficae, tom. 2, lib. 6, probat. pag. 426*, donationem villae Ochsenhausen faciae Abbatiae S. Blasii fuisse confirmatam Argentine a Lothario Rege an. Dom. M. CXXVI, anno vero regni ejus primo.

(b) Lotharingiae. (c) De Zeringen. (d) De Baden. (e) De Lucelburg.

(f) De Alfatiâ, sator comitum Werdenfium. (g) Comes de Saarbrück.

TIT. 607.

Anno 1126 desinente.

EPISTOLA Brunonis Argentinenfis Episcopi à Lothario
Rege depositi & exulis ad Ecclesiam suam.

Ex veterissimo codice Abbatiae Tegernensis (a).

A BJECTUS in domo Domini (b) : beati sunt qui habitant in eadem domo Domini (c) laudare Deum in secula ! peccatis meis exigentibus, ea diu castigans castigavit me Dominus (d). Sed ideo morti non tradidit me, quia vos humiles & timentes Deum, in quorum cordibus caritas Dei diffusa est (e) toto orbe terrarum, per compassionis affectum dejectioni meae subvenisti & amaritudinem doloris mei uberibus consolacionis pie lactavisti : alioquin defecisset in dolore vita mea (f). Memoriam itaque vestri faciens in orationibus meis fine intermissione (g) Deum obsecro, ut in eadem mensura, qua mensi estis remetietur vobis (h) & det vobis gratiam pro gratia, quam impendisti mihi amodo, quia verbum Domini non est alligatum (i). Confido in misericordia Dei, quando tempus miserendi advenerit (l), fuscitari spiritum alicujus fidelis in vobis, qui pro Joseph vendito a fratribus fuggerat aeterno potius, quam temporali principi, ne usquequa sententiam injustae damnationis sustineam. Novit enim & nosse debet universitas omnium fidelium Christi, qualiter, qui edebant panes meos, magnificaverunt super me supplantationem (m), qualiter nec confessus, nec convictus, violentia pulsus, non sententia, usque in hodiernum gratia Dei & sanctae Romanae Ecclesiae auctoritate

ordinis mei integritatem & Episcopalis officii retinens plenitudinem; quoniam quidem a die introitus mei potestate a Deo mihi traditam nec ordine judicario perdidi, nec voluntarie abdicavi & Ecclesiam meam Argentinensem, ut alieno pastori sive invasori vacaret, nunquam dereliqui. Testis est mihi Deus (*n*) & conscientia mea, quod ego gloriam non quaero, sed commissis mihi oibus magis timeo. Et si aliqui sunt inter vos opera manuum mearum, quos ego per manus impositionem creavi & parturivi, & parturio adhuc in Domino, illorum scandalo & pusillanimitati spirituali affectu condoleo, pro quibus multotiens exitus aquarum deduxerunt oculi mei (*o*). Ideoque decorum domus non tam in restitutione mei, quam in libertate spiritus vestri reformari cupio. Scio enim oppressionem vestram, scio jugum Pharaonis: civem scio & principem Babylonis, quem sustinetis timore servitutis, non amore charitatis. Si qua ergo libertas spiritus in vobis est, si zelus domus Dei vos comedit (*p*), date nobis aliquod vestrae bonae voluntatis indicium, si faltem tempore necessitatis & famis Joseph suum fratres in Ægypto curent agnosere, cum quo injuriam pro Deo inmemori epulentur in meridie, & post famem verbi Dei adipe frumenti satientur (*q*).

(*a*) Edidit Bernardus Pez in *Codice diplomatico-historico-epistolari*, qui est tomus 6 anecdote. part. 1, pag. 311.

(*b*) Psal. 83, v. 11. (*c*) Idem, v. 5. (*d*) Psal. 117, v. 18. (*e*) Pauli ad Romanos, c. 5, v. 5.

(*f*) Psal. 30, v. 11. (*g*) Roman. c. 1, v. 9 & 10. (*h*) Matthaeus, c. 7, v. 2.

(*i*) 2 Timoth. c. 2, v. 9. (*l*) Psal. 101, v. 14. (*m*) Psal. 40, v. 10. (*n*) Philipp. c. 1, v. 8.

(*o*) Psal. 118, v. 136. (*p*) Psal. 68, v. 10. (*q*) Psal. 147, v. 14.

TIT. 608.

ANNIS 1126 & 1127.

CHARTA notiae de fundatione & dotatione Parthenonis sancti Joannis Baptiste ad caules propè Tabernas Alfaticas.

Ex veteri apographo Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ (a).

NOTUM fit omnibus Ecclesiae filii, praesentibus & futuris, qualiter unus ex nobilioribus Francorum & Salicorum proceribus, Comes scilicet Petrus de Luzelburg (*b*), instinctu divino commonitus, pro peccatorum fuorum relevamine & tam pro fuae, quam conjugis, filiique, ac parentum fuorum animarum redemptione, in augmentationem divini servitii aliquid de patrimonio

suo erogare deliberaverit; qualiterque consilio fidelium suorum, praedium suum Meyenhemswilre (*c*) vocatum, in Episcopatu Argentinensi, in provincia & comitatu Alfatiensi, juxta saltum, qui dicitur Vogefus, sicut haereditario jure a parentibus suis fuit ad se transmissum & sine omni contradictione hactenus a se possessum, ad hoc opus destinaverit, vel qualiter deliberata ac destinata ad effectum & profectum usque perduxerit. Convocato itaque piae memoriae Domino Wernhero Abbe Monasterii beati Georgii, quod situm est in Nigra Sylva, juxta flumen Briganam, necnon & aliis idoneis ad hoc negotium personis praesentibus, & etiam concordantibus ac cooperantibus conjugi sua Itha & unico filio Regenaldo (*d*), dedit praefatum praedium beato Georgio martyri, omnique firmitate, certitudine ac stabilitate delegavit, super reliquias ejus, perpetua haereditate ab ipso fibique subjectis obtainendum, ea prorsus libertate, jurisdictione atque integritate, quibus a parentibus suis ad se transmissum, a se servatum, hactenus possessum, in Ecclesiis, in caemeteriis, in decimis, in curtibus, in curtibus, in arvis, in vineis, in pratis, in campis, in pascuis, in saltibus, in venationibus, in decimationibus, in mancipiis, in beneficiis, in servitiis, in tributis, in eulogiis, in tabernis, in aquis, aquarumque decursibus, in pescationibus, in molendinis, in banno & in omni iustitia. Peracta igitur traditione, ab alienavit & abdicavit advocationem, omnisque potestatis vindicationem super hoc praedio a se cunctaque sua posteritate. Facta autem haec sunt in ipsa villa Meyenhemswilre, anno ab inc. Dom. M. CXXVI, indictione IV, temporibus Honorii Papae & Lotharii Regis, anno scilicet secundo regni ejus. Huic traditioni interfuerunt Raboto, Dietericus & alii plures.

Fuit autem Ecclesia ibidem sita ab antiquis temporibus, suis utens legibus, quae sunt hujusmodi. Quamvis non sit parochiana, nulli tamen parochianae Ecclesiae est subjecta. Ab ipsa recipiuntur omnes hujus praedii decimae a quocunque colono, vel sub quacunque parochia fuerint conquisitae; sed & quivis ex mancipiis ad hoc praedium pertinentibus, etiam si sub aliena parochia habitans, fuerit defunctus, apud hanc Ecclesiam est sepeliendus. Haec collapsa fuerat & delecta, sed eo tempore in melius reparata. Cumque in Argentinensi Ecclesia pro obtainendo Episcopatu esset eo tempore inter duos Episcopos, Brunonem scilicet & Eberhardum, gravis dissensio, utriusque permissione convocatus est Dominus Stephanus Metensis Episcopus (*e*); pro agenda dedicatione praefatae Ecclesiae. Dedicata est autem haec Ecclesia, anno ab inc. Dom. M. CXXVII, ind. V, nonis Februarii, in honore beati Joannis Baptistae, ex cuius nomine locus ipse Cella sancti Joannis de caetero vocari ab Episcopo decretum est. Ad quam Ecclesiam, cum multitudo magna nobilium & ignobilium convenisset, Comes Petrus jam dictam traditionem notificavit, iteravit & confirmavit coram cunctis, qui aderant, ex quibus primi & speciales testes sunt hi: Stephanus Metensis Episcopus, Adelo Abbas Maurimonasterii, Comes Volmarus de Hunieburg (*f*), qui cum dudum partem rupis prominentis, quae vocatur Hertenstein (*g*), suo juri adjicere injuste voluisse & ob hoc saepe

dicto Comiti Petro certamina crebra intulisset, ipse quoque eodem die huic controversiae finem imposuit : nam siquid in ea juris habuisset, coram omni multitudine abdicavit & beato Georgio martyri contradidit. Testes etiam Otto de Gerolzegge (*h*), cum tribus filiis Diederico, Burchardo & Ottone & pariter omnes, qui primae traditioni interfuisse inveniuntur. Praescripti insuper isti : Eberhardus de Huneburg (*i*), Eberhardus & Bachelmus de Rosshufen (*l*), Bechelmus de Dürckelstein (*m*), Anzelmus de Tannicka (*n*), Bertramus de Sulza (*o*), Cuno & Walterus de Virdenheim (*p*), Imbertus de Quazenheim (*q*), Gotfridus de Huneburg (*r*), Conradus de Neovilla (*s*). Dominus Stephanus Episcopus, cum facta bis terque percunctione, copiam dedisset cuique huic traditioni contradicere volenti, nullusque ejus refragator existet, ipse quoque sancti Petri & Domini Honorii Papae, pariterque suo banno corroboravit, Amen.

Est autem hujus praedii pars quaedam determinata & ex toto nostri juris, non admittens ditionem, vel communionem alterius Ecclesiae, sive saecularis personae, quae his terminis designatur. Incipiunt ab orientali marginalibus lapidibus determinantibus ipsum praedium, a praedio sancti Petri Neovillae (*t*), quod adjacet terminis villae Steinbirche (*u*), & procedunt inde ad torrentem, qui dicitur Wildeguttenbach & tendentes sursum ad locum, qui dicitur Rahenstein, extendunt se usque in flumen Sornam (*x*), perguntque ad locum, qui dicitur Ertmura & pervenientes ad petram, quae vocatur Hertenstein, ipsam ex toto complectentes, sique ad terminos villae Egolckerweiler (*y*) perducuntur. Hujus etiam villae quarta pars supra memorato praedio adscribitur, in vineis, in agris, in pratis, in sylvis & in omni jure : sed & ultra flumen Sornam, tres mansi & semis, & forestum, quod dicitur Westerbrügel, item aliud, quod vocatur Falckenburg (*z*) : in Eggoltzwiler quoque tres mansi, absque uno quartario, & duodecim curtilia, & plus quam tertia pars sylvae ad communitatem ipsius villae pertinentis. In villa etiam Monholzwiler (*aa*) sex curtilia, & ultra flumen Sornam versus ipsam villam, curtis una principalis, & insuper septem curtilia, arvi quoque mansi quatuor, & nemorum mansus & semis. Haec omnia sub integritate & jure ipsius praedii complectuntur. Praeterea adscribuntur ipsi praedio vasitates quaedam circumquaque sibi adjacentium saltuum, in quibus tamen admiscentur communites duorum praediorum, hoc est, villae Steinbirche, ad proprietatem sancti Petri & Richardis in Andelach pertinentis (*bb*), necnon villae Herolzheim (*cc*), ditioni sancti Petri Neovillae subjacentis. Solis colonis horum trium praediorum licet usus & potestatem habere in his saltibus, & extra hos nulli hominum, etiam si sint ex familia qualibet principalium Ecclesiarum ad alium praedium pertinente. Trium igitur curtium unaquaeque forestarum suum in hos saltus per se denominat, qui sibi debita ejus exquirat. Si quis provincialium novales in eis novare voluerit, permisso trium forestariorum hoc expletat, quorum census & decimae in tres aequales partes dividantur, & sua

cuique curti pars tribuatur : de pastione porcorum & reliquis usibus similiter fiat. Horum termini incipientes a praedio proprietatis sancti Petri Neovillae, quod dicitur Schwega (*dd*), ascendunt per alveum fluminis Zinzilae (*ee*) usque in torrentem Falbach, indeque tendentes usque in rivum, qui dicitur Stampfhalda, moxque ad locum vocatum Wafferquelle, inde pervenient usque Egolckersweiler, pergitque inde Herolzheim, per semitam, quae inter duas villas frequentatur ; ea, quae huic semitae superiora sunt, sibi assumentes, sicque per eandem semitam ex superiori parte Ecclesiae, quae est Herolzheim, ad locum, qui dicitur Steiga (*ff*), reducuntur. In ipsa villa Herolzheim quicquid vineti ex superiori parte semitae situm est, de unaquaque area quartarium vini a posseffore pro censu perfolvitur ; cuius persolutionis quantitate in tres aequales partes divisa, praefatarum Ecclesiarum usibus sua cuique pars tribuitur. Ad praedictum etiam jus pertinet aliud forestum, nomine Braitenföh (gg) vocatum, incipiens a torrente Visbach, & pertingit usque Lindersbach, & ascendens a septentrionali parte, usque ad locum, qui dicitur Sibenbuch, habensque ibi quaquaversum designatas arborum marginales provincialibus satis notat. Nota, quod inter hos saltus extat quoddam forestum, quod dicitur Turneskala, quod ex integro est proprietatis sancti Petri Monasterii Neovillae. Ad praedium, quod situm est in Schwinzheim (*hh*), dominus Otto viginti sex agros & quartam partem habet in silvis, dominus Richardus quatuordecim agros, Arbo quindecim, octo Diethricus, novem Erbo, octo mulier quaedam, & Gerlacus duas curtes, utramque pro quindecim denariis : alter vir habet curiam pro viginti denariis.

(a) Autographum hujus chartae periit. Extat verò antiquum illius apographum membranaceum, quod die 14 Februarii 1377, ad requisitionem Eberhardi Abbatis Monasterii S. Georgii in Nigrâ fylvâ, descriptum in castro Kurneck in formam authenticam, adhibitis testibus, rededit Hermannus de Heilbronn publicus auctoritate imperiali notarius. Chartam, sed non satis correctam, jàm ediderunt Galiae Christianae auctores, tom. 5, pag. 479, & ipse Schoepelinus, *Alsat. diplomat.* tom. 1, pag. 204, qui allegatum memorati notarii instrumentum etiam exhibet.

(b) Filius Friderici comitis de Montione atque Agnetis Sabaudicae, nepos ex fratre (neve) Theodorici comitis Montisbeligardi.

(c) Vici Meyenheimweiller nomen hodiè est abolitum : ex ipso enim Parthenone adjacente dein vocatus fuit *Sant Johann*, sive *Saint-Jean*.

(d) Qui fuit dein fundator Abbatiae Novi Castrorum.

(e) Fridericus, pater ipsius Petri comitis Lucelburgensis, erat patruus (oncle paternel) Stephani Episcopi Metensis.

(f) Filius alterius Folmari comitis Metensis.

(g) Mons Abbatiae S. Joannis imminens, cui hodiè imposita est capella S. Michaelis.

(h) Geroldseck, sive Gros-Geroldseck, castrum ad Vosagum, à quo nomen deduxerunt Otto Ottomique gens posteria.

(i) Sator dynastarum de Hunneburg.

(l) Prima hic occurrit mentio familiae nobilis de Rathsamhausen in Alsatiâ adhuc florentis.

(m) Turckenstein. (n) Dhann propè Pfalzburgum.

(o) Sultz in dynastiâ Fleckensteinensi, sive *Sultz-sous-forêt*.

- (p) Firdenheim. (q) Quatzenheim. (r) Hunneburg. (s) Neuwillers.
 (t) Id est Abbatiae Neovillarenfis. (u) Hodie Steinburg. (x) Rivus Sorr, vel Sorn.
 (y) Eckartzweiler. (z) Sylva hodie dicta Falberg.
 (aa) Munoldswiller.
 (bb) Videlicet pertinentis tum ad Neovillarensem, tum ad Andlavensem Abbatias.
 (cc) Ernolsheim. (dd) Schweinheim. (ee) Rivus Zinsel.
 (ff) Unde Steigae nomen summis via illa quae est inter Tabernas & Pfalzburgum.
 (gg) Hodie sylva dicta Braittschloß. (hh) Schwindratzheim.
-

TIT. 609.

Anno circiter 1127.

EPISTOLA sancti Ottonis Bambergensis Episcopi inscripta *venerabilibus fratribus Friderico de Gengenbach, & Eberhardo Scuturenfi, aliisque Abbatibus & omnibus sub ipsis pie conversantibus*, quâ Otto Dei gratia Babebergensis Ecclesiae minister humilis declarat quomodo in susceptione pastoralis regimini-
 sis (a) invenerit Monasteria Ecclesiae suae subdita a disciplinae suae rigore
 nimis resoluta & quomodo dein in eisdem religionis praeflitit augmentum, quia
 Abbates gregi suo pastores idoneos elegit Deus virtutum ac fratrum numerum
 in sancta conversatione multiplicavit; exhortans eos ut religionis ac spiritualis
 discipline vigorem alii succedentes aliis haereditario jure in longitudinem die-
 rum conservent (b).

Ediderunt, post Gretzerum, in divis suis Bambergensis, Ludewig, Scriptores rer. Episco-
 patûs Bambergensis, tom. 1, pag. 452 & 1124; Lunigius, Spicilegium Ecclesiasticum, tom. 3,
 pag. 24; Sollerius, Acta sanctorum, tom. 1 Julii, pag. 458; atque Anselmus Meiller, Miracu-
 lum mundi, lib. 4, cap. 6, pag. 94.

(a) S. Otto fedi Bambergensi an. 1102 fuit electus, obiitque 30 Junii 1139.

(b) Epistolam hanc an. 1109 fuisse scriptam afferunt Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 854 & 870: posterior verò est anno 1123 cum sit etiam inscripta Walchuno de Entsдорff. Is autem primus Abbas Endorfenfis an. tantum 1123 fuit constitutus, scribente ipso Anselmo Meiller, Opere cit. lib. 10, cap. 1, pag. 249.

TIT. 610.

Circà annum 1127.

NOTICIA antiqua fundationis & bonorum Monasterii
sancti Leonardi.*Ex veteri membranâ tabularii Collegiatae S. Leonardi.*

QUIA filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt (*a*), in omnibus que agimus rectitudinis lineam sequentes, prudenter a Domino virtutum praemoniti sumus, ut ab hominibus, qui terrena sapiunt, cavere debeamus. Mundus quoniam in maligno positus (*b*) malignitatis sue appetitum absque ulla reverentia & jam ad ea, que Regi glorie a suis fidelibus collata fideliter inserviunt, extendens malis artibus mala quelibet machinatur & in infinitum forte progrederetur, si non divina potentia arceretur. Quod divinissimus Isayas considerans urbane tales his verbis donavit: Ova aspidum ruerpunt & telas aranee texuerunt (*c*). Ab inquis enim ova aspidum rumpuntur, quando perversa cogitatio ad effectum pravi operis perducitur & tele aranearum texuntur, dum labia dolosa in corde & ore dolum loquuntur (*d*). Providentes ergo bona coram Deo & hominibus projiciamus a nobis jugum ipsorum (*e*) & dolositati eorum, Deo adjuvante, obviare studeamus & quibus personis, quibusque donis hic locus sit sublimatus, quibusque fidelibus certificare curemus. Igitur divina providentia, ut credimus, adordinante, quidam Erkenbaldus bone voluntatis homuncio hunc locum primus incoluit, ac capellam permisso Burchardi, ad quem areola ex jure pertinebat, beato Leonhardo edificavit. Sed quoniam ex toto laicus erat & illum ab alio regi & instrui opporebat, Burchardus Megingozο cuidam docto, innocentι & simplici viro, locum commendabat, qui sancte & juste vivendo magna instantia & pia follitudo commendata augebat, fovebat, regebat. Nam anno incarnationi Verbi M. CIX, inductione secunda, Imperii monarchiam regente Heinrico quarto Imperatore Augusto, XI kalendas Octobris fecit dedicari oratorium Deo & Christo ejus simulque ter beato Leonhardo ab Hezilone Havelbergenfi Episcopo, licentia tamen à Chunone Argentinensis Ecclesie Pontifice impetrata (*f*). Quo die Burchardus sepelictus Cunonis curialis pincerna Ecclesie consultit ex proprio tria jugera, & non post multum tempus viam universe carnis ingressus octo alia Ecclesie retinenda reliquit, que h̄eredum copia in suum jus retraxit, ex quibus quatuor divinitus, ut credimus, inspirati, partes que sibi contingenter loco nostro reddiderunt, scilicet Hugo, Adelbertus, Hadewic,

Willebric : à ceteris vero cetera pretio sunt acquisita. Dedimus enim ex his, que ex fidelium donatione in elemosynis accepimus, Bertholdo uncias quinque, Walfrido sex, Cuonrado etiam quinque, Hirminingarde quatuor. Herboni autem & Cuonrado pro cultis & incultis agris, qui porte adjacent, exfolvimus talenta tria & dimidium; Adelberto quoque quatuordecim uncias pro duabus & pro aliis duobus novemdecim uncias; Herenzoni cūdam novem pro uno agro, Hugoni nihilominus pro altero agro totidem uncias; Meginkindo & Lanzelino sexdecim pro quodam prato; ipsi quoque Meginkindo novem pro agro vinifero. Hec ipso anno, quo oratorium dedicatum est, propter communem & precipue subsequentium utilitatem, famem & nuditatem multam sustinentes, Deo propitio, acquisivimus, ipsi gratias agentes semper in omnibus. Et hec quidem hactenus a nobis possidentur, que ex hac parte Berse jacere videntur. Ultra vero Bersam, vineam in monte habemus, quam nobis dedit quidam Reginhardus; aliam quoque quam Billunc, necnon & aliam quam Megenkint contulit. Wolmarus autem dedit sancto Leonhardo in Bersa (*g*) & in Rodesheim (*h*) areales agros viginti & unum, in Bersa curtem unam cum duobus agris vinearum & arboribus pomiferis, & in Rodesheim octo jurnales : cuius videlicet Volmari possessiones in banno Berse, ut verbo utar rustico, ubicunque jacentes octo talentis in nostrum jus absolute traximus. Curtis vero illa, in qua molendinum habetur, a quodam Brunone, eo quod filiam ejus fidelibus sociavimus, accepimus. Praeterea Diedo, Hanvart & Cunradus agros sex addiderunt. Webo etiam frater quidam, ut vivificaret animam suam, ex proprio in proprietatem nobis contradidit mansum, id est, hubam & quartam partem hube hereditariam : à Godeffcalco quoque ejus herede duo jugera & semis emimus duobus talentis. Huobam & cetera, que in Valva (*i*) possidemus, duodecim talentis comparavimus. In Hinnenheim (*l*) pro duabus huobis quindecim talenta dedimus. Rudegerus autem quondam Argentinensis Prepositus (*m*) mansos loco nostro contiguos ea conditione nobis in hereditatem tradidit, ut quotannis duas carratas vini exfolvamus; sicque fine ulla contradictione hereditatem nostram hereditario jure perpetualiter possideamus. Ecce nostre, imo sanctissimi Leonhardi, ad unguem adscripte possessiones & divitie fidelium eleemosynis acquisite. Ecce quibus nostra fer-
vitus, non ut hostes garriunt, saginatur, sed utcunque sustentatur. Ecce unde clerici, monachi, laici, nobiles, ignobiles suscipiuntur, honorantur, reficiuntur. Ecce victus & vestitus servorum, ecce acquisitio jumentorum, ecce cul-
tus vinearum, agrorum, hortorum, & quod est sumnum laborum, sumptus edificiorum. Ceterum super extrema dementia eorum, qui sua nova & deal-
bata novitate morum vitam pauperum infamare & dehonestare non metuunt, quid dicendum, quidve faciendum, nisi illud propheticum oraculum : Da eis Domine : quid dabis eis, vulvam sine liberis & ubera arencia (*n*). Simulato-
ribus quippe vulva sine liberis a Domino datur, quando Dei judicio hypo-
crisis illorum manifesta annullatur, sed & ubera arentia dantur cum prava illo-

rum doctrina veritatis luce denudata infatuatur. Vento igitur urente, Sancti Spiritus gratia operante, locuste locustarum levate in mare projiciantur, qui sua fictione pauperes Christi de suis habitationibus, quas propriis manibus a spinis & vepribus mundaverunt, excludere nituntur. Hec autem non male-dicentis voto, sed dolentis affectu dicimus, quia Deus noster, nostrum refugium & virtus (*o*). Jubente ergo Adelgozo electo provisore nostro, Adelberone etiam, qui a pueritia est hic nutritus, veritatem rerum, ut est prenotata, verissime judicante, fidelium obtutibus ista protulimus, ut veritati testimonium perhibentes, per eum quem laudet omnis spiritus (*p*), hic & in eternum nobiscum semper bonis, que sunt in Hierusalem, perfaci mereantur.

(*a*) Lucae, cap. 16, v. 8. (*b*) 1 Joannis, c. 5, v. 19. (*c*) Isaías, c. 59, v. 5.

(*d*) Psalm. 11, v. 3. (*e*) Psal. 2, v. 3.

(*f*) Consulatur suprà, tit. 554, pag. ccx, ipsa charta Cunonis Argentinensis Episcopi an. 1109.

(*g*) Bersch. (*h*) Rosheim. (*i*) Valff. (*l*) Innenheim.

(*m*) Dicitur idem Rudegerus Praepositus in chartâ anni 1109 memoratâ, pag. ccxi: non verò erat ipse major Praepositus Ecclesiae Argentinensis, sed unus ex quatuor dictae Ecclesiae canonicis, qui certis curiarum administrationibus praefecti vocabantur quoque Praepositi five Mensurnarii. Titulus Archidiaconi insignitur in chartis an. 1118, tit. 578 & 579, pag. cxxxii & cxxxiii.

(*n*) Osee, cap. 9, v. 14. (*o*) Psal. 45, v. 2. (*p*) Psal. 150, v. 6.

T I T. 6II.

Anno 1128.

CHARTA sive Noticia, in quâ enumerantur Abbatiae Maurimonasteriensis bona & possessiones.

Ex apographo tabularii Episcopalis Tabernis Alfaticis.

AB incarnatione Domini usque ad annum primum imperii Hlodovici Imperatoris explentur anni DCCCXXVIII. In ipsa suppuratione vir venerabilis Celsus Mauri Abbas Monasterii, post unctionem predicti Monasterii & cartarum unctionem, terminum scribere voluit qualiter vir inlustre Hildebertus quondam Rex eidem loco concessit, ut sequaces ejus certiores fierent habendi perpetuitatem per vicina loca, seu ubique tenens per provincias usque ad Stratam publicam Tabernenensem (*1*), ac deinde ad Stratam Marlegensem (*2*) terminum de fonte cisternata usque ad Gunfinum rivum, indeque ad montem Cobergum per fraxinetum ad locum qui vocatur Afgowa, & sic per fluvium Sorne (*3*) usque ad crucem petrinam, tunc demum ad Mauri rivum (*4*).

Hic pollet & hic est index de rebus sancti Martini.

Ad Strahburg civitatem (5) pertinent mansa sancti Martini : in ipsa civitate sunt areales novem. In Witario villa (6) mansa quatuor. In Dumenheim (7) mansa duo. In Feizinheim (8) mansa novem. In Dozanheim (9) mansum.

Ad Randas (10) pertinent mansa sancti Martini quatuordecim cum decimatione & Ecclesia. In ipsa marca sunt mansa quinque. In Krafftstatt (11) marca mansa quatuor. In Zehenacaren (12) marca mansa unum & dimidium. In Gaphetas (13) marca mansa tria. In Hohenheim (14) marca mansum unum.

Ad Marlegia (15) pertinent mansa sancti Martini : in ipsa marca sunt mansa IX. In Northeim (16) marca mansa III ; in Buhileuheim (17) marca mansa I ; in Dankratzheim (18) marca mansa duo. In Constantiana villa (19) mansa V ; in Danutis (20) marca mansa V ; in Atamano villa (21) mansa duo ; in Alone villa (22) mansa duo. In Cuzilesheim (23) marca habemus terram per censum. In Kiricheim (24) marca mansa I. In Buotenheim (25) marca mansa I. In Amalricho villa (26) mansa II.

Ad Hostofan (27) pertinent mansa S. Martini : in ipsa marca sunt mansa septem. In Wichario villa (28) & in Hansevesheim (29), quod Eribo habuit, areale unum & viertel (30), vinea ad siclos viginti, pratum ad carradam unam.

Ad Cellanberge (31) pertinent mansa S. Martini : in ipsa marca sunt novem. In Babilenheim (32) marca mansa III. Apud Egenesheim (33) sunt mansa sancti Martini jugera vinearum XXIX, pratorum jugera XII, aratorie terre jugera CII, arealia III & Ecclesia.

Ad Westhoven (34) sunt mansa sancti Martini sex cum Ecclesia & decimatione & fylva. In Winzenheim (35) marca mansum unum.

Ad cellam Godolsadis , ubi S. Quirinus requiescit (36), pertinent mansa sancti Martini. In ipsa cella sunt mansa quinque & Ecclesia cum decimatione. In Duriftvodola est Ecclesia cum mansis tribus cum decimatione. In Birbinga (37) marca mansum unum. In Romaninga (38) sunt jurnales VIII, prata ad arandum II & Ecclesie pars quarta. In Waracholfingen (39) mansum unum, in Vulnlingen mansum unum, in Adaloldingen (40) mansum I. In Lentringen Ecclesia est cum manso uno.

Ad Grossonum villare est capella : pertinent mansa S. Martini , & in ipsa sunt XVI. In Ceppelingen marca sunt mansa VII ; in Berenvillare (41) mansa III, in Nidrigen mansa I, in Altorf (42) mansa I, in Urumvillare (43) I, in Rutgesingen (44) sunt mansa duo & Ecclesia cum decimatione. In Roningesdorf (45) est Ecclesia cum decimatione.

Ad Alba (46) est Ecclesia cum manso uno , in Dancolingen mansa dimidia : ad Walperti villam (47) sunt mansa sancti Martini VIII, & fylva, & dimidia pars Ecclesie & curtis dominica. Ad Landoldingen (48) mansa II & ad Wubvelingen (49) mansa III.

Ad Rapertum villare (50) pertinent mansa S. Martini : in ipsa villa sunt mansa X. In Dottone villare (51) mansa VIII. In Annenbahe (52) mansa III. In Dietenvilare (53) mansa III. In Mittelenbruna (54) mansa I. In Hicmincanno (55) curtis I; in Hilbodingen (56) mansa I; in Altorf (57) mansa I; in Albsidingen I; in Walcheim (58) dimidius mansus; in Fiernbahe (59) mansa I; in Flougisheim mansa I; in Lupingengen (60) mansa I; in Zubingen (61) mansa I; in Bendilingen mansa I; in Kinzilingen (62) mansa I; in Wolloningen mansa I; in Languata (63) mansa IIII; in Ernestumvillare (64) mansa VIII; in Beretrammingen (65) mansus I.

Ad Marsfallum (66) vicum res S. Martini, areale unum & in ipso areale patelle duo & Ecclesia I. In Hilbodingen (67) mansus I.

Ad Sunicone villare (68) pertinent mansa S. Martini VII, in Duristudolen mansa IIII & Ecclesia & quod ad ipsam pertinet. In Gundilingen (69) marca mansa III; in Wiario mansa II, in Baldinovillare (70) mansa III, in Druotperto villare (71) mansa II.

Ad Buzilinefvillare (72) pertinent mansa S. Martini VI, in Sulzan (73) marca mansa III.

Ad Filterdinges pertinent mansa S. Martini novem & Ecclesia; in Vorunvillare marca mansa III, in Marderbahe mansum unum.

Ad Ratramnum villare (74) pertinent mansa S. Martini octo de alode Webilonis; in Merkifingis mansa IIII; in Maguntia civitate (75) areale unum; in Zaberna civitate (76) areales quatuor cum manso uno & mulino uno.

Ad Onolfesheim (77) pertinent mansa S. Martini & Ecclesia in ipsa marca mansa novem; in Alteheim (78) marca mansa quatuor; in Wichario villa (79) mansa tria; in Undermitthesheim (80) unum.

Ad Gavetes (81) pertinent mansa S. Martini in dominicum opus jurnaliam ducenta & triginta; in Westuofan (82) marca mansa duo; in Elnolsheim (83) marca septem; in Fridesheim (84) marca sex manfi.

Ad Dunzenheim (85) pertinent mansa S. Martini & Ecclesia: in ipsa marca sunt mansa decem. In Sahfinesheim (86) marca mansa VII; in Ingenheim (88) marca mansa III; in Isanhufen (89) mansa II; in Oteresheim (90) marca mansa III. In Luotenheim (91) marca mansa VI. In Sceflingisheim (92) marca mansa I. In Rohara (93) marca mansa I. In Cuggenheim (94) mansa I. In Stitteresheim (95) marca V mansa. In Lanteresheim (96) marca V mansa. In Lingenoldesheim (97) marca VI mansa. In Walesheim (98) marca III mansa. In Munoldesheim (99) marca mansa I.

(1) Saverne. (2) Marley. (3) Serr rivus. (4) Rivulus dictur Mauerbächlein. (5) Strasburg.

(6) Wittenweiller. (7) Dumenhein. (8) Fessenheim. (9) Doffenheim. (10) Rangen.

(11) Kraftstatt. (12) Zehenacker. (13) Hoh-Goeft. (14) Hoenheim. (15) Marley.

(16) Northeim. (17) Biblenheim. (18) Dangolsheim. (19) Forte Coffweiller.

- (20) Dhanne prop̄e Pfalsburgum. (21) Adamweiller. (22) Ahlenweiller. (23) Kūttolsheim.
 (24) Kircheim. (25) Bietlenheim. (26) Ammerfweyer. (27) Osthoven. (28) Wickerfweiller.
 (29) Hanschubheim. (30) Id est, quarta pars agri. Nomen viertel in Alfatiā adhuc est in usu.
 (31) Zellenberg. (32) Beblenheim in superiori Alfatiā. (33) Egisheim. (34) Westhoven.
 (35) Wintzenheim. (36) Prioratus S. Quirini in dioecesi Metensi. (37) Bining. (38) Rimling.
 (39) Walderfingen, sive Vaudrevange. (40) Adelange. (41) Bernweiler. (42) Altorff.
 (43) Uhrweiller. (44) Ruxingen. (45) Rulling. (46) Oppidum Sar-Albe. (47) Wandeleville.
 (48) Landicourt. (49) Willing. (50) Reipertzweiller. (51) Dettweiller. (52) Hambach.
 (53) Dietweiller. (54) Mittelbronn. (55) Hohmert. (56) Hilbringen. (57) Altorff.
 (58) Waldscheid. (59) Fischbach. (60) Lupcourt. (61) Zonnange. (62) Kerlingen.
 (63) Langatte. (64) Ernestweiller. (65) Bertringen. (66) Marsal. (67) Hilbringen.
 (68) Suriauville. (69) Gunglange. (70) Balleville. (71) Drouville. (72) Buchsweiller.
 (73) Sultz. (74) Ratramswaeiller. (75) Mayence. (76) Saverne. (77) Waldolvishheim. (78) Altheim.
 (79) Weitersweiller. (80) Mitesheim. (81) Klein-Goeftt. (82) Westhausen. (83) Ernolsheim.
 (84) Fridolsheim. (85) Duntzenheim. (86) Seffolsheim. (88) Ingenheim. (89) Isenhausen.
 (90) Odratzheim. (91) Lentenheim. (92) Nider-Schaeffelsheim. (93) Rohr. (94) Gugenheim.
 (95) Stützenheim. (96) Landersheim. (97) Lingolsheim. (98) Walenheim. (99) Mundolsheim.
-
-

TIT. 612.

Versus annum 1128.

NOTITIA Donationis factae Monasterio S. Petri in
Nigrâ Sylvâ à Petrissâ uxore Friderici Comitis Phir-
retensis.

*Ex ejusdem Abbatiae Rotulo, qui fuit saeculo duodecimo
conscriptus.*

NO TUM fit Christi fidelibus tam futuris, quam presentibus, quod domina Petrissa, filia Ducis Bertholdi (a), tale preedium, quale apud Volpach visa est habere, cum manu viri sui comitis scilicet Friderici de Phirreto (b), sancto Petro Apostolo patrono nostro (c), pro redemptione anime sue, omniumque parentum suorum devota delegavit.

(a) Id est Bertholdi II Ducis Zeringensis, qui anno 1111 obierat.

(b) Petrissa fuit prima uxor Friderici comitis de Phirreto, qui in eodem Rotulo *apud Schoepfli-
num, Hist. Zaringo-Badenis, Cod. diplomaticus, pag. 40, & apud Marian. Austria sacra, par-
tis 1, tom. 2, pag. 121*, dicitur ad annum 1111 *Fridericus comes de Mumpligart.*

(c) Memoratus Bertholdus Petrissae pater fundaverat an. 1093 Abbatiam S. Petrinam.

TIT. 613.

Anno 1129 20 Januarii.

D I P L O M A Lotharii II Regis Romanorum, quo Argentinenses cives à jurisdictione landgraviali & à tribunalibus extrà Civitatem constitutis omnino declarat immunes.

Ex autographo tabularii Civitatis Argentinensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Lotharius tercarius (*b*) Dei gratia Romanorum Rex. Notum esse volumus tam futuris quam presentibus, quater fidelibus nostris civibus Argentinensibus pro fidelitatis suae constantia & integritate, & pro servitii sui devotione ac sedulitate praedeceßoribus nostris & nobis ad honorem regni bene servata & exhibita, constituimus, tradidimus & auctoritate nostra regia, consensuque Principum nostrorum, confirmavimus institutum & jus quoddam, ut videlicet nullus eorum cujuslibet conditionis placitum aliquod, quod vulgo Thinch (*c*) vocatur, extra Civitatem suam constitutum adeat, vel prorsus ab aliquo cogatur adire, vel de aliquo sibi imposito ibi cuiquam respondere, nisi pro hereditatibus, vel aliis bonis, seu proprietatibus extra civitatem conquirendis, vel defendendis. De ceteris, si aliquis adversus aliquem eorum aliquid habuerit, infra Civitatem coram ipsius Civitatis judicibus eum impetat, ibique ei respondeat & satisfaciat. Advocati etiam, quorum subditi seu censuales infra Civitatem domos habuerint aut manferint, censem debitum ab eis in Civitate accipient, & si superfederint vel dare noluerint, justitiam vel satisfactionem coram judicibus Civitatis infra ipsam Civitatem inde accipient. Huic vero institutionis nostrae traditioni interfuerunt subscripti Principes nostri Adelbertus Moguntinus Archiepiscopus, Otto Halberstadensis Episcopus, Adelgotus Prepositus cum ceteris Argentinensis Ecclesiae quam pluribus & religiosis ex clero viris. Ex laicis Godefridus Comes Palatinus, Willelmus Comes Palatinus, Fridericus Comes Palatinus Saxoniae, Comes Sigebertus (*d*), Comes Fridericus (*e*), Comes Theodericus (*f*), Comes Volmarus (*g*), Comes Warnherus (*h*), Comes Bertholdus (*i*), Comes Hermannus de Salmena, Comes Otto de Rinecge, Comes Lotharius de Are, Comes Arnoldus de Lon, Advocatus ejusdem Civitatis Heinricus & patruus ejus Sifridus, duo filii Ottonis de Brochkircgen, Comes Sifridus de Saxonia, Comes Werinhardus de Steinesberch. De spiritualibus etiam Abbas Morbacensis (*l*). De ministerialibus Sifridus urbis Prefectus (*m*), Rodolfus Causidicus (*n*), Adelber-

tus Vicedominus, Gelfradus Telonarius, Vodelricus, Wolframus, Hadebertus, Johannes, Herckerus, Volcmarus, Otto, Burchardus puer, Hugo, Walterus, Humbertus, Wichgramus, Hugo, Roho, Reinmarus, Lentfridus, Heinricus. Isti cum ceteris concivibus suis institutum hoc & jus a nobis promeruerunt. Et ut hec nostre institutionis traditio firma permaneat jugiter & inconvulsa, omnium contradictione remota, regio banno nostro ea munivimus, hocque privilegium inde conscribi jussimus & impressione figilli nostri corroboravimus. Signum Domini Lotharii tercii Romanorum Regis Dei gratia invictissimi. Ego Thietmarus Regis Notarius ad vicem Adelberti Archicapellani recognovi. Data XIII cal. Februarii, an. Dom. incarn. M. CXXVIII, indictione VII, anno vero regni Domini Lotharii tercii Regis Romanorum Dei gratia invictissimi IIII. Actum Argentine feliciter, Amen.

(a) Insigne hoc diploma, quod est privilegiorum Civitatis Argentinenfis in ejusdem tabulario servatorum autographum antiquissimum, jam retulerunt Schoeplinus, *Alsat. diplomat. tom. 1*, pag. 207, atque ex nobis Würdtweinhus, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. IX, num. 176, pag. 339. Excerpta ejusdem dederunt Obrechtus, *Prodrodus rerum Alsatiarum*, cap. 12, pag. 298; Schilterus, in *Notis ad Chronicon Koenigshovii*, pag. 731; atque Lunigius, *Parte special. contin. 4, pars 2*, quae est tomus 14, pag. 725.

(b) De cognomine tertii, quo in diplomatis & sigillis constanter utitur Lotharius, agunt Heinicus, *de Sigillis Germaniae, parte 1, cap. 9*, pag. 100, atque Beffelius, *Chronicon Gottwicense*, pag. 331.

(c) Per Thinch hic intelligitur omne judicium extraneum, & praecipue Landgraviale Comitum inferioris & superioris Alsatiae, à quo cives Argentinenfes exemptos declarat Rex Lotharius. *Ding, five Dinch* denotat judicium, ut observat Scherzius, *Glossarium Germanicum mediæ aevi*, tom. 1, col. 249. Eodem sensu *placitum, quod vulgo appellari solet Dink*, allegat charta summi Capituli Argentinenfis circè annum 1244 data. Inde etiam originem ducunt curiae illæ dominicales apud nostraes dictae vulgariter *Dinkhoff*.

(d) Siegerbertus comes, comitum Werdenfum Sator.

(e) Fridericus, Siegererti frater, dicitur *Fridericus comes de Sarbrugge* in alio Lotharii ejusdem anni 1129 diplomate Wormatiae dato, quod refert Koelerus, *Comment. Histor. ad privil. Norimberg. de castro Brunn*, §. V, pag. 8.

(f) Theodericus comes erat Nordgoviae, five Alsatiae inferioris.

(g) Folmarus comes Metenfis. (h) Wernherus comes Habsburgensis.

(i) Bertholdus comes de Nuwenburg. (l) Bertholfus tunc Murbacenfem regebat Abbatiam.

(m) Sive Burggravius. (n) Aut Schultetus.

T I T. 614.

Anno 1129.

CHARTA Adelgoti Praepositi Ecclesiae Argentine, qnâ, cum communi consilio fratrum, curtim Prochingen (a), quam tunc in claustralî beneficio tenuit, cum omnibus appendiciis, concedit Gotefrido filio Rapotonis & filii Gotefridi

legitimis, ea videlicet ratione, ut singulis annis in festo beati Martini eisdem fratribus in portu Argentinensis civitatis quartalia frumenti puri tritici, viginti siliquinas & duas carratas vini persolvant. . . . Si autem Canonicus, qui eandem curtim tenet, obierit, ipse heres succedenti Domino carradam vini persolvat & eundem Dominum ad minus cum sex equis ad eandem curtim ducat, ibique servicio in nocte dato & prandio in crastino fidelitatem cum juramento ei promittat. Si vero heres obierit, ille, qui hereditati de predictis hereditibus successerit, idem faciat. Acta sunt hec an. ab inc. Dom. M. CXXIX, sub manu Adelgoti Prepositi, cum testimonio Diezmanni Decani, Bertoldi Cantoris, Radi Camerarii, Eberhardi Cellerarii, Bertoldi Portarii, Karoli & aliorum Canonorum, qui tunc in civitate erant. Laicorum & testimonium aderat Heinrici Advocati, Sigefridi urbis Prefecti, Rodolfi Causidici, &c (b).

Extat in libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 98, ex quo descriptum edidimus in Novis Subsidii diplomaticis Wurdtweinii, tom. VII, num. 26, pag. 71.

(a) Hodie Brochingen vicus trans-Rhenanus dioecesis Argentinensis pertinens ad Marchionem Badenfem.

(b) Idem Aldegothus Praepositus Argentinensis legitur an. 1132 dedisse mansum in Hugesberga titulo emphyteufis Burcardo militi de Kunigeshoven.

T I T. 615.

Anno 1129.

NOTICIA donationis factae Abbatiae San-Walburgiae a Godefrido Domino de Fleckenstein in Schoenau, Hirtzthal, Nider-Steinbach, Kapsweyer, Weintal & Mattstall.

Ex libro rubro tabularii Fleckensteensis (a).

ANNO M. CXXIX, indictione VII, hatt der erwurdig Herr Gottfried von Fleckenstein (b) sancto Philippo undt sancto Jacobo, und der heilige Jungfrau Walpurgi, und den Bruder so da wohnen zu fant Walpurg alles was er recht hatte zu Schoenau (c) ind dem waldt, die zweitheil die da heissen das grofs Schwethal und das klein, und die berg die dazu gehoren derselben thal, und an die bach die da heisst die Langebach sampft andere mehre, mit der dorffer Hirzstall (d), Steinbach (e), Capzweiler (f), Weindal, und Mattestall (g), mit den zehenden der selbigen und der vorgenannten dörffer, und darzu den gantze baurhoff zu Schoenau, mit aller freyheit als der vorgenannte

Herr selber besafs, übergeben und geopfert, durch seeligkeit seiner seelen und seiner mutter, und seiner freundte. Difes hat der vorgenante Herr gegeben, mit solche andacht dergestalt das man sollte zu Schoenau bauen eine Kirche, und sollte sie weyhien in die ehre sant Niclaufen des heiligen Bischof-fens. Er begert auch er wolle darinn begraben liegen unter dem schirm sant Niclaufen. Und damit diese vorgenante Stiftt unverbrochenlich bliebe, so hatt der vorgenante Herr Gottfriedt von Fleckenstein sie bestattiget zu Spire vor dem Konig Lothario, und vor viel andre Furste des Reichs. Auch da der vorgenante Herr begraben war in der Kirche, als er geheisse hatt, da lobte seinen mutter Gutta die stiftt ihres kindes : bestattigte sie auch vor Bischof Bruno (h), Hertzog Friderich (i), und Landgraf Theodrich (l) in eine gemeine Landtag zu Mummenheim (m) one alle wiederrede durch seeligkeit irre seelen und ires kindst vorgenannt. Und find unter andere gezeuge gewesen Gottfrieds, mit seine bruder Albrecht und Dieterich.

(a) Charta ipsa donationis latina periit. Praecedentem verò Germanicam ejusdem noticiam in libro rubro sua gentis inseruit anno 1594 Fridericus Dominus de Fleckenstein testans autographum illius extare Sultzae in manibus patris sui Henrici. Eandem chartam paucis indicat Debus, *apud Schilterum, Gloffarii Teutonici*, pag. 35.

(b) Godefridus ille fuit pater alterius Godefridi de Fleckenstein, qui in diplomatis & chartis occurrit medio & finiente saeculo duodecimo.

(c) Hodie Schoenau, propè castrum Fleckenstein, vicus dioceesis Spirenensis situs in terris Palatin-Bipontinis.

(d) Hirtzthal. (e) Nider-Steinbach. (f) Kapsweyer. (g) Mattflail.

(h) Bruno Argentinensis Episcopus. (i) Fridericus Dux Sueviae & Alsatiae.

(l) Theodoricus comes provincialis Nordgoviae five inferioris Alsatiae.

(m) In conventu publico habito in Mummenheim, five Momlen.

TIT. 616.

Anno 1129 vel 1130.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad Richen-zam Reginam uxorem Lotharii de suâ in sedem Episco-palem restituzione grates agentis.

Ex codice membranaceo Udalrici Babenbergensis, in Bibliothecâ Caesarea Vindobonenſi (a).

REGINA E serenissimae Dominae suae semper Augustae, B. Dei gratia, id quod est, fidele servitium & devotas orationes. Quantas & quales valeo gra-tiarum actiones serenitati vestrae referto, quod materna pietate pressuris & labo,

ribus meis subveniostis, & a persequentibus & calumpniantibus me eruistis, & sedem dignitatis meae injuste mihi ereptam suffragio vestrae pietatis restituistis (b). Vobis itaque post Deum debo quidquid sum, quicquid valeo: in tranquillitate & in adversitate, magnus, seu modicus semper vester ero. Multas etiam gratias pro Domino N. benignitati vestrae refero, quoniam (ut spero & certus sum) in hoc & Ecclesiae providistis, & regno vestro plurimum consuliostis. Vobis itaque, benignissima mater pusillorum Christi, fideliter fuggero, quatenus sanctae Romanae Ecclesiae graviter laboranti precibus & elemosynis, & omni, qua valetis, virtute subveniatis. Si forte Dominus, qui vos provexit in Regnum, qui dedit patribus nostris salutem in manu foeminae, dignetur per piissimas lacrymas vestras Ecclesiae pariter & regno consulere. Ne mirabere, quod (c) discretionem vestram moneo, quatenus aut per vos, aut per idoneos legatos, quod laudatum aut juratum est, requiratis & causam vestram in partibus illis diffiniatis. Ego quidem cum scorpionibus habito (d), & frui vestra praesentia, nisi mea & vestra negotia detineant, plurimum desidero: sed, Deo propiciante, tam mei quam vestri scorpiones & adversarii in proximo conculcabuntur, & peribunt, & adnichilabuntur. Quid vero Dominus a die discessione vestrae per meam exiguitatem regno vestro contulerit, (ex) litteris & legato cognoscere poteritis. Meos itaque labores & omnia mea vestrae tutelae & patrocinio committo.

(a) Ediderunt Eccardus in *Corpo Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 361; Scheidius, *Orig. Guelph.* tom. 2, lib. 6, probat. pag. 496; Hergottus, *Genealog. Habsburg. Codex probationum*, num. 207, pag. 151; & Heumannus, in *Comment. de re diplomat. Imperatr. Auguſtarum*, cap. 4, pag. 226.

(b) Huc pertinent quae scribit Dodechinus, in *Appendice ad Chronicon Marianum Scotti*, pag. 672. » An. 1129 Bruno Argentinensis Episcopus interventu Reginae & Episcoporum quadriennio expulsus » gratiam Regis consequitur. »

(c) Ita Hergottus & Heumannus: ne mirabere quod. Eccardus verò & Scheidius legunt: *de Nurenberg quoque.*

(d) Ezechielis, c. 2, v. 6.

TIT. 617.

Anno 1130 6 Februarii.

DIPLOMA Lotharii II Regis Romanorum, quo confirmat antiqua privilegia sanctorum Felicis & Regulae Turicensis Praepositurae, datum rogatu & petitione Principum nostrorum, Anserici videlicet Bisuntiensis Archiepiscopi, Brunonis Argentinensis Episcopi, Bertoldi Basiliensis Episcopi, Bertolfi Morbacensis Abbatis, Conradi Ducis de Zarenche, Hermanni Marchionis de Bathen, Sigeberti Comitis de Alsatia, Hulherici Comitis de Hegensheim, Volmari Comitis de

Hunenburche, Bertolfi Comitis de Nuenburche, &c..... Data VIII idus Februarii, an. Dom. inc. M.CXXX, ind. VIII, an. vero regni Dom. Lotharii tercii Dei gratia Romanorum Regis nobilissimi V. Actum Basileae (a).

Autographum extat in tabulario Turicensi, ex quo descriptum retulit Schoepflinus tūm in Historiā Zaringo-Badenſi, *Codex diplomaticus*, num. 34, pag. 72, tūm in Alſatiā diplomaticā, tom. 1, pag. 179 (b).

(a) *Ansericus Archiepiscopus Vesontionensis, Bruno Episcopus Argentinenſis, Berchtoldus Abbas Murbaci, Cunradus Dux Zeringiae, Hermannus Marchio Badenſis, Ulricus Comes Egesheimenſis, Adalbertus Comes Habsburgi, Berchtoldus Comes Neoburgi*, memorantur quoque à Guillimano de Episc. Argent. pag. 228 inter Antilites & Proceres qui cum Lothario Basileensi conventui interfuerunt mense Februario 1130.

(b) Johannes Henricus Hottinger, tom. 8 *Hist. Ecclesiast.* pag. 1176, exhibet etiam hujus diplomaticis excerpta. Haec verò notis suis chronologicis illustravit Erhardus Dursteler Tigurinus, in Historiā Ms. diplomaticā Praepositurae Turicensis cuius apographum extat Tugii in Bibliothecā Dom. L. B. de Zurlauben, tom. 6, *Monument. Helveticō-Tiguriensium*, pag. 102 & 103. Legitur in autographo Lotharii diplomatico, quod ex tabulario Turicensi Schoepflino communicaverat D. Breitinger Professor & Canonicus Turicensis : & ut regii fiscalini Turegienses justiciam, quam ab antecefforibus nostris antiquitus haberunt, firmiter & inviolabiliter teneant & undecunque velint uxores ducant & in nostro servitio permaneant; & ut nulli &c. Hottingerus autem zelosus matrimonii sacerdotalis sectator & caudicis chartam interpolans post verbum teneant inferuit virgulam cum puncto & cum magnâ litterâ E incepit. Et undecunque velint, uxores ducant & in ipsius servizio permaneant. Lotharius autem habet in autographo : & in nostro servizio. Durstelerus ejusdem dogmatis conscius in margine suarum notarum incrispsit sequentia : 1130, Lotharii privilegium liberae facultatis praepositurae, & ut undecunque velint uxores ducant. At hic, ut patet, non agitur de conjugatis sacerdotibus, sive eorum uxoribus, sed de regiis fiscalinis Turegiensibus, quibus data fuit facultas uxores ducendi undecunque velint.

TIT. 618.

Anno 1130 8 Februarii.

CARTA Udalrici Constantiensis Episcopi, quâ confirmat compositionem initam inter Bertolsum Abbatem S. Blasii & inter clericos saeculares Ecclesiae Burglenſis. Haec compositio facta fuit cum Rex Lotharius, multique procerum videlicet *Ansericus Bisuntinus Archiepiscopus, Bruno Argentinenſis Episcopus, Bertolus Morbacensis Abbas, Conradus Dux de Zaringen, Herimannus Marchio de Baden, aliisque complures Basileae convenissent.* . . . Data VI idus Februarii, feria VII, an. ab incarn. Dom. M. CXXX, indict. VIII, an. regni Lotharii V. Actum Basileae.

Chartam ex tabulario San-Blasianae Abbatiae ediderunt Hergottus, *Geneal. Habsburg.* Codex probat. num. 211, pag. 164, sed mutilam, atque Schoepflinus, *Histor. Zaringo-Badenſis*, *Codex diplomaticus*, num. 33, pag. 69, autographo conformem.

T I T. 619.

Anno 1130.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad Lotharium Regem Romanorum.

Ex codice membranaceo Udalrici Babenbergensis (a).

L. glorioſiſimo ac victorioſiſmo Romanorum Regi Dei gratia ſemper Auguſto, B. Dei gratia, id quod eſt, fidele fervitium ac devotas orationes. Inter multas & gravifimmas Imperii & Ecclesiae ruinas ad vos ſpecialiter respiciunt oculi fervorum veſtrorum ſub gravi preeſtura & multis fuſpiriis exſpectantium quid veſtra maieſtas delibeſet, quid decernat, quo ingenio, qua auctoritate feſiurae sanctae matris Ecclesiae ſubveniat. Et quoniam non ambitione, vel tyrrannica perſuafione, ſed divina diſpoſitione regni culmen aſcendifliſtis, noſtra parvitas veſtrae fuggerit excellentiae, quatinus in hoc tam magno negotio christianiffimae conjuгis veſtrae Dominae noſtræ Reginae & religioſorum viro-rum conſilium habeatis. Ea vero, quae circa nos ſunt, ferenitati veſtrae inti- mamus, quoniam, Deo propicio, in veſtro fervitio fani & incolumes ſumus, & quantum poſſumus pro honore veſtro laboramus. Itaque Comites N. & N. veſtro fervitio adſcivimus, & fide ac ſacramentis & obſidiibus acceptis pro- captu humani ingenii, quantum potuimus, conſtrinximus. Caſtrum quoque N. licet cum aliquanto labore, Deo auxiliante, pro veſtro tamen conſumma- vimus honore. Praeterea Comes T. una nobiſcum veſtram certificat excellen- tiam, quod, vita comite, noſtra Civitas cum tota provincia ſub fidelitate fir- miſſima in veſtro fervitio permanebit & pro honore regni certare non ceſſabit. Mandat etiam diſcretioni veſtrae, quod de conſtituenda munitione N., ſicut veſtis praecipitiſtis, cum caeteris veſtris ministerialibus laudavit. Idcirco adhuc remanſit: quare iſpis & reliquis veſtris fidelibus magis neceſſarium viſum eſt caſtra inimicorum veſtrorum evertere & extirpare, ac tunc, ſicut beneplacitum vobis fuerit, in omnibus obtemperare. Veſtram igitur fereniffimam maieſtatem ſuppliciter exoramus, ut propicio ac paterno affectu ſuper nos & Eccleſiam Argentinensem reſipiatiſtis, & fi quis delatorum finiſtrum quid vobis fuggereſſerit, non illius verbis, ſed noſtris operibus credatiſtis.

(a) Exhibent Eccardus, in *Corpoſe Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 362 & Scheidius, *Orig. Guelfic.* tom. 2, lib. 6, probat. pag. 497.

TIT. 620.

Circà annum 1130.

CHARTA Udalrici comitis Egisheimensis, quâ Thierbacense à se constructum Monasterium ordini Cluniacensi sub Petro Abate submittit.

Ex chronico manuscripto Berleri, fol. 346, quod servatur in Bibliothecâ publicâ Civitatis Argentinenis (a).

NOTUM fit tam presentibus quam absentibus, quod ego Udalricus (b), consilio Abbatis Petri (c) & sanctorum fratrum, sanctorumque sororum Ecclesiam Tierenbach constructam in honore sancte Dei genitricis Marie semper virginis & omnium Sanctorum Sanctorumque Dei, sancte atque catholice Cluniacensis Ecclesie subditam esse composui, ita ut per singulos annos aureum denarium pro tributo persolvat & hoc eo pacto, ut sanctus pater Cluniacensis Abbas semper Priorem atque rectorem illius loci provideat secundum petitionem fratrum atque fororum ibidem manencium. At nos quia cum indigencia nostre paupertatis, sed maxime ex elemosinis fidelium, predictum locum construximus, hanc libertatem ejusdem loci esse volumus, ut fratres & forores eundem locum coentes propriam electionem habeant, ita ut quemcunque Priorem a Domino Cluniacensi Abbe & sanctis fratribus communi consilio petierint eis concedatur : sed hoc bene scire debet idem Prior in nulla re habere potestatem vendendi aut mutandi res Monasterii absque communi consilio fratrum & fororum ibidem morancium (d).

(a) Chronicon illud à Materno Berlero presbytero Rubeacensi an. 1510 inceptum & per annos continuatum dono Dom. L. B. de Waldner à Schweighaufen translat in Bibliothecam Schoepelinianam.

(b) Udalricum illum comitem de Habsburg nuncupat Berlerus predictam chartam, *fol. cit.* referens. Jam alibi notaverat, *fol. 77 averso*, Monasterium Thierbacense propè Sultz & castrum Jungholtz fuisse sub Brunone Argentineni Episcopo fundatum ab Ulrico comite Habsburgensi. Ast nullus tunc occurrit in chartis & chronicis Ulricus ex gentis Habsburgicae ortus Comitibus. Illum potius arbitramur fuisse Ulricum comitem Egisheimensem, Abbatiae Parisiensis quoque fundatorem, quem allegant chartae supra citatae annorum 1118, 1125 & 1130 *tit. 579, 600 & 617, p. ccxxxii, cclv & cclxxvii.*

(c) Petrus venerabilis nonus Cluniacensis Abbas an. 1122 electus obiit die primâ Januarii 1157.

(d) Hic definit charta descripta à Berlero, qui dolet caeteras Coenobii Thierbacensis chartas à *prophanis manibus rusticorum evangelicos Je nuncupantium* fuisse an. 1525 abstractas. Chartam hanc ex aliâ parochianorum Sultzenium infra referendâ *tit. 632, pag. cclxxxix*, patet datum fuisse antè annum 1135. Illi verò æram affingimus inter annum 1122 quo electus fuit Petrus Cluniacensis Abbas, & inter annum 1131 qui fuit ultimus Brunonis Argentineni Episcopi, sub quo fundatum fuisse Monasterium Thierbacense adnotat Berlerus.

TIT. 621.

Anno 1131 29 Martii.

DIPLOMA Lotharii Regis datum in synodo nationali Leodii habitâ in die dominicâ Laetare, quo, *coram regni Principibus Archiepiscopis & Episcopis quam pluribus, ceterisque primatibus*, privilegium confirmat Leodiensis S. Johannis Ecclesiae collegia. Inter eos, qui interfuerunt & judicaverunt, subnotantur *Albertus Moguntinus Archiepiscopus fere cum omnibus suis comprovincialibus, Dux Alsatiae Simon, Reinaldus de Monceon, &c.* Actum est Leodii, an. inc. Dom. M. CXXXI, *indictione IX(a).*

Ediderunt Martene, *Veterum scriptorum & monumentorum amplissima collectio, tom. I, p. 704;* Calmetus, *Histoire de Lorraine, tom. 2, preuves, pag. 292, primae edit., & tom. 5, p. CLXXV secundae;* Hartzheim, *Concilia Germaniae, tom. 3, pag. 317;* atque Mansi, *conciliorum nova collectio, tom. 21, pag. 477.*

(a) Eodem anno menseque Julio in Alsatiam venit Lotharius Rex, testante Chronographo Saxone *apud Eccardum, inter Scriptores rer. Germ. tom. 1, pag. 664 & Leibnitzium, in Accensionibus Historicis, pag. 288,* "An. 1131 Rex Pentecostem in civitate Argentina celebrat & Bruno ejusdem loci Episcopus pastoralē curam amīst, Gebhardo fibi succedente, . . . & quia Fridericus Dux cum illis comprovincialibus Regi maxime conabatur resistere, plurima castella in eadem Provincia ab ipso eodem tempore obfessa & contracta sunt." Extat etiam apud Hergottum, *Geneal. Habsburg. codex probat. num. 212, pag. 156,* diploma *actum Strazburg 24 Julii 1131 quo Lotharius dilecto & fideli suo Domino Bertholdo sanctae Bafiliensis Ecclesiae venerabili Episcopo confirmat fodinas argenti fitas in Brifgovia.*

TIT. 622.

Anno 1131 29 Martii.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Monasterii Beyrensis privilegia confirmat. Datum IV cal. Aprilis, an. Dom. inc. M. CXIII, *indict. IX, an. vero regni Lotharii Romanorum Regis serenissimi VI. Actum Leodii. . . . Placuit etiam quorundam Principum nomina scribendo nequaquam oblivioni tradere, quos curiae Leodiensi cognovimus adfuisse. . . . Moguntinus Archiepiscopus, Argentinensis & Metensis Episcopi, . . . Simon Dux (a), Comes Reinoldus de Münzum (b) & frater ejus Fridericus Comes (c), Comes Hugo (d), &c.*

Extat apud Petrum, *Suevia Ecclesiastica, pag. 214.*

- (a) Simon Dux Lotharingiae. (b) Rainaldus comes de Montione & de Barro.
(c) Fridericus comes Phirreensis. (d) Hugo comes Dagsburgenensis.

T I T. 623.

Anno 1131 24 Octobris.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Ecclesiae S. Deodati & ejus Praeposito Alberto, inter alia, confirmat tenorem Ecclesiarum ad eandem spectantium, quas habet *in Episcopatu Basileensi, sicut a Rodulpho beatae recordationis Basileensi Episcopo scriptio confirmatum suscepit (a)*, videlicet ut in quarto anno Ecclesia de Hungressem (b) pro decimis quadraginta solidos Basileensis monete, & capella de Mittelvilre (c) quinque solidos, & illa de Hunegvilre (d) similiter solidos quinque persolvet: in quibus nimirum Ecclesiis, cum oportunitas exegerit, juxta dispositionem Praepositi & fratrum ejusdem Ecclesiae sacerdotes substituantur. . . . Datum Remis, IX kal. Novembris, inductione IX, incarn. Dom. an. M. CXXXI, Pontificatus autem Dom. Innocentii anno secundo.

Ediderunt Sommier, *Histoire de l'Eglise de S. Diez*, pag. 380, atque Calmetus, *Histoire de Lorraine, seconde édition, tom. 5, preuves*, col. CLXXVI.

(a) Anno scilicet 1122, ut jàm adnotavimus suprà, tit. 564, pag. ccxix, notâ (b).

(b) Ingersheim. (c) Mittelweyer. (d) Hunnaweyer.

T I T. 624.

Anno 1131.

CHARTA fundationis Abbatiae Frienisberg in Helvetiâ & dioecesi Constantiensi institutae ab Udelhardo Comite de Seedorff & uxore sua Adleide.... *Facta est haec donatio in manu Domini Christiani Lucelensis Abbatis, ejusque religiositati credita, ut Abbatia ordinis Cisterciensis ibi Domino serviens in perpetuum consistat, an. Dom. incarn. M. CXXXI, ind. IX, concurrente III, sedi Apostolicae praesidente piissimo Papa Innocentio, regnum obtinente Luthero, Ducatum Burgundiae nobiliter regente Duce Conrado.*

Extat apud Schoeplinum, *Historia Zaringo-Badenfis, Codex diplomaticus, num. 35, p. 75.*

T I T. 625.

Anno 1132. 11 Februarii.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Henrico Tullensi Episcopo, ejusque successoribus confirmat curtem, quae dicitur Bercheim, hodiè Bergheim in superiori Alsatâ, terminans litem & controversiam, quae inter dictum Episcopum & Milonem Abbatem Mediani Monasterii de eâdem curte agitabatur. Praefatis enim Episcopo & Abbe summi Pontificis conspectui Cluniaci statuto termino praesentatis, Henricus allegavit Bercheim curtem pertinere ad jus & proprietatem Tullen sis Ecclesiae, afferens a glorioso illustris memoriae Imperatore Ottone eidem Ecclesiae fuisse collatam. Protulit quoque praecepta regalia tam alterius Ottonis Imperatoris, qui eandem curtem Ecclesiae Tullen sis restituit, quoniam Lotharius excommunicatus eam injuste abstulerat, quam Henrici Imperatoris, qui mercatum bannum & monetam in eandem curtem Udoni Tullen sis Episcopo concessit & privilegium sanctae recordationis Leonis Papae, qui curtem ipsam cum mercato, banno & moneta autoritate Apostolica confirmabat. Abbas autem Milo, post multorum interpositionem verborum poenitentia ductus, quoniam super eadem curte molestias & inquietudines multas Henrico Episcopo inflixerat, jus Tullen sis Ecclesiae coram omnibus, qui aderant, recognoscens, praenominatam curtem Bercheim per quandam chartam in manu Papae coram fidelibus Episcopis & Cardinalibus ac laicorum & clericorum, qui aderant, multitudine libere refutavit (a). . . . Data Cluniaci III idus Februarii, anno M. CXXXII, Pontificatus vero Dom. Innocentii Papae anno secundo, indict. X.

Ex Archivo Tullen sis Ecclesiae ediderunt Benedictus Picart, *Histoire de Toul*, preuves, pag. 134; Humbertus Belhomme, *Historia Mediani Monasterii*, part. 3, pag. 281; atque Calmetus, *Histoire de Lorraine*, seconde édit. tom. 5, preuves, pag. CLXXX.

(a) Consuluntur suprà textus & notae tituli 428, pag. XLVII, XLVIII & XLIX. Restitutam curiam Bergheimensem Bertholdo Tullen sis Episcopo & ejus Ecclesiae initio saeculi undecimi à S. Henrico Imperatore memorat auctor actorum Tullen sis Episcoporum, cap. 74, apud Martenne, in Thesauro anecdoto. tom. 3, col. 1005. Udo, qui an. 1051 in fede Tullen sis S. Leoni IX successit, rediens ex Germania obiit an. 1069 apud Bercheim, ut scribit Joannes à Bayono, cap. 64, apud Belhomme, pag. 255. Dein Pipo post Udonem Episcopus curtem Tullen sis Ecclesiae juri debitam, Bercheim nomine, honore quondam & frugalitate opinatissimam, quam per fideles Regis (Henrici IV) amiserat, multis ante vitae suae terminum diebus Ecclesiae restituit per quinquennium (id est circa annum 1102), ut testatur idem auctor actorum, col. 1011.

TIT. 626.

Anno 1133 8 Novembris.

DIPLOMA Lotharii II Imperatoris, quo Monasterium Interlacense in Burundiâ Transjuranâ & Episcopatu Laufanensi situm sub suam suscepit tutionem. *Huic etiam confirmationi idoneum adhibuit testimonium Archiepiscopi Bisuntini Anserici, Episcopi Argentinensis Gebehardi, Abbatis Berchtoldi Morbacensis; Ducum quoque Conradi de Zeringen, Simonis de Lothingia; Comitis Friderici de Phirida, &c. . . . Data an. inc. Dom. M. CXXXIII, VI idus Novembris, ind. XI, an. vero regni Regis Lotharii IX, Imperii vero I. Actum Basileae.*

Edidit Schoepflinus, *Historia Zaringo-Badensis, Codex diplomaticus, num. 36, pag. 77 (a).*

(a) Extat inter Schedas clarissimi Schoepflini in Bibliothecâ publicâ Civitatis Argentinensis servatas chartula membranacea in autographo, quae sequentia exhibet verba. „An. Dom. inc. M. CXXXIII, „ind. XII, regnante Lothario Imperatore glorioso, dedicata est hec Ecclesia per manus Domini Sigefredi venerandi Spirensis Episcopi in honore sancte Marie virginis perpetue.“ Quaenam verò fuerit illa Ecclesia non indicat instrumentum, nec aliunde licet dijudicare.

TIT. 627.

Anno 1133 14 Novembris.

CHARTA Gebehardi Argentinensis Episcopi, quâ fundationem Baumgartensis Abbatiae à praedecessore suo Cunone initam renovat.

Ex autographo tabularii episcopalibus Tabernis Alsaticis (a).

In nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Gebehardus per voluntatem Jesu Christi, licet indignus, Argentinensis Ecclesie minister humilis, omnibus fidelibus tam presentibus quam futuris significare curavi, qualiter fui invitatus a famulis Christi in loco, qui Bongart vocatur, Deo famulantibus & aliis religiosis Abbatibus nostri Episcopatus, quatenus dedicarem eundem locum in ordinem monastice regule. Cum itaque diligent investigatione cognovissem, quam pie & racionabiliter locus idem ad Dei cultum a predecessore meo Cunone Episcopo iniciatus (b) & emancipatus erat tam ab omni cenuali servitio,

quam decimali debito , presentibus & consentientibus pagensibus de Ephico (c) & Dambacho (d), ad quorum publicalem usum silvatica & pascuala rura antea dudum spectaverant, & rogatu omnium tam virorum quam mulierum dedicavi Ecclesiam follempniter in honore sanctissime Dei genitricis Marie & omnium Sanctorum XVIII kalendas Decembbris, assignata dote de allodio duorum laicorum , Diezelini & Friderici, confirmans & attribuens eidem Cenobio per auctoritatem Sanctorum & banni episcopalnis distictionem omnia ante data jura , videlicet potestatem secandi in Silva publicali , quod vulgo Almeinde (e) dicitur, & jus viarum eundi & redeundi & deducendi, & jus agendi & pascendi cuiuslibet pecoris in pascuis publicalibus, tam in arboreis quam in gramineis, & jus stirpandi in sic datis locis, & exceptionem decimalium de suis novalibus & propriis laboribus, tam de fetibus quam de seminalibus, & emancipationem totius censualis exaccionis ex tunc in perpetuum. His autem rite peractis, presente & cooperante Preposito majoris domus Adelgoto & aliis Canonicis, & Abbatibus, & clericis, & laicis scripto & sigillo nostro confirmavimus ita duntaxat, ne vel ego , vel quisquam successorum meorum Episcoporum, vel ulla persona potens vel impotens, ecclesiastica vel secularis, valeat, vel presumat quicquam eorum, que dicta, vel scripta, vel facta ibidem cognoscuntur, imminuere, vel perverse infringere : & si quis maliciosus attemperaverit, anathema illi sit. Acta sunt an. inc. Dom. M. CXXXIII, inductione XI, regnante Lothario Imperatore feliciter, Amen. Ego Vodalricus Lynthaugensis in vice Notarii scripsi & subscrpsi. Testes quoque subscripti presentes fuerunt: Algotus majoris domus Prepositus, Bertoldus Custos & Prepositus sancti Thome , Eberhardus Prepositus S. Petri; Heinricus Sacerdos de Epfeche , qui concessit & assensit, quia in parochia sua fuit ; Eberhardus capellanus, Adelbertus de Otelingen, Luitwardus, Erlewinus & ceteri quam plures Canonici & Sacerdotes. Abbates quoque & monachi eorum : Chunradus de Aprimonasterio & sui monachi, Meinhardus de Maurimonasterio & sui monachi, Otto sancti Cyriaci, Abbas sancti Trutpertii & alii plures. De laicis Comes Ruodolfus de Lenzeburg (f) & filius ejus Arnoldus, Comes Folmarus de Hunneburg (g), Comes Adelbertus de Habecheburg (h), Comes Wezelo de Heigerlo , Heinricus Advocatus (i), Waltherus de Horeburg (l), Bertoldus de Torolfseheim (m), Anshelmus de Tabechestein (n), Rudolfus de Windelfe, & multi de Tambaco , & multi de Epheco tam maiores quam minores. Walfridus Vicedominus , Otto Schultetus , Bruno , Erchenbrett , Cunrat , Burchart , Walecho & alii villani quam plurimi viri & mulieres feliciter, Amen (o).

(a) Corruptam & non integrum retulerunt Galliae Christianae auctores , tom. 5, pag. 477, atque Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 203.

(b) Ipfa charta Cunonis Episcopi anni 1125 extat suprà , tit. 601, pag. CCLV.

(c) Epfach. (d) Dambach. (e) Gallicè forêt communale. (f) Lentzburg. (g) Hunneburg.

(h) Habsburg. (i) Advocatus scilicet Argentinenfis. (l) Horburg. (m) Dorlisheim. (n) Dachstein.

(o) Remanet sigillum exhibens Episcopum fine mitrâ , qui dextrâ tenet pedum, finistrâ librum aperatum. In epigraphe deletae sunt litterae praeter nomen : *Gebhardus*.

T I T. 628.

Anno 1133.

C H A R T A Gebehardi Argentinensis Episcopi, quā confirmat donationem Abbatiae Walburgensi factam ab Ittā uxore Petri Comitis Lucelburgensis & eorum filio Reginaldo Comite.

Ex autographo tabularii episcopalnis Tabernis Alfaticis.

QUONIAM memoria rerum gestarum ex antiquitate attenuata decedit, & oblivio ceca destructioni proxima subrepit, nos ea, que permanentia & rata esse desideramus, propter tenacem & diuturnam memoriam litteris fideliter comendamus. Unde ego Gebehardus gratia Dei Argentinensis Episcopus tam futuris quam presentibus notum facio donationem a Heinrico quinto Romanorum Rege legitime & libere factam Monasterio in honore beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walpurge Virginis in Sacra Silva constituto (a). Ipse namque terram ejusdem silve ad quemlibet usum fratrum ibidem Deo servientium, & usum ejusdem silve tam ad edificandum quam ad calefaciendum, & usum aquarum ad piscandum & ad siuum comodum faciendum, & eorum animalibus pascua per totam silvam donavit & donationem privilegii sui auctoritate legitime corroboravit. Postea vero Dux Fridericus, & ejusdem in eodem alladio coheres Comes videlicet Petrus priore donatione rata permanente, prefatum locum cum omnibus suis appendiciis beato Petro & ejus sancte Romane Ecclesie sub annuo unius aurei censu obtulerunt, devotione humili expostulantes Apostolica confirmari auctoritate, ne locum vel servos Dei ibidem commorantes aliquis hominum perturbare presumat, nec ullus advocatiam ejusdem loci sibi usurpare audeat, nisi quem Abbas cum monachorum consensu eligat, & ut ipsi monachi decimis fructuum suorum & animalium absque Episcopi vel alicujus sui ministri contradictione potiantur, & in omnibus semper Apostolice sedis munimine fruantur. Et hoc porro auctoritate Paschalis Pape, fuique successoris Calixti, deinde Honorii est confirmatum & singulorum privilegiis legitime corroboratum (b). Hanc autem donationem à prefatis Principibus factam & legitime confirmatam Ita uxor Comitis Petri & filius ejus Reginaldus pro remedio anime ejus in presentia nostri nostrorumque priorum Adelgoti Prepositi, Cuonradi Camerarii & aliorum nostrorum fidelium ex propria persona confirmaverunt. Hujus autem

confirmationis testes fuit huius : Godefridus, Heinrich, Ernest, Cuono, Guntram, Raboto, Friderich, Mahdolf, Deipreht, Opreht, Deterich. Nos vero eandem confirmationem nostri figilli impressione jure nostro insignimus, nostris scilicet confratibus presentibus supradicto Adelgodo Preposito, Deihmano Decano, Cuonrado Camerario, Bertoldo Cantore, Bertoldo Archidiacono, Burcardo Preposito & aliis quam pluribus presentibus. Data Argentine, indictione XI, inc. Dom. an. M. CXXXIII (c).

(a) Extat supradicta tit. 551, pag. ccviii, diploma Henrici V Imperatoris datum 17 Octobris 1106.

(b) Confundantur ipsae Bullae Paparum Paschalis II anni 1102, Calixti II anni 1121, & Honorii II anni 1125, tit. 533, 585 & 602, pag. clxxxviii, ccxl & cclvi.

(c) In inferiori hujus chartae margine leguntur haec Davidis verba : *Verbo Domini Celi firmati sunt. Integrum est sigillum, in quo exhibetur Episcopus fedens, pedum dextram & librum apertum sinistram tenens cum epigraphe : Gebehardus Dei gratia Argentinensis Episcopus.*

T I T. 629.

Anno 1134.

C H A R T A Gebehardi Argentinensis Episcopi, quâ bona in banno Bersch sita Abbatiae sancti Leonardi concedit.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 26.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Quoniam magnarum rerum oblivio ex temporis vetustate, vel torpore negligentie nobis solet surrepere, scripto memorie solemus commendare, que annorum successione stabiliter volumus continuare. Igitur ego Gebehardus gratia Dei Argentinensium Episcopus notum facio omnibus fidelibus, tam futuris quam presentibus, quod Ecclesia sancti Leonardi duos manfus in Bersa (a) marcha, in loco qui dicitur Geroltestruth (b), hereditario jure sub anno censu quinque videlicet solidis possidet & in monte retro Claustrum a loco, qui dicitur Gemunde, usque ad vineam monachorum juxta Claustrum sitam omnia, preter mansum unum, tam culta, quam inulta similiter sub hereditario jure pro anno censu, scilicet octo futilis vini & duabus subtilaribus hiemalibus, habet. Verum quia fundus prenominatus est Fratrum nostrorum attinens Bersa in curiam fratrum, unde decime ejusdem fundi predicte curie ad prebendam fratrum nostrorum debebantur, Erbone Abbatem petente, nos communi consilio & consensu fratrum nostrorum, Adelgoti videelicet prepositi, Dezmanni Decani, Bertolfi Cantoris, Bertolfi Custodis, Conradi Camerarii, Burchardi Prepositi, Caroli Prepositi prefatae curie & omnium alio-

rum, omnes decimas fundi supra nominati Ecclesie beati Leonardi sub hereditario jure concessimus, eo tenore ut Abbas ejusdem Ecclesie singulis annis in festivitate sancti Martini Preposito de Wickersheim (c) & Bersa det viginti libras cere. Hujus rei testes sunt Walfridus Vicedominus, Udalrich, Hartmot, Albreht, Reginhart. Ad hec, & ut nostra supradicta concessio esset firma & inconvulsa, hanc cartam fecimus scribi & nostri sigilli impressione insigniri. Facta fuit hec anno ab inc. Dom. M. CXXXIV, indictione XII, regnante Lotario Romanorum Imperatore tertio, anno regni ejus decimo & imperii ejus secundo (d).

(a) Berfch. (b) Vicus olim dictus Struttmatt, ubi nunc est regia gladiorum fabrica vocata Klingenthal.

(c) Bruschwickerheim.

(d) Eodem anno 1134, ut scribit Tschudi, *Chronicon Helveticum, tom. 1, lib. 6, pag. 64, edit. Ibelianaæ*, utque ex ipso dedicationis instrumento, hodiè perduto, adnotat Guillimannus *Habsburg. lib. 5, cap. 3, pag. 200, edit. Mediolan.* & pag. 274, edit. *Ratisbonensis atque de Episcopis Argentinenibus, pag. 233*, Gebhardus Argentinenensis Episcopus confecravit Ecclesiam Gebvilleranam in honorem S. Leodegarii Episcopi. Testes praefentes fuerunt inter alios comes Ruodolfus de Lenzenburg & filius ejus Arnoldus, comes Folmarus de Huneburg (Guillimanus perperam scribit de Homberg), comes Adelbertus de Habechesburg, &c.

T I T. 630.

Anno 1134.

CHARTA Henrici Tullenensis Episcopi, quâ enarrat *qua ratione, quave libertate Comes Gerardus patruus suus (a), & comitissa Helvidis (b) cum filiis suis Hugone & Oldericō comitibus (c) Bellamvallem (d) dederint Deo & Mediano Monasterio, & quomodo patris sui matrisque suaque dona Hugo comes de Vadani monte, praesente ipso Episcopo, renovarit. . . . Acta sunt haec an. ab inc. Dom. M. CXXXIV, indict. XII, imperante pio Lothario Romanorum Augusto.*

Edidit Belhomme, *Historia Medianii Monasterii, pars IV, pag. 318.*

(a) Gerardi primi comitis Vaudani montis erat frater Theodoricus Dux Lotharingiae, pater ipsius Henrici Tullenensis Episcopi.

(b) Quae erat uxor dicti Gerardi, filiaque & haeres Gerhardi comitis de Egisheim.

(c) Hugone scilicet Vaudanimontano & Ulrico Egisheimensi comitibus.

(d) Prioratus Belyal in Lotharingia.

T I T. 631.

Anno 1134.

CHARTA, quâ Badensis *Marchio Hermannus*, *ex consensu Berthae contectalis suae*, concedit Monasterio Canonorum Regularium S. Augustini in Backnang *praedium suum in pago Huningen situm* (*a*), *in comitatu Adelberti* (*b*), *quod jure hereditario possederat*, & cujus *praedii redditus Bertholdus de Ingersheim* (*c*), *in suos usus pro quibusdam negotiis mancipaverat*. . . . *Haec autem traditio facta est an. Dom. inc. M. CXXXIV, ind. XII, Lotharii Regis an. IX, regente Spirensem Ecclesiam Sigefrido venerabili Episcopo.*

Edidit Schoepflinus, *Historia Zaringo-Badensis, Codex diplomaticus, num. 37, pag. 79.*

(*a*) Hodie Huningen, in Alsatia. Praedia sita in *Huningen* Monasterio Backnangenfi confirmavit Innocentius IV Bullâ datâ undecimâ die Aprilis 1245, quam edidit Petrus, *Suevia Ecclesiastica*, p. 121.

(*b*) Adelbertus scilicet de Habsburgo, comes superioris Alsatiae. (*c*) Ingersheim.

T I T. 632.

Anno 1135 i Maji.

CHARTA donationis factae Prioratui Thierbacensi à Sultzensibus superioris Alsatiae parochianis.

Ex antiquo chartulario Abbatiae Cluniacensis, fol. ccv, & ex membranâ affixâ altari B. M. V. in Ecclesiâ Thierbacensi.

CUM constet labilem esse memoriam hominum novisque supervenientibus vetera aboliri, notitiae fidelium certificamus, qualiter Parochiani in Sultzâ (*a*) nobiles & ignobiles, tam divites quam pauperes, omnes consentientes, praeципue venerabili Gebehardo Argentinensi Episcopo & Vernhero Lantgravio de Habensburg (*b*), ad quorum dominium & protectionem eorumque successorum fundus filve principaliter pertinere dignoscitur, faventibus & annuentibus, Ecclesiae Thierenbach, ob reverentiam Dei genitricis Mariae & remedium animarum suarum & parentum suorum, particulam generalitatis suae contulerunt. Ob certitudinem vero rerum subscriptarum sunt nomina testium,

id est, Diethelmus Presbiter, Hesso, Fredericus, &c. Datum anno Domini M. CXXXV, prima die Maji.

(a) Hodie Ober-Sultz, in Alsatiâ superiori.

(b) Weinherus scilicet Comes de Habsburg, qui in hac chartâ primus gentis suae insignitur titule *Landgravii*, sive comitis provincialis Alsatiae superioris.

TIT. 633.

Anno 1135 10 Junii.

BULLA Innocentii II. Papae, quâ Monasterii Hugshoviensis bona à Wernhero comite fundatore & aliis concessa enumerans ejusdem jura & privilegia renovat.

Ex autographo tabularii Abbatiae Andlaviensis (a).

INNOCENTIUS Episcopus servitî servorum Dei, dilecto filio Cunrado Abbati Monasterii S. Michaelis, quod in loco, qui Vosagus dicitur, situm est, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Desiderium, quod ad religionis propositum & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Domino, sine aliqua est dilatione complendum. Hoc igitur rationis intuitu Monasterium, quod in honore S. Michaelis omniumque celestium virtutum, in Argentinensi Episcopatu, in silva que dicitur Vosagus, juxta flumen Scheram (b), a bone memorie Comite Wernero constructum est, & ab eodem beato Petro oblatum (c), sub ejusdem Apostolorum principis & nostra tutela fuscipimus & presentis privilegii pagina communimus; statuentes ut universa, que in prefatarum locus ipse juste & canonice possidet, aut in futurum concessionē Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fideliū, seu aliis justis modis, procurante Domino, poterit adipisci, tibi, dilekte in Domino fili Cunrade Abbas, tuisque successoribus firma in perpetuum & illibata permaneant. In quibus hec propriis nominibus annotanda subjunximus, campos videlicet, silvas, prata in ipsa valle adjacentia, servos, ancillas & pescationem usque ad Ludenbach & capellam Ruginsbach (d) cum appenditiis suis: ligna quoque ad opus Monasterii, officinas claustrī & fratrum usibus necessaria de dominicata silva ejusdem Comitis ab eodem vobis concessa vobis habenda & possidenda firmamus. Hoc etiam adjicientes, ut, si eadem silva fructum gestaverit, juxta ejusdem viri concessionem, decimam partem ex his pariter habeatis. Premium quoque in Flefresheim (e) ab Adelberto Comite de Habesbure & uxore ejus Judinta cum refutatione Ecclesie

ibidem site vobis concessuni. Premium apud Heidolfesheim (*f*) cum mancipiis & banno, que ex dono illustris viri Folmari Comitis filii predicti Wernerii & Heilige uxoris ejus haberi videmini. Premium quoque ex dono Berlint fororis ejusdem Comitis apud Elgenseim (*g*) & premium apud Taleheim (*h*). Premium apud Ebrefseim (*i*). Premium apud Tambach (*l*). Premium, quod ex dono Luttoldi Comitis & Adelehidis uxoris ejus in Luteringia habere videmini apud Geberef'dorf (*m*); saltum unum integrum & duos dimidios, duo molendina, bannum dimidium ad vendendum vinum, mercati quartam partem. Item premium in Brachalfingen, aliud ad Banesdorf, aliud ad Verebrechteswile (*n*), Ecclesias tres integras & dimidiata. Item premium, quod dedit Donatus presbyter & frater ejus Rainardus in prefata villa cum servis & ancillis. Ecclesiam ejusdem ville, quam dedit Cunradus Comes & Erimannus Comes cum uxore sua Agneta. Obeunte te nunc ejusdem loci Abbatem, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet violentia preponatur, nisi quem communi consensu fratres omnes, vel pars seniorum fratrum secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam elegerint. Electus autem ab Argentinensi Episcopo, si catholicus est, consecretur, si quidem gratiam Apostolice sedis habuerint & id vobis absque pravitate & exactione exhibere voluerit: alioquin quemcunque malueritis catholicum adeatis Episcopum, qui nostra fultus auctoritate eandem consecrationem vobis exhibeat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut videlicet eorum, qui se illic sepeliri deliberauerint, devotioni & supreme voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obstat. Advocatus autem ejusdem loci non per aliquam violentiam constituantur, sed communi Abbatis & capituli voluntate. Qui etiam, si vestrum cenobium plus justo gravare voluerit, alium prout melius visum fuerit eligendi vobis libera licentia pateat. Sane ipsum Monasterium cum appendiciis suis ab Argentinensis Episcopi jurisdictione, seu qualibet ejus exactione tutum fore fancimus atque liberum. Ad indicium autem hujus percepte a Romana Ecclesia libertatis unum byzantium nobis nostrisque successoribus annis singulis per solvetis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. &c. &c. Data Pifis, per manum Americi S. Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis & Cancellarii, IV id. Junii, inductione XIII, inc. Dom. an. M. CXXXV, Pontificatus Domini Innocentii Pape secundi anno VI.

(a) Edidit Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 208, & rursus tom. cit. pag. 479. sed in utroque loco mendolè: eam Luterenaceni Ecclesiae conciliam fuisse perperam scribit. *Alsatiae illustratae*, tom. 2, pag. 448. Correctior est illa, quam ex schedis nostris jam retulit Würdtweinius, Bullæ editio, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. VII, num. 32, pag. 85, in quo etiam extat integra.

(b) Rivus Scheer.

(c) Consulatur suprà, tit. 464, pag. cxix, ipsa notitia fundationis Abbatiae Hugshoviensis.

(d) Roschbach, gallicè Renrupt. (e) Flersheim. (f) Heidolsheim. (g) Elsenheim.

(h) Dalheim. (i) Ebersheim. (l) Dambach. (m) Hodie Glonville.

(n) Hodie Landange, Parux & Varengeville.

T I T. 634.

Anno 1135.

CHARTA Adalberonis Archiepiscopi Trevirensis confirmantis fundationem Abbatiae Wadegotiensis, quam fecerat *Domina Gisela Comitis Friderici de Sarbrucken vidua, una cum filio suo Simone. . . . Acta Treviris an. Dom. inc. M. CXXXV, indict. XIII, regnante Lothario tertio glorioissimo Imperatore anno regni sui X, Imperii autem III.*

Ediderunt Ludolfus, *Symploema confuet. & decis. forens. tom. I, pag. 1432*; Hugo, *Annales ord. Praemonstratensis, tom. 2, col. DCXIX*; Calmetus, *Histoire de Lorraine, edit. secundie, tom. 5, preuves, pag. CXCII*; atque Hontheim, *Histor. Trevir. diplomat. tom. I, pag. 525.*

T I T. 635.

Anno 1135.

NOTITIA sententiae, quâ Gebehardus Argentinensis Episcopus, praevio ferri cudentis examine, declarat familiam Abbatiae Paterniacensis in Hittenheim esse superioris Ecclesiae dicti loci parochiale.

Ex autographo tabularii Civitatis Bernensis (a).

QUEM ADMODUM vetustas mater est oblivionis, ita scriptura solet esse servatrix memoriae & testis veritatis. Placuit igitur nobis hoc memoriale posteris in sempiternum relinquere, ut notitiam subscripti negotii possint, si necesse fuerit, obtinere. In villa Hittenheim (b) est dominicalis churtis ad Paterniacum (c) cum banno, cum Ecclesia, cum omni utilitate & justitia pertinens. Sed hoc scilicet de justitia Ecclesiae ignorans Dominus Adelgodus Corepiscopus (d), suadentibus & annitentibus parochianis inferioris Ecclesiae quae Strazburg pertinet, voluit inquiliinos Paterniacenses illuc, hoc est, ad inferiorem capellam ad jus ad ratiocinationem christianitatis compellere. Denique ad id etiam res deducta est, ut homines, qui ad Paterniacum pertinent, ab hac inculatione cudenti ferro eximere se judicialiter necesse haberent. Quod propositum ipsi etiam intrepidi & promptissimi suscepereunt. Cumque, ferro jam ignito & bene-

dictionibus confignito, isti ad portandum justitiae suae examen confidenter astarent, illi ex adversa parte, qui istos sicut cooperant, jurata & legitima propositione incusare debuerant, ex sententia sua defecerunt. Hinc quia manifestum est, quod infici illi veritatis prius iniqua molirentur, omnium, qui aderant, communi judicio decretum est, ut familiae Paterniacensis Monasterii justitia sua constaret & in sua tantum Ecclesia, non alibi, jus Ecclesiasticum persolverent & acciperent. Promulgata est haec eadem causa usque ad conventum Gebehardi Argentinensis Episcopi, quod Capitulum vocant. Et ibi simili modo diffinita est, praesentibus ejusdem Ecclesie personis majoribus, scilicet Adelgodo Praeposito, Bertoldo Custode, Bertolfo Cantore, Cunrado Cammerario & caeteris quam pluribus. Nomina autem probabilium testium, qui priori examini interfuerunt, subscripta continentur. Cunradus Abbas de Ebersheim, Duo Presbyteri Murbacenses Henricus & Sintramius, Otto Canonicus de Argentina, Ludowicus Archipresbyter, Otto Presbyter de Cherevelt (*e*), Richardus Presbyter de Benevelt (*f*), Wernherus Presbyter de Chagenheim (*g*), Ludewicus & Henricus qui harum Ecclesiarum Presbyteri erant, & omnes Parochiani utriusque Ecclesiae. Haec ego frater Benedictus (*h*) monachus diligenter, ut res gesta est, conscribi in perpetuam recordationem curavi. Est autem edita hec cartula an. Dom. inc. M. CXXXV, inductione XIII, Luothario Augusto Imperatore regnante, Gebehardo Argentinensis Ecclesiae Episcopo, hujus etiam munita sigillo.

(*a*) Communicavit nobis Clarissimus Dom. L. B. de Zurlauben.

(*b*) Hittenheim, ubi olim fuit duplex Ecclesia parochialis, una Paterniacensis Abbatiae dicta superior, altera pertinens ad Praepositum majorem Ecclesiae Argentinensis vocata inferior.

(*c*) Payerne, germanice Peterlingen.

(*d*) Qui tunc erat Praepositus Ecclesiae Argentinensis.

(*e*) Id est parochus in Kertzfelden. (*f*) Benfelden. (*g*) Kogenheim.

(*h*) Monachus, ut videtur, Paterniacensis, qui coenobii sui nomine redditum in vico Hittenheim erat administrator.

T I T. 636.

Anno 1135.

C H A R T A Bertholfi Abbatis Murbacensis, quâ in San-Amarinianâ valle fundatur Monasterium Canonorum Regularium de Goldbach.

Ex autographo tabularii Capituli Equestris Gebwillerani.

I N nomine sanctae & individuae Trinitatis, ego Bertholfus Dei gratia Abbas Murbacensis notum esse cupio omnibus bonae voluntatis hominibus tam futu-

ris quam praesentibus, qualiter Bernherus presbiter, inter nostros non obscurus, lucum in montanis nostris Eichberg (a) dictum ab Ecclesia nostra nobis satis utiliter comutavit, ut perversae mentis hominibus omnis deinceps disceptionis aditus obstruatur. Ipse namque in villa Gebenwilre (b) vineam unam, cum adjacente area, ad furnum calcarium sitam ad capellam & altare sancti Leudegarii, per manum advocati nostri Comitis Wernheri (c), rite & absolute contradidit, & tunc demum ab eadem capella & altari sancti & patroni nostri Leudegarii manu ejusdem expetitum locum Eichberg manu Cunonis de Berchols (d) in jus & fundationem Cellae recepit. Quod annuentibus & annitentibus nobis ideo constat actum esse, quia utilius hoc, quod accepimus, illo, quod dimisimus, prius in publico & plenario placito nostro Hofsteim (e) ante septuagesimam habito jurato testimonio in nostri praesentia firmatum est, septem de Gebenwilre & septem de sancto Amarino (f) id facientibus. Hic, quamvis praeposteratum, non est tamen intermitendum, quam prompto animo & quam magno amminiculo filii nostri homines sancti Leudegarii (g) studium nostrum prosequerentur. Hoc eodem tempore convenerunt primarii de villis nostris de Gebenwilre, de Bercholz, de Hofsteim, de Ysenheim (h), de Mercheneheim (i), de Retheresheim (l) & caeteris ruribus circumquaque adjacentibus tam pro se, quam pro suis concivibus, ad novum veri Dei templum, exemplo illius antiqui loci, quem paraverat David in area Ornan Jebusei (m), fundum & holocaustum oblaturi, de communi suo commarchio & silvestri conterminio gratuita benivolentia in tantum addiderunt, ut plusquam decuplo hoc circumquaque exsuperet, quod a nobis mutuatum est. Omnem quippe tractum inter exteriorem Craz (n) & Geishusferweg (o), inter fontem Gugelmani & Wiesbach usque in exteriorem Goltbach, a quo nomen loco jam inditum est, omnem, inquam, tractum infra hos quinque terminos situm illuc designaverunt & secundum scita juris peritorum ad Cellam Goltbacensem in dedicando oratorio donari fecerunt. Quod quia jam dedicatum & circumscriptionis suae fundis & aliis pluribus & melioribus praediis dotatum adiunctumque videamus, Deo gratias agamus & de eorum quiete, qui illuc a seculo elabuntur, pro posse divinitus dato aliquid provideamus. Statuimus igitur, ut locus, sicut justum est, agnita tantum super se stabili & immobili ditione Murbach, sine susceptione, sine censu, sine exactione alicujus servitutis in gremio ejus semper subsistat. Regula sancti patris Augustini, secundum instituta professorum ejus, illic jugiter vigeat. Penes eos, qui illic professionem faciunt, libera per se secundum Deum tam eligendi quam etiam constituendi Praelati potestas permaneat. Dominum Abbatem Murbacensem in maximo honore & memoria orationum jugiter habeant: aliquando se visitantem, tanquam Dominum suum, devotissime fusciant. Ipsi & fratribus secum venientibus, tanquam sibi, canonico ordine fingulas praebendas apponant. Si quid supererogabitur, tanquam ex superabundantia karitatis pro benedictione accipient. Sicut autem haec omnia nostro molimine facta, nostra iussione conscripta sunt, ita

etiam ad sui perpetuum & immobile stabilitum figillo nostro impressa sunt & habent innumerabiles fauctores & testes ecclesiasticos & saeculares, & hos praecipue, quorum nomina subscripta sunt. Nogger Praepositus, Eppo Custos, Marquardus Praepositus Lucernensis, Luthfridus Camerarius, Udalricus Cellerarius, Folmarus & Eberhardus clerici & alii fratres religiosi. Liberi: Theodericus de Rotenleim (*p*), Walther de Rothenburg (*q*), alius Walther item de Rotenburc, Gerhart de Bollunwilre (*r*), Burchart de Waltenheim (*s*), Eppo de Nuwennar (*t*). Ministeriales nostri: de Bercholz Cuno, Diethelm frater ejus, Cunrath filius ejus, Wernhere, Billunch frater ejus, Sigefrith; de Ostheim Wernhere, Heimmo & Bernhere frater ejus, Volchere; de Yfenheim Billunc; de Gebunwilere Ruodeger & Hugo frater ejus, Bertolf, item Ruodeger, Bernhere, Adelbreth, Huç, Cuno; de Blathesheim (*u*) MeinhARTH & BurchARTH frater ejus; de Ufholz (*x*) Lutfrith, Ruodolf, Cuno fratres; de Waddenwilre (*y*) Baldemar, Gothefrith, Arnolth & Eberhardt frater ejus; de Buhele (*z*) Burchart, Hazzo, Walther, Burchart fratres, Adelbero. Ex quibus Wernherus de Hostein, Wernherus de Bercholz, Adelbreth, Bertholth, Hugo de Gebenwilere, cum praefato Cunone de Bercholz, eundem locum in jus suum more provincialium a manu comitis Wernheri Advocati nostri tuendum suscepserunt. Scripta est autem haec charta super ea, quae continet acta, an. Dom. inc. M. CXXXV, ordinationis vero nostrae XIII, regnante glorioso Imperatore Lothario, gente Saxonum oriundo.

(*a*) Id est Sylvam montis Quernei. (*b*) Gebweiller. (*c*) Wernherus comes de Habsburg.

(*d*) Bergholtz. (*e*) Ostlein, propè Isenheim. (*f*) Saint-Amarin.

(*g*) Id est homines pertinentes ad Abbatiam Murbacensem. (*h*) Isenheim. (*i*) Merxheim.

(*l*) Retersheim. (*m*) à Paralip. cap. 3, v. 1. (*n*) Locus destructus. (*o*) Hodie Geishauen.

(*p*) Rotelen. (*q*) Rothenburg, sive Rougemont. (*r*) Bollweiller.

(*s*) Waltenheim in superiori Alsatiâ. (*t*) Nufern quoque in superiori Alsatiâ.

(*u*) Bladoltzheim. (*x*) Ufholz. (*y*) Wattweiller. (*z*) Bühel.

TIT. 637.

Circà annum 661 vel 662.

DIPLOMA Childerici II, quo *Kildericus Rex Francorum viris illustribus, Ducibus seu & Comitibus notum facit quomodo ad suggestionem apostolicis viris patribus nostris Chlodolfo, Chrothario Archiepiscopis (*a*), vel viris illustribus Amelrico, Bonefacio Ducibus (*b*), seu & per consilium Emnehilde Regine, concessit ad Ecclesiam domne Marie vel domni Stephani Nimetenensis Ecclesie (*c*), ubi apostolicus pater noster Dragobodus Episcopus esse dinoscitur, ut nullus judex*

publicus ex fisco nostro in curtis Ecclesie sue, ubicunque habere dinoscitur, freda, nec sphopha, nec herebanno recipere, nec requirere non praesumat.

Exrat descriptum in antiquo saeculi decimi tertii libro privilegiorum membranaceo, qui servatur in tabulario Ecclesiae imperialis Cathedralis Spirensis, fol. 21. Typis vero editum legitur in Kremeri *Geschichte des Rheinischen Franziens*, *Beilagen*, num. 1, pag. 401.

(a) Hic ultimus videtur esse Rotharius Episcopus, qui tunc temporis Argentinenfi praefuit Ecclesiae.

(b) Bonifacius tunc erat Dux Alsatiae. Amelricum vero inter Duces Franciae Rhenanae collocat idem Kremerus, *Oper. cit.*, zweiter Abschnitt, pag. 273.

(c) Id est, Spirensis Ecclesiae.

Fin du Tome second.